AHMET YURDAKUL

körfez üstü yıldız gezer

bilgi yayınevi

BİLGİ YAYINLARI : 300

Birinci Basım
Aralık 1985

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Cad. 46/A
Telf : 31 81 22 — 31 16 65
Yenişehir - Ankara

Habibiali Cad. 19/2
Telf : 522 52 01
Cağaloğlu - İstanbul

AHMET YURDAKUL

Körfez Üstü Yıldız Gezer

öyküler

BİLGİ YAYINEVİ

kapak : fahri karagözoğlu

İÇİNDEKİLER

Telgrafın Telleri 7
Yalnız Zamanlar 26
Körfez Üstü Yıldız Gezer 41
Kiraz Zamanı 66
Yanlış Hesap 77
Vurguna İnmek 97
Ölmek İçin Beş Dakika 133
Hayvanlar Bildirisi 164

TELGRAFIN TELLERİ

«Yaman esiyor, kış zorlu geçeceğe benzer. Sobayı erken kurmakla ne iyi ettik» diye düşündü, Vecihi Bey.

Arnavut kaldırımlı geniş sokağın taşlıklarında, bir Osmanlı tokadı gibi şaklıyordu rüzgâr. Sokak girişindeki yazlık sinemanın, sezon sonu afişlerini önüne katmıştı. Bir yanıyla boşlukta olup, sallanabilen ne varsa, kaldırıp savurmakta ustaydı. Bitişikteki eczanenin elektrik direğine asılı tabelası, huysuz seslerle gıcırdıyordu. Rüzgârın küstah saldırısına karşı, sesini yükseltmekten çekinen, ince, huysuz bir sızlanış...

Cumbalı pencerenin geniş sahanlığına bitişik divanda yan döndü, arka yastığını düzeltti. Karşı evin penceresinde, yaşlı tekir kedi de sanki onu izlercesine yönünü değiştirdi. Üzerinde eski harflerle «Rubâiyat» yazılı, siyah deri kaplı kitabın kaldığı sayfasını işaretledi, yanına bıraktı.

Oda kapısının hemen solunda, pencereyi ve sabah güneşini karşıdan gören bir çalışma masası... Etek uçları püsküllü, ağır bordo kadifeden masa örtüsü, üzerinde aynı kadifeden bir abajur. Mektupluk, hokka takımları... Üst üste konulmuş Mesnevi Şerhinden iki cilt, Şeyh Galip Divanı. Ve masanın tam ortasında, açık duran, okurken yarım bırakılmış Naimâ Tarihi... Masanın arkasından başlayan kitaplık, önünde oturduğu pencerenin yanında son buluyordu. Güneşin eskiyip solduğu bazı ikindi saatlerinde, Vecihi Bey, penceresini terk eder, oynak gözleriyle kitapları, şöyle baştan sona hep aynı sırayla dolaşır da... Sıra Haşim'e gelince onu atlayıp geçemez. Tamamı kendi elinden çıkma ve aynı

tarzda ciltlenmiş kitapların arasından üstadı «saygıyla» alır ve sürgündeki bir mutasarrıf edasıyla masasına geçip, abajuru yakar... Tumturaklı bir makamla ağırdan mırıldanmaya koyulur :

«Zulmette köpek sesleri, mes'ud sedâlar
Bir vaad-i teselli gibi meskûn havâlar»

Hele o sandık radyodan, odaya damla damla yayılan : dört hane kürdili hicazkâr saz semaisi yok mu... İkinci hanesinde gözlerini kapayıp, parmak uçlarıyla masada dem tutmaya başlar... Üçüncü hanede, en fermansız bakışları ile, cumbanın demir parmaklıkları arasından, Beykoz'un ardındaki tepelere dalar... Sonuncusunda; yani anılarla yüklü yorgun bir sessizliğin duyusuna el attığında, yine üstadı yakalar kımıldayan dudakları.

«Melâli anlamayan nesle âşinâ değiliz...»

Derken kapı açılır ve bir bardak demli çay, sağındaki sehpaya gelir, konar.

«Hava yağmur yüklü. Sıkıntılı. Yağsa boşalsa, temizlese ortalığı...» diye söylendi.

Karşı evin kedisi, yastıkla pencere arasına dümdüz uzanmıştı. Delişmen eklemlerinden; rüyasında bile koşmaya üşenen, devinimsiz, bir topak tüy kalmış şimdi geriye. Bu haliyle, yaşayan bir kediden çok, cama çizilmiş bir kedi resmine benziyordu; ya da yapıştırılmış bir kartpostala... Yakası tilki kürkü, kalın, hâki ropdöşambrı içinde, kalın gövdesiyle bir an kendini ona benzetti Vecihi Bey.

Mangaldaki közü karıştırdı, nargilesinin önüne aldı. Marpucunu temizlemeye koyuldu. Kapı zilinin ısrarlı, kesik aralıklarla çalmasına isteksiz kulak kabarttı. Terliklerini arayıp gidene kadar geçen zamanda açılan kapı... Kapının aralığında postacı.

«Hele şuna bakıver bey, kimden ki?» Karısı... Elinde tuttuğu telgrafı uzattı.

«Vay canına!..» dedi, Vecihi Bey, «...acele telgraf dokuz günde ha!» Postacıya hışımla baktı.

«Bu ne sürat evlat? Bu havada sokağa mı çıkılır? Beklerdik daha. Elbet bir vuslat saati gelir çatardı.»

«Valla suç bizde değil beybaba. Bizim merkeze daha bu sabah geldi bunlar. Derler ki, hatlar arızalıymış.»

«Tabii ya, öyledir... öyledir.» Telgraf kâğıdını imzalayıp döndü. Salondan çıkan büyük kızına, «Haberler senden» dedi, «Gelirken çektiğin telgraf vardı ya...»

Odasına dönerken öfkeyle yineledi :

«Acele telgraf dokuz günde ha... Hatlar arızalıymış ha!..»

Suriyeli akrabalarından armağan Halep işi nargilesinin başına çöktü. Gümüş yaldızdan, gurup kırmızısı cam üzerine gül motifleri işlenmiş bu nargile; ince belli bir bedevi kızı kadar alımlı ve sokulgan gelirdi ona hep. Bakır küçük mangaldan iri bir kömür parçasını maşayla tutup, tömbekinin üzerine iyice yerleştirdi. Uzunca birkaç nefes çekti. İlk nefeslerde usul usul kımıldayan ateş, giderek istekle göz kırpmaya başladı. Kalın bir toz bulutu, camları sarsarak boydan boya geçti sokağı. Hâlâ nasıl olup da bir acele telgrafın yerine dokuz günde ulaşabildiğini düşünüyordu. Yerinden kalktı, üzerlerinde «Hatırat» yazılı kalınca ciltlerden birini aldı. Kendisine aitti bu anılar. Göreve başladığı ilk gençlik yıllarından bugüne dek yaşamını anlattığı, inanılmaz düzgünlükteki el yazısı ile tutulmuş, bir tür aile tarihi... Sayfalarını rastgele karıştırmaya başladı. Üzerine, 3 Eylül 1939 tarihi atılmış sayfaya gelince durdu :

«Bugün, Sıvas Merkez Postanesindeki vazifemden açığa alındım. Ne yapacağımı bilmiyorum.»

Kısacık bu iki cümle, sayfanın kalan beyazlığı içinde, kaybolup gitmiş bir intihar yalnızlığı kadar kahırlı ve soğuktu.

Evden çıktığında, daha dün gece radyodaki olağan yayının kesilmesini, sonra arka arkaya verilen ajans haberlerini düşündü. Sıkıntıdan bastonu sürekli el değiştiriyordu. Köşedeki tanıdık tütün-

cüden gazetesini aldı. Parayı uzatırken, Sipahi sigarasıyla kibrit de istedi. Tütüncü önce şaşırdıysa da durmadı üzerinde fazla. İstediklerini ve paranın üzerini uzattı. Tam kırk yaşındaydı Vecihi Bey ve dört yıl önce bırakmıştı sigarayı.

«Havadisler rezalet» dedi tütüncü. «Dün geceden beri uyku durak arama.» Gazetelerin üzerinde duran sigarasını kaldırıp bıraktı. «Aha! Bu ikinci paket.»

Hızla başlıklara göz attı Vecihi Bey.

«*Nihayet harp başladı.*»

«*Alman orduları dört koldan Leh topraklarına hücuma geçtiler.*»

«*İngiltere - Fransa, Almanya'ya ültimaton verdi.*»

2 Eylül 1939 tarihli gazetenin sağ ve sol üst köşelerine —son dakika— yazılmış, bunların da altına iki kısa haber başlığı geçilmişti.

«*İngiltere ve Fransa bugün Almanya'ya harp ilan ediyorlar.*»

«*Hitler, Fransa'nın ve İngiltere'nin ültimatonunu reddetti.*»

«Şöyle bir düşünsem...» dedi tütüncü, «...bu köşede yıllardır sattığım haberlerin sayısını... Sayılmaz, sayıya gelmez! Ama bu seferki başka. Bu en kötüsü. Bu, cephanelikteki ilk mermi sandığının patlaması... Hemen arkasından öbür sandıklar cephaneler... Bir de bakmışsın, her taraf dümdüz!..» Sigarasından peşpeşe iki nefes çekti. «Şu anda emin olduğum : Dünyanın bütün köşe başlarında, gazete satıcıları benim gibi düşünüyor, ben de onlar gibi düşünüyorum. Haddizatında, pek belli etmesek de bizler de bir ordu sayılırız!..»

Vecihi Bey konuşmaya pek istekli değildi. Başlıkları hızla tüketmeye devam etti :

«*1 Eylül. Varşova'da bulunan arkadaşımız bildiriyor : Varşova dün altı defa bombardıman edildi.*»

«*Leh devlet merkezindeki Türk vatandaşları elçiliğimiz tarafından muhafaza ediliyor; halk yurdun müdafaasına koşmaktadır.*»

Tütüncü bir sigara daha yaktı.

«İlkinde ne olduğunu anlamadan içinde buluvermiştik kendimizi...» dedi. «Sonrası kendiliğinden geldi. Ama bu öyle mi? Adım adım yaklaşmasını bekleyeceğiz. Kulağımız kapımızdaki ayak seslerinde olacak (Zoraki, şaka için sağ gözünü kırptı). İnanmazsan bizim arkadaşlara sor!..» Sonra sesi kederlendi birden :

«Ve bilhassa Varşova'dakilere...» Daldı. Vecihi Beyin selam verip ayrılmasını duymadı bile tütüncü.

Gazeteyi katlayıp, paltosunun cebine koydu. Cebinde bir elbombası taşır gibi rahatsız hissediyordu kendini. Arkasından yaklaşan faytoncunun çıngırağını son anda duyup apar topar kaldırıma sıçradı. Kayan fotrünü eliyle düzeltti. İçinden (nasıl olup da) faytoncuya küfretme isteğinin bile geçmeyişine şaştı. Her zaman ütülü olan koyu renk elbisesi, kolalı beyaz gömleği, özenle düğümlenmiş kıravatı ve kara paltosu içinde; güç fışkıran iri gövdesiyle Vecihi Bey, avuçlarında sıkıntıyla yürüyen terlemeyi duyumsadı. Mendilini çıkardı. Ellerini ve bastonunun sedef kakmalı sapını kuruladı. Sarı boyalı tarihi lise binasının önünden geçerken, belli belirsiz gülümsedi. Gülümsemek bile denemezdi buna. Dişle dudak arası, yılansı bir tıslama.

Postanenin, birkaç basamakla çıkılan merdivenlerine geldiğinde kapı girişinde uyuklayan uyuz köpeğe baktı bir an. Kısa bir duraklamadan sonra, «Ya Allah» dedi; ama «Allah yarattı» demedi, indirdi bastonu. Köpek, içler ürperten bir inlemeyle merdivenlerden yuvarlanıp, yolun kıyısında aldı soluğu. Kuyruk sokumuna inen bastonun acısıyla uykusunda başına gelenlerin asıl nedeninden habersizdi kuşkusuz. Oysa, olupbitenlerden haberi var da bunda kendisinin hiçbir suçu olmadığını anlatmak ister gibi yenik ve yalvaran bakışlarla bakıyordu Vecihi Beye.

Az önceki sahnede köpeğin içler acısı halini izleyen memurlar, başına üşüştükleri gazeteleri bile toparlayamadan masalarına kaçıştılar. Sanki Vecihi Bey, dışarıda başladığı işe içerde devam edecek ve her birinin kuyruk sokumlarını bu ince bastonla bir

bir yoklayacakmış gibi kaidelerini, iskemlelerine iyice yapıştırdılar. Yalnızca postanenin dağıtıcısı tevekkülle boyun eğip, yanına yaklaştı :

«Paltonuzu alayım müdür bey,» dedi.

Etrafına baktı. Gelen giden yoktu henüz. Gazeteleri işaret edip,

«Kaldır şunları» dedi, «bana da kahvemi söyle.»

Odasına geçti. Gazeteyi masaya yaydı. Haberlere daldı.

Yedinci sayfada, siyah çerçeve içine alınmış ilk resmi duyurudan bir şeyler çıkarmak olası değil. «*Vekiller Heyetinin Dünkü İçtimaı*

Ankara 1 (a.a) — Resmi tebliğ :

İcra Vekilleri Heyeti, Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'ın da iştirakiyle bugün saat 17'de Başvekil Doktor Refik Saydam'ın riyasetinde toplanarak Hariciye Vekili Şükrü Saracoğlu'nun verdiği izahatı dinlemiş ve enternasyonal vaziyeti mütalea etmiştir.»

Öteki haberler arasında, Leh ordularının şiddetle karşı koyduğu, yedi Alman uçağının düşürüldüğü dikkati çekiyordu. Hitler, Reichstag söylevinde, «Sulha karşı aşkımın ve gösterdiğim sabrın alçaklık manasında alınmaması gerekir...» diyordu.

«Allah belanı versin,» dedi, Vecihi Bey.

İngiltere Kralı Altıncı Jorj, İsmet İnönü'ye bir mesaj göndermişti :

«*Zatı devletlerine hararetli selamlarımı iblağa vesile olan bu fırsattan çok memnunum. Memleketlerimizin bu endişeli anlarda dostluk rabıtalariyle birbirlerine kaviyyen bağlı olduklarını görmekten derin mahzuziyet hissettiğimi temin ile bahtiyarım.*»

«Hastir ordan, bahtiyarmış!..»

Vecihi Bey sabah sabah, haniyse üstüne çıkan faytoncudan esirgediği bütün küfürlerini, iki devlet başkanına bol keseden dağıtıyordu. Sırada, Hitler'in teşekkür ettiği İtalyanlar vardı ki, o sıra ocakçı kahvesini getirdi. Sipahi paketine yan gözle baktı. Açtı. İlk sigarasını yaktı. Birkaç kısık öksürme ve hafif baş dönmesi... Derken, sipahi dumanları ön-

ce ağır çekilmiş kahvenin telvesine karıştı, sonra da kır düşmüş pos bıyıklarının süzgüsünden geçip havaya dağıldı. Koltuğuna iyice yayılıp, Yunus Nadi'nin baş makalesini okumaya koyuldu.

Umutsuzdu Yunus Nadi. İngiltere ve Fransa'nın savaş ilanı öncesi çektikleri ültimatonlar bir işe yaramayacaktı. Yazının bitimine doğru,

«Artık ok yaydan çıkmıştır, geri dönemez. Beşeriyetin bu felaketi de görmesi mukaddermiş...» diyordu. Karamsarlığı daha bir koyulaştı.

Telgraf memuru, odasının açık kapısını hafifçe vurdu.

«Gir» dedi, Vecihi Bey.

«Az önce geldi efendim. Ankara'dan, genel müdürlükten geliyor. Vekâlet emri...» Mesajı uzattı.

Bütün haber merkezleri, ikinci bir emre kadar yirmi dört saat aralıksız görevde kalacaktı. Genç memurun yüzünden belli oluyordu heyecanı. Mütarekenin çiçeği burnunda telgrafçısı Vecihi Bey ise, beklediği bir haberi almanın sakinliği içindeydi.

«Tamam» dedi, «..gidebilirsin.» Çıkmak üzere olan memurun arkasından seslendi.

«Bir dakika!» Memur döndü. Sesinin en okşayan tonuyla, «Bunlar fevkalade günlerin mutad tedbirleridir. İtidalinizi bozmayın.» Genç memurun yüzü, suçüstü yakalanmış gibi kızardı.

«Peki efendim,» dedi ve çıktı.

Aradan on dakika geçti geçmedi, postane kapısının önündeki polisleri gördü. Çay söylemeye hazırlanan Vecihi Bey vazgeçti. Gelenleri bekledi. İçlerinden biri çabuk adımlarla odasına yürüdü. İçeri girdi.

«Valilik emri müdür bey, tebliğe geldik» dedi, bir zarf uzattı.

«Buyrun» dedi Vecihi Bey, oturması için karşısında yer gösterdi. Zarfı açtı. Okurken, koltuğun ucuna ilişmiş görevliyi süzdü. Orta yaşlı, orta boylu, tıknazdı. Sevimli yüzüne karşın, hareketli gözbebekleriyle, güven duygusu uyandırmaktan uzak geldi Vecihi Beye. Valilik emri de aşağı yukarı, demin gelen emrin aynısıydı. Tüm haber merkezleri gece

gündüz açık kalacaklar, personel bu süre içinde değişimli olarak görev yapacaktı. Buna ilişkin nöbet listeleri, en geç bugün çalışma saati bitimine kadar illerde valiliğe, diğer yerleşim merkezlerinde en büyük mülki makama teslim edilecekti.

Okumasını bitirdi. Gelen emri masaya bıraktı.

«Anlaşıldı» dedi, «...zaten az evvel bizim umum müdürlükten de buna mümasil bir emir aldık, malumatımız vardı. Neyse icabı, akşama kadar hallederiz.»

Valilikten gelenler gittikten sonra zile basıp odacısını çağırdı.

«Bana Şefik Beyi çağır. Bir de çay söyle. Demli...»

Şefik Bey, müdür yardımcısıydı. Yaşça kendisinden büyük olmasına karşılık, saygısı tam, ağırbaşlı bir adamdı. Konuşurken ceketinin önü her zaman ilikli olurdu.

«Buyrun müdür bey. Beni emretmişsiniz,» dedi.

Vecihi Bey, kısaca durumu özetledi. Gelen iki emri de önüne uzattı.

«Derhal nöbet listelerini tanzim edip, tek tek şahıslara tebliğ edin. Listelerden bir nüshayı, vilayete hemen elden yollayalım. Nöbete herkes eşit girecek. Buna siz ve ben de dahiliz.»

Şefik Bey giderken, odacı çayını getiriyordu. İkinci sipahiyi de yaktı.

Saatler ilerledikçe gelen giden sıklaşıyor, merkez postane olağan hareketliliğine kavuşuyordu. Beynini zorlayan karmaşa dağılıyor, yerini güngörmüş, deneylerden geçmiş bir insanın sağlam düşünce zinciri alıyordu. Yirmi iki yıl önce, daha on sekizindeyken aynı postanede, telgraf memuru olarak göreve başlamıştı. İki yıl sonra, Sıvas Kongresinde, şimdiki lise binasında, Heyeti Temsiliye'nin telgrafçıları arasında yer almıştı. «Pirimiz» dediği ünlü Manastırlı Hamdi ile cihaz başında ilk karşılaşmalarını nasıl unutur? Geceyi gündüzü yitirdikleri; uykuyu gündelik yaşamın dışında, eskiden yapılan anımsandıkça arada bir özlenen sıradan bir eylem saydıkları günler... Herhangi bir günü, ayı, ya da bir

yılı yaşamıyorlardı. Yaşadıkları her an tarihti. Yaşadıkları her anın tarih olduğunun bilinmesi kadar, sonsuz ağırlıkta bir heyecanı o gepgenç yüreklerinde taşıyabilmek bile nasıl bir kahramanlıktı?.. Ayrımında değildiler.

Şefik Bey elinde listeler odaya girdiğinde yüzü biraz solgundu.

«Listeler hazır müdür bey, daktilo ettik. Uygun görürseniz hemen gönderelim.» Vecihi Bey listeleri baştan sona inceledi. Nöbet dağılımı tam istediği gibiydi.

«İyi olmuş» dedi. «Arkadaşlara tebliğ ettiniz mi?»

Şefik Bey yutkundu, sesi titremeye başladı.

«Ettik. Yalnız bir müşkilimiz var efendim.»

İmza için uzanan eli havada kaldı Vecihi Beyin.

«Anlamadım. Neymiş o müşkil?»

«Veznedar Raci Bey efendim. Personel tebligatını imzalamadı!»

«Sebep?»

«Benim işim değil bu, diyor. Veznedarlıkla ne alakası varmış nöbetin. Ben müdür bey ile konuşurum, dedi.»

«Yaa?. Demek öyle dedi!»

«Maalesef müdür bey. Bir de şey...»

«Bir de ne?» Sesi giderek kontrolden çıkıyordu.

«Konuşulurken işittim. Kendisini bu akşam ilk nöbete yazmıştım. Halbuki bu akşam Raci Bey bazı arkadaşlarıyla... Anlarsınız ya müdür bey!..»

Öfkeden kıpkırmızı kesildi yüzü. Oturduğu koltuktan ağır ağır doğruldu. Doğruldukça bütün odayı dolduruyordu. Ayağa kalkışı sanki hiç bitmeyecekmiş gibi ağır ve her santiminde anlatılmaz ürkütücü. İyice kısık bir sesle,

«Peki siz gidin» derken hafifçe güldü. Şefik Bey bu gülümsemeyle buz gibi dondu, başı önünde çıktı odadan.

Veznedar Raci denen, valilikte, üst kademelerden birinin torpiliyle merkezden atanmıştı. Genç, şımarık, kaytarıcının tekiydi. Daha ilk günden hiç

kanı ısınmamıştı bu adama. Zile basıp odacıyı çağırdı :

«Bana Raci Beyi gönderin.»

Veznedar geldiğinde Vecihi Bey, ayakta tırnaklarını kemiriyordu.

«Beni istetmişsiniz.»

«Nöbet talimatını niye imzalamadınız?» Tavırlarını olabildiğince yumuşatmaya çalışıyordu.

«Şefik Beye açıklamıştım» dedi veznedar. Aldırmaz görünüyordu.

«Zahmet olmazsa bir de bana açıklayın.»

Raci sıkıntıyla sağa sola baktı.

«Düşündüm ki...» dedi, «...nöbet sırasında yapılabilecek işlerden anlamam. Burada olmamın hiç kimseye faydası olmaz. Onun için...»

«Bakın» dedi, Vecihi Bey son bir gayretle. Şakaklarının zonklaması çoğaldı. Boyun damarları oklava gibi kabarmıştı. Kaşlarının çatıklığında gözlerinin öfkesi bir kat daha büyüyordu. «Burada kimin, hangi zamanlarda ne işe yarayacağının kararını vermek, sizin işiniz değil. Bu kararların mütalaasını yapabilecek kadar ne yetkiniz, ne de uzun bir meslek hayatınız zannederim yok!»

«Hayır yok!» Olmasa ne olur, der gibi, meydan okurca söylemişti. Vecihi Bey anlamazdan geldi.

«Öyleyse dinleyin. Haber parçalanamaz. Bir kül'dür. Aynısı bunu istihsal eden şahıslar için de varittir. Öyle anlar olur ki, hiç ummadığınız kişilerin başarabilecekleri işler çıkar. Unutmayınız : Haber kutsaldır. Bu işin ifasında sarf olunan mesai de kutsaldır. Yerine zamanında vasıl olan veya olamayan öyle haberler olmuştur ki, tarihin akışını değiştirmiştir. Biz bunları lafta yaşamadık.» Sesi perde perde yükselmeye başlamıştı. Her cümlenin bitiminde, yumruğu masanın üstüne inip kalkıyordu : «...mütarekede yaşadık! Heyeti Temsiliye'de yaşadık! Kuvayı Milliye'de yaşadık! Milli Mücadele döneminde, Ankara hükümet karargâhında yaşadık!..»

«Olabilir müdür bey. Ama beni mazur görün, kalamam. Üstelik bu akşam işim var. Gerekirse konuyu valiliğe bile götürebilirim.»

Bu son sözler, o ana kadar tüm kızgınlığına karşın sakin kalmayı beceren Vecihi Beyi çıldırtmaya yetti. İki adımda geniş masanın yanından sıyrılıp, odanın ortasını aldı. Deminden beri kısmaya çalıştığı davudi sesi, şimdi yeri göğü inletiyordu.

«Valiliğe haa!» dedi. «İşin varmış haa!.» dedi ve sağ elinin nasıl kalktığını, şımarık veznedarın suratında yüz elli beşlik bir dağ obüsü gibi nasıl patladığını kimse göremedi. Ayakları yerden kesildi Raci'nin. Açık kapıdan odanın dışına, servis kısmına yuvarlandı. Açılan sağ kaşından oluk gibi kan boşanıyordu. Şefik Bey'le ötekiler, Vecihi Beyin önünü kestiler. Kadın memurlar, elleriyle yüzlerini kapattı. Odacı veznedarı salla sırt sürükleyip tuvalet musluklarına götürdü. Hem de kulağına söyleniyordu :

«Sen de tam buldun dayılanacak adamı birader. Kamyon çarpmışa dönmüşsün.»

Gece soğumuştu. Daha eylül başıydı, ama şaşırtıcı bir mehtapla, yamru yumru taşların arasından, ince ince göz kırpan buz kırıntıları vardı. Köşe başlarına, saçak oluklarına zamansız step soğukları saklanmıştı. Bastonunu koltuğunun altına sıkıştırdı Vecihi Bey. Ellerini cebine soktu. Kavrulmuş soğan kokusu geldi burnuna, genzini yaktı.

«Kimin karısı aşeriyor ki? Bu vakitte neyin nesi?» diye geçirdi. Vakit gece yarısını çoktan geçiyordu. Kimseler yoktu sokakta. Karartılmış evlere inat, mehtap vardı ve iştahla ışıtıyordu. Keyifsiz bir akşam yaşanmıştı evde. Yemeği birkaç lokmayla geçiştirmiş, erkenden odasına çekilmişti. Onca gereksindiği halde, tedirginliği azgın bir boğa gibi tepelemişti uykusunu. Sonunda, «Ben postaneye gidiyorum» deyip, evden çıktığında, başta karısı herkes hayretle bakmıştı yüzüne. Bir terslik olduğu kesindi. Ayrıca böyle anlarında fazla sorgu, suale gelmediği de bilinen bir şey. Zaten sigaraya da yeniden başlamıştı!

Bastonunu tekrar eline aldı. Farları maviye boyalı devriye arabası yanından ağırca geçti. Oralı olmadı. Sabahki olayı gözlerinin önüne getirdikçe

bunaltı basmakta. Sağduyusunun bir anlığına işlevini yitirmesi... Öfkeye bir anlık da olsa yenik düşme... Olmaz sandığı şeyleri nasıl da kolaylaştırıyordu! Düşündükçe, tokadın indiği yüz yerine, adına kısaca sorumsuzluk denen bir yüzsüzlüğü görüyordu. Yeryüzündeki tüm insanları görünmez bağlarla bağlayan bu duygu, nasıl bu denli ayağa düşer?.. Yok sayılır... İnsan, nasıl başka insanlardan bu kadar ucuza kopabilir?.. Kendini onların üzerinde bir varlık olarak görebilme erkini kimden alır? Başkalarının yok oluşu, ya da kurtuluş için çekilen sancılar, hiç mi üzerinde durulmaya değmez sıradan ayrıntılardır? O, aynı sancıyı belki bin beteriyle yaşamıştı! Çok değil, daha yirmi yıl. Uzatsa elini sıcaklığına dokunur. Koşsa peşinden yetişir. Bağırsa ardından durur, bekler, o yirmi yıl! Hızla yiten bir şeyler var, ama ne? Kendisini çıldırtan o sözler, bugün söylenmemişti ona. Hatta ona bile söylenmiş sayılmazdı. Yirmi yıl öncesine söylenmişti. Ya da Vecihi Bey, buna benzer sözler ne zaman söylense; Eylül 1919 kulaklarıyla işitecektir. O hep, tel başındadır ve Yirminci Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşayı aramaktadır!... Ve onun gözünde, günün birinde çılgının biri tutar da panzer tümenleriyle haritanın bir ucundan girip, öteki ucundan çıkmaya kalkarsa çiğnediği, gerçekte insanlığın haritasıdır!

Yanından hızla geçen bekçi, az ilerde, ışık sızan bir evin camını tıklattı, bir şeyler seslendi. Camdaki koyu örtüler telaşla gerildi, çekiştirildi ve ev birden kuyuya atılan bir taş gibi karanlığın dibine çöktü. İstasyon yönünde kümelenen koyu bulut kümeleri koşarak geldiler, ayın önüne gerildiler, temelli kararttılar geceyi. Doğanın bu kesitinde artık her şey, olması gerekene uygundu. Tek bir aykırılık kalmamıştı ortalıkta. Gözlerine perde inen felçli bir hastaydı gece. Bütün yaşama belirtileri çekip gidince geriye kalan boşluk, katlanılır gibi değil... Sokaklar, sokakların birleştiği caddeler, alanlar... Bütün bunları oluşturan yapılar... Şu anda ciğerleri sönmüş yaşlı bir cesetten farksız! İster istemez, bir anda nereden çıkacağı belli olmayan bombardıman

uçaklarını tasarlardı insan. Son bir öksürük nöbeti gibi ta temellerinden tüm kenti sarsacaktı!.. Ve hepsi tek tek devrilip ölecekti. Nitekim ölüyorlardı. Yok oluyorlardı. Çarpışıyorlardı. Yeryüzünde bir yerler allak bullaktı. Ölüm karşısında çaresiz kalınca insan, bu acıyı, ancak kendisi de ölünce gerçek anlamda paylaşabilir sanıyordu. Oysa yenik, sayrı bir düşünceydi bu. Ölümün kendisinden bile daha korkunçtu. Hiçbir şey üretememekti. Yerçekimsiz yaşamaktı. İnsanın sonuçsuzluğuydu!.

Tam olarak böyle değilse de buna benzer şeyler geçiyordu usundan Vecihi Beyin. Postanenin önüne geldiğinde durdu. Serin havayı iyice kokladı. Sonra bastonunu her basamağa, tak tak tak vurdu, merdivenleri aştı. İçeri girdi. Giriş katında ikinci bir merdiven vardı, odasına yakın. Binanın bodrum katına iniyordu. Telgrafhane olarak kullanılırdı. Üzerinde «içeriye girmek yasaktır» yazılı kapıyı açtı. Nöbetçi genç telgraf memuru, iki iskemle arasında kaykılmış, kestirmek üzereydi. Vecihi Beyi görmesiyle, duvarda seken mermi hızıyla fırladı yerinden. Bir tür hazır ola geçti. Kızarmaya her an yatkın yüzü al al oldu.

«Bir şeyler var mı?» diye sordu Vecihi Bey. «Arayan, soran...»

«Hayır müdür bey.»

«Peki.» Memurun omzuna dokundu. «Git biraz hava al. Açılırsın.»

«Sağ olun efendim. İyiyim ben. Uyumuyordum.»

«Biliyorum. Olsun. Git dinlen, ben bakarım.»

Ses etmedi genç adam. Ürkek, dışarı çıktı. O çıkınca, zor zaptettiği gülümsemesini koyverdi dudaklarından. Paltosunu soyundu. Baston ve şapkasıyla birlikte, kapının arkasına çakılı askıya taktı. Yarılanmış Sipahi paketinden bir sigara daha yaktı. Manipleye gözü takılınca durdu, dostu tütüncünün sözleri geldi aklına.

«Hakkı var» dedi. «Kulağımız kapıdaki ayak seslerinde.»

Ceketinin düğmesini açtı, kıravatını gevşetti. Bir eli belinde, diğerinde sigarası; ağzından burnundan dumanlar saça saça, pos bıyıklarını çiğneye çiğneye, aşağı yukarı salınmaya başladı. Daha düne değin yanıtını bildiği her durum, kafasının içinde çatışık soru yumaklarına dönüşmüştü. Bugüne dek yaşadıkları, kuralları yitik bir satrancın amaçsızlığını mı belirlemekteydi? Kuşkusuz zaman içinde her şey netleşir. Anlık çözümlemelerin yanıltısı kalkar.

«Ama zaman..» dedi, Vecihi Bey. «Buna şansımız var mı? Taşların dizilişi bile başka artık. Oynanışı da.. At filin yerine oynuyor, fil kalenin; vezir atın hamlelerini yapıyor ve piyon mat oluyor!»

Maniple cihazına baktı, bakışları daldı. Eski zamanlardan kalma sis bulutları geziyordu aralarında. Birbirlerinin gözlerinde geçmiş yılların aşinalığını peydahlamaya çalışan, orta yaşlı birer sevgiliydiler. İlk kımıltıda birbirlerinin kollarına atılmaya hazırdılar. Sessizlik...

Oysa hiç dinmeyen maniple tıkırtıları da vardı şu anda. Başlarında parmakları uyuşmuş, sakalları uzamış, gözleri şiş ve kızarık adamlar. Bunun ne demek olduğunu Vecihi Beyden iyi kimse bilemezdi. Varşova'da, Londra'da, Berlin'de, Danzing'de... Ayrı dünyalardan gelmekteydiler. Köpüklü bira sarışınlığında, iştahla yutkunanlar ve mutsuzlukla direnmekten öte hiçbir şey düşünemeyenler... Batak bir kumar, hepsini aynı rulet masasının çevresinde toplamıştı.

«Aslında bizler de bir orduyuz...» diye söylendi Vecihi Bey. «Çok sesli bir ordu. Bunu yarın tütüncüye söyleyeceğim.»

Arkasından kapının açıldığını duymadı. Ancak dönünce genç telgrafçıyla karşılaştı. Anlaşılmaz bir beceriyle bulup buluşturduğu bir fincan çay vardı elinde.

«Düşündüm de... Seversiniz diye.. Hem bu saatte...»

Vecihi Beyin gözleri sevgiyle ışıdı. Her zaman ıslakmış gibi duran kirpiklerinin altından, yıkanmış birer kömür parçası gibi bir parlaklık geldi,

geçti. Uzandı, iki eliyle birden aldı çay fincanını. Avuçlarında tutuşan ısıyı duydu; sıcak, sıcak...

«Evet. Hem de bu saatlerde...» dedi. Şakaklarına ter yürümüştü. Genç memur ayakta, öylece put gibi kendisini izliyordu. Kıravatını biraz daha gevşetti.

«Bu serserilerinki yanında bizimkisi, bir briç partisi kadar soyluydu» dedi.

«Sizinkisi?..»

«Mütareke seneleri. Kongreler. Sonra Ankara, meclis... Savaşmanın da bir namusu vardı.»

Memurun yüzündeki mahçupluk, yerini, ağırbaşlı bir anlatıma teslim etmeye başladı. Bir iki kez yutkundu.

«Bağışlayın beni efendim, ama hiçbir savaş yalnız namuslular arasında geçmez. Her savaşın bir namussuzu olsa gerek. Yoksa savaş olmazdı gibi geliyor...»

«Bak sen» diye durdu Vecihi Bey. Dikkatle baktı memurun gözlerine. «İşte namus» dedi içinden.

«Evet, doğru. Her savaşın bir namussuzu vardır. Bazen her iki tarafta..»

...

«Kongrelerin sonuncusuna yetiştim ben, Sıvas'a... Sen yaşlardaydım. Daha da genç.»

«Duydum müdür bey. Kemal Paşanın telgrafçısı derler hâlâ...»

«Birkaç arkadaş daha vardı, birlikteydik.» dedi, Vecihi Bey. Sesinde geçiştirmeye çalıştığı bir bey onuru gizliydi.

«Burada Tarsuslu Rüştü, Alimallah Rıza, ben. İstanbul'da Harbiye Telgrafhanesinde Ali. İstanbul merkezde Manastırlı Hamdi, daha başkaları.. Manastırlıyla sonradan Ankara'da birlikte çalıştık. Korkunç bir adamdı. En çıkmaz haberleri dakkasında, kuşun kanadında yetirirdi.»

Heyecanlı sesi, titreyip tökezlenmeye başladı. Çayından bir yudum aldı, gırtlağını temizledi. Dışarıdan gök gürültüsüne benzer bir şeyler geldi. Aniden kulak kabarttılar. Sonra geniş adımlarla oda-

yı arşınlamaya devam etti. Bir sigara daha yaktı. Önüne bir şeyler mi katmış sürüyordu; yoksa o mu bir şeylerden kaçıyordu? Anlaması güçtü. Hattı açtığı zaman, Eylül 1919 çıkıyordu karşısına... Fransızlar kongreyi basacak deniyordu. Vali Reşit Paşa tereddütler içindeydi... Teller çalışıyordu... İstanbul Hükümeti, Ali Galip'i, Kemal Paşaya cellat tayin etmişti... Ali Galip adam topluyordu... Teller çalışıyordu. İstanbul, «Padişah ve Halife hazretlerinin yüksek iradelerine uyun!» diyordu... Kemal Paşa bir meşale seli gibi telgrafhaneden içeri akıyordu.. Bir kâğıt uzatıyor ve çekin şunu, diyordu... Teller çalışıyordu... Dahiliye Nazırı Adil Beye.. Alçaklar, cana kıyıcılar. Düşmanla birlik olup millete karşı hayınca tertipler kuruyorsunuz... diyordu. Vicdanınızı satarak işlediğiniz alçakça suçların sonunu unutmayın, diyordu... Teller çalışıyordu.. Kemal Paşanın sağ eli sol omzundaydı. On sekiz yıllık körpe yüreğinin atışları maniplenin tıkırtılarına karışıyor, tek bir ses oluşturuyordu ve teller... durmadan... durmadan... çalışıyordu.

Dışarıda gök gürültüleri çoğalmıştı.

«Bir yeraltı ordusu gibiydik» dedi Vecihi Bey. «Kimse birbirini bilmezdi. Yakalanan en küçük haber ne yapılır, ne edilir geçilirdi. Görmezsin, konuşmazsın. Ama ne bileyim, o mesajların öyle bir sesi olur ki... İki haber arasına sıkıştırılmış ve yıldırım hızıyla, telaş içinde, haniyse nefes nefese... Cihazdan çıkan sesler birden sürat kazanır, vuruşlar kuvvetlenir. Yüzlerce haber arasından çeker alır, hemencecik anlarsın ki, bir dosttan gelmiştir. Görülmeye değerdi!.»

Oturup aynı haberleri geçeceği bir tek kişi olsun yoktu. Beyninin her kıvrımından binlerce hat geçiyordu... Binlerce hattan binlerce mesaj geçiyordu... Tüm mesajları kendine çekiyordu... Kendisi derin bir kuyunun ağzındaydı... Ve her mesaj yine onda son yankısını buluyordu...

«Ferit Paşa kabinesi bu sabah çekildi... Biz Ankara telgrafçıları.. Paşa Hazretlerine saygılarımızı sunarız.»

Gözünü kapasa, Harbiye Telgrafhanesinden Ali,

«Sabahleyin İngilizler Muzıka Karakolunu bastı. Altı kişi şehit oldu. On beşe yakın yaralı var. Şimdi İngiliz askerleri dolaşıyor. Şimdi, işte İngiliz erleri Harbiye Nazırlığına giriyorlar. İşte içeri giriyorlar. Nizamiye kapısına. Teli kes!.. İngilizler buradadır...»

Gözünü açsa, İstanbul merkezden Manastırlı Hamdi,

«Harbiye Telgrafhanesine de İngiliz deniz erleri girip teli kestiği gibi, bir yandan da Tophaneye gidiyorlar. Bir yandan da zırhlılardan erler çıkarılıyor. Durum ağırlaşıyor. İşte Beyoğlu Telgrafhanesi de yok. Orasına da el koydular. Şimdi haber aldım. Bir saate kadar buraya da el konulacaktır. Yüksek emirleriniz yerine getiriliyor. Edirne'ye de yazıyorum. Bütün merkezleri hazır ettik...»

...

Üst kattan kapının açılıp kapandığını duydu. Açılan ve ağır ıslak paspasa çarpan suyun sesi, odacının geldiğini haber veriyordu. Sabah olmuştu demek. Vecihi Bey köstekli saatini yokladı. Mesaiye az bir şey kalmıştı. Kıravatını çekti. Elini yüzünde gezdirdi. Çarşıdaki berbere gidip, tıraş olacak kadar zaman bulabilirdi belki. Toparlanıp yukarı çıktı. Alt kattan geldiğini gören odacı şaşkın, sırıttı yüzüne. «Günaydın» dedi. Memurların hepsi gelmişti. Sırayla «Günaydın» dediler. Raci yoktu. Tam dışarı çıkarken masasındaki telefon çaldı. Dönüp isteksiz, açtı. «Bu sabah erken başladı» diye düşünüyordu.

Telefondaki kadın sesi, vilayet santralındandı. Vali yardımcısının aradığını söyledi.

«Allah Allah!..» dedi Vecihi Bey. «Bağlayın.»

Midesine, kötü inmiş bir, yumruğun sıkıntısı çöktü. Ses cızırtılı geliyordu. Uykusuzluk ve gerilim sinirlerini yıpratmıştı. Kupkuru bir ses arka arkaya bazı şeyler söylüyor, bağlantı kurmakta güçlük çekiyordu. Telefon emri, falan deniyordu. Yal-

nızca, «Görevden alındınız» sözünü kavrayabildi ve bir anda tepeden tırnağa buz kesildiğini hissetti.

«Anlamadım,» dedi, «..ben mi?»

«Evet» dedi, karşıdaki ses. Cızırtı çoğalmıştı. Kafasındaki bütün hatlar kesildi. Yerine ağır bir karabasan çöktü.

«Görevli memura saldırmışsınız» dedi, o kupkuru ses. «Müfettiş raporları gelene kadar açığa alındınız. Vilayet emrine.»

Yutkundu. Gırtlağı kurumuş, hırsından dili tutulmuştu.

«Ne raporu, neden görevden alınıyorum?» diyebildi bir tek. Yavaş yavaş anlamaya başlamıştı.

«Eğer bir suçu varsa, bunu yönetmelikler çözer. Siz değil!» diyordu telefondaki, «...vurmaya hakkınız yok!»

Raci'nin torpilli olduğunu o güne dek hiç aklına getirmemişti Vecihi Bey. Öfkesi aniden taştı. Dişlerini sıktı.

«Var!..» diye avazı çıktığı kadar bağırdı. «...hakkım var! Harbi umumide, seferberlikte olsaydı, asarlardı böylelerini!»

Karşı taraf telefonu kapattı. Kapattıktan sonra elinde tuttuğu ahizeye kızgın, tükürür gibi baktı Vecihi Bey.

Postanedeki herkes donmuş kalmıştı. Ağır ve yorgun adımlarla çıkarken, kimse bir şey sormayı denemedi.

Gökyüzü güneşsiz, hava serindi. Donuk renkler kaplamıştı caddeyi boydan boya. Postane merdivenlerinin dibinde, dün sabah kıçına baston indirdiği uyuz köpekle karşılaştı. Köpek, Vecihi Beyi görünce ayağa kalktı, hırlamaya başladı. Köpeği görünce durdu. Bir an karşılıklı bakıştılar. Sonra boşalan sinirleriyle birden kahkahalar atmaya başladı Vecihi Bey. «Şaşılacak benzerlik...» diye söylendi, yüksek sesle, «...biz savaş kurbanları şimdi tam bulduk birbirimizi.» Paltosunun cebinden çıkardığı bir parça peksimeti attı önüne. Hayvan önce uzaktan kokladı, sonra atılıp bir lokmada mideye indirdi. Vecihi Bey önde, o arkada yürümeye koyuldular.

Sarıya boyalı tarihi kongre binasının önüne geldiğinde, uzun uzun bu eski yapıyı süzdü. Gırtlağında bir şeyler düğüm düğüm oldu. Hiç sırası olmadığı halde, dostu Alex'in, o beyaz votka aydınlığında meyhane sofrasını çekti içi. Gözleri buğulandı. Köpek ayaklarına sürünüyordu. Vecihi Bey bir parça daha peksimet attı önüne.

Defteri kapattı. Odaya ve gözlerine iyice karanlık çökmüştü. Kasları uyuşmuştu. Zorla kalktı. Sönen nargileyi kenara çekti. Dışarıya tek tük yağmur damlaları düşmeye başlamıştı. Yaşlı bedenine yorgunluk ve isteksizlik egemendi. Nargile dumanı ve günün karartısına koşut ağırlaşan havasıyla oda, esrarengiz Buda mabetlerini çağrıştırıyordu. Mangalın ateşini harlattı. Arkasındaki yastığı başının altına alıp, divana boylu boyunca yattı. Karşı evin penceresindeki kedi, yattığı yerden uzun uzun gerindi. Yağmur damlaları adamakıllı sıklaşmış, camlarda belli bir tempo ile tıpırtılar çıkarmaya başlamıştı. Vecihi Bey hemen maniple seslerini ansıdı. Gözlerini kapadı. Kış pencerelerinin ardında, eski günlerine, şöyle bir nihavent geçercesine yeniden uzandı.

Bornova, Eylül 1983

Bu öykü, 1985 Akademi Kitabevi Edebiyat Ödülleri yarışmasında öykü dalında birincilik almıştır.

YALNIZ ZAMANLAR

Aradan tam on bir gün geçti.

Görünmedi Ramiz Uslu. Ne Varyant Kahvesinde, ne de başka bir yerde. Selami Bey, Akif Hoca ve Arnavut Yusuf, on bir gün kös kös oturdular; yorgun, yaşlı bir sessizlik susturdu hepsini. Ağızlarını bıçak açmadı.

Hemen her gün birbirlerinden habersiz ve birbirlerinden saklarcasına emekli kaptanın evine uğradılar. Bir gün Akif Hoca ile Arnavut, aynı anda karşılaştılar evin önünde. Ve tek söz etmeden kapıyı defalarca çalıp, sıkkın birer yüzle ayrıldılar oradan.

Terliyorlardı.

Ne de olsa bıçkın bir haziran güneşi vuruyordu Varyant Kahvesine. Bayramyeri'nden Konak'a inen yokuşun sağ kolunda, Fatih Camiine hemen bitişik, Bahribaba Parkının içinde yükselen birkaç ağaç direğin üzerinde bir iskele gibi uzanıyordu kahve. Körfeze karşı bağdaş kurmuş eğreti bir duruşu vardı. Sık dallarıyla girift bir çardak örtüyordu üzerini. İnce bir asfalt buharı yükseliyordu caddeden. Yapışkan yaz sinekleri konup havalanıyordu boş çay bardaklarının şeker bulaşığına.

Akif Hoca eliyle sinekleri kovaladı. Donuk bakışlarını yokuşu inip çıkan arabalara çevirdi. Öteki ikisi, sabah beri değişerek okudukları gazeteleri bir yana bırakmış; laf olsun diye getirtilen bir tavlanın iki yanından isteksiz zarlar atıyorlardı karşılıklı. Ne sert zeminde zıplayan zarların siyah beneklerine çevrili meraklı gözler, ne keyifle şak şuk çarpılan pullar; kışkırtıcı sözler... İğnesi takılmış yoksul bir gramofon gibi, bütün bunların uzağına düşmüş, kırık dökük ses parçacıklarıydı hepsi.

Üstelik kötü vuruyordu güneş. Çardak, gölgelik dinlediği yoktu.

Eliyle bir kez daha kovaladı sinekleri Akif Hoca. Ramiz Uslu'nun bulunduğu bir masada, dört kol pişpiriği nasıl aramazdı insan şimdi?

«Ulan koca Kaptan! Nerelere cehennem oldun?» diye sızlandı içinden. Onun, geniş alnının altında iki çatık salkım gibi burulu gür kaşlarını, mavinin mavisi gözlerini ansıdı.

«Var...» dedi, «mutlaka var. Başına bir iş geldi. Şunca zamandır görünmeyişinin bir sebebi olmalı. Dostlarına oncağız bağlı biri, tam on bir gün kaybolursa ortalıktan, bilmem ki, bunu neye yormalı? Şimdi şu Bahribaba Parkının dar ve yokuş patikasından, bir elini beline destek etmiş; ağır ağır çıkmalı. Varyantın son boğumunda durup nefeslenmeli. Sol elini gözlerine siper edip kahveye baktığında, hepimizi burada gördüğünde yüreği genişlemeli. Gelip çökmeli yanımıza. Arnavut desen, sözü cebinde taşır takımından, «Gene mürettebatı beklettin Kaptan; söyle bakalım çayları!» demeli. Demeli ya... Adam kimselere sataşmaz oldu günlerdir. Selami hele. Adamakıllı mızmız. Yaz ortası romatizmaları azdı. Kışın şikâyeti yoktu bu kadar. Hey gidi Ramiz Uslu, hey! Gittin, çivisi çıktı ortalığın. Ama kabahat senin mi yalnızca? Bu işi bitmişler kahvesinden, ne vakit ki biri siliniverir gözden birkaç günlüğüne, tasası tutar milleti. Herkesin gözü birbirinde. Önünden ardından kollar herkes birbirini : «Üşüttün mü Ramizciğim?.. Aman ha, kolla kendini. Ne o Hoca? Rengin kaçmış bugün. Tansiyonun yükselmesin sakın? Göründün mü doktora? Gene perhizi bozdun Selamiciğim; bak teklersin sonra...» Sanırsın melaikeler, tebdili mekân edip, «Şöyle bir uğrayalım bakalım» demişler de, Varyant Kahvesinde sefa ederler! Dahası bir incelik ki, ne demeli bilmem : «Aslan gibisin ha! Valla sen de öyle! Bak bak, görüyor musun Arnavut'u?.. Nasıl baktı kadına ama? Ne sandın ya? Heyt be!»

Sessizce devam eden oyunda, atılan zarlardan biri, tavlanın dışına sıçradı. Bir süre yerde aradı-

lar. Sonra buldular, «En son kim oynadı?» diye seyredenlere sordular, devam ettiler.

Bir sigara yaktı Akif Hoca. Öğretmenlik yılları geldi aklına. Hâlâ o eski felsefe derslerinden birkaç tümce, ses verir durur anılarından. Derken öğrenciler... Kızgın, coşkulu, umutlu, ya da kendi halinde. Ama tümünün ortak özelliği yaşamın içinde oluşları. Önemli olan bu. Onun bir yanına yapışmış, canlı ve sıcak! Bir kez olsun, önemli kişiler yetiştirmek gibi bir «işgüzarlık» edinmedi kendine. Hayatın içinde, soluk alıp veren, düşünen, karşı koymayı bilen o sıradan insanları yetiştirmek yeteri kadar onurluydu zaten.

Bergson'u anlatırken, bir soru üzerine «müfredatı» bir yana bırakıp; Sartre'dan, Hegel'den, Camus'den; Vietnam'da olupbitenler için, Russel'ın insan hakları üzerine yayımladığı bildirilerinden söz etmesi... Birlikte üretilen bir anlamı bölüşmek... Bütün bunlar yetti. Sonunda yığınla zılgıt yeyip, dosyalar dolusu soruşturma da geçirse; o sıradan insanlara değdi hepsi.

(Bakın çocuklar. Bir an gelir ki, insan, iç dünya ile dış dünya; düşünme ile yapma arasında, ikisinden birini seçmek zorunda kalır. Buna adam olmak derler!)

Körfezde arka arkaya vapur düdükleri ötmeye başladı. Çay söylemek için başını çevirdiğinde Arnavut Yusuf ile Selami Beyin tavlayı kapattıklarını gördü. Selami Bey bitişikteki camiye yürüdü. Güldü Akif Hoca. Tavlanın hali içler acısı geldi kendine. «Tavla, tavla olmasaydı da başka bir şey olsaydı, ne düşünürdü kendisi hakkında?» diye geçirdi. «İnceliklerine inilmemiş bir kadın kadar kırgın. Kötü çalınan bir enstürman kadar öfkeli. Hey gidi alçak Ramiz Uslu hey!.. Olsaydın da bir pişpirik atsaydık ya şimdi.»

Parmakları arasında küçülen sigarayı, yola doğru fırlattı.

«Hangisi daha önemli?» diye sordu içinden. «Kaptanın gürültüsüz patırtısız aramızdan çekip gitmesi mi, yoksa o gittikten sonra geriye bıraktığı

boşluk mu? Huysuz, hasta bir yaratık gibi hepimizi tutup yakalayan, içine çeken bu ökse neyin nesi? O az konuşan, çokça dinleyen ve günün yarısından çoğunu körfeze girip çıkan gemileri seyretmekle geçiren adamın katlanıp büyüyen yokluğu, nasıl da kendi varlığının boyutlarını aşıyor şu anda... Ama ne fark eder ki? İnsan bu! Kapladığı hacim, elbette eni, boyu ve yüksekliği çarpılarak bulunan bir eşyanınkinden farklı olacak.»

«Oğlunun evini bilen var mı?» diye sordu Yusuf.

«Yok» dedi, Akif Hoca, «kendisi de kırk yılda bir uğrardı zaten.»

«Hiç de haber bırakmamış bir yerlere.»

«Yaa, öyle!.»

İkindi namazından çıkan Selami Beye gözlerini devirdi Yusuf. Selami Bey, iki gündür beş vakite başlamıştı.

«Duayı da amma uzun tuttun be mülayim» dedi, «günahın da amma çokmuş haa!»

Kaşlarını çatıp, tespihiyle oynamaya koyuldu.

Kiracısı olan fırıncı, yeni senenin kontratı için haber göndermiş geçenlerde. «Fırıncıya biraz daha insaflı davransak bu sene... Bugüne kadar az sıkıştırmadık garibi. Hem ne olacak sanki? Dünya malı değil mi, şunun şurasında?» diye geçirdi içinden. Altmış beş yaştır, 'bana mısın' demeyen midesinde, üst üste yanmalar da başlamıştı son sıralarda. Doktora görünmeye karar verdi. Yarın sabah ilk iş!

Tam o sıra, gene uzun uzun vapur düdükleri öttü. İrkildi. Birden Ramiz Uslu'nun nerelerde olabileceğini düşündü. Aklına hiçbir yer, ya da neden gelmedi. Vapur düdükleri ötmeye devam ediyordu. Mezarlıkta baykuş sesi duymuşçasına ürperdi. Ocakçıya seslendi.

«Bize üç çay, Osman Efendi!»

«Benimkisi açık olsun» diye ekledi arkasından Akif Hoca.

«Ettin gene çayın içine Hoca!» dedi Yusuf. Oysa biliyordu son zamanlarda uykusunun tedirgin olduğunu Hocanın. Kahveyi kaldırmış, çayı azaltma-

ya çalışıyor. Uyumak için aldığı ilaçlar desen çarpıntı yapar! Geçen gün, emekli olduğu okula arkadaşlarını görmeye gitmiş; son anda cayıp, kapısından dönmüştü. «İnsan yediremese de kendine, belli zamandan sonra başkaları tarafından avutulmanın sevdasına düşüyor» diye, sessizce söylendi Yusuf. Bir sigara yaktı; diğerlerine de uzattı. Selami Bey kesik kesik öksürdü.

«Hayrola mülayim» dedi, «yoksa sizde mi?» Sesi alaycı değil, buruktu.

«Üşütmüşüm herhalde» dedi, Selami Bey. «Doktor hava cereyanlarından sakınmamı söyledi.»

Bir yıl önce geçirdiği kalp spazmından sonra her şeye dikkat etmesi gerekiyor ve dikkat ettikçe de bazen, ne denli tatsız tuzsuz bir hayat sürmek zorunda olduğuna şaşıveriyor.

Her sabah evinden çıkıp, Varyant Kahvesine yürürken düşünür Selami Bey :

«Bir gün önce gördüklerimin kaçı bugün eksiksiz ve yerli yerinde olacaktır. İşte Ramiz Uslu! Adam yok ortalıkta. Bir sırra kadem basış ki; gidiş o... Bir daha görünecek mi? Göründü veya görünmedi.. Ya ondan sonra gidecek olanlar?.. Aslında her gidenden sonra, bir parça daha, kendimize dönük yüzümüzün ortaya çıkması boşuna mı? O geçenlerde ölen bakkalın cenazesinde geldi aklıma ilk defa. Dedimki kendime : Ne insanlarız yarabbi! Varlığımızdan çok yokluğumuzun tereddütleriyle yaklaşıyoruz birbirimize...»

Sekize katladığı gazetesini yanına koydu. Güneş gözlüklerini çıkardı gözünden. Karşıyaka Vapur İskelesine yakın, kıyı boyunca sıralanmış kanepelerden birinde oturmuş; ikindi denizini seyrediyordu. Bostancı yönünden gelen küçük yelkenliler yanaşıyordu yat limanına. Yelkenliymiş, yatmış, kotraymış... Oldum bittim sevmez Ramiz Uslu. Burun kıvırır; tepeden bakar. «Deniz şakaya gelmez. Onun üstünde insan sağlam durmalı» der, «..bunca

insanın rızık kapısı, elin zıpçıktısına nasıl oyun alanı olur?» Ne zaman bir allı pullu tekne görmüşse seferde olduğu yıllarında, yanından tam yol geçip, bordosuna tokat gibi patlatmıştır dalgasını. Ama balıkçı motorları... Onlar başka. Hız kesip, bir su damlası gibi usulcana kayıp gitmiştir açığından.

İskeleden kalkan vapur, çark edip kıçını sahile dönünce, «9 Eylül» yazısını anında okudu Ramiz Uslu. Gözleri ışıdı.

«Heyt aslanım benim,» diye coştu aniden, «...benim küheylanım bu. Nazlı martım; çapkınım.»

Otuz iki yıl fiili hizmetten sonra, Denizcilik İşletmesi Şehir Hatlarından emekli Ramiz Uslu, son sekiz yılını kaptan olarak geçirdiği 9 Eylül gemisini görünce, doktorun, «günde üçten fazlası kesinlikle yasak» uyarısını bir yana attı ve yenice paketinden bir sigara çıkartıp keyifle yaktı.

Nedense bir başka sever bu gemisini. Hani öyle elle tutulur bir nedeni olduğundan falan değil. Ne isminin dışında tarihi bir kimliktir 9 Eylül gemisi; ne de yaşanmış büyük serüvenleri vardır birlikte; pek ahım şahım da sayılmaz. Hatta en döküntülerinden biri. Şehir hatlarının diğer kaptanları 9 Eylüle düşünce yüzlerini ekşitirler genellikle..

Ona olan tutkusu bu yüzden miydi; yaşlılığı yüzünden itilip kakılmasına gönlü mü elvermemişti bir türlü; yoksa ömrünün harmanını kaldıracağı bu gemiyi son bir yol arkadaşı mı bilmişti kendine, bilinmez. Her ne için olursa olsun, şehir hatlarında nice yetkili varsa gelip gidip kapısını aşındırmasına, rica minnet, «Beni bu gemiden almayın» demesine ne buyrulur? Sonunda yetkililer de kıdeminden ve yaşından olsa gerek, kendilerince pek bir anlam veremedikleri; ama sevimli ve sıcak, dahası insanca buldukları bu ısrar karşısında fazla diretmemiş, «Al hayrını gör» deyip, 9 Eylülle son sekiz yıllık işretine göz yummuşlardı.

Şehir hatlarında kesintisiz sekiz yıl bir gemiyi almak : Bu bir rekordu ve Ramiz Uslu'nundu.

Denize bakıyordu Ramiz Uslu. Çoktandır gezmediği bir kentin yabancı sokakları gibi zor anlaşı-

lır bir hüzün bulutu kaplıyor içini. Bakışları suda seken taş kadar çevik, tersane koyundan Alsancak Rıhtımına, oradan körfez açıklarına; Karaburun taraflarına kayıyor, sonra havada uçuşan martılarla buluşuyordu. Haritayı önüne açıp, her uğradığı limana bir çizgi çektiği yıllarda nasıl da tanımı kolaydı bazı şeylerin. Odesa'da bir çizgi. Trieste'de iki... Varna'nın hesabı biraz karışık, tam altı... Süveyş, Napoli, Marsilya, Cebelitarık, Bankong... Limanlar, insanlar, limanlar, insanlar ve gene insanlar... Ama en kötüsü : O beyaz önlüklü, ince beyaz çerçeveli gözlüklerini alnına kaldırmış o adam! Yüzü bulutlardan fırtınayı haber almış. Deniz kuşları çığlık çığlığa, kararan bulutların içinden görünmeyen bir yerlere çılgınca kaçışıyor. Adam gözlüklerini düzeltip, masasındaki röntgen filmlerine, tahlil raporlarına bakıyor, Ramiz Uslu'ya bakıyor; sonra tekrar raporlara... Düşünceli bir tavırla, «Artık aşırı yorgunluklara paydos» diyor.

Bunun, açık denizlere de paydos anlamına geldiğini kabullenmesi biraz zaman aldı.

«Üzme kendini Kaptan» dediler, «gemi gemidir gene; denizse deniz.. Yıllar yılı nice deryaların tuzunu yaladın, poyrazını kokladın da ne oldu sonunda? Hepimizin dönüp dolaşıp geleceği yer kara olduktan sonra, gerisini koyver gitsin.»

Gitti de... Körfeze sıkışıp kalınca kendini bir ufalmış, bir ufalmış duyumsadı ya, ona da alıştı zamanla. Alışmayıp da ne edecek; denizse deniz! Artık körfez balığı gibi dolanmaktan başka ne gelir elinden?.. Konak - Karşıyaka, bazen de Pasaport'tan Alsancak...

«Şöyle ağız tadıyla tamyolda bir mil alamazsın ki, küt!.. Bir olta atımı dibinde iskele. Ben geminin burnundan kıçına gelene kadar yol biter. Hele o kesik kesik ötmeleri yok mu?.. Delirtir adamı.. Ulan o ne be? Nezle olmuş da hapşırır gibi... Trafiğe tıkılmış o dört tekerlek garibi acayip şeyler gibi... Nerede o yedi deryalara selam veren, verdi mi tekmil deniz kuşlarını havalandıran; mübarek yunusları derin sulardan ayartıp peşine takan... Kayalık bu-

runların fırtınalarıyla kucaklaşan... Seferdeki cümle deniz yoldaşlarının canına güç katan ve tam yüz elli gros ton kükreyen canavarlar...»

9 Eylülün sirenlerini uzun mu uzun öttürür; Ramiz Uslu'nun türküsü der, duyanlar.

«İşte 9 Eylül de uzaklaştı iyice. Sen karaya oturdun aslanım Ramiz Uslu. Şimdi bir kıyı banketinin gerisinde, üzerinde filanca bankanın ismi yazılmış yeşile boyalı bir kanepeden, onun gidişini seyredersin. Martının denizden kovulacağı gelir miydi hiç aklına?»

Ya Varyant Kahvesindeki ahbapları? Kaç gün var ki, uğramadı oraya. Ne oraya, ne de Varyant sırtlarındaki evine.

«Merak etmişlerdir mutlaka. Etmişlerdir de ne olduğunu çıkaramamışlardır bir türlü. Nereden bilsinler olacakları? Kötü şeyler geçirmişlerdir akıllarından ya; bilirim, diyemezler. Çiçekler de ne zamandır sulanmadı...»

Elinde mavi maşrapa, balkonda fesleğenleri suluyor Ramiz Uslu. «Bu oğlanın bir sıkıntısı var, ama ne? Ne demeye getiriyor sözü deminden beri? Ben mi kocadım, anlayamadım; o mu anlatamadı? Bir bilsem dilinin altındakini.»

Bahçe kapısından çıkarken, durup sesleniyor Hasan,

«Akşam yemeğine bekleyelim mi baba?»

«Belli olmaz, siz işinize bakın; gelirsem ben de yerim.»

Konak İskelesinden çark edip suları köpük köpük ağartan geminin sancak tarafına kayıyor bakışları. Saate göz attığında on üç on iki. «On üç on seferi olmalı» diye geçiriyor içinden, «Şu meret saat de düzelemedi gitti. Üç günde bir iki dakika. En son salı ayar ettim, bugün perşembe. Tamam işte, on üç on seferi; gene vaktinde kalktı.» Sessizce kımıldıyor dudakları. Maşrapayı bırakıp, saatini düzeltiyor. Gözlerinde genişlemesine bir hoşnutluk..

Hasan'ın suratı asık. «Deminden beri söylediklerimin bir kelimesine kulak vermedi. Aklı fikri yanaşıp kalkan gemilerde. Gemilere bakıp, kurcalaya kurcalaya sonunda bozdu güzelim saati. Akıllı adam işi mi bu?»

Son bir defa dönüp,

«Sen bilirsin» diyor. «Aysel zeytinyağlı enginar yaptı seversin diye. Gelirsen geç kalma.»

...

Balkondaki saksılar bitince, emekli olduğu yıl aldığı bu evin önündeki küçük bahçeye iniyor Ramiz Uslu. Hortumu uzatıp musluğu açıyor. Balkonun altında, otomobil lastiklerinden bozma iki ayrı saksıdan fışkırıp, parmaklıkları saran yaseminler ne de güzel içiyor suyu. Karısı elleriyle dikmişti bunları. Böylesine uzayıp boy attığını göremedi. Her sulayışında gönlü bulanıyor, içi bir hoş oluyor Ramiz Uslu'nun.

«Bu yaseminler yediverenmiş Ramiz, yaz kış demez açarmış.»

Öbür çiçeklere, bahçe duvarı boyunca birbirine bitişik dizilmiş saksılara takılıyor gözü. Mavi boyaları pul pul atmaya başlamış, altından kiremit kırmızısı sırıtıyor. En son İzmirspor, ikinci kümede şampiyonluğu kıl payı kaçırdığı yıl (üç yıl önce mi ne), kendi elleriyle boyamıştı bunları. Şimdi bu soluk renklerine göz yummakla geçiştiriyor işi. Canı sıkılıyor. Musluğu kapatıp; hortumu toplamadan, «Kalanları geceye sularım» deyip, ceketini aldığı gibi çıkıyor evden.

Oturduğu yerden doğruldu. Kıyı boyunca yat limanı yönünde yürümeye başladı.

Küçük bir kız çocuğu, elini tutan yaşlı kadından kurtuldu ve ilerideki baloncuya doğru koştu. Koşan çocuğun gözlerindeki önüne geçilmez tutkuya takıldı bir an. Baloncunun bileğine doladığı ipler, ip olduğundan, yani aslında incecik... Bir anlığına çözülüp boşluğa süzülse, hiç kuşku yok çocuk

da havalanırdı peşinden. Oracığa çöküp bu tutkuyu uzun uzun izlemek geçti içinden. Yürümeye devam etti. Daha hızlı adımlar atıyordu. Oturmaktan uyuşmuş bacakları açılmıştı Ramiz Uslu'nun.

Yaseminler, balkon çiçekleri, gelip giden körfez vapurları arasında yitmekte olan ömrünü düşündü. Küçük şeylere yakıştırdığı büyük anlamların, yaşamındaki hangi boşlukların yerine geçtiğini sık sık sorar olmuştu son günlerde: «Yaşadığım için mi bunları yapıyorum, yoksa sadece bunlar için mi yaşıyorum?» Nicedir sürüp giden bu Varyant Kahvesi ahbaplığı... Birbirlerine bu denli az benzeyen insanların neyi bölüştükleri? Oturdukları kırık dökük masanın dört eğreti bacağı gibi neyi ayakta tutmaya çalıştıkları?..

Daha iki cuma önce, namazdan sonra sessiz sedasız, ölen komşuları mahalle bakkalının cenazesini kaldırmışlardı. Ya adamı defnettikten sonra kahvede, akşam olup da evlerin yolunu tutana kadar yaşadıkları dört başlı suskunluk neyin nesi?.. Yıllardır komşuluk ettikleri halde bütün alışverişleri, bir paket tuz, iki makarna, yarım kilo yoğurt, çamaşırsuyu ve sabah akşam bir merhaba!.. Bütün bunlar, geçmişte yaşanmış ilişkinin gerçeği ile, bugün gösterilen duyarlık arasındaki farkı kapamaya yetecek mi? O, akşamüstleri koltuğunun altında kitaplar, kahveye uğrayan genç —Kahveci Osman'ın yeğeni olacak— işte en doğrusunu o dediydi galiba: «Bunlar ipekböcekleri gibi amca. Aynı dalda ve yanyana, ama her biri kendi kozasının içinde.»

«Hasan'ın söylediklerini boşa atmamak lazım. Herkes için en iyisi belki de bu. Hayatı gönlümüzün dilediğince dilim dilim edemeyiz. İstediklerimizi yaşayıp, bir yerden sonrasını geçiştirmeye çalışmaya hakkımız var mı?»

«Baban nerede kaldı?» diye soruyor mutfaktan Aysel.

Hasan,

«Bilmem, gelir şimdi.»

«Çorba soğuyacak.»

«Bekleyelim biraz. Geç kalma demiştim.»

«Gelirim, gelmem... Bir şey söylemedi mi sana?»

«Hayır, söylemedi!» diye kestirip atıyor Hasan. Aysel'in, soruşundaki inceliğe karşın, gizliden gizliye sızlanışına sıkılıyor.

«Babanın durumu zor.» Gönül çelmeye çalışan bir yumuşama var sesinde Aysel'in. «Çalışmasam neyse, gelsin bizimle kalsın. Ama çalışan kadınım. Sen, iki çocuk, o... Nasıl başa çıkarım?»

«Evet zor.» diyor Hasan, isteksiz. «Varı yoğu o kahveye birlikte çıktıkları üç kişi. Ne bulurlar birbirlerinde anlamam... Ama her neyse, ona yetiyor işte.»

«Bilmiyorum» diyor karısı, suskun ve düşünceli.

Pencerenin önünde Hasan, saatine bakıyor. «Nerede kaldı?» diye sabırsızlanırken içinden; yan odada televizyon seyreden çocukların gürültüsü çoğalıyor.

«Sessiz olun biraz!» diye bağırmasıyla birden kesiliyor çocukların sesi.

Yeniden sokağı seyrediyor.

«Sofrayı hazırla» diye sesleniyor Aysel'e, «geldi babam.»

Kapıdan içeri girdiğinde alçak sesle soruyor Ramiz Uslu, çekingen,

«Beklettim mi çok?»

«Olsun çorbayı bir daha ısıtırım» diyor Aysel, mutfağa yürüyüp.

«Lafa dalmışız. Günler uzun. Akşamın nasıl olduğunu anlamıyor insan. Bir de saate bakıyorsun ki, sekiz buçuk dokuz.»

«Zararı yok baba» diyor oğlu. «Biz de acıkmamıştık daha.»

Sofraya oturuyorlar. Halil Rıfat'taki bu apartmanın beşinci kat penceresinden denizi seyrediyor Ramiz Usta. Batmakta olan güneş, kentteki büyük apartmanların geniş camlarında kor bağlıyor.

Akşama kadar kahvede, yazıya dökülse bir sayfayı bile geçmez konuşmalar için az önce «lafa dal-

mışız» deyişini anımsıyor. Kendisini inandırmaya çalıştığı küçük yalanların, kıyısından köşesinden yaşamına karışmasına seyirci kalıyor.

Çocuklar, gelirken getirdiği çukulataları yemekten önce gizliden miğdeye indirdikleri için iştahsızlar. Lokmaları ağızlarında geveliyorlar.

«Haydi sallanmayın bakalım» diyor anneleri, «sofra sizleri beklemez.»

Büyüğü Zeynep, bu yıl başlayacak okula. Küçüğü Tufan da, gelecek yıl. Onları ellerinden tutmuş okula götürüp getirirken düşünüyor. Gözlerinde tutuşan yeni bir sevinçle bakıyor torunlarına.

«Güzelce yiyin yemeklerinizi de çabucak büyüyün. Ben de okullu olucam bu yaştan sonra. Üçümüz birlikte elele...»

«Hiç yorulma baba» diyor, Hasan. «Gidecekleri okulun servisi var. Kapıdan alıp, kapıya bırakacaklar.»

«Yaa..» diyor, Ramiz Uslu yalnızca. Küskün.. Tabağındaki enginara dönüyor.

Daha üç dört yaşlarındayken onları 9 Eylülün kaptan köprüsünde gezdirmesi... Zeynep'in en çok sevdiği büfede satılan kaşarlı sandviçler.. Tufan'ın gemi iskele alırken, nereden geldiğini çözemediği, makine telgrafının 'çın çın' seslerine koyverdiği minicik kahkahaları. Minicik ellerine dümeni tutturması. Bayramlarda denizci elbiseleri giydirip yanında dolaştırması. Ve nereden çıktığını anlayamadığı bir okul servisi. Servis şoförü. Tufan ile Zeynep'i elinden çekip alıp götüren. Hakkını gaspeden... Kötü bir yanılsama hepsi!.

Yemek bittiğinde kadın, sofrayı toplamaya koyuluyor. Çocuklarda bir koşuşma. Ağızlarını yıkayıp, yarım bıraktıkları dizi film, «Savaş Yıldızı»nın başında alıyorlar soluğu.

Hava iyice kararıyor. Bir ışık çemberi kuşatıyor körfezi. Bahçesinde sulamadan geceye terk ettiği çiçekler geliyor aklına Ramiz Uslu'nun. Karısı rahmetli, «Gündüz sıcağı çiçek sulanmaz» derdi. O zamanlar daha bahçeyi yeni düzenliyor. Bahribaba Parkının bodur çamları dibinden geceleri çaldığı

toprakla, Kilizman'dan getirttiği gübreyi harmanlayıp, bahçenin killi toprağını adam etmeye çalışıyor; karısı yeni diktiği saksıda japongüllerine can suyu verirken, gecenin bir vaktinde Ramiz Uslu, ayaklarını balkon demirlerine uzatıp, damağında taze yudumlanmış bir bardak çayın buruk tadı, neonlardan tepe taklak denize yuvarlanan renklerin oyununa dalıyor. Kanatlarında imbatı taşıyan martı serinlikleri dolanıyor teninde. Körfeze girip çıkan gemiler ışıl ışıl...

«Kahveniz baba,» elinde tepsi Aysel.

«Ellerine sağlık.» Bir sigara istiyor Hasan'dan.

«Bugün kaç tane içtin baba?»

«İki.»

Hasan bir sigara daha uzatıp, kendisininkiyle birlikte yakıyor ve inanmıyor o gün Ramiz Uslu'nun iki tane içitiğine. Mutfakta bulaşıkları yıkıyor Aysel. Divanda biraz daha yaklaşıyor babasına. Sesini alçaltıyor.

«Bak baba. Biz Aysel'le düşündük ki...»

Yere düşen bir tabağın kırık sesleri doluşuyor odaya.

«Hey!. hey!..» diye sigarasını attı, birden bağırdı Arnavut Yusuf. «Bu gelen bizim Kaptan değilse...»

«Evet o» deyip, dikildiler öteki ikisi de aynı anda.

«Çaylar dört Osman Efendi» derken tef çınlaması kadar şakraktı Akif Hocanın sesi.

«Bak bak, şu gelişe bak! Nasıl da dinçleşmiş ha!.»

«Yahu daha dün tıkanıp kaldığı yokuşu ne biçim çıkıyor bu herif?»

«Herkese selam» dedi, Varyant Kahvesinden içeri girdiğinde Ramiz Uslu. Gözleri, keskin denizci gözleri; başı dik ve buğday yanığı yüzü tıraşlıydı.

«Son gelen çayları ısmarlar!» dedi, Arnavut Yusuf. İskemlesinde dikildi. Midesinde yanma falan

kalmamıştı. Zaten doktorun da vereceği sabah akşam süt. «Sat anasını geç git!» diye söylendi. «Doktor moktor hikâye. En iyisi, sabah erkenden fırıncının karşısına dikilmek. Ulan koca laz! Sesimizi çıkartmadıysak iyilik meleği mi belledin bizi?»

«Özlettin kendini» dedi, omzunu sıvazladı Ramiz Kaptanın.

«Nerelerdeydin yahu? Öldürdün meraktan» dedi Akif Hoca.

Sitem etti Selami Bey :

«İnsan giderken uğrar da bir haber bırakır.»

Ocakçı çayları getirdi tepside. Akif Hoca beğenmedi çayını.

«Pek de açık yapmışsın be Osman Efendi, içilir mi bu? Kaldır şunu da, sana zahmet gönder çırakla bir tavşan kanı.»

İkindi ezanı okunuyordu. Selami Bey camiden yana başını çevirip, bir an ikirciklendi. Canı kalkmak istemedi masadan. «Neyse.. Kazaya kalsın artık» dedi.

Ramiz Uslu üçüne de ayrı ayrı baktı. Bu ani rahatlamanın kahvede görünmesiyle belirdiğine yüzde yüz emin! Hangi görünmez nedenlerden oluştuğunu iyi biliyordu artık. Geçen süre içinde yakından tanımıştı bu duyguyu.

«Uğrayacaktım aslında ya» dedi, «olmadı bir türlü. Hem...»

«Hem de ne?» diye sözünü yarıda kesti Yusuf. Baştan aşağı süzdü. Dikkati çekecek kadar şıktı Kaptan. «Yahu Ramiz» dedi, «sen ki derya üzerinde otuz yıl dümdüz gitmeye alışmış adamsın. Yokuş gördün mü ciğerlerin feryat ederdi. O ne süratti, demin ki?.. Hem bu kılıkta seni gören de taze damat sanır.»

Kızardı. Başını sağa sola çevirdi. Yutkundu. Bir iki kez öksürüp gırtlağını temizledi.

«Valla Arnavut» diye geveledi sözü, «hani Allah söyletti derler ya, seninki o hesap. Öyle sanan doğrusunu sanır!» Terlemişti.

Bıçkın bir haziran güneşi vuruyordu Varyant Kahvesine.

Bir sigara çıkartıp yaktı. Paketi masaya bıraktı.

Öteki üçü, hiçbir şey anlamadan, önce birbirlerine baktılar; sonra Ramiz Uslu'ya. Bakışlarını limana çevirmiş, sakin, sigarasını çekiştiriyordu. Şaka yaptığını gösterir en küçük bir belirti yoktu yüzünde. Uzak, çok uzak bir dalga boyundan sürüklenip gelen bir sessizlik gezindi aralarında.

İlk toparlanan Selami Bey oldu.

«Yani şimdi sen...»

«Evet. Evleniyorum» dedi Ramiz Uslu.

Aysel'in uzaktan akrabası olurdu kadın. Emekli bir subaydan beş yıl önce dul kalmış. Karşıyaka çarşısında av aletleri satan bir dükkânı var; artık Ramiz Uslu yürütecek.

«Tanışacağım» dedi. «Ev boş kalacak. Belki bir iki eşya... Arada bir uğramak için.. Çiçekleri dağıttım komşulara. Sade yaseminleri aldım; kalsın onlar.»

«Yaa!.» diye mırıldandı dudakları arasından Yusuf.

«Hay Allah!» dedi, Akif Hoca. Gülecek gibi oldu. Güldü de. Hakkı yenmiş, eksik bir gülümseyişti bu. Gelen demli çaydan bir yudum aldı, bıraktı. İçmekten vazgeçti.

«Sizleri özleyeceğim» dedi Kaptan. «Davetiyeleri getirmek için ayrıca gelirim. Dükkâna da beklerim. Sohbet ederiz.»

Kimse yanıt vermedi. Biliyordu bu sessizliği Ramiz Uslu. İyi tanıyordu. Yerinden kalktı. Çayların parasını bıraktı masaya.

«En son ben gelmiştim; haydi eyvallah..» dedi, Yusuf'a göz kırptı; çıktı gitti. Bakakaldılar arkasından. Bitişik masada oturan Osman Efendinin yeğeni genç, başını okuduğu kitaptan kaldırdı; ocağa cezveyi süren amcasına seslendi:

«Sizin yaşlı kaptan sonunda yırttı kozasını!»

Bornova, 26 Ağustos 1984

KÖRFEZ ÜSTÜ YILDIZ GEZER

«...karşımdaki heriflerin suratına baktıkça insanlıktan itimadım zail oluyor. Âdeta kendime inanamayacak hallere geliyorum ve kusmak, mütemadiyen kusmak ihtiyaçları içinde boğuluyorum.»

27 Haziran 1926
Cumhuriyet - Yunus Nadi

Gürültüyü duymasıyla birlikte yüzükoyun attı kendini yere; neye uğradığını anlayamadı. Tabancanın emniyetini açtı. Sessiz geçen ilk birkaç saniyeden sonra, yerde paramparça cam kırıklarını gördü. Küfretti. Soğuk bir ter boşandı ensesinden sırtına doğru. Tekrar emniyete aldı silahı. Rüzgârın uçurduğu perde, perdenin önünde boşalmış bir şişe şarap ve iki bardak... Önüne kattığı gibi kaldırıp atmış odanın ortasına.

Ağır ağır doğruldu. Az önce kopan şangırtı ne olabilirdi? Gecenin sessizliğine fırlatılmış bir hançer. Bir camın kırılması. Dışarıdan atılan kâğıda sarılı bir taş. Kötü bir mesaj. Hayır! Şimdilik hiçbiri. Şimdilik... Birkaç damla ucuz şarap bulaşığı devrilen bardaklardan. Onu da masa örtüsü hızla emiyor. Ortasından kenarlarına doğru açık kırmızı bir leke büyüyor. Gecenin ilerleyen saatlerinde hüküm süren bu sessizlik... Bu sinirlerin tel tel gerilmesi... «Ne fena!»

Geriye dönüp ışıkları kapadı. Tekrar yürüdü pencereye. Perdeleri açtı. Alabildiğine mehtap. Her yan, köşe bucak; dolum döklüm aydınlık. Birkaç yıldız. Başta Çobanyıldızı, Büyükayı, diğerleri... Resmen sarkıntılık ediyorlar bu sakin kendi halinde uzanan gece denizine; gecenin üstüne postu ser-

mişler ki, kalkıp gitmeleri imkânsız! İşleri güçleri, kötülüğün ince sinsi ve oynak çizgilerini aydınlatmak gökyüzünde bulut bulut...

Son vapur, seferini yapalı ne kadar oldu? Titrek bir ışık var gişelerin önünde. Oysa bu Karşıyaka İskelesinin bekleme salonu, oldum bittim sevmez yalnızlığı; insansız geceleri. Deniz yaşlı bir orman gibi içten içe hışırdar durur. Aşağı avlunun taşlıklarında gezinir nefesi; kötü sesler çıkarır.

İlk gençliğinin o Girit geceleri.. Denize inen yamaçta, beyaz badanalı evin arka bahçesine bakan odasında, yorganı başına çekip uzaktan uzağa, yamacın bittiği yerde dimdik yükselen sivri kayalara, bu kayaların arasındaki bulanık yarlara durmadan bindiren uğultular. Hep o kötü sesler. Ve hep o çocukluk masalları. Deniz dibinde yaşayan o çok başlı ejderhanın işi bunlar! Hele bazen başını kaldırıp, akıntı burnu açıklarından kırmızı kırmızı göz kırpması yok mu? Gündüzleri ne kadar da güzel oysa. Bembeyaz bir deniz feneri; kuğu boynu gibi ince, zarif. Kimsecikleri korkutmaz. Ama geceleri? Kıpkırmızı bir göz durmadan yanar, söner, yanar...

İçeri odada köyün erkekleri oturmuş, yoğun sigara dumanı ve Girit rakısıyla neler konuşurlar? Köyün en yaşlısı, yüz yedi yaşında Dimitri Usta (ki, kendisi ve oğullarından sonra bir demirci ustası daha gelmemiştir üzerlerine), eski Mora isyanını anlatır. Çatal sesli bir öksürükle sarsılır arada bir iri çökük gövdesi. Çubuğunu ateşler. Yüzünün yarısını örten kaşları arasından zor seçilir gözlerinde gri dumanlar uçuşur. Derken, dudaklarına yapışan o buzul sessizliği çözülür yavaş yavaş. Ve ardından Mora isyanını anlatır... (Çocuk gözlerinde Prens İpsilanti hayal meyal.. Araları bir karış bir çift omuz ve upuzun bacaklarıyla, kırk bin savaşçıdan söz eder.. Anlamaz bir şeycikler... Kankardeşi İmamoğlu Ömer'le balığa çıkarlar. Ömer, babalarından duyduğu Tepedelenli diye birini anlatır durmadan..

Adı ürkütür ikisini de. Sonra atarlar çaparileri denize... Balıkçı motorlarının o çok renkli deniz türküleri gelir uzaktan...) Tütün dumanı ve rakı buğusuna boğulmuş odadan bir sıkı öksürük nöbeti daha... ve Dimitri Usta, görünmez gözleriyle odadakileri şöyle bir süzüp der ki: «Bu sefer de Bulgar dayanmış be Çatalca'ya. Bu Osmanlının riyaziyesi de hepten şaştı be!»

Kimseler geçmiyordu sokaktan. Bu sıcak yaz gecesinin tenhalığı boğuyor insanı. Kenarları işlemeli açık renk örtünün üzerinde giderek büyüyen leke, ışıkları sönmüş odada, masaya, tavanda sallanan çok tüylü bir örümcek gölgesi gibi gelip oturuyor..

Elinde hâlâ tabanca... Az önceki korkuyla yapışmış, sanki hiç düşmeyecekmişçesine avuçlarını terleten... Uzanıp bıraktı masaya; karanlıkta sigara paketini arandı. Buldu. Sırtını cama dönüp, avucunu siper etti, yaktı. Gür bıyıklarının gölgesi duvarda yer değiştirdi. Bir iskemle çekip, pencerenin önüne oturdu. Gördüğü her karaltıda, pusuya yatmış gölgeler mi kımıldıyordu, yoksa ona mı öyle geliyordu? Girit'te yamaca kurulu evin denizi gören ön odasında, geceler gecesi, gözü pencere aralığında; kımıldayan her karaltı da bir çeteci değil miydi? İki sanrı arasında kaç geceler geçmişti?

«Seneler var ki; yani, bildim bileli, hep aynı şey» diye söylendi. Hırsla çekiştirdi sigarasını. «Kollamak ve kollanmak... Ömrümüz bu! Kötümser bir çıban gibi hep aynı kuşkuyu besliyoruz içimizde, senelerdir...»

Sigarayı parmakları arasında ezdikçe eziyor...

«Nerelerde kaldı? Gelemez oldu bir türlü. Daha bugünün gazeteleri yazdı: 'Gazi Paşa Hazretleri, Balıkesir yoluyla İzmir'e hareket etti' diye. Ettiyse nerede hani? Bazı şeyler mi gitti kulağına? Bir şeylerden mi şüphelendi? İşi haber mi aldı yoksa? Ama nasıl olsun? Açıkça sorduğumda bu gece,

nasıldı Ziya Hurşit'in suratı? Kırk yıl görmesem unutmam. Kendisinden yüzde yüz emin. Dudaklarında o değişmez küstah tebessüm: 'Olmaz öyle şey!' demesiyle öyle bir kesip attı... Duymamla inandım. Kim hakkında ne söylerse söylesin; sıkı adam şu Ziya Hurşit. Olmasa, bizim Sarı Ağa yanaştırır mıydı herifi hiç yanına? Kaçın kurası o? Sarı Efe Edip demişler adına. Basar mı yaş tahtaya? Kapı gibi mektup var elinde. Ziya Hurşit'le yollamışlar ağaya mektubu. Hem de kimler? Koskoca Şükrü Bey. Sonra Baytar'dan emekli Miralay Rasim. Bilmezler mi hiç yaptıklarını? Biz olsak neyse... Bizler başkayız. Böyle ince işlere aklımız ermez pek. Ama bizim Ağa? Göz göre göre yakar mı beni be? Bir can borcu için bunca yıldır kapısında dinelirim. Çerkez Ethem'in elinden nasıl da çekip kurtardıydı beni; Dönme İbrahim'i vurdum diye. Adamı olurmuş Çerkez'in meğerse. Ağa kardeş olduk bunca senedir. Değil mi ki, elini omzuma koydu ve o nar alazı gözlerini dosdoğru dikti yüzüme ve dedi: 'Oğlum Şevki, çekinmene hacet yok! Bu işe ben de kefilim.' Daha o dakka anladım bunun ne mene mühim bir şey olduğunu. İttihatçıların eski Serez nam fedaisi, durduk yere etmez böyle söz. Etti mi de bir kez, artık daha sual edilmez üstüne; ölümüne olsa gidilir peşinden. Hem istesen de artık, kime sual eylersin ki şimdi? Geçti gitti bizim Sarı Ağa. Bu sabah rıhtımdan, Mahmut Şevket Paşa Vapuruna bindirip uğurlarken nasıl da 'cız' etti içim? Kucaklaştık. Bir an, sanki bir daha hiç görüşemeyecekmişiz gibi geldi. 'Hakkını helal et Ağam' dedim de, nasıl bir ters bakmayla baktı öyle suratıma? 'O nasıl söz öyle Şevki? Daha çok rakımız var senle içecek bizim çiftlikte. Yeter ki, göster kendini, iyi göz kulak ol bu adamlara. Ziya Hurşit anlar bu işlerden; ama o yanındaki iki ipsize hiçbir vakit tam güvenme. İkisi de toplama adam: Cesur, gözüpek. Lakin kim yüksek pey sürerse önlerine, onlardan yana! N'aparsın ki, dünya bunlarla dolu. Daha da dolar. Yeter ki, müşterileri olsun!..' Ben de 'Meraklanma sen ağam. Gözün ar-

kada kalmasın' dedim. Sadece gülmekle yetindi. Gülüşü nedendir; hani o bildiğimiz, insanı efil efil eden gülüşlerden değilmiş gibi geldi bana. Bütün gülüşlerinden uzakta; bilirim. Bir cenaze gibi acılıydı? Neden acılıydı! Bilemedim... Gitti... Yanında, Saruhan Mebusu Abidin Bey; el salladılar Mahmut Şevket Paşa Vapurunun güvertesinden.»

Uzaklardan bir faytonun çıngırakları gittikçe yaklaştı. Gecenin sessizliği içinde, pencerede bir başına tüneyen Şevki Bey, bir süre yaklaşmakta olan bu sesleri bekledi. Görünmedi atlar. İyice yaklaşmışken ara sokakların birine dalıp yeniden uzaklaştılar.

Ağzının içi zehir gibi. Kalkıp bir bardak su içse mi? Yoksa biraz daha şarap.. Belki uykusunu getirir.. Sızar ve bir gecelik tedirginlik daha biter hiç olmazsa.. Ama nerede?

«Her sese kulak kabartarak ve olmayan sesler icat ederek uykuyu iyice ıskaladık bu gece» diye söylendi. Kalkıp mutfağa yürüdü. Odanın ortasından geçerken birkaç parça cam kırığı ezildi terliğinin altında. İdare lambasını yaktı. İçine buz bırakılmış fıçıdan bir şişe şarap çıkartıp bardağa boşalttı. Küçük bir tabağa sakız leblebisi koydu. Lambayı söndürüp salona döndü. Tadını damağında gezdire gezdire şarabı yudumlamaya başladı. İri sakız leblebileri ağzında un gibi dağılıyordu.

«Çorum'un güzelim sakız leblebisi, Sakız'da ne gezer!..» dedi, içlendi. «Bu sefer sonuncusu kısmetse...»

Daha yedi sekiz yaşlarındayken bir kez babasıyla geçmişti Sakız'a. İyi hatırlamıyor ama, anası da olacaktı yanında galiba. Onu net ansımayışı ne garip. Yaşamı boyunca başkalarının (sırasıyla tabii: önce kalabalık bir ailenin; erkek kardeşlerinin, sonra kocasının; sonra doğurduğu erkek çocuklarının), peşinden, zor seçilir bir gölge gibi sürüklenişi. Oysa babası, belleğinde olabildiğince açık seçik. Saçlarının bittiği yerden başlayan kirpikleri, tıknaz kartal burnuyla, ellerini arkasına kavuşturmuş, başı önünde, ağır ve sağlam bir duruşu vardır.

Birlikte yürürlerken bir elini çözer ve sağ omzundan kavrar. Bu elin ağırlığında, bugüne değin bir daha duyamadığı bir sessiz güven vardır. Sarı Efenin, kolunu omzuna atmasına hiç mi hiç benzemez..

O zamanlar Sakız, daracık Arnavut kaldırımlı sokakların iki yanına sıralanmış, bir örnek, arkaları bahçelik evler.. Aralarında tek tük eski ahşap konaklar. Sokaklar hep birbirine benzer. Yol iz bilmeyen, geldim sanır da, döner durur aralarında; bir labirentte dolanırcasına.

Girdikleri evin bahçesi, çocuk gözlerinde hayal meyal. Kadın çığlıkları arasında, babasının eline sıkı sıkıya tutunmuş; kapının hemen iç tarafında ve biraz geride... Ve... o hep işittiği, bildi bileli kendisine durmadan anlatılan Emi Hala. Avlunun gerisinde, avluyu çeviren duvara yarım kulaç kala upuzun uzayan yaşlı bir söğüdün dibinde bağdaş çökmüş, ha bire yün çıkrığını çevirir durur. Yüzü bin bir örnek nakışlar, işlemeler kadar kırış kırış ve anlamlı; gözlerini çıkrıktan ayırmadan Kral oğlu Ege'nin söylencesini anlatır; her çıkrık yavaşlayışında, başını şöyle bir kaldırıp deniz ufkunda gezdirir; sonra tekrardan önüne eğer ve yerli yersiz «Adam olanın, aklı gönlünden uzak olmaya çocuk» der, «...yoksa, kör gözüne gözlük bağlamışın ne fayda!» Niye der? Der ama. Kim bilir kaç yıllar oldu öleli? Halbuki yaşasa. Tut ki yaşadı. İşi bitirince, atlayıp gittikleri gibi Sakız'a, diğerlerini kor, «Benden buraya kadar... Kavlimiz bu kadar...» Sonra doğru Emi Halanın evinin avlusuna. Hâlâ o yaşlı söğüdün dibinde, yaşlı bir söğüt kadar toprağına sevgiyle bağlı, yüzü gene kırış kırış... Gelinleri bir tas kuyu ayranı getirse soğuk mu soğuk.. Bildin mi beni Emi Hala?.. Aha, şu kadarcıktım o vakitler; hatırlamadın mı? Hani o çıkrık çıkrık yünlerinle sen ne derdin hatırlasana... Aklı gönlünden uzak!..

Uzak bekçi düdükleri öttü peşpeşe. Aniden kulak kabarttı. Sonra ses seda kesildi. Rahatladı.

«Kaçağın da eski tadı kalmadı» diye geçirdi içinden. İki yudum şarabı üst üste çekti. Bir sigara yaktı. «Motora da el kondu üstelik. Sahil devriye-

leri altı aydır kuş uçurmuyorlar. Motoru müsadere ettiler; kurtarmaya tam altı yüz lira lazım. Neyse ki bitiyor artık. Motor da onların olsun, her bir şey de. Yeter ki, bir bitsin şu iş. Yarın olsun. Yarın mutlaka gelir. Gelmeli. Hey gidi İzmir hey!.. Bir zamanlar seni kurtarmak için neler çektik... Şimdi de seni kurtaranı yok etmek için şu çektiklerimize bir bak!.. Öbür günün gazeteleri neler yazacaklar acaba? 1926 yılının Haziran ayı. Daha dört yıl dolmamış bile... Daha o zamandan, bu büyük işi bitirdiğinde; belki de ilk yorgunluk kahvesini içtiği, aha şu hükümet konağının balkonunda, konağın önünde toplaşanlara el sallarken; yangın yerlerinden tüten dumanlara, o perişan eylül denizine bakarken neler düşünmüştü? Şimdi neler düşünmekte? Hiç akla gelmeyecek şey... Ama iş kendi sonunu düşünmeye gelince, insan aklı nasıl da ihmalkâr! Bizler... Bizlerin sonu... Ziya Hurşit... O neler düşünüyordur ki? Şimdi Gaffarzade Otelinde, odasının balkonunda; bir şişe rakı, beyaz peynir ve soğuk meze; körfez üstüne saçılmış pırıcık yıldızlara bakarken neler geçer aklından? Başka şeyler. Çok başka. Onların akıllarından geçenlerle, bizimkiler, hiçbir vakit denk düşmez birbirine. Onlar, bizim gibilerine nasıl hükmedeceklerinin kavgasını verirken, bizler de 'Bizi kim daha iyi güder?' diye tepişir dururuz kendi aramızda.. Yegâne müşterek yanımız da bu olsa gerek. Bunca didişme için her iki tarafın da varlığı elzem! Yoksa insan, tek başına nasıl kavga eder? Bir tek bindiğimiz tren aynı. Lakin aynı istasyonda inen iki kişi yok içimizde.. Ziya Hurşit'in hesabı: İşi görüp, kazasız belasız Sakız'a atmak kapağı. Peşinde o Gürcü denen adamla Lâz İsmail. Sonra Sisam. Sonra beklemek... O sıra buralarda neler olup bitecek? Uzaktan bir bir izlemek. Şükrü Bey, Kara Kemal, Baytar Miralay. İçerde işler yoluna girince, karşıdan bir el sallamaylan, hadiii... Dön gerisin geriye. Daha bu sabah, Sarı Ağayı uğurladıktan sonra, İdris Efenin bahçesinde Ziya Hurşit, 'Osmanlı gitti, nice vebali varsa bizim başımıza kaldı. İşgalden sonra ilk kımıldayan, dire-

niş gösteren hep bizim eski İttihatçı kadrolarken, şimdi hepsi bir köşede öksüzler gibi unutulmaya terk edildi. Unutturmaya çalışıyorlar bizi. Silip yok etmeye!.. Buna kimse rıza gösteremez...' diyordu.»

Kumral bıyıklarını hırsla kemiriyor. Elinde yarıya kadar yanmış bir kibrit çöpü, boş çay bardaklarını kenara çekip, masanın tozlu yüzeyine bir üçyol ağzı çiziyor :

«Burası Kemeraltı dönemeci... Şurada Gaffarzade Oteli olur; benim kaldığım yer. Şurası da Ömer Nuri Efendinin tuhafiyeci dükkânı. Biz üçümüz (Lâz İsmail'le Gürcü Yusuf'a bakıyor), burada duracağız. Hemen gerimizde, Yemiş Çarşısına giden yolun başında (bir çarpı daha) Çapur Hilmi, arabanın içinde olacak. Araba çalışır vaziyette... (Çapur başını sallıyor, evet anlamında.) İlk ben sıkacam. Sonra Yusuf bombaları atacak. Sonra hep birlikte basacaz kurşunu... Sonra hep birlikte kargaşalıktan istifade, doğru arabaya; sahil yolundan Karşıyaka... Motorda bizi Şevki bekleyecek. Araba da motor da saat gibi işlemeli; aksilik istemem! Onlar toparlanamadan limandan çıkmak gerek... Yoksa önümüzü keserler; çatışmak zorunda kalırız.. Kaldık mı da (elindeki çöpü iki parmağı arasından fırlatıyor).. işimiz biter!.. Karaburun'u geçtik mi, gerisi kolay. Motor süratli.. Sahil Muhafaza geriden gelip yakalayamaz.»

Elinin tersiyle siliyor masanın tozunu. Kemeraltı, Gaffarzade, Yemiş Çarşısı yok oluyor birden. Ve Ziya Hurşit, saatlerdir konuştukları sanki gayet basit bir balık avıymışçasına sakin, İdris Efenin garsonuna sesleniyor :

«Bize birer soğuk ayran daha!..»

Biraz daha şarap dikti. Boşalmıştı bardak. Kim ne derse desin, şu sakız leblebisinin üzerine yok! İki dişinin arasına aldığın gibi kütür kütür dağılıyor insanın ağzında.

Derken yıldızlar... Körfezi adamakıllı basmışlar bu gece. Gözlerinde ikiye, üçe, beşe ayrılıyor.

Şunun şurasında bir, hadi bilemedin iki gece daha. Ondan sonra koyduysan bul sırılsıklam yıldız bulaşığı körfezi... Bir daha nerede görür, nerede duyumsar?

«Zırt pırt doldur gel; olmuyor!» diye söylendi. «En temizi şişeyi almak.» Kalktı. Sallana sallana mutfağa yürüdü. El yordamıylan, biraz evvel açtığı şişeyi buldu; döndü. Gene birkaç parça cam kırığı ezildi ayağının altında. Bardağa boşaltmadan dikti tepesine.

«Adalarda yoktur böylesi» diye geçirdi, «ne de güzel şaraptır şu Ege'ninki... Adalarda yoktur; bilirim. Varsa erik rakısı, varsa mastika.. Rumca şarkılar ve bol bol laterna. Her şeye birden eyvallah! Bu denize, deli bozuk yıldızlara, çatanaya çıkmış motorlara, Hayim'in Yahudi meyhanesine, bu şaraba...»

Bir sigara çıkardı tabakasından. Kibrit aranırken eli, masaya bıraktığı tabancaya takıldı. Namlusu kendisine dönüktü. Parmağıylan iterek yönünü değiştirdi. Sarı Ağanın armağanıydı seneler öncesinden; Alman yapısı bir Walter.

Sarı Ağa varmış mıdır şimdi İstanbul'a? Varmışsa nerededir şimdi? Kimlerin yanında? Bu kâbus yüklü trende, son istasyon yolcusu birkaç kişiyle. O da eğer, yolda inatlaşıp, birbirlerini itmezlerse aşağı. Onların tedirginliği nelerin üzerine kuruludur şu sıra?.. Hiçbirisinin gözünü uyku tutmaz. Mümkün mü? Sarı Efe Edip... Bu eski ve namlı Serez fedaisini son istasyona kadar taşıyacaklar mı yanlarında? Silkeleyip atmasınlar, bir iki durak evvelinden? Bu işler belli mi olur? Neden gitti ki, tam şu sıra İstanbul'a? Bizler burada iş peşinde koşarken, yakınlarda bulunmanın doğru olmayacağını düşünmüştür belki de. Belki de değil öyle. Bakarsın bir ihbar? Biri ötüverir son anda... Ya da yaralanır ele geçiverir... Evet... Mutlaka bu yüzden gitti İstanbul'a... Ne de olsa eski komiteci, bi-

lir bu işleri. Eğer kötüye giderse, oradan sıvışması daha kolay. Peki ben ne yaparım o zaman? Bu konuda bana hiçbir şey söylemedi. Vardır mutlak bir bildikleri... Şimdi onu bile kararlaştırmışlardır yukarıda; hep böyle olur bu işler. Bazıları yukarıda bir araya gelirler ve birtakım kararlara varırlar ve bizler burada, namlunun ucunda oturur, olacakları bekleriz. Aşağıdaki adamla, yukarıdaki adam arasındaki en mühim fark galiba bu. Onlar hep tayin edici olurlar; buna ekseriya 'büyük adam' olmak da denir... Bizlerinse tayin edilen istikamette emredileni yapmakla geçer hayatı. Zaten düşündükçe, aksayan taraf da bu gibi geliyor insana. Bizler burada ve böyle olmasak, onlar orada olurlar mıydı acaba? Hep, acaba... acaba... Bizlerin karar verme aczi midir, onları hükmetmeye iten? Bu nasıl bir tezgâhtır ki, onların gitgide büyümesinin ve bizlerin ha bire küçülmesinin sebebi aynı! Hiç denemedik ama, bir insanın kendi kararlarıyla yaşaması bu kadar mı zordur? Geçenlerde geldi aklıma ilk defa, İdris Efenin bahçesinde hep birlikte otururken.

«Kurdu ormandan açlık çıkarır» dediydi, Ziya Hurşit.

Ve ilk o zaman düşündüm. Düşündüm de, sordum kendime: «Be Şevki, bu neyin açlığıdır böyle durduk yerde?»

«Görürüm görmesine de aklım ermez. O Gâvurköyü'nde, o ucu bucağı görünmez müstesna çiftlik, bizim Sarı Ağanın nesine yetmez? Kuvayı Milliye'de yaptığı hizmetlere mukabil verilmişti de, üstüne bağlanan aylığı cabası... Diğerleri... Hepsi de iyisinden bir baltaya sap! Oysa sorarsan, Ziya Hurşit'e göre, gene her biri köşeye atılmış; unutulmuş. Nasıl unutulmaksa bu? İstenen, sahip olunamayan ve de iktifa edilemeyen şey bunca mı büyük? Bu sınırsız arzu. Bu insanın insana sahip olma ihtirası. Bunların gürültüsüz patırtısız bir hayata, ne bileyim ben; en sıradan bir sevgiye olsun, hiç mi ihtiyaçları yok? Akşam olup da yataklarına çekildiklerinde, kaçmaktan kovalamaktan uzak bir uykuyu en son ne zaman uyudular? Ben... Ne zamandır uy-

kusuzum halbuki... Durmadan şarap... Bir şişe... Bir şişe daha... Midemde mayalandı gitti. Ve de bu tatlı ve serin meltem. Uykum yok hâlâ. Bir daha ne zaman uyurum? İşi bitirip Sakız'a atsak kapağı, belki orada... Belki Sahil Muhafazadan yırtıp, Yunan sularına girdiğimizde, motorda, sırtımı yıldızlara verir, denize sarkıttığım elimle Ege'nin karanlık köpüklerini avuçlaya avuçlaya gözlerim kararır. Yeter ki bir varalım Sakız'a... Bir varabilsek... Sağ salim... Deniz bir kahpelik etmese. Diğer adamlar... Bu karanlık sular kimleri yutmadı şimdiye kadar.»

Bardağına biraz daha şarap koydu Şevki Bey. Bir sigara daha yaktı. Urla açıklarından bir yıldız tökezlendi, kaydı. Dikkat kesildi Şevki. «Kimin yıldızıydı ki?» diye düşündü. «Ona da mı suikast yaptılar yoksa?»

Gözü silahına takıldı. Koyu şarap lekesinin ortasında pusuya yatmış sırtlan gibi hayın bir duruşu vardı. Kayan onun yıldızı mıydı; Gazi'nin? O ne yapmaktadır bu saatlerde? Sofrasının müdavimleriyle birlikte mutat rakısını içmekte... O, orada... Ziya Hurşit, Gaffarzade Otelinin balkonunda... Bilirim her gece içer. İyi içicidir. Geçenlerde beni de istediydi; hatta: «Bir gece de sen bizim misafirimiz ol Şevki» dediydi. «Doğru olmaz Hurşit Bey» dedim, «hele şu işler bir bitsin, kısmetse ondan sonra...» dedim. «Sen bilirsin» dedi... Ve ben burada.. İskeleye bakan bu eski evin penceresinde, soğuk şarap ve sakız leblebisiyle. Her birimiz, birbirimizden nice uzaklarda ve neler düşünmekteyiz. Olacakları hangimiz bilir? O da bilmez. Nereden bilsin? Düşünse bile her yer gelir de aklına burası gelmez. Sen daha dört yıl önce düşmanı salkım salkım denize attığın yerin dört adım berisine gel de, dört adam senin işini bitirsin!

Olacak şey mi bu?

Şimdi biri gitse ve dese ki ona: «Paşam...» Ne hal alır yüzü kim bilir? Neler kopar yüreğinden?..

«Hangi tükenmiş son sevginin sözleri bunlar?» diye geçirmez mi aklından?.

Sarı Efe Edip'in Gâvurköyü'ndeki çiftliğinde bir ikindi vakti... Sağ eli, alıcı pençe gibi omzunu kavrıyor Şevki'nin.

«Korkma, bu işe ben kefilim. Sen sade motoru hazır tut.»

Sonra bir eli arkasında, diğerinde gümüş saplı kırbaç, körüklü çizmelerinde şaklatarak, bodur şeftali ağaçlarının arasından yürüyorlar. Ağanın solunda ve yarım adım gerisinde. Sözlerini bir bir aklında tutmaya çalışıyorsa da, anlamadığı şeyler ne de fazla. Uç uca getirip bir bütün oluşturmakta güçlük çekiyor. Sarı Ağanın anlattıkları bulanık resimler gibi peşpeşe geçiyor gözlerinin önünden... Resimlerde bir sürü insan... Tanıdığı, az tanıdığı, tanımayıp ismini bildiği...

«Ankara..» diyor, Sarı Ağa, «Ankara... Kötüye gidiyor işler... Bir derebeylik düzenidir ki, soran eden yok!.»

Ziya Hurşit, günlerce dolaşıyor Ankara'da. Çankaya sırtlarını, Meclis yolunu karış karış 'tarassut' ediyor. «Yok çaresi» diye haber salıyor. «Burada mümkünü yok bu işin!»

Sonra bir mektup. Ceketinin iç cebinden ikiye katlanmış bir zarf.. Onun da içinden bir kâğıt çıkarıyor Sarı Ağa.

«Bak işte! Bizim Baytar Rasim'den.. Mesadet Handa yazmış. Kara Kemal'in yazıhanesinde. O da var işin içinde. En önemlisi.. İttihatçıların koskoca İaşe Nazırı Küçük Efendi.»

Birbiri ardından bulanık resimler geçiyor gözleri önünden Giritli Şevki'nin. Tozlu bir ikindi rüzgârı büsbütün karıştırıyor gördüklerini. İzmit Mebusu Şükrü Beyin de adı geçiyor bu mektupta. 'Sarı Paşa' diye söz ediyorlar Gazi'den.

«Ziya Hurşit'i eskiden tanırım. Lâzistan mebusu olduğu dönemlerden. Adamda yürek, altı ok-

ka... Sen yeter ki, ferah tut içini. Yapacağın da zaten ne? Zaten kaçakta gide gele komşu kapısı ettin adaları. Atlarsınız motora, doğru Sakız... Baktınız orası olmadı Sisam...»

Gümüş saplı kırbaç bir kez daha şaklıyor körüklü çizmelerinde Sarı Edip'in. Ne kadar kendinden emin ve rahat gibi görünmeye çalışsa da, Kuvayı Milliye'de, Salihli Çetesinin Reisi Sarı Efe Edip değil bu konuşan.

(Sol elinin dört parmağı fişekliğine takılı, atının eğerine yan oturmuş, gözlerinde çöl bulutu bir öfke; Alaşehir yoluna sapan düşman kuvvetlerine az sonra ateş emrini verecek Sarı Efe; eski Serez fedaisi değil... Sözleri ağzında evirip çeviren, zor yutulur bir lokma gibi durmadan çiğneyen; dönüp durup yineleyen...)

Sonra durduk yere elini beline atıp,

«Bizim gibisine usluluk yaramaz Giritli, çıkar senin şu Alamanı da pasımızı atalım biraz!» Karşısına çıkan ilk kavak gövdesinde, üç defa basıyor tetiğe. Birbirine yakın, usta işi üç delik. Hey gidi eski günler!..

Bardakta kalan son şarabı bir dikişte bitirdi. Bıyıklarını sildi elinin tersiyle. Kalktı odada gezindi. Ayağının altında kıyır kıyır ettikçe cam kırıkları sinirine gitti. Bir tekme attı yerdeki cam parçalarına. Parçalar, odanın göremediği karanlık köşelerine çarpıp can sıkıcı sesler çıkardılar. Geniş omuzlarının ve dolgun gövdesinin gölgesi daha da büyüyordu odanın üç duvarında. Masada duran tabancayı aldı. İri elleri ve küt parmakları arasında birden keyfi gelmiş, ortak bir ısıda buluşulmuşçasına keyfi gelmişti sanki soğuk çeliğin. Tekrar yerine oturdu. Şarjörünü çıkarttı. Mermileri bir bir boşalttı avcuna. Sonra yeniden doldurdu, sürdü, emniyete aldı; sol gözünü kısıp, gökyüzünde gözüne kestirdiği en parlak yıldız, Çobanyıldızına doğrulttu namluyu. İndirdi. Dolgun yanaklarına yavan bir gülümseme yayıldı.

«Olupbiteni gören bir tek onlar yukarıda. Aralarında öyle neler tasarlarlar fısır fısır... Biz onların altında ve bu körfez dolambacında neler tasarlarız? Burada ben... Gaffarzade'de Hurşit... Ragıp Paşa Otelinde İsmail'le Gürcü... Biz körfez çılgınları... Hem Sarı Ağa neden gitti ki öyle apar topar? Tam iş üzeri. Bu ne zaman ne halt edeceği meçhul çılgınları kendi başlarına bıraktı; benim başıma sardı. Neler konuştular Abidin Beyle? Adam ağzını açıp tek laf etmedi bu sabah. Anlamadığım bir şeyler mi dönüyor ortalıkta? Sarı Paşa neden gecikti? Güya ben göz kulak olacakmışım bu adamlara! Ben ne bilirim bu işleri? Bütün bildiğim, ömrüm boyunca benden büyüklere kulluk etmek, bir; bir de sahilden karşı tarafa kaçak mal taşıyıp getirmek, iki. Bileğine sağlam, attığını vurur olmak yetmez bu herifleri hizaya sokmaya. Bunca senelerin serdengeçti fedaileri... Adamı silkeledikleri gibi çökertirler bir köşeye. Belki de motora atlayıp bizim karasularını geçtiğimizde, adalara yaklaştığımızda; sıkıverirler bir kurşun ense köküme; nasılsa bu adamın işi bitti, diye... İlk mermi namluyu terk edene kadar her şey. Ondan sonra yıkılanın, ayakta kalanın hesabı olmaz. Olsa da unutulur, gider. Ne Sakız, ne Emi Halanın o yaşlı söğüt ağaçlarına bulanmış bahçesi, ne Hayim'in Yahudi meyhanesi, ne tütünbalığı tuzlaması... Gelsin Ege'nin dibi kara suları..»

Arka arkaya üç araba geçti caddeden, geceyi ayağa kaldırarak. Rumca şarkılar ve birkaç kıvrak kadın kahkahası.

«Ne içten bir kahkaha...» diye, geçiriyor içinden. Şöyle bütün endişelerden uzak bir gülümsemeye nicedir hasret! Yılan gözü gibi içinde pusuya yatmış tedirginlik, ne zaman kaldırsa kafasını; dudaklarında kilitleniyor, parça parça oluyor bütün gülüşler. Az önceki kadın sesleri huylandırıyor; nereden estiyse, bir hınzır istek etinde, canında... Adaların Rum dilberlerini ansıyor. Siyah dumanlar gibi dalgalı saçları, ince bel ve dolgun kalçaları ve yusyuvarlak memeleriyle geçiyorlar imgeleminden...

Sonra bir bulanık resim daha...

Sarı Ağanın, Sarı Efe diye nam saldığı 1922 yazında, Salihli'deki çiftlikte, yorgun gölgelerini peşleri sıra sürükleyerek çöktükleri o tozlu çardak altında, Hayri Onbaşı'nın getirdiği kahveler höpürdetiliyor. Sarı Efenin sağında bağdaş kurmuş Binbaşı İsmail Hakkı, tok bir sesle ve bir zeybek tavrıyla ağırdan anlatmaya koyuluyor :

«Bizim bir İpsiz Rıza vardı : Enver'in mahalle arkadaşı. O zamanlar Yıldız taburunda kolağası ve de teşkilatın en gözü kara fedailerinden biri. Günde üç posta azraile çelme takmazsa işi rast gitmez... İşte o... Manastır'da topların atıldığı o 23 Temmuz Kanunu Esasi gecesi. Selanik, Manastır, Üsküp, Kosova, Tikveş, İstanbul... Telgraflar vızır vızır, 'hürriyet' diye geçiyor. 'Hastayı tedavi ettik' diyor, Enver Köprülü nutkunda.. İstanbul desen bir başka âlem. Yer gök birbirine girmiş. Sokaklarda bilen bilmeyen birbirine sarılıyor. Bizimkilerden kimselerin burnunun ucunu gördüğü yok. Belki de görmek istemiyor. Belki de yaşanan an yetiyor. Ve işte bizim İpsiz Rıza, çekiyor kafayı, çekiyor kafayı ve Pera'da alıyor soluğu. Sokaklarda muzıkalar, fener alayları... Yaşasın Hürriyet!. Yaşasın İttihat Terakki!. Kahrolsun İstibdat!.. Ve bütün bunların ortasında düşünebiliyor musun; zil zurna bir Osmanlı zabiti, içinde gramofonlar çalan, kapısında kırmızı fenerler asılı bir eve paldır küldür dalıyor. Ve Eva Maria'yı (o geceden aklında kalan en çok bu kadının adı) çektiği gibi kolundan, yallah, yukarı odaya. Eva Maria desen, o zamanlar; Pera'nın Pera olduğu zamanlar yani; en nazlı dilberi. Gönlünün elvermediğine öldürsen sokulmaz. Sokulmuyor da zaten bizim İpsiz'e; olmazlanıyor. Ama o gece bütün bela tanrıları İpsiz'den yana.. Değil mi ki, Manastır'da toplar atılmış ve de tekmil ülke bir uçtan bir uca bayram ediyor ve değil mi ki bizim İpsiz de bu hürriyetin fedailerinden biridir... Dinler mi Eva Maria'yı; nazını, niyazını?.. 'Höst lan karı, hürriyeti getirdik; sizleri kurtardık, çok mu görürsün bize?' der. Bakar ki, pabuç pahalı; sonunda canından olmak da var; çaresiz serilir kalır

altında bizim Rıza'nın Evacık. Az sonra da sızar; devrilir karının yanına İpsiz. Sızarken bile hâlâ son sözleri, 'Yaşasın İttihat Terakki.. Sizleri biz kurtardık'tır. İpsiz'in hışmına uğramaktan her bir yanı mosmor Eva Maria, anadan üryan, sabahlığını geçirirken sırtına ne der bilir misiniz o saat? Cümle sokaklar, caddeler, meydanlar birer fener yanmıyken o saat, 'Pekii... Bizi sizden kim kurtaracak?' İpsiz Rıza, nasıl olursa olur, birden ayılır bu söze. 'Ne dersin sen be karı?' demesiyle iki tokat aşkeder. Yarım yamalak giyinir, sokaklara fırlar; yaka bağır açık... Başlar bağırmaya: 'Sizi biz kurtardık!. Kahrolsun istibdat!.'

Ertesi sabah, yüzü gözü yumruk yumruk şiş; yanıma gelip anlattığında; kulaklarında hâlâ Eva Maria'nın sözleri vardır: 'Peki bizi sizden kim kurtaracak?' Kendisine: 'Oğlum' dedim, 'iyi ki şu meşrutiyet geldi, sen de bir karı yüzü gördün ama; onun da ettin içine! Üstelik sen hacetini göresin diye de gelmedi bu meret!»

Sözün burasında telve bulaşığı bıyıklarını sıvazlıyor, kalpağını çıkarıp önüne koyuyor Binbaşı İsmail Hakkı. Kehribar parmaklarında hiç bitmeyen bir sigara.

«Bir düşünün ağalar» diyor, «düşünelim. Manastır'da pare pare atılan top sesleri halen kulaklardan silinmemiş. Binbaşı Vehip, top arabasının üstünden ineli daha bir tamgün geçmemiş. Cümle zabitanın aklı ayyuka çıkmış ki, bulup yakalayan beri gelsin! Ne kadro... Ne doğru dürüst bir plan... Hepsi hak getire! Bilinmez hangi deli rüzgârın önüne kattığı bir heyecan bulutudur ki, tozu dumana katar; harman eder ortalığı. Hal böyle iken, bütün bu yaşadıklarımız olup biterken, bir Pera yosması çıkar da, 'Bakalım bizi sizden kim kurtarır?' der de; daha Kanunu Esasi'nin mürekkebi tam kurumadan, dedikleri bir bir çıkar, bizden medet uman ahali, bizi sokakta gördü mü, suratımıza tükürecek kerteye gelirse ve bizler de koskoca Devleti Âli Osmaniye'yi bir kötü zar atımında elden çıkarır ziyan eder-

sek... O Peralı yosmayı kızıp tokatlamaya hakkımız olur mu? Bir Eva Maria kadar eremedi aklımız olacaklara. Onun olacakları tahmin etmesi için İpsiz Rıza'nın, iman tahtasına çökmesi gerekiyormuş; etinin acısından söyledi belki de. Ya biz?.. Bize de mi aynı işi yapmalıydı birileri! Tövbe yarabbim!. Gerçi tövbemiz de kabul olunmadı ya; sonunda olanlar oldu zahir. Ve biz... biz hepimiz... Şimdi istediğimiz kadar ahkâm keselim; topumuz bir Eva Maria olamadık o Kanunu Esasi gecesi... Eva Maria.. Altı üstü bir orospu!»

Üzerinde yıldızların fingirdediği bu ıssız ve karamsar gece denizinden alamıyor gözlerini Şevki. Bir şeyler var isimleyemediği, çekiyor onu kendisine; içten içe insanı sarsan... Bütün yakamozlarına rağmen suskun ve sitemkâr bir güzellikle uzanıyor önünde Körfez, körfez olalı böyle alımlı gelmedi gözüne. Nereden çıktıysa birkaç puhukuşu öttü. Dalgaların dipten dibe ormansı hışırtısı sürüyordu hâlâ... Albümdeki en son resimler gibi bellekte iyice, ama iyice; hiç unutulmamacasına kalmalıydı bunlar. Vapur iskelesinin kör kandil ışığı... deminki faytonlar... Bol çıngıraklı kadın kahkahaları ve bu... bu körfez üstünde gezen yıldızlar... Hepsinin birer resmi olmalı. Yanık bir özlemle tutuştu mu insanın içi, evirip çevirip anımsamalı...

«Hep hatırlayacağım bu geceyi...» diye düşündü Giritli Şevki. «Böyle yapayalnız bir gecede, bir insanın hiç bu kadar çoğalacağı gelmezdi aklıma: Yıldız yıldız; sokak sokak; dalga dalga... Kadehler dolusu şarap ve leblebi... Hepsi bitecek bir gün. Bir gün değil yarın. Yarın da olmazsa öbürsü gün mutlaka... Yeter ki gelsin Sarı Paşa. Bitsin şu iş! Nasıl biterse... Birileri bir zar atıyor bir yerlerde. Sonu nasıl gelir? Belli mi olur? Zar bu... Kemik... Atanların bir bildiği olsa gerek. Ancak onların da ne bildiğini biz bilmeyiz... Bu zarları kimler, kimlere karşı kaç kereler attı bugüne kadar? Ya tuttu; ya

tutmadı. Şimdi bizim elimizde... Ziya Hurşit'in... Gaffarzade Otelinin balkonunda; elinde evirip çeviriyor zarları. Hep o kötü zarlar. Bizim aklımız ermez... ermez ama, anlatılanlardan duyduk: Tarih denen bir şey var ortada... ve o tarih denen şeyde, her nasılsa birileri çıkmış zamanla; bu zarları zaman zaman atmaya heves etmiş. Kimilerinin atar atmaz yapışmış eline; bazıları bir zarla aldığını, bir başka zarla kaybetmiş... Tarihin en eski kumarı bu... En büyük kumar... Kazanan ortada ne varsa götürür! Bazıları; ki o bazıları da, bu durumda bizleriz herhalde; ufak tefek manolarla, bir de yarım ağız aferine, 'eyvallah' der geçer. Cesaret işi bunlar. Cesaret... Ancak sade cesaret mi? Bir parça olsun korkaklık yok mu içinde? Hangi cesaret korkaklıktan beslenmemiş? İkiz değilse de üvey kardeş... Korkaklar olmasa cesurlar, nerede, nasıl iş tutarlar? İpsiz Rıza, Kanunu Esasi gecesi Eva Maria'ya sille tokat sahip olurken hangi korkulardan geçti?

Bir defasında, işgal zamanı mıydı ne? Karantina'da, gizli işletilen bir batakhaneye düştüydü yolumuz. Teşkilattaki arkadaşlar: Nusret Hızır, Sarsak Selami, ben... Daha rakılar bardakta buğu tutmadan dehşet bir kavga çıktıydı ki; kırık şişelerle, bıçaklarla giriştiydi millet birbirine... Meğerse hileli çıkmış barbutta atılan zarlar; cıvalıymış. Ne kadar sallarsan salla nafile! Havanı alırsın sonunda. Üstüne üstlük, kavgayı çıkartanlar da bilirlermiş orada hileli kumar oynatıldığını.

Düşündüm de sonradan kendimce, neden birtakım insanlar çıkar da durup durup atmaya kalkışır bu bozuk zarları? Bunların hepsi mi salak!

Gözlerini kısıp, yeni bir sigara tüttürdüğünde Şevki (bir elinde hesabını çoktan şaşırmış, bilmem kaçıncı şişeden kalma yarım bardak şarap), o puslu mayıs ayının Karantina gecesindedir. Körfezde demir atmış Yunan zırhlılarına karşı; sol elinde siper ettiği bacağı kırık bir iskemle, sağ elinde yanar söner bir bıçak... Dışarıda işgal devriyelerinin çığırtkan düdükleri... Bunca kepazeliğin tamamı, bir çift

hileli zar için!.. Üstelik bile bile. Pis bir batağı önceden göre göre... ve o namlı kavganın Giritli Şevki'si, ilk kez o gece anlıyor: Her atılan zarın gerisinde bir eski hesabın yattığını! Şimdiki eski hesaplarsa başka!.

Gâvurköyü'nde Alman walterleri denedikten sonra Sarı Efe Edip, kavak gövdesinde açtığı usta işi üç delikten gayet memnun, yeşil çimenlere çöküyor. Yanıbaşında ayakta dikilen Şevki'ye, yanına oturması için eliyle ruhsat verdikten sonra, sökmeye başlıyor tabancayı. Güneş, günbatımında Bozdağ'ın doruklarından öteye nazlı nazlı seyran ederken; içindeki gizli bölmelerin kapakları açılıyor bir bir... Ve başlıyor yeniden anlatmaya... Arasıra ela gözlerini kaldırıp, Şevki'ye doğrulttuğunda; bu gözlerde saklı o habis öfkeden başka bir şey ayrımsıyamıyor Giritli.. Ve durmadan anlatıyor Sarı Efe... Sözleri otomatik silahtan çıkan mermiler gibi ardarda ve iki cümle arasında insana bir düşünme payı bile bırakmaktan uzak; sonsuzluğa kanat açmış bir deli rüzgâr gibi peşinde sürüklüyor dinleyeni; ve başı önünde dinleyen: Giritli Şevki... Sonsuz bir teslimiyet içinde dinlemekten başkası gelmiyor elinden. Sarı Efenin, kabzayı ve tetik tertibatını söken, ardından namluyu temizleyen ellerinde gözle görülmez bir çabukluk..

«Ankara» diyor, «...Ankara... Ankara'da kötülemekte işler gittikçe... Deli Halit Paşayı gündüz ortası Meclis içinde vurdular. Kimseler soramadı hesabını. Ölüsünü kaldırmak için olsun, bir yürekli kişi çıkamadı. Ülkenin doğusunda desen ayrı bir kepazelik hüküm sürmektedir ki, akıllara ziyan. Ardarda Kürt isyanları. Şeyh Sait. Sonra Takriri Sükûn... O da yetmedi Terakkiperver Fırka'yı kapattılar. Çocuk oyuncağı sanki! Kendin aç; en has adamlarını yerleştir içine kendi ellerinle tek tek... Sonra da baktın ki, işine gelmedi, 'Tamam artık çocuklar yeter bu kadar oynadığınız' de ve der de-

mez de gene kendin as kapısına kilidi. İnsanlarla alay etmek, onları yoktan saymak; 'Dost düşman kimdir? Hele tanıyalım şunları bir; sonra hepsine birden tek bir hesap tutarız!' demek değilse nedir bu? Bunun tek bir tarifi vardır ki, rezillik derler adına... Hem de öyle bir rezillik ki; en kötüsünden!..»

Dinledikçe, hep o işgal gecesinin meyhane kavgası geliyor gözleri önüne Şevki'nin. «Eski hesap...» diye geçiriyor içinden: «Gene eski hesaplar. Hepsi de amma karışık? Bir de aklımız erse inceliğine, boyumuzu aşmasa bunlar... O vakit bizim de söyleyecek sözümüz olurdu. Sarı Ağanın karşısında ders beller gibi susup oturmaktan başka şeyler de gelirdi belki elimizden. Dinlemekten ve yapmaktan başka şeyler. Bilir bunu Sarı Ağa. Bilmez mi? Bilmese peşpeşe sıralar mı bu sözleri bana durduk yerde? Kime konuşacağını bilir; o ve onlar... Kimlere... Sadece dinleyen ve yapan takımından bizlere. Senelerdir dinledik; hep dinledik. Artık söylenecek, dinlenecek bir şey kalmadı dediğimiz; tam şöyle, dört başı mamur değilse de, 'artık rahata erdik' dediğimiz sırada bile, gene dinledik; dinlemek zorunda kaldık. Nereden çıkarırlar bunca lafları? Bunca eski hesabı? Ne kadar da kabarıkmış yekûnu bu hesapların? Üzerinden kaç savaşlar, kaç mütarekeler geldi geçti. Balkandan bu tarafa. İstibdat gitti, Meşrutiyet geldi; Osmanlı gitti, cumhuriyet geldi. Gene de bitmedi. Bir yanımız, hep zulamızda saklı. Kimse kimseye sırtını rahatça dönemez oldu 'Rezillik' diyor bunun adına Sarı Ağa. Hayır! Rezillik değil. O bile az kalır. İt dalaşı bu! Tam bir it dalaşı... Her biri birbirinden kuduz. Bir yanımız çoktan ölmüş! Yoksa bu yıldızlar böyle sarı sarı, böyle pis pis, böyle tükürür gibi bakar mıydı suratımıza? Kalan yanımız ne zaman ölür? Onun ne zaman öleceği o denli önemli mi artık? Belki daha yola çıkmadan; belki daha adalar denizinin yolunu tutmadan; belki tuttuktan sonra yolda... Pis bir browning kurşunuyla tam kafasının arkasından... Ziya Hurşit browning kullanır. Yoksa Gürcü Yusuf muydu? Ne fark eder? Günlerce bende kaldı silahları, bombaları. Şimdi Ra-

gıp Paşa Otelinde, Lâz İsmail'in yatağının altında. Geçende Çapur Hilmi aldı götürdü. Nedense bir rahat etti içim. Sanki kurtuldum gibi geldi bana... Sanki bana yapılacaktı bu pis suikast; günlerce celladımla göz göze gelmekten kurtuldum gibi geldi! Halbuki onlar benden alınıp giderken, asıl sahibine doğru yola çıkıyorlardı!. Ve ben rahattım. Nasıl rahattım? Bunu bilmek zor! 'İyi sahip çık' dediydi Edip Ağa, 'İyi... Hem adamlara, hem de malzemeye. Göreyim seni Şevki, geride bırakma gözümü; bu iş sende bitiyor, bunu unutma sakın. Unutma!.. İyi çırak ustası yokken anlaşılır. Unutma!..' Evet ağa, dedim, ferah tut gönlünü dedim... Çünkü, iyi çırağımdır ben... dedim. Çıraklıkta yoktur üstüme. Bunca yılın Motorcu Giritli Şevki'sinden iyi çırak mı bulursun sen? Ömrü çıraklık etmekle geçti onun. Çıraklığın ne olduğunu ondan fazla kim bilebilir? Bırak ustalığı kalfa bile olamadı! Gözün arkada kalmasın ağam! Çırağın iş başında... Nasılsa bir yanımız, o en insan yanımız çoktan öldü. Giritli Şevki sana can borçlusu olduğu günden beri öldü!»

«Ama bu son artık. Bitti!.. Yeter ki, şu Sarı Paşa bir gelsin. Ne olacaksa olsun ve bitsin.. Atlasınlar motora.. Ondan sonra zor tutarlar beni. Kimseler yakalayamaz Giritli Şevki'yi... Bu can borcunun son taksiti de böylece biter. Her şey geride kalır. Bu ev, bu insanlar... İyisi, kötüsü... Hangisi iyi? Hangisi kötü? Hepsi aynı dönme dolaba binince ayırması nasıl da zor? Bütün mesele adaya sağ salim çıkabilmekte. Sonra derim ki, 'İşte Sakız, işte siz! Yolumuz buraya kadar.' Ziya Hurşit ve adamları ne yaparlar gayrı bilmem. Belki ellerinde hâlâ o yapışkan zarlar, bir başka hesabın kumarına çökerler. Çöksünler... Benim hesabım kapandı. Son taksitimi de ödedim... İnsan olan yanımdan geriye en son kalanı da verdim! Daha bir şeycik kalmadı bende. Yeter ki, Sakız'a çıkalım bir... O Arnavut kaldırımlı sokakların beyaz badanalı evleri arasında gezinirim bir müddet. Belki bir Rum meyhanesi bulurum, balıkçı... İçinde Rumca şarkılar, akordeonla mazurkayı çalarlar. Kimse beni bilmez. Hangi

eski hesabın son borçlusu olduğumu kimse anlamaz. Birkaç duble erik rakısından sonra bolca kahkaha ve bacaklarımda yarım yamalak, sonradan hatırlanmış bir horonla aralarına katılırım. Alt tarafı yolu buralara düşmüş bir yabancı der ve geçerler. Kim olduğumu bile sormazlar belki de. Sorsalar da ne önemi var? Gecenin geç bir saatinde sarhoş sepelek kalkar; karanlıkta beyaz bir hayalet gibi karşıma dikilen o bembeyaz evler arasında, Girit'teki çocukluğumu, yanlış bir adreste ararım. Emi Halayı ararım.. Evini görsem tanırım bugünkü gibi. Tahta kapının mandalını çevirip içeri girsem. Apansız aydınlanıverse gece, gündüze dönse... Yaşlı söğüdün altında, elinde yün çıkrığı, başını kaldırmadan gönül gözüyle biliverse benim ben olduğumu...

'Bu ne haldir çocuk?' Sorma Emi Hala, kötü şeyler oldu. Kaçağım ben. İşte o zaman kaldırır belki başını. Gözlerinde yaşamaktan uzak, ölüme yakın, türbe yeşili bir hüzünle gözlerimin ta dibine bakar... Kaçağım ben Emi Hala... Birini vurdum. Vurduk. Kötü bir iştir ki oldu. Sarı Paşayı vurduk. Asıl adı başka. Bizimkiler, yani onlar öyle söyler. Sen de belki duydun, ama tam bilmezsin. 'Neler yaptı ki sana çocuk?' O bir şey yapmadı Emi Hala... Başkaları ona... Kötüsü de bu zaten. Eski bir hesap... 'Niye öyleyse çocuk? Aklın gönlünden uzaklara mı düştü yoksa?' Düştü Emi Hala... Üstelik fena düştü! 'Neden geldin öyleyse çocuk?'»

Bardakta şarap boşalıyor. Bir şişe daha. Ağzının içi berbat. Kezzap yalamış gibi. Leblebiler yerlere saçılmış. Odanın ortasında hâlâ eski cam kırıkları. Giderayak her şeyi kırıp dökmek geliyor içinden. Birkaç yudum daha şarap... Düşle gerçek arası... Varlıkla hiçlik arası... Yaşamla ölüm arası... Çırak kalmakla adam olmak arası... Her zaman ve hep iki şeyin arasında. Birine elini uzatsa, diğeri asılıyor öteki kolundan!.. Gün doğumunda şafağın ilk öncüleri, inceden kızıla boyuyorlar tanyerini; sonra

açık sarı bir ağartı, günün bereketini çiziyor ufka. Ama hâlâ yıldızlar körfez üstünde. Gecenin geç kalmış konukları gibi, isteksiz tası tarağı toplamaya koyuluyorlar. Hayır! Dursunlar. Gitmesinler. Onlar giderse yerine yeni bir zaman gelecek. Kötü bir zaman gelecek. Belki de Sarı Paşa gelecek. Günün bereketi olacaklardan habersiz, kurda kuşa yem olacak. Kötü şeyler olacak.

Öyle değil mi Emi Hala? Söylesene... İçimde bir çekilme. Gözlerimde bir ağırlık... Bütün görüntüler gözlerimde yarım yarım. Sarhoşum Emi Hala... Kötü sarhoş. Ama uyumak istemiyorum nedense. Hani görmez gözleri açılınca insan, bir daha uyumak; ömür boyu içinde kaybolduğu karanlıkları bir daha yaşamak ister mi? Söylesene. Bilirsin sen. Bu dünyanın düzünde çıkmadık yokuş koymadın. Söyle bak, bekletme. O kötü zaman gelmeden. Silahlar bombalar atılmadan. Ben motora atlayıp gitmeden. Gidersem gelemezler peşimden; tutamazlar beni. Her şey geçe kalır. Bu motor başka, çok hızlı. Benimkine benzemez. Benimkini müsadere ettiler. Tam altı yüz lira lazım. Sarı Efe, temizinden binlik, diyor iş bitince. Söyle Emi Hala bir şeyler söyle. O Girit' teki evimiz geliyor aklıma. Bahçesinde ayaklarımı uzatıp, Akdeniz'in o gönlü bol güneşine gözlerimi kapayamadım. Denize inen o yamaçta, o zümrüt yeşili koya, doya doya bakamadım ben; gölgeye yatmış pusuculardan uzak. Perdeler hep kapalı olurdu. Şimdi bu denize bile bakmak. Şu ışık sarnıcı körfeze. Korkutuyor beni. Niye hep korkuyorum Emi Hala? Niye bu denizin, gece karanlığı gitgide kabarıyor içimde? Yaşşa Emi Hala! Kalktın yerinden. Kalkmasan da olurdu ya... Sen... Neler oluyor ama? Sen Emi Hala mısın gerçekten? Elindeki çıkrığı niye fırlattın öyle? Emi Hala dur!. Gelme üstüme!.. Öyle kötü bakma ne olursun!.. Bu sen misin? Nasıl bir sensin bu böyle? Nerede o gözlerindeki türbe yeşili hüzün? Bu alev kusan gözler neyin nesi? Neler

söylüyorsun sen? Senin gözlerin mi gerçekten bunlar? Neden mi sana geldim? Geldim işte! Sevinmedin mi? Sevindin ha!.. Öyleyse niye gözlerin böyle bir tuhaf? Dur bir dakika. Anlamadım. Ne demek? «İnsanın başka insanlar olmadan insanlığı eksiktir.» Bunlar nasıl insanlar? Hangi insanlar? Ziya Hurşit'le avanesi değil elbet. Biliyorum onları söylemediğini. Ama sen kimsin Emi Hala? Gerçekten sen misin? Eskiden böyle konuşmazdın. Kral oğlu, bahtı kara Ege'nin hikâyesini anlatırdın ancak. Bilge bir baş eğişle ve üç sözcükle geçiştirirdin olayları; kestirmeden. Herkes kolay anlardı seni. Bu zor sözler nereden çıktı? Dur! Bir daha söyle. Bunlar... Bunlar, apayrı şeyler... Ben basit bir insanım. Zor anlarım. Bir motorcuyum alt tarafı. Ne olur yavaş yavaş söyle ve öyle bakma. Dinliyorum Emi Hala. Yani şimdi sen diyorsun ki, «İnsan olmanın hikâyesi, insanın yaşadığı dünyadan rahatsız olmasıyla; onun yeni haklılıklara doğru yola çıkmasıyla başlar. Öyle bir yolculuktur ki bu, insandan insana ve insan var oldukça sürecektir, ha!..» Güzel söylenmişe benziyor. Sen... Her zaman, «Aklı gönlünden uzak» diyen sen mi söyledin bunları? Söylesene sen kimsin Emi Hala? Hayır Emi Hala! Çıraklığım adalarda bitmeyecek! Daha şu andan bitti gibi geliyor bana... Hemen... Her nasılsa... Şimdi, şuracıkta... Edip Ağanın o bin lirası da önemli değil, can borcu da... Bir can borcu uğruna, binlerce defa ölmeye değer mi? Bir can borcu uğruna Sarı Paşanın canına kıymaya değer mi? Artık doğsa da olur bu güneş. Önemli değil tanyerinin hepten renk saçması. Şafak yürüsün yürüyebildiğince. Ben de yürürüm. Bu saçılmış boş şarap şişeleri, bu perperişan ev, yerdeki cam kırıkları bekleyebilir daha. Ben yürürüm. İlk defa kendi verdiğim kararların insanı olmaya yürürüm. Bir şeyler yapmalı. Sarı Paşa gelmeden... Gidiyorum ben! Birilerini bulmam gerek. Yüzyedilik Dimitri Usta vardı... Bilmezsin sen: Demircilerin demircisi... «Osmanlının riyaziyesi hepten şaştı» demişti bir defasında.. Köprülerin altından çok sular aktı. Kaç iklimler, nice yağmurlar geldi ve geçti...

Ama bu kez şaşmamalı!.. Ben gidiyorum Emi Hala. Hâlâ bir iki eski dost vardır sağda solda. Olmalı. Eski milli mücadele arkadaşlarından bir Mehmet Ali vardı. Ona gitmeli. O bir şeyler yapar... Ne de olsa siyasi kısım amiri...

Artık güneş doğsa da olur... Bu körfez ve yıldızlar bekler daha nice geceler, kavlimiz bozulmadıktan sonra... Deniz gene orman gibi hışırdar içten içe. Ben bütün ışıkları yakar ve öyle otururum penceremde. Korkusuz gecelerimiz olur. Gene uzun mu uzun konuşuruz seninle... Sen gene arada kızarsın bana; o yaşlı söğüt ağacının altından... Gelinlerin bakır bakraçta ayran taşır sana...

Bornova, Eylül 1984

KİRAZ ZAMANI

Daha güneş sabah ufkuna girmeden, alacakaranlıkta ilk ezanların okunmasıyla horoz çığlıklarının duyulması bir oldu. Hayrullah Efendi, dallarına bayram salıncaklarının kurulduğu doksan yıllık onurlu bir ağaç yorgunluğuyla içi ılık ve rahat gerindi yatağında. «Dile kolay, doksan yaş!» diye geçirdi içinden. Şimdi doksan birine girecek. Doğumgününden haberi olmasa da bu mevsimde doğduğunu biliyordu ya. Tam baharın yaza el ense çektiği, ekinlerin boy boylayıp, kırkikindilerden sonra toprağın buram buram olduğu mevsim... Bu mevsimde olan hiçbir şeyi unutmaz insan. Yazılmadık, duvara işlenmedik bir takvim gibidir. Her şey, ondan önce ve sonra olmak üzere ikiye ayrılır. Nişanlar, düğünler, sünnet düğünleri, ölümler, askere gitmeler ve doğumlar... Yağmurlu bir günün akşamı dünyaya geldiğinde köyün papazı, babasının göğsünü sevinçle yumruklamıştı :

«Vire Yusuf, sen bu oğlancığın babasını kendin bellersin ya; evvelsi gece mumları yaktığımda üflemiştir kulakcağızıma Meryem, 'Bu bizim bereket tanrısı, şarabı çok sever Dionysos işidir,' diye. Gelmiş söylemişimdir sizin Papaz Molla Yakup'a da, bakmıştır suratıma bir ters...»

Karısına baktı. Varlığı yokluğundan habersiz, yorganının içinde bir kucak pamuk gibi uyuyan karısından yana döndü. Bütün tedirginlikleri göz kapaklarından dışlamış, bıraksan asırlarca uyanmayacakmış gibi sonsuz rahat uyumaktaydı. İri elleriyle omzunu yavaşça kavrayıp silkti.

«Kalk kadın, vakit tamam.»

Uyurken seyreden biri, bu uzun yaş çizgileriyle dolu buruşmuş göz kapaklarının arkasından böyle-

sine parlak bir çift göz çıkabileceğini nasıl umar?.. Kadın telaşsız solundan sağına döndü. Önce yatağın içinde doğrulup, bakışları tavana dikili bir şeyler mırıldanıp, avuçlarını yüzüne sürdü ve kalktı, elbise dolabına yöneldi.

Hayrullah Efendi bahçeye açılan taş avluya çıkınca, şafak serinliğini soludu uzun uzun. Tulumbanın gece ayazı suyuna tuttu yüzünü. Az ilerde, kuyuyla duvar arasında, üstü çardaklı gölgeliğe çekilmiş beş kasa kirazın yanına seğirtti. Kasaların üzerine atılmış ıslak çuvalları yokladı. Tulumbadan çektiği bir tas suyu serpip yeniden nemlendirdi kirazları.

Geniş bahçenin içine sıralı evlerin baştan ikincisinde bir ışık yandı, pencere açıldı.

«Kalktın mı baba?»

«Yatılır mı?..»

Birinci oğlu Yusuf'un karanlığa akan yüzünü kolladı. Muhaceretten sonra ilk sığındıkları handa ölen babasının adını koymuştu ona. Kendinden bin yıl yaşlı, bin yıl bıkkın; emekli öğretmen halıcı tüccar suratı gecenin kayganlığında uzamış sakallarıyla yosun tutmuş ağaç kabuğu gibi sıkıcıydı.

«Bekle biraz Haldun götürsün seni arabayla baba» dedi, Yusuf. «Kaldırma kasaları bir başına, geçen yıl belini incittin.»

Yusuf'un evine bitişik garaja baktı Hayrullah Efendi, bir de kendi evine yakın tek göz ahıra... Yüzünü sarkıttı.

«İstemez» dedi, «ben Sürmeli ile götürürüm.»

«Bırak Sürmeli'yi, ister misin birlikte gidelim?»

«Olmaz! Siz kahvaltıya yetişin.» Öteki dört evi çenesi ile işaretledi: «Onlara da seslenirsiniz, annenize yardım edersiniz.»

Arkasını dönüp eve yürüdü. Işığın söndüğünü, pencerenin kapandığını duydu. Terk edilmiş bir gece gibi ıssız ve sessizdi bahçe.

«Yorgun it yatağına döndürdüler burasını!» diye soludu, «..yorgun it yatağı. Toprak bunları n'apsın; ekin, asma, ağaç?..»

Odaya girdiğinde kadın namaza durmuştu. Elbiseleri divana sıralanmıştı. Bir ibadet erinci içinde sessiz ve saygılı giyinmeye koyuldu. Beyaz gömleğini, lacivert külot pantolonunu, aynı renkten yeleğini, ceketini giydi. Serkisof saatini yoklayıp yelek cebine yerleştirdi, gümüş tabakasını ceket cebine attı, dana bağırsağından gümüş işlemeli kırbacı duvara asılı Yunan filintasının yanından alıp bileğine geçirdi. Seccadeyi toplayan kadın, parlatılmış siyah çizmelerini giymesine yardım etti. Gri kasketini sağ kaşına eğip, başını kadından yana iki kez sallayıp çıktı ve söken şafağın heybetini bitip tükenmez omuzlarına alıp ahıra yürüdü.

Caddenin kıyısından pazaryerine giderken, katır Sürmeli'nin nallarından belirli bir düzenle sabah boşluğuna yayılan çınlamalar, günün ilk seslerindendi. Halini, tavrını ve de bakışlarını görüp de bilmeyenler, iri katırın sırtında, üzerinden nice suların aktığı yaşlı bir kayaya benzer dimdik duran bu adamın, «İki yanındaki kiraz kasaları ile ne işi olur?» der. Şehrin caddelerinde, çiftliğinde dolaşan bir bey azametiyle giden; ki Hayrullah Efendidir, tabakasındaki hazır sarılı sigaralardan birini geçirdi ağızlığına.

«Makedon tütünü olmalı ki şimdi, ne fayda...» diye özlemle söylendi. Ağzına birkaç kiraz attı, çekirdeklerini tükürdü: «Hacı Musa'nın kara üzümü halt etmiş yanında. Zeynel'in yeni kiraza da aşılamalı kışa yakın.» dedi, «Zeynel kaç yaşında şimdi, kırk altı. Bu onun altıncı kirazı.»

İlk oğlu muhaceretin üçüncü yılında geldi dünyaya: Yusuf. Hayrullah Efendi bir kiraz daldırdı hemen toprağa. O zaman toprak bolluk. Hükümetin dağıttığı topraklar kapanın elinde. Toprak bereketlendikçe, topraklar genişledikçe Hayrullah Efendi de coştu. O coştukça oğlan geldi, oğlan geldikçe o çoştu. Sonuncu Zeynel'de beşinci çubuğu daldırdı. Kartlayan budandı, yaşlananın yenisi dikildi, sonra kesildi. Ve budana, kesile, dikile bu beş kiraz, Hayrullah Efendinin yarım yüzyılı geçkin bereketinin nişanı ol-

du. Yetmişinden sonra çifti çubuğu bıraktı; ama o beş kirazın bulunduğu küçücük bağı koyvermedi elinden. Başka ağaçlar, biraz da asma kütüğü var ya, onları geç... Bin bir sabırla bütün bir gün dallara uzanmaktan ve tek tek topladıklarını gene tek tek bir kuyumcu vitrini düzercesine kasalara dizmekten dermansız kalan kollarının onur yorgunluğunu vermezler hiçbiri.

Bağ komşusu Hüsrev Ağayı bir bakraç ayranla merdiven dibinde görünce başına doladığı mendili sıyırıp yüzünü kuruladı.

«Kuyuda soğuttum ayranı» dedi, komşusu. «Buna da var mı bi diyeceğin bakalım koca gâvur.» Bir dikişte ayranı yarılayan Hayrullâh Efendi, çakmak alazı gözlerini devirdi üstüne Hüsrev Ağanın.

«Halt etmişsin onu sen!..»

«Her yıl bir katır sarımı kiraza on katır yükü eziyet, iş değil bu senin yaptığın Hayrullah Efendi. Alacağın kaldı mı bu dünyada? Baksana rahatına, üzmesene kimseyi. Haydi diyelim olamadın onlarsız. Tut bir çulsuzu, ver eline üç beş toplat gitsin. Allah iyisinden etsin ya, daha nice güç yeter ki bu işe?»

«Yettiği yere kadar Hüsrev Ağa» dedi. Elindeki çomakla yerdeki otları eşeledi, sesi uzaklaştı. «Yetmezse de kalanlara sağlık, zaten ben olmam.» Bakışları ağaçtan ağaca atladı, cebinden tabakasını çıkardı keyifsiz.

«Bilirim her yıl daha bir zorlar oldu bu iş. Artık kollarım her dala erişmez, her ağırı çekmez gövdem; ama nasıl bırakırım gene de başkasına. Değmemiştir onlara bunca zaman, bana sorarsan dünya kurulalı bir yaban el. Doğru, hep daha zor. Sonraki ondan zor. Ama istemem ki, be Hüsrev Ağa ben kolayını. O zor da olmasa nereden anlar insan yaşadığını; nefes aldığını, nefes verdiğini. Her yıl indiririm kasaları pazara, koşar alırlar, ben şükrederim Allahıma. Görmüşüz bu yılın da mahsulünü, diye.

Şimdi her şey kolay. Utanılacak kadar kolay. Oysa iskânda görmeliydi. Hükümetin verdiği toprağı buranın eşrafı basar parayı kapatır. Tüyü bitmemiş kâtipler o koca kütüklerde ne oyunlar ederler; ki cihan pehlivanı olsan kaç para?.. İyiyse toprağın ve de satmaya yanaşmadın, hooop iki atlı kapında ertesi sabah. Nedir? Ee ağa bir yanlışlık olmuş. Nedir doğrusu? Doğrusu, senin arazi bu değil, şu! Şu, dediği yere bakarsınki, yedi yıldır ot bitmemiş üstünde. Be hey kurban olduğum, bu işin yanlışı hep bereketli topraklar başına mı? Yok mudur yanlış verilen bir evlek olsun kıraç toprak? Olmaz ya, haydi oldu diyelim. Ya onca ekip biçmene ne demeli, akıttığın tere emeğe... Yeni mi geldi aklınıza a deyyuslar. Bunca zamanın başı bozuk arazisinde ekinler göverip bileğim kalınlığında başaklar ettiğinde...

Bir sabah adamları görmemle cız etti boşaldı içim. Baktım muhtar olacak o dürzü, tapu sicilden adamlar yanında... Koşmamla kaptım filintayı. Muhacerette Yunan Hükümeti vermişti bunları. Gazi Paşa Hazretleri, 'Birinin burnu kanarsa buradakinlerin halini siz düşünün' diye zılgıtı basınca, ödü kopmuştu senin gâvurun da, düzün bayırın çetesine karşı korursunuz kendinizi demişlerdi...

Sonra, durun dedim kahpe avratlılar, basmayın toprağa yakarım, dedim. Sıktım havaya birkaç el, inmeden savuştular. Bizde zor karşısında toprak vermişe, avrat vermiş gözüyle bakarlar. Avradı gibi namahremidir adamın. Sabah toprağını ilk sen göreceksin başkasından evvel, sen basıp yürüyeceksin üstünde ilkin sağ ayağını besmeleyle atıp, başkası dolanmadan. Gün batınca en son sen çıkacaksın tarlandan..»

Dudaklarını yakınca sigarasını fırlatıp, tabakasına el attı.

«Bizim dürzü takımı savuşmasına savuştu ya... Geçmedi fazla, jandarmayla sardı bu defa, haydi bizi kelepçe, yallah dama... Neyse ki sürmedi çok. Ankara'ya heyetler gitti. Meğersem Paşa Hazretlerinin de gitmiş kulağına. Başka yerlerde de olurmuş

buna benzer. Müfettişler geldi baktı, kütüklere tek tek bakıldı, tashihler yapıldı. Derken düzelmesine düzeldi de... Durur mu toprak karıncalanmadan, it dalaşmadan durur mu?.. Suyu keserler yukarı tarladan, yol vermezler aşağı tarladan. Sonunda bildiğimize döndük.»

Kehribar tespihini üç kez şıklattı Hayrullah Efendi. «Bildiğimiz» sözünden Hüsrev Ağanın bir şey çıkaramadığı belliydi.

«Bildiğimiz sopa! Hey kurban olduğum. Koca Makedon'da cümle kasabalar, köyler çete talanında dımdızlak kaldığında yalnız iki köy vardı, giremedi gâvur dölleri. Biri bizim Grebene, öteki Resne. Kolağası Niyazi Beyin Köyü. Yaman adamdı merhum. Gâvuru, Türkü, her kim ki namuslu, gitmişti o zaman peşinden. Saklamıştı yeri geldiğinde. Bir defasında da bize getirmişti peder merhum. Delikanlılığımın yeni yetmeliğiydi, Osmanlının hürriyetinden önce...»

Bakraçta kalan ayranı dikip bitirdi. Çenesinden süzülen ince beyaz sızıntıyı elinin tersiyle yakalayıp sildi.

«Şimdi kolay, utanılacak kadar kolay her şey! Ama utanmanın kendi yok mu?.. İşte o en zor... Neden bırakmam tutarım bu el kadar bağı da, tuttururum deliler gibi 'ille de beş kirazlarım' diye de, dedirtirim kendime: Bunamış Hayrullah!.. Utancımın son kaçamağı bu benim!

Makinesi geldi, neyse dedik. Gübresi geldi, tohumu geldi, bankası geldi. Hepsi de dışarıdan gelirmiş. Hası buymuş, doğrusuymuş. Doğrusuymuş da, neden bulunmamış bilmem kaç bin yılın Anadolu bereketinden bir işe yarar tohum, sonra gübre... Zor gelir âlemin fışkısını serpmek; elin dölünü tohum diye toprağımın ırzına kendi ellerimle yatırmak. Çok zor!»

.....

«Baktık ki, işler gider kötüye, sattık toprağı ev oldu, sattık han oldu, sattık dükkân oldu. Eser bazen bizim büyük oğlana, eliyle beş kirazların en başında duran ağacı gösterdi, der ki: 'Baba ver sen pa-

raları', alır götürür. Sonra gelir elinde koca koca kâğıtlarla, üzerleri renkli yazılı, hükümet kâğıdı gibi kâğıtlar. Gene der, 'Baba bunları sakla.' Geçer bir zaman, der bu sefer: 'Baba o kâğıtlar vardı?' Var. 'Hele çıkar bir.' Çıkarırız. Alır onları, keser pul pul bir şeyler, götürür. Döner elinde bir tomar parayla: 'Baba senin bunlar.' Bazen de kâğıtların hepsini geri götürür, yenilerini getirir. N'oldu, dersin, anlatır bir sürü anlaşılmaz laf sana. Eski kâğıtlar düşmüşmüş, şimdi rağbet bunlaraymış. Düşen nedir, kalkan kimdir? Anlamam. Sade görürüm gelen parayı. Oğul derim, neredendir bunlar? Olmasın bir kötülük. O hep anlatır, anlamam hiçbir şeycikler. Bilirim etmez hırsızlık, uğursuzluk, ama çalışmadık, yorulmadık, kim verir bu paraları durduk yere bu zamanda bize?..»

Sustu. Yorgun, yaşlanmış gözleriyle ikindi güneşinin önünde yeldeğirmeni gibi savrulan bulutların büyük oyununa daldı.

Yere düşen bir çift kirazın tozunu silip ağzına atan Hüsrev Ağa,

«Yoksa çaresi üzmeyeceksin kendini Hayrullah Efendi» dedi, «şimdilerde biraz parası olan herkesin geçimi bu yüzden.»

«Benim bildiğim bir tek gavatlardı, oturdukları yerde hiçbir halt etmeden avuçlarına para sayılan. Şimdi...»

«Şimdisi yok Hayrullah Efendi, senin hesap yanlış. Bu işlerin de bir kanunu, bir nizamı var. Hükümet istiyor böyle olmasını.»

«Demek hükümet de bu işin içinde haa?.» diye söylendi Hayrullah Efendi, «Nasıl bir işse bu?..» Kalkıp merdivene yürüdü. «Bir iş ki, akıllara zarar! Demek hükümet de haa...»

Mırıldandı, söylendi, küfretti. Merdiveni kavrayıp, Yusuf'un ağaca dayadı, iri gövdesi ile ağır ağır basamaklarda yükseldi. Elini ilk kiraza attığında içinin ağısını bir solukta boşalttı:

«Neden böyle olduk oğul?»

Dallar, yapraklar, bahar neşesi al kirazlar, tutup kollarından çektiler Hayrullah Efendiyi, dost

meclisinde bir yâreni kucaklarcasına sarıp sarmalayıp görünmez ettiler.

Tanıdık kahvelerde sabah namazından çıkan yaşlılar, günün ilk sohpetinde yola çıkalı epey olmuştu. Çay kaşıklarının, bardak camlarına vura vura çoğalan sesleri arasında Hayrullah Efendi, kendisine yönelik davetler üzerinde hiç durmayıp, sadece selamları aldı, geçti. İlerideki köşeyi dönünce, sağdan, hafifçe yokuş aşağı inen iki yanı ağaçlıklı cadde bitiminde pazaryeri ile buluşuyordu. Caddeye saptıktan az sonra, yıkık dökük iki katlı hana yaklaştığında, Sürmeli'yi yavaşlattı. Harap binanın aşağıda ve yukarıda hiçbir odası kullanılır durumda değildi. Her iki katın da ana giriş kapılarına, çaprazlamasına kalın, iri kalaslar çakılmıştı. Yalnızca alt katın, öndeki taş avluya açılan kubbemsi koridor oluklarında birkaç süpürge satıcısı, bir iki şemsiye tamircisi, hepsi bu. Muhacerette konakladıkları bu hanı ne gün görse, gülmez yüzü önce belli belirsiz bir aydınlanıverir. Sonra babasını ansır: Gerilimli yıllar, göç heyecanı, belirsizlik duygusu derken, dayanılmaz kalp ağrılarından birinin sabahında, yatağında, onun kaskatı kesilmiş gövdesi gözlerinin önüne geldiğinde, içinde köpeklerin uluduğu, ayaza kesmiş bir Makedon gecesi gibi kararır yüzü. Babasının ölümüyle aynı gün başlayan, bacısı Fatma'nın doğum sancılarında sersem gibidir Hayrullah Efendi. Dördüncü günün sonu yeğeni Osman'ı kucağına aldığında, onun, Petrovski çetesi ile vuruşurken düşen babası yerindedir artık. Ne yasına yanabilmiş, ne de doğana türkü tutabilmiştir. Ama o dört günlük sancının, çöken bir geçmişin altında kıvranan taze gelecekle, yaşamın ölüme kafa tutması yok mu? Üzerinde fazla düşünmeye bile gerek bırakmayacak kadar sıradan ve alçakgönüllü bir gerçeklik duygusunu kazıyıvermiştir yüreğine. Ki cenazenin çıktığı, arkasından nefes nefese ebenin girdiği, şimdi üzerinde çapraz kalasların çakılı olduğu o kapıyı her görüşünde, takılır usuna.

Bitmiş, ince bir külden ibaret kalmış cigarasını ağızlığından üfleyip attı. Hanın taş avlu duvarlarının nihayetinde, küçük bir oğlan çocuğunun donunu sıyırmış, işemek üzere olduğunu gördü. Kanı beynine sıçradı, Sürmeli'yi mahmuzladı. Kamçısını havada şaklatıp «höst!» diye gürledi. Donu dizlerinde kaçmaya çalışan çocuk, iki kez burun üstü kapaklandı yere. Ve hafif yokuş aşağı caddenin bitiminde Hayrullah Efendi, düğün evine varan bir gelin alayı gibi nazlı, coşkun ve oynak daldı pazaryerine.

Berber Rauf, dükkânının önünü yıkamış, süpürüyordu. Tepesinde biten iri karaltıya kaldırdı kafasını.

«Vay!.. Kirazcı Baba» dedi, «Hayırlı sabahlar!»

«Sana da müşterin yok?..»

«Yok. Sabah seftesi senden.»

«Acele ama, kahvaltıya beklerler.»

«Erkencisin pazardan.»

«Beklemedim verdim hepsini toptan.»

Katırı dizginlerinden çekip, kaldırımın kenarındaki ince çama bağladı. Kasketini ve kırbacını askıya asıp, koltuğa geçti.

«Aferin» dedi, «değiştirmemişsin dükkânı»

Elli beşlik apak saçlı etine dolgun berber, usturasını bilerken başını salladı gülerek :

«Dükkânı değiştirmedik; ama işler değişti baba. Şimdi herkes kuaföre gidiyor.»

«Cehennemin dibine gitsin! Berber varken o dediğine ne lüzum? Görmez mi aynı işi bunlar?»

Uzanıp «Akbaba» dergisini aldı. Biraz uzaktan tuttu, gözlerini kısarak ağır ağır okumaya koyuldu. Ustura bir buz damlası gibi yüzünde kaymaya başlamıştı. Cigarasını ağızlığına taktı; dergiyi bıraktı; gözlerini kapayıp arkasına yaslandı.

Berberden çıktığında daha bir hafiflemiş buldu varlığını Hayrullah Efendi. En ufak bir kendini koyvermede uçacakmışçasına bildiği bütün rüzgâr-

lara alabildiğine açık, bütün düşlere alabildiğine yakın. Geçtiği bir kitapçının önünden torunlarına bir heybe dolusu kitap, defter, silgi, boya kalemleri aldı; kiraz parasının tamamını tüketti. Güneş arkadan vuruyor, sırtını ısıtıyordu. Yolunu şaşırmış bir tarlakuşu az ötede kesik kesik öttü. «Görür müyüm gelecek yılın kirazını, görebilir miyim?» diye geçirdi içinden. Bir gece önce tımar ettiği hayvanın boynunu kaşıdı. «Görebilir miyim ha Sürmeli, ne dersin?» Bu ağaçlık yol, demin çığıran tarlakuşu, aynı kaldırımlar, eski berber dükkânı, eski dökük han... Bir yıl daha bekler mi?

«İstemem göz göze gelmek o han eskisiyle. Sanki bakar dururuz birbirimize: Önce hangimiz gidecek, sona kalacak hangimiz? Sanki yarışırız. Kalan kazanacak.»

Bir yıl daha Sürmeli...

Kadın bir bohça içinde getirdiği bembeyaz örtüsünü, çardağın altına konan uzun masaya serdi. Kuyudan çekilen suyla bahçe serinletildi boydan boya. Semaverde demlenen çayın burcu kokusuyla, nemlendirilmiş toprak kokusu iç içe geçti. Nice sonra kadın,

«Kahvaltı hazır» dedi, «kimse oturmasın, babanız beklenecek.»

Sardunyaların dibinde oturan oğlu Yusuf,

«Bari vaktinde gelse» dedi, «dükkâna geç kaldım.» Yaşlı yüzünde kır sakallarını kaşıyarak ekledi: «Yüz yaşını aklına koydu bu adam. Ben görür müyüm bilmem; ama o mutlak görür. Daha sabah dedim, beraber gidelim, istemedi. Arabayla üç dakkalık yere katır sırtında yollanmak neyin nesi?.. Zaten bu katır geldi huyu değişti. İnadını ondan aldı besbelli.»

«Yaşlandı iyice» dedi, daha genç olan Sami. «Geçenlerde Niyazi'nin fabrikasından geldiler, ver dediler şu bağı. Dünyanın parasını saydılar. Adamlar kereste deposu yapacaklar yerine. Araya da beni koydular üstelik.»

«Ne dedi?»

«Hiçbir şey. Sadece baktı ve 'defol başımdan' dedi.»

«Yaşlandı temelli canım. Birçok şeyi almaz oldu kafası. Kötüsü, âlem bizi kınayacak: 'Kazık kadar oğulları var, hâlâ katır sırtında kiraz satar da, doyurur karnını' sanacaklar.»

Sokak başından nal seslerinin duyulması ile konuşmalar bıçak gibi kesildi! Büyükler ayağa kalkıp, sofradan yana yürüdüler. Bahçede oynayan çocuklar inadına, «Dede dede!» diye, cıscıvıl coştular... Nal sesleri gittikçe yaklaştı, yaklaştı... Derken bahçenin çift kanatlı kapısı, güçlü bir darbeyle bir anda iki yandan ardına kadar açıldı. Hayrullah Efendi (1324'te Krilavak İstasyonunda Paçina çetesine baskın yapan Âli Bey grubunun en genci, en yamanı), yetmiş yıllık bir Deliorman rüzgârı gibi kapladı avluyu.

Çocuklar dizlerine sarıldılar. Katırın dizginlerini torunu Turan'ın eline tutuşturdu, arkasından seslendi:

«Hemen vermeyin suyunu, terlidir, kurulayın bir güzel.»

İçi dolu heybeyi Yusuf'a uzattı, çocuklara dağıtmasını istedi. Çocuklar çığlık çığlığa Yusuf'un çevresini sardılar.

Hayrullah Efendi kasketini divanın üstüne attı, kamçısını çardak dalına asıp sofraya oturdu. Çayından peşpeşe iki uzun yudum aldı. Dala, yaprağa, katırtırnaklarına, kuyunun tulumbasına, asmanın koruğuna baktı. Sonra gökyüzüne... Sonsuz açık ve üzerinde aykırı tek bir nokta bile yok... Evinin çatısına konmuş bir çift leyleğe sevgiyle gülümsedi. Karısının gözlerinin içine bakarak,

«Çok şükür kadın» dedi, «bu yıl da kiraz zamanını gördük.»

Bu öykü, 1985 Enka Bilim Sanat Ödülleri Yarışmasında öykü dalında mansiyon almıştır.

YANLIŞ HESAP

I

Yatakta sıkıntıyla döndü. Yatalı ne kadar oldu? En az bir saat. Oldukça geç yatılmış bir gecede, neredeyse sabah olmak üzere. Baktığında yastık, yorgan, yatak çarşafı tam bir kördüğüm olmuş. Karısı bu devinimden kaçabildiği yatağın en uzak kenarında tespihböceği gibi büzülüp küçülmüş, sıkıntıyla soluk alıyor.

Hava mı boğucu sıcak, sıkıntıdan terledikçe mi öyle algılıyor? Yo, hayır... Türlü düşünceler arasında en olmaz soruları taşıdığı, yeterince giderilmemiş kuşkuların altında inim inim inlediği gerçek. Ama hava gene de sıcak, yaz sonu sert iklim rüzgârlarının başlaması gereken bu bozkır gecesini yalancı çıkartmak için elinden geleni yapıyor.

Bacaklarının arasında gecelik entarisi terden iyice nemlenmiş halde, bilmem kaçıncı kez döndü; karısının sesinde saatlerdir sabırla susturulmuş bir huysuzluk :

«Biraz daha sakin yatsanız.. Bütün gece uyuyamadım.»

«Başka ne beklenir?» diye söylendi içinden, hırsla soludu. «Hayır, anlayamadığım, bu kadın hemen yanıbaşımda benim hissiyatımdan böylesine uzak, nasıl yatabiliyor? Eminim şimdi bile hiç üşenmeden gözlerini açıp, o tenkit dolu nazarlarını yüzüme çevirme fırsatını kaçırmamıştır... İsabet ki karanlık.»

Sol kolu karıncalandı. Yeniden dönmesi gerekiyordu. Ya da en iyisi çıkabilecek tüm gıcırtıları bir kerede göze alıp, yataktan kalkmaktı.

Usulca kalktı. Karısı, «Farkındayım yatağı sarstığının; ama bak, sesimi çıkartmıyorum» dercesine hafif hafif inledi. Karanlıkta terliklerini arandı. Uzun beyaz entarisiyle odanın içinde birkaç adım attı. Hortlağa benzetti kendisini. Sessizce yürümeye çalışarak salona çıktı. El yordamıyla masanın üzerinde duran çift mumlu şamdanı yaktı. Yorganın altından çıkınca, sandığı kadar sıcak, bunaltıcı bulmadı geceyi. Sırtında kurumaya başlayan ter ürpertti. Konağın kuzeye bakan camları ince bir buğu tabakasıyla kaplanmıştı. Koltuğun üzerine atılı duran yeleğini giydi. Gecede her şey nasıl da sessiz ve sadeydi, büyük bir dinlenişe geçmişlerdi sanki. Ama o ayaktaydı. Kolay değildi; kafasında dönenip duranlara söz geçirmek, koca bir kente söz geçirmekten daha zordu bazen (Onu başkalarından ayıran da buydu). Ağır adımlarla pencereye yürüdü. Tek tük sokak fenerleri aydınlatıyordu geceyi. Göz alabildiğine genişleyen bir kararti kuşatmıştı çatıları, kubbeleri.

«Uyu bakalım koca Harput, beni uykumdan ettikten sonra» diye, söylendi. «Koskoca Dahiliye Nazırı Adil Beyin apar topar beni Dersim'de buldurması kolay iş midir? Bütün gün telgraf başında, 'fevkalade mühimdir, acilen aranıp cihaz başına çağrılması..' diye, nasıl telaşlanmıştır? Terfi etmenize yarayacak hususi bir vazife, denildiğinde şaşırmıştım. Haksız da sayılmam, kim olsa önce bir şaşırır... Yüce Rabbim bugünleri de gösterdi. Şimdi ellerime düştüler hepsi. Ama kolay değil, Ali Galip'i öyle ayaküstü oldubittiye getirmek... Bugüne kadar heba olup gitmiş nice hakkı müktesebim varsa önce hepsini koyacaklar önüme; sonra o eşkıya bozuntuları düşecek avcuma tek tek ve bakalım nasıl kurtulacaklar? Başta o Kemal Paşa celali bozuntusu... Sonra Rauf Bey... Diğerleri...»

Sabaha daha ne kadar zaman vardı? Köstekli saatini arandı. Yatak odasında, komidinin üzerinde kaldığını ansıyınca gidip almaktan caydı. «Bu gece senin işin zor Galip.» Sıkıntıyla üfledi. «Nasıl geçecekse geçse şu gece...» Gittikçe sabırsızlanıyordu.

Sonuca oldukça yakın, ancak her an kendini uzaklara itebilecek küçük bir nüans farkının arayı koruduğu bir uzaklıkta beklemek... insanı tedirgin etmeye yetiyordu.

«Verecekler...» diye, iç geçirdi, «... mecburlar. Yeniden orduya intisabım... sekiz buçuk senelik kıdemim. Evvela kurmay albaylığa terfiim, hemen peşinden mirlivalığa.. Hususi harcırah tahakkuku... Hepsini istedim. Hepsini verecekler. Mecburlar... Koca Anadolu'da bir kolordu, bir ordu kumandanı; bir yürekli vali çıkamadı bu bir avuç eşkıyayı derdest edecek! İtimada şayan bir ben kaldım ellerinde. Artık ucuza gitmek olamaz! Yaptıkları tekliflerin, tamamının, heyeti vükelâca esasa bağlanmasını, sonra da Padişahça tastikini boşuna istemedim ben... Geçti artık bir aferin uğruna dört nala ateşe atılmak. Padişahın iradesini tebliğ etmeden şuradan şuraya adım attıramazlar bana. Gelen son telgraf Dersim'de nasıldı? 'İradeyi Şahane yarın sabah elinizde.' Göreceğiz. Şimdilik yarın sabahı bekleyebilmekte bütün hüner.»

Yatak odasından sık aralıklarla keskin bir horlama sesi geliyordu.

«Görecek...» diye fısıldadı, dudaklarının arasından. «Bu kadın da görecek, daha haberi yok. Hele son söz söylensin, ondan sonra anlayacak karşısında kimin olduğunu.» Gözlerinde kurnaz ışıltılar yandı söndü. Yaşamı bitip tükenmez istekler üzerine türlü çeşit hesaplar yapmakla geçen bu kadın nasıl hoşnut edilirdi? Bu konuda hiçbir düşüncesi ve kayda değer başarısı yoktu.

«Osmanlının uğradığı felaketten daha acıklısı sanki bizim hayatımız! Bu gece eve döndüğümde neydi o hal? Dersim'de isyan bayrağını açan aşiret beylerine laf anlatmaktan daha müşkülü, bu kadınla konuşmak.»

At sırtında uzun bir yolculuktan ve yoğun görüşmelerden sonra yorgun argın eve döndüğünde, o pek güvendiği «ikna» yeteneği ile büyük işler başar-

dığından hiç kuşkusu yok. «Kolay mı bunca celaliyi sırf müzakere ile yola getirmek!»

Derken o kısa ve küt gövdesiyle sofada kendisini karşılıyor kadın. Omuzlarının ortasında bir baş, boyun hiç yok. Elleri önünde bağlı, heykel gibi devinimsiz; kirpikleri inip kalktıkça, sofanın titrek ışığı küçücük gözbebeklerinde kırılıp ince ince dağılıyor.

«Sizi bugün mütemadiyen Dersaadetten aradılar. Acaba hoşa gitmeyecek bir şey mi vuku buldu?»

«Sanmam, ne olsun?» Günlük başarısının tadı, daha yaşanmadan içinde ezilip parça parça dağılıyor.

Kadının horultusu ıslığa dönüşmüştü.

«Ben çıkar çıkmaz hemen uyumuş» diye geçiriyor içinden Ali Galip, «... sanki uykusunu benim kaçırdığımı anlatmaya çalışıyor!»

Aynalı konsolun üstünde duran tabakasını alıp bir sigara yakıyor. «Onca dirayet, gayret... Hürriyet İtilaftaki bunca dava arkadaşları... Her biri en güzide yerlerde. Bizim payımıza düşense, rica minnet bu köhne vilayet.. İstanbul'dan uzakta mısın, gözden de uzaktasın, hiç şaşma! Her zaman ve ilk evvel hatırlananlar, en yakında olanlar. Uzaktakilerse, uzaklıklarına göre ve sırayla; yakında olanlardan geriye ne artmışsa... Böyle mi olmalıydı? Bu mudur hak, adalet?»

Şamdandan çıkan alevler parlayıp kısıldıkça, aydınlattığı cisimler büyüyüp küçülüyor, değişik uzaklıklar arasında sessiz bir gelgit olayı yaşanıyordu. Düşündükçe olanlara akıl erdirmekte güçlük çekiyordu kimi zaman.

«İnsan hafızası nankör, eskiler çabuk unutuluyor.» İçi burkuldu. «...eskiler... 18. Tümen Kurmay Başkanıyım.. Zorba İttihatçıların en azgın zamanları; herkesin gözü yılmış. Kimi 'Bana bulaşmasınlar da' diye, kafasını kuma gömmüş; kimileri, 'Bu nimetten biz de payımızı kapalım' sevdasında, partiye

kapılanmaya çalışıyor... Çok şükür ki, bizim mazimizde böyle bir zillete yer yok! Çağırdım 18. Tümenin cümle İttihatçı kopuğunu karşıma, 'Bana bakın...' dedim, '..bana bakın. Kim duruyor sizin karşınızda! Ha.. Kim? Benim bulunduğum yerde siyaset miyaset sökmez. İktidarsa iktidar. Burası parti umumi merkezi değil. Aklınızı başınıza devşirin!' Hepsi kös kös önüne baktı. Sonradan duyulduğunda, bizim teşkilattakilerin bile dilleri tutuldu. Lakin sonunda olanlar da bize oldu, defterimiz dürüldü. O zaman susanlarınsa şimdi çenesi düştü. Bu zor zamanda ifası bizim gibilere mahsus ne mühim vazifeler var aslında. En başta, eski zorba takımı boş buldu meydanı, yeniden hortladı. Dur diyen olmazsa, neye varır sonu ondan korkarım. Neyseki akılları başlarına erdi. Kimin iş yapacağını anladılar.. Verecekler.. Ne istersem hepsini verecekler!»

Odaya yayılmış bulut bulut sigara dumanları arasında korktuğu başına geliyor. Gözlerinin önünde 18. Tümenin Kurmay Başkanı odası... Dışarıda mevsim yağmurları; karşısında bacak bacak üstüne atmış üç keskin bakışlı adam... Başlarında enveriye kalpak, ellerinde şifresi yeni çözülmüş; Harbiye Nazırlığından daha o sabah gelme bir telgraf.. İçlerinden biri kıdemli binbaşı. Konuşan hep o. Yerinden kalkıp sigarasını masasındaki küllüğe bastırıyor.

«Siz bizi yanlış anladınız galiba yarbayım. Rica etmemizin sebebi, hadiseyi basite icra içindir. Aynı meslekten kişiler olarak bizden üst rütbede birine karşı, vazifesinin son anında kaba davranmayı uygun bir hareket tarzı ittihaz etmediğimiz içindir. Ancak bu, gelen emrin vasfını değiştirmez. Bize gelen emir kesin!»

O gece karısına olan biteni anlatmaya çalışırken duyduğu o acılı yalnızlık neyin nesi? Hem de içten içe çığırtkan bir yalnızlık.. Yalnızca şu, ya da bu

biçimde harcanmış bir on altı yılın acısı mıydı duyulan? Bunu kestirmek güç. İyice anımsadığı: Karısının gözünde topluiğne ucu gibi insanı acıtan bakışların daha o geceden görünmeye başlaması. Kolay değil elbet insanın bunca emekten sonra, buruşturulup bir sepete atılması. Ama elden ne gelir?

«Doğru, bir şey gelmez» diyor kadın «...sizin elinizden gelecek doğrusu hiçbir şey yok, düşünemiyorum.»

«Kadının bütün sülalesi, babası dahil asker. Gocunması belki bundan» diye kendini avutmaya çalışıyor Ali Galip. İnsanın gerçek yüzünü kendinden saklamakta gösterdiği başarı kadar bir avuntu bu da. Kısacası pek bir işe yaradığı söylenemez. Ta ki, ikinci Meclisi Mebusan'a Kayseri'den seçilene değin. «Yazık ki, ömrü yetmedi» diye, iç geçirdi, «...yazık ki... Alt tarafı üç buçuk aylık bir meclis. Nasıl yanmazsın?» O üç buçuk aylık meclisten sonra neler çektiğini bir kendi biliyordu. Kalabalık bir aileyi geçindirmek kolay iş sayılmazdı ne de olsa. Zor bir geçinme yolu tutturmuştu. Sıvas, Konya, Amasya, Samsun.. İlden ile arabayla taşımacılık yaptırıyordu. Bir gün «Sayenizde arabacı karısına çıktı sıfatımız» demişti kadın.

«Allahım ne berbat bir durum! Yahu keyfimden mi? Hem kimin umru? Alın terimle kazanıp, harcadıktan sonra...»

Kalkıp yatak odasına yürüdü. Kadının ağzı yarı yarıya açıktı. Anlaşılmaz garip hırıltılar çıkartıyordu.

II

Sabahı zor edip vilayete geldiğinde, uykusuz geçen bir gecenin ağırlığı vardı üzerinde. Odacıya az şekerli kahvesini söyledi.

Kahvaltı sırasında tek söz konuşulmamıştı, diğer ev halkı uykudaydı. Kadının gözlerinde her zamanki sabit, kuşkulu bakışlar, olayları önceden sezebilme yeteneğine az çok güvenen bir tavır içinde sıkı bir göz hapsine almıştı kendini. İçinden, «Bu adamın durduk yere bıyık altından sırıtması da ne oluyor?» diye geçirip, ifrit olduğundan emindi. Yine de inadına sırıtıyordu. Nasıl aceleyle bitirip kahvaltısını, kendini attıysa evden... Üstelik tam kapıda, «Hakkınızda hayırlısı olsun» demez mi...

«Hani bildiği bir şey olsa, lafını iyiliğine yorayım. Ama yok! Düpedüz delirmiş! Bıktım şu kadının beni sehpaya yollar gibi uğurlamasından.»

Kahvesi geldi. Höpürtüyle ilk yudumu aldı. Gözleri geniş odanın yüksek tavanlarına dikiliydi. Tabakasını açtı, bir sigara yaktı. Yaşayacağı bu önemli güne kendisini iyice hazırlaması gerekiyordu. Bütün olası gelişmelere karşı, önceden düşünülmüş tepkilerle yola çıkmanın sağlayacağı yararlar gözardı edilemezdi. Her şeyi inceden inceye bir kez daha düşünmeyi, hiçbir ayrıntıyı atlamadan olan biteni gözden geçirmeyi denedi. Allah Kahretsin! Belli bir yerden sonra onca emekle kurduğu düşünce piramiti, beklenmedik bir anda çöküyordu. En alt sıradaki kutulardan biri, nasıl oluyorsa kımıldıyordu yerinden; her şey iç içe geçiyordu. Olayların karmaşıklığı karşısında bir satranç oyuncusunun dikkati bile yeni sonuçlar üretmekte yetersiz kalabilirdi bazen.

«Gece gündüz hep aynı oyunu oynamaktan körleştik» diye söylendi. «Lanet olsun!»

Birkaç saatçik olsun uyuyabilseydi, şimdi daha açık bir bellekle olayları kurgulamada daha sonuç alıcı olabilirdi. Gelgelelim o sürekli çoğalan rahatsızlık... Hani öyle bir yerde maya tutmuş ki, istese de üretkenliğine engel olamıyor insan; düşüncelerinde serpilip gelişmesine... Bir yerini budasa, başka bir yerinden fışkırıyor.

«Berbat bir şey canım!»

Odacı boş kahve fincanını almak için kapıyı vurdu, içeri girdi. Tam çıkarken ona,

«Bana Hilmi Beyi çağır» diye buyurdu.

Hilmi, vilayet kâtibiydi. Telaşla girdi makam odasına. Gençten biriydi. Solgun bir yüzü vardı. Koyu renk takım elbisesi sürekli giyilmekten olacak, kirden parlıyordu, yer yer. Yakasının ucu, beceriksiz bir düğümle bağlanmış kıravatının hemen yanından, ceketinin üstüne çıkmıştı. Haşarı bir çocuğun oynak bakışları vardı gözlerinde.

«Hemen postaneye gidiyoruz» dedi, Ali Galip. «Dahiliye Nazırlığını arayacağız.»

III

«Daha ne kadar sürer?» diye sıkıntıyla sordu. Geleli iki saat olduğu halde hâlâ İstanbul'la bağlantı sağlanamamıştı.

«Bilemeyiz efendim» dedi, ciddi bir tavırla Postane Müdürü Hakkı Bey. «Bu biraz da Sıvas merkezine bağlı. Malum, hatlarımız oradan geçiyor, onlar hattı bulup bize intikal ettirecekler.»

«O halde ikaz edelim, biraz gayret göstersinler...»

«Gösterirler efendim» dedi, gayet sakin Hakkı Bey. «Oradakileri yakından tanırım. Hemen hepsi yanımda yetişti...»

«Haa, evet...» dedi, Ali Galip. Bir şeyler söyleyecek gibi oldu, yutkundu; susmayı yeğledi. «Reşit Paşa gibi hımbıl bir valinin adamları ateş kesilecek değil ya... Pis, uyuşuk herifler!» diye sızlandı içinden. Hakkı Bey ile Vilayet Kâtibi Hilmi göz göze geldiler. Belli belirsiz bir gülümseme geçti aralarında. Hilmi, «ne yaparsın» gibilerinden dudak büktü. Canı sıkılmıştı Hakkı Beyin. Yüzünü camdan yana döndü. Odanın ortasında ve ayaktaydı. Vali, kendi makam koltuğuna kurulmuş, eline geçirdiği bir topluiğneyi, boş bir kibrit kutusuna batırıp çı-

karıyordu. Elleri arkasında pencerenin yanına yürüdü Postane Müdürü. Dünkü sıcak ve bunaltıcı havadan eser yoktu. Tozlu bir yaz sonu rüzgârı zorluyordu çamları; havada kiremitrengi bulutlar... «Pis bir iş!» diye sessizce mırıldandı. «Namussuzca bir iş!..»

Ali Galip bir sigara daha yakmıştı. Bıyıklarını kemiriyordu durmadan. Hilmi sık sık telgrafhaneye geliyordu. Her gelişinde, sanki eli boş gelmekten üzüntülüymüşçesine başını iki yana sallıyordu yüzünü ekşiterek; sonra da valiye belli etmeden Hakkı Beye göz kırpıyordu. Etekleri dizlerine varan redingotunun içinde kamburu çıkmış uzun boyu, gümüşrengi bol ve dağınık saçları, ince tel çerçeveli gözlüklerinin ardında endişe dolu bakışlarıyla pencerenin önünde, kocaman bir soru işareti gibi belirsizlikler içinde duruyordu Hakkı Bey. Bir gün önce Dahiliye Nazırının ısrarla Ali Galip'i aratmasını, her bir yere adamlar salınmasını düşünüyordu. Zor bozulur bir sessizlik vardı odada.

«Haberler doğru...» diye, geçirdi içinden. «Tam kongre esnasında bu herifi apar topar Dersim'den buraya ne diye getirtsinler!.. Ali Galip gibilerinin adam safına geçmesi için bundan âlâ fırsat mı olur!»

Koridordan telaşlı ayak sesleri duyuldu. Hilmi, paldır küldür daldı odaya.

«Tamam efendim, hattın ucunda...»

İri gövdesinden beklenmeyecek bir çabuklukla fırladı vali. Telgrafhaneden içeri hışım gibi daldı; peşinden Hilmi ve Postane Müdürü..

«Hattı yakaladık sonunda, çekebiliriz...» diyordu telgraf memuru.

Ali Galip, iki kez öksürüp gırtlağını temizledi. Başparmaklarını yeleğinin ceplerine geçirip, ağır adımlarla dolaşmaya koyuldu. Telgraf cihazı bir an için görmezden gelinse, yazılı bir mesaj yerine az sonra vereceği bir nutkun ön hazırlığı içinde olduğu söylenebilirdi. Başı önünde odayı arşınlarken, derin düşünceler içinde boğulmuş bir insanın son derece önemli sözlerine yaraşır ses tonuyla ve söz-

cükleri uzun aralıklarla tek tek sıralamaya özen göstererek,

«Çek öyleyse...» dedi, «..Dahiliye Nezaretine... Çok aceledir ve gizlidir... Gecikmesi halinde bütün telgraf memurları mesuldür... Gece yarısı Hozat'tan hareketle Elâziz'e vardım. İradeyi henüz tebellüğ etmediğim için buradaki hazırlıklarıma başlayamadım... Emrolunan vazifenin icabı tam ve kesin malumatla birlikte Emri Şahaneyi de almalıyım.. Hareket ve varış zamanları ona göre tespit edilip tarafınıza arz olunacaktır. Elâziz Valisi Galip...» Telgraf memuruna döndü :

«Bu kadar...»

«Tamam efendim» dedi, memur, «...karşı taraf mesajınızı aldı.»

«İyi...» dedi Vali, «şimdi de cevabını bekleyelim.»

Hakkı Bey,

«Buyrun yukarıda bekleyelim» diye atıldı, «cevap gecikebilir, bize haber verirler.»

Onlar çıktıktan sonra bir iskemle çekti Hilmi, ters çevirip ata biner gibi oturdu.

«Deli olacağım» dedi. «Hiç yolu yok. Dünden beri bir koşuşmaca bir telaş. Bizim vali, her zaman çok konuşur ve az şey söyler. Bu defa hiç konuşmuyor ve hiçbir şey söylemiyor!»

«Ne söylemesini bekliyorsun?» dedi Necmi. Sesi kızgındı. Gözlüklerini düzeltti, elini çenesine dayadı.

«Ne bileyim ben?» dedi Hilmi. «Bir şeyler işte... Fazla meraklı sayılmam, ama beni rahatlatacak bir şeyler. Kötü şeyler olacakmış gibi bir his var içimde; onu çıkarıp atsam yeter.»

«Yazık sana!» dedi Necmi, güldü; sesi aynı kızgınlıkta, gülüşü alaylı :

«Evet kötü şeyler olacak» diye sürdürdü, «...ama seninkine değil, meraklanma.»

«Ne meraklanması?»

Necmi,

«Biliyorum, pek bayılmazsın Ali Galip'e» dedi.

Hilmi ses etmedi. Sık sık yaptığı gibi yüzünü buruşturup, kıravatını gevşetti.

«Hadi, söylesene.» diye üsteledi yeniden telgraf memuru.

«Ehh!..» diye mırıldandı Hilmi. Burnunu kaşıdı. «Keçinin sevmediği ot, burnunun dibinde bitermiş.»

Necmi başını iki yana salladı, güldü.

«Söylesene, ne o kötü şey?» diye sordu Hilmi. Demesiyle, Necmi'nin öfkeli bakışlarını buldu karşısında. Genç yüzünde her an kopup yuvarlanmaya hazır iki kaya parçası gibi zor zaptediliyordu gözleri.

«Kongre...» diye fısıldadı. «Kongreyi basacaklar.. Seninki yapacak bu işi. Mustafa Kemal... Rauf Bey... Diğerleri... Hepsini yakalayıp İstanbul'a götürecekler. Ya da bana kalırsa, kongreciler teslim olacak adamlar değil. Onun için de öldürecekler! Mustafa Kemal'i, diğerlerini...»

Zıpkın yemiş gibi yerinden fırladı Hilmi.

«Yani şimdi... bu adam... Buradan kalkıp Sıvas'a... Kongreyi mi?..»

«Evet» dedi Necmi, umutsuzca başını salladı.

«Yahu deli misin? Hangi akıllı bu herife böyle bir iş..»

Vilayet Kâtibinin sözünü kesti Necmi :

«Akılla ilgisi yok» dedi, «..kaatiller ne akıllıdır, ne de cesur.»

«Emin misin?» diye sordu Hilmi, «..haber nereden, başka bilen?..»

Necmi elini manipleye uzattı.

«Bizde haberden çok ne var! Sıvas postanesinin telgrafçısı Vecihi ile amca çocuklarıyız... Dün Dahiliye Nezareti, Dersim'le görüşürken araya girmiş; sonra bizi aradılar, Hakkı Beyi...»

«Senin müdür?..»

«Evet. Daha iki ay evvel Sıvas postanesi müdürüydü. Geçtiğimiz ay da, Sıvas delegesi olarak Erzurum Kongresine katıldı. Tam bu kongrenin meyveleri Sıvas'ta toplanacak; derken sen tut, memleketin nice işe yaramaz kenara atılmış çapulcusu

varsa, topla üzerlerine sal... Evet, Hakkı Bey, biliyor ve kahroluyor.»

IV

Müstahdem çaylarını getirdi. Hakkı Bey, pencerenin önünde, biraz önceki duruşunu sürdürür gibiydi. Ali Galip, Postane Müdürünün koltuğuna kurulmuş, iğneyle delik deşik ettiği kibrit kutusuna parmaklarıyla vuruyor; kendiliğinden oluşan bir ritmin aralıklarında düşünceleri uzayıp gittikçe, daha da kararıyordu bakışları. Neden sonra,

«Söylememe hacet yok belki; ama bu muhaberatın gizliliğine sizin ve adamlarınızın riayetinden emin olmak isterdim» dedi, eliyle bıyıklarını sıvazladı. «Bu sırrı muhafaza dahi, fevkalade mühim bir vatani vazifedir.»

Postane Müdürü, şekeri çoktan karışmış çayın içinde hâlâ dönüp duran kaşığı sertçe tabağa bıraktı.

«Evet vali hazretleri» dedi, «hacet yok.»

«Ben de öyle düşünmüştüm» dedi Ali Galip. Sonra ağır bir yükün altında ezilircesine zor çıkan bir sesle, «Zor günler, çok zor...» diye devam etti: «Ak koyunla kara koyunun ayrıldığı günler. Vatana hizmet, böyle zamanlarda ehemmiyet kazanır, yoksa her şey sütliman iken ahkâm kesmekle değil!.. Uhdeme tevdi vazifenin neticesi ya Osmanlının kurtuluşudur veya naçiz varlığımla birlikte mahvı! Devleti Âli ile kaderlerimiz bu noktadan itibaren aynı! Bu yükü taşımak nasıl bir şeydir bilir misin müdür? Battık mı birlikte batacağız...» Gözlerini kırpıştırdı. İçinden, «veyahut bu çukurdan birlikte çıkacağız» diye geçirdi. «O bir sürü işe yaramaz adamlar, Dersaadet'e Kemal Paşa ile avanesini önüme katıp girdiğimde suratları ne hal alacak, bilmem.. O eski 18. Tümen Kurmay Başkanı yok artık karşılarında. Koskoca Osmanlı ordusunun baş edemediği adamı tutup yaka paça getiren birini, bir çırpıda silip ata-

mazlar; artık beni de hesaba dahil etmek zorundalar. O adam... O adam da anlayacak dünyanın kaç bucak olduğunu... Üç ay önce itip kaktığı, yerin dibine batırdığı biçare vali değilim ben!»

Hani olabilse de hiç usuna getirmese o üç ay öncesini, ama elde mi? Bir parça üzeri küllenmeye yüz tutsa, sanki görünmez kötü niyetli bir el, kızgın bir maşayla eşeleyip alttaki közleri harlatıyor hemencecik. İlkin gururla şahlanmış bir çift mavi göz gelip kesiyor önünü, sıcak bir öğlen vakti Sıvas'ta.. Henüz yeni atanmış valiliğe; henüz Elâziz'e bile ulaşamamış. Geçerken şöyle bir uğradığı ilde günleri, Vali Reşit Paşayı, «isyancıları» tutuklaması için sıkıştırmakla geçiyor. Bir kongreden söz ediliyor; Erzurum'da... «Tam fırsatı Paşam...» diyor Ali Galip, «Fitne fesat büyümeden derdest edin hepsini gitsin!» Ama o bir çift mavi göz... Fena kesiyor önünü: «Askerler!.» diyor, «...askerler mert olur. Bizim askerimizse mertten mert ve pek civanmert olur. Siz cihanın kabul ettiği bu kaideye istisna mı teşkil ediyorsunuz?» Allahım, ne berbat bir an! 18. Tümen Kurmay Başkanı odasında o üç keskin bakışlı adamla yalnız kaldığı andan da beter. Hani başlarında enveriye kalpak, dışarıda mevsim yağmurları... Susmak bilmiyor karşısında konuşan; dudakları kımıldamasa gözleri konuşuyor, irinin irisi mavi, «Kime ve kimlere hizmet, yahut kime ve kimlere ihanet ediyorsunuz? Hiç düşündünüz mü?» Hayır, işin kötüsü bütün konuşmalar birbirinin içine geçiyor. Bir yerden sonra hepsi birbirini çağrıştırıyor. Hangisini kimin söylediğini ayrımsamak imkânsız. Birisi, «Bizi yanlış anladınız galiba yarbayım. Rica etmemizin sebebi, hadiseyi basite irca içindir...» dese, onun bıraktığı yerden başkası alıyor: «Aklınızı başınıza almaz, haddinizi bilmez, dilinizi de kısmassanız akıbetiniz vahim olur!» Bir ağır sis basıyor ortalığı. Sesler parça parça yaklaşıp uzaklaşıyor ve ne kadar da benziyor.. Yüzler belli belirsiz birer gölge sanki: Enveriye kalpaklı üç adam, bir çift mavi

göz, kısa ve küt bir gövdenin üstünde boynu olmayan bir baş.. «Sizin elinizden gelecek doğrusu hiçbir şey yok, düşünemiyorum..»

«Lanet olsun!» diye sövdü içinden. «Bunların hepsi kötü birer karabasan. Hepsi birbirinden lanetli ve hepsinden kurtulmanın zamanı geldi. Kurtulunca hepsi geçecek ve hiçbiri yaşanmamış olacak.»

Hakkı Bey hâlâ pencerenin yanındaydı. Belirsiz bir yönde uzaklara kayıp gitmişti bakışları.

Vali saatine baktı.

«Cevap gecikti» dedi; ofladı, Postane Müdürüne döndü. Göz göze geldiler. Boş bakışlarla duruyordu karşısında Hakkı Bey. Onun bu anlaşılmaz dinginliği sinirlerine dokundu. «Ne kayıtsız adam» diye öfkelendi, ayağa kalktı. «Görüyorum ki, gayet rahatsınız. Acaba işin vehameti tarafınızdan kâfi derecede idrak edilmedi mi? Mesela bu gecikme... Telgrafımıza gelecek cevabın gecikmesinden daha mühim olan, bizim hizmette gecikmemizdir.» Sözleriyle yarı suçlayıcı, yarı öğüt verir bir tavır aldığı gözünden kaçmadı Hakkı Beyin. «Telaşım odur ki» diye devam etti. «...yangın mahalline vardığımızda, geriye kurtarılacak bir şey kalmamasından korkarım.» Son sözlerinde giderek acıklı bir anlatım kazandı konuşması. Bir eli cebinde, diğerini vaaz verir gibi ileri geri uzatarak konuşuyordu. Bu arada iki kez tükürük sıçrattı. Biri Hakkı Beyin gözlüğüne geldi. Hakkı Bey, yine aynı sakinlikte, ceketinin üst cebinden çıkardığı mendille gözlüğünün camlarını kuruladı.

«İşin vehameti ortada vali hazretleri» dedi, «bu hususta ki hassasiyetinizi anlamamak elde değil.»

Vali, sonunda Hakkı Beyi yandaş görmekten hoşnut bir halde oturdu koltuğuna; bacak bacak üstüne attı.

«Elbette» dedi, «elbette bu hassasiyeti herkesten beklemek zorundayız.»

«Evet» diye devam etti Hakkı Bey, sonra durdu. Masanın tam karşısında ayakta, elleri arkasında bitişikti. Bakışlarında Ali Galip'in kurnazca (!) hesaplara dayalı dünyasından çok uzak ve belki de bu yüzden ilk elde anlaşılması oldukça güç bir açıklık vardı: Apaçık, perdeleri sonuna dek açıkmış gibi, doğrudan bakınca insanı şaşırtan bir temizlik. «Evet...» dedi, «...vatana hizmet elbette güzel. Lakin bu, biraz da vatandan ne anladığınıza bağlı!»

Beklemediği sözler karşısında afallar gibi oldu Ali Galip. «Bu adam da hiç belli olmuyor» diye düşündü. Üstelik bir valiyle konuştuğunun ayrımında değilmiş gibi duruyordu karşısında. «Haddini bildirmek gerek» diye karar verdi. Koltukta iyice kasılıp kaşlarını çattı.

«Nasıl yani?» dedi, sertçe. «Vatan hizmetinin öyle envayı çeşidi olmaz Hakkı Bey! Eğer var ise, sizinkini bilmek isterdim.»

«Bizimkisi...» diye yineledi Hakkı Bey, dudakları titredi, «bizimkisi ne olabilir ki? Aslolan sizlerin hizmeti.» Gözleri yanıp sönüyordu. Yeniden pencerenin yanına gitti. İlgiyle izliyordu kendisini Ali Galip. «Başka davranıp, başka konuşuyor. Acaba asıl düşündüğü neler?» diye ikirciklendi. Camdan dışarısını seyreden Postane Müdürüne,

«Doğru, önce bizlerin hizmeti. Sonra da vatanını seven herkesin...»

«Vatan sevgisi.» dedi, yüzünü buruşturdu Hakkı Bey. Dudakları kıpırdar gibi oldu; sustu. Araya kısa bir sessizlik sokuldu. Derken, deminden beri sıkışıp kalan sözcükler, nasıl olduysa birden çözüldü.

«Bazı şeyler sıkça tekrarlandı mı, zamanla esas mahiyetlerini kaybediyor.» Yutkundu. İçinden «Üstelik olur olmaz kişiler tarafından.» diye ekledi. Sonra yüksek sesle devam etti: «Neron da vatanseverim diyordu, Roma'yı yaktı!»

«Anlamadım!» İyice yayıldığı koltukta birden toparlandı Ali Galip. Hakkı Bey, alçak sesle sürdürdü konuşmasını.

«Anlaşılmayacak bir şey yok. Hikâyeyi bilirsiniz: İtilaf donanması Çanakkale Boğazını sarmadan önce, İzmir Körfezinin Sancak Burnu taraflarında, bizim Yeni Kale istihkâmlarını bombardıman etti. Yeni Kale'deki köhne toplar, bir iki gürlemeye kalktıysa da, İngiliz savaş gemilerince susturuldu. Derken İngiliz Donanma Komutanı, Aydın valisi meşhur Selânikli Rahmi Beyle görüşmek istedi. «Şehre ve çevresine asker çıkarmama izin verin, İzmir bir prenslik olsun, başında da siz kalın» dedi. Bunun üzerine Rahmi Beyin icraatı pek ibrete değerdir, bilirsiniz. Önce şehri boşalttı. Bütün resmi dairelere ve okullara tenekelerle gazyağı dağıttı. Kordon boyuna yerleştirdiği topların namlularını şehre çevirdi. Dedi ki: «Şu gördüğünüz İzmir'i cayır cayır yakarım da size teslim etmem!»

«Evet... evet...» dedi, Ali Galip. «Doğrusu ucuza atlatılmış bir vakıaydı.»

«Evet ucuza. Ancak burada ehemmiyet arz eden husus, birbirine pek benzeyen bu iki hadiseden birinin müsebbipine tarihte 'sapık' denmesidir. Diğeri için neler deneceğini henüz bilmiyoruz; ama sadece bu hadiseden dolayı, kötü şeyler söylenmeyecektir.»

«Lafı nereye getirmek istediğini anlayamadım» dedi Ali Galip.

Hakkı Bey,

«Getirmek istediğim bir yer yok efendim» diye karşılık verdi. Alnına konan sineği kovaladı. «Sadece düşünüyorum da benzer hadiselerin tarihte ne kadar farklı mütalaa edildikleri çekiyor dikkatimi. Acaba Rahmi Bey, sırf düşmana teslim etmemek için İzmir'i yakmaya hazırlanırken, aynı işi asırlar evvel yapan birisine tarihte 'deli' denildiğini, şimdi ise bu yüzden kendisine 'vatansever' denileceğini hiç düşünmüş müdür? Kimse ona, İngilizler karaya çıkarsa şehri yak, demedi. Bilselerdi, belki mani olmaya teşebbüs ederlerdi; belki de ettiler, bilemeyiz. Ama Rahmi Bey, şartlar müvacehesinde doğru bildiğini yaptı. Şimdi siz... Vatana hizmet için

Mustafa Kemal ve arkadaşlarını yakalamaya gideceksiniz...»

Ali Galip'in esmer yüzüne birden kan hücum etti, boyun damarları şişti.

«Bu sözlerinizle haddinizi aşmıyor musunuz Hakkı Bey?» diye bağırdı. «Sizin için yanlış şeyler mi düşündüm yoksa? Halbuki sicilinizde gayet mümtaz bir...»

«Bu yaştan sonra benim için ehemmiyeti yok» diye kesti, Postane Müdürü. Umur bekleyenler bizler değiliz nasılsa!» Sırtını duvara dayamış, saatinin zinciri ile oynuyordu. «Evet... Mustafa Kemal'i ve arkadaşlarını yakalamaya gideceksiniz. Bir ihtimal, muvaffak da olabilirsiniz. Aynı emri daha evvel, Erzurum'da Vali Vekili Kadı Hurşit Efendiye verdiler; Sıvas'ta Vali Reşit Paşaya. Onlar reddettiler. Siz kabul edeceksiniz. Ve sizlerden hanginizin vatana hizmet etmekte olduğu istikbalde, tarih önünde sarahate kavuşacak.»

«Elbette kavuşacak!» diye ayağa fırladı Vali. Ağzından köpükler saçıyor, bağırıp çağırıyordu. İşaretparmağını tehdit edercesine Hakkı Beye doğrulttu. «Sizler mevcut içtimai nizamı bozmakla, yani eşkıyalıkla vatanseverliği birbirine karıştırıyorsunuz... Bunu bir valinin yüzüne karşı söylemeye cesaret ediyorsunuz... Unutmayın ki, istediğim taktirde sizi!..»

İnanılmaz bir soğukkanlılıkla elini kaldırıp,

«Yoo hayır efendim» dedi, Hakkı Bey, «sizin yapacaklarınızla veya eşkıyalıkla alakası yok söylediklerimin. Hem dedim ya, bu yaştan sonra fark etmez benim için. Ben sadece vatanseverlik hususunda, tarihte tek bir tarif bulunmadığını söylemeye çalıştım.. Kanaatim odur ki, vatanseverlik insanın her zaman emredileni değil, bazen de icap edeni yapmasıdır!»

«Anlıyorum» dedi, Ali Galip; sustu, ellerini beline dayadı. «Demek ki öyle...» Gırtlağında düğümlenmişti öfke, ses yerine boğuk bir hırıltı çıkıyordu. «Doğrusu bu fikirlerinizle, hakkınızda ne yapmam gerektiği konusunda bana büyük imkân sağladınız.»

Hakkı Bey,

«Yapabileceğiniz fazla bir şey yok» dedi, «emekli bir posta müdürüne. Hem sizin daha mühim işleriniz var şu sıralar; benimle vakit kaybedemezsiniz!»

«Siz de burada vakit kaybetmeyin öyleyse» dedi, Ali Galip. «Bu fikriyatınızla kimlerin yanında bulunmanız gerektiğini idrak edersiniz sanırım. Onlara gidin, boyunuzun ölçüsünü hep birlikte alırsınız.»

«Zaten onlarla birlikteydim.»

«Nasıl yani?» diye irkildi Vali.

«Daha bir ay olmadı. Erzurum'da, Sıvas delegasyonunda...»

«Yeter!» diye bağırdı Ali Galip, «...yeter! Sizi daha ziyade küstahlık etmekten men ederim, vatani hislerinizi kâfi derecede açıkladınız.»

«Hepsi bu kadar değil» dedi Hakkı Bey. Parmaklarını bol ve dağınık saçları arasında gezdirdi. Kudurmuş gibiydi Ali Galip. Sert ve çabuk adımlarla odayı boydan boya geçti.

«Dahası ne?»

«Dahası...» dedi, Postane Müdürü... Bakışları bir anlığına bulutlandı (Buhara kalpağının altında, mavi gözleriyle kumral bıyıklı bir adam, sıkılı yumruğunu kürsüye vuruyordu). Sonra tok bir sesle, doğrudan Ali Galip'in yüzüne, «Dahası... Kuvayı Milliyeyi amil ve irade-i milliyeyi hâkim kılmaktır!»

«Siz...» dedi Vali, Hakkı Beyi süzdü. İğrenç bir görüntüyle yüz yüze gelmişçesine gözlerini kıstı, «siz buradan giderken benimle geleceksiniz.»

Hakkı Bey yalnızca gülümsemekle yetindi.

Vilayet Kâtibi Hilmi, kapıyı vurdu; «gir» sesini beklemeden daldı içeri.

«Dahiliye Nezareti arıyor efendim.»

Ali Galip hemen fırladı. Hilmi'yi itip öne geçti. Apar topar telgrafhaneye daldı. Arkasından elleri cebinde ağır adımlarla Hakkı Bey geliyordu.

V

Telgraf emri elinde, büyüleyici bir başarının ilk anlarında yaşamakta olduğu doyumu alabildiğine sindirmek istiyordu. Telgrafhanenin ortasında, ayakta öylece dikilip kalmıştı. Birden toparlandı. Kaşlarını çattı. Ciddi bir sesle memurlara dönerek,

«Hakkı Bey benimle gelecek. Bu görüşme son derece mahfuzdur. En küçük bir ifşaatta akıbetiniz elim olur!» diye, gözdağı vermeyi de unutmadı. Telgrafçı Necmi, soru dolu bakışlarını Postane Müdürüne çevirdi. Hakkı Bey, gözlerini Necmi'ye dikti; parmaklarını belli aralıklarla yanında durduğu iskemlenin sırtına vurdu. Necmi'nin gözlerinde, ancak Hakkı Bey'in anlayabileceği bir burukluk fotoğraf gibi dondu kaldı; onlar çıkar çıkmaz manipleye yüklendi. Sıvas merkezi arıyordu.

Dışarı çıktığında Ali Galip, Hilmi'ye dönerek,

«Ben eve gidiyorum. Siz vilayete dönüp, zaptiye müdürünü çağırın. Hakkı Bey ikinci bir emre kadar tutukludur!» Hilmi'nin şaşkın bakışları arasında arabasına atlayıp uzaklaştı. «Oldu işte, oldu...» diye sayıklıyordu. «Hepsi dize geldiler karşımda. Biliyordum böyle olacağını, oldu... Sonunda oldu... Eve varmak için sabırsızlanıyordu.. Üstü açık bir arabayla İstanbul'daydı... Şoförün yanına kurumla kurulmuş... Arkada elleri kelepçeli «celali bozuntusu»... Babıâliden Harbiye Nazırlığına giden yolda, yolun iki tarafında insanlar... İnanılmaz bir işi başaran valiyi görmeye çıkmışlar.. «İşte bu!» diye gösteriyorlar birbirlerine, «Ali Galip, bu... Yenilmez sanılan bir insanı nasıl kıskıvrak yakaladı!.. Bak, elleri kelepçeli, arabanın arkasında öyle süklüm püklüm oturanı görüyor musun?» Araba yavaşlayıp, Harbiye Nezaretinin girişinde duruyor... Askerler selam veriyor. Çalımla arabadan inip, verilen selamı 'lütfen' alıyor....

Kapıyı çaldı.

Neden sonra açtı karısı.

«Hayrola?» dedi, merakla baktı yüzüne. «Erken geldiniz. Bir şey mi oldu?»

«İlle de bir şey mi olması lazım!» diye ansızın parladı Ali Galip. Alışık olmadığı biçimde terslenen kadın şaşkın, kekeledi.

«Hayır, yani ben sanmıştım ki...»

«Hiçbir şey sanmayın ben söylemedikçe.»

«Peki, nasıl isterseniz» diyebildi kadın, güçlükle.

«Hemen eşyalarımı hazırlayın, Sıvas'a gidiyorum.»

«Anlamadım, ne yapmaya?» diye hayretlendi kadın.

«Padişah efendimizin hususî fermanıyla Mustafa Kemal'i yakalamaya memur edildim. Gerisini bilmeseniz de olur.»

Kadın olduğu yerde taş gibi hareketsiz kaldı. «Yaa!..» diye bir ses çıkabildi ağzından ancak. Küt gövdesinin üzerindeki başı, omuzlarının ortasında temelli kaybolmuştu. Ali Galip, sağ ayağını kadının önüne uzattı.

«Çıkartın şunu!»

Bornova, Ocak 1985

VURGUNA İNMEK

Yağmur delice yağıyordu. Gözlerini kapayınca dev bir çağlayan gibi gecenin uğultusu dört bir yana dağılıyordu. Hanidir böylesini görmemişti. Adına rahmet denen, bereketle bir tutulan yağmurlardan değildi. Perdeyi açıp, pencerenin buğusunu eliyle sildi. Baktığında nasıl da darmadağındı dışarısı. Sıkı sıkıya çekili perdelerin ardında ışıklar; isteksiz, gecenin karanlığında korkuyla bir köşeye pısmışlardı. Yokuşun yukarılarından kopup gelen sular önlerinden geçip aşağılara indikçe taşkına dönüşüyordu. Karanlıkta ne olduğu seçilemeyen; ancak artık olduğu besbelli cisimler, çakıl sesleri ve balçık çamur.

Kocaman bir çöp bidonu, kötü bir sürüklenişle yokuş aşağı yuvarlandı. «Yirmi metre ileride, köşebaşındaki elektrik direğinin dibinde duran çöp bidonu olacak» diye geçirdi içinden Rüstem Kalfa.

«Oh olsun» dedi, güldü. Aynı köşede 105 numaralı, eski dört katlı apartmana ait çöp bidonu. Üzerinde 105 yazar ve nemrut kapıcısı, başka hiç kimsenin çöpünü dökmesine izin vermez.

«Oh olsun! Şimdi koşsun peşinden, yoksa işi.»

Ürperir gibi oldu. Başını çevirmeden,

«Şu sobaya iki odun daha atalım» dedi. Sonra yeni akıl etmiş gibi döndü; masadan kalkmakta olan oğluna doğru elini uzattı. «Otur sen. Unuttum çalıştığını» dedi. Ağır adımlarla koridora yürüdü. Yuvarlak ve düzgün kesilmişlerinden bir kucak odun aldı. Gözüne kestirdiği ikisini sobaya atıp, kalanları yanına bıraktı.

Perdesi aralık kalmış pencereye yürüdü. Yeniden buğu tutmuştu camlar. Sildi.

«Hey mübarek» dedi. «Yarın tersanede zor işimiz» diye söylendi, «yeni dubanın putrel kaynak-

ları... Zor yarın...» Gerçekten de iyice karışmıştı dışarısı. Başını çevirmeden oğluna konuştu.

«Toprak, toprak olalı böyle yağmur içti mi? Bu oluklar bu yağmuru zor taşır. Havalar izin verse de bir elden geçirsem.»

«Havalar izin verirse» dedi oğlan.

Yaşlı yüzünün yorgun çizgilerini, camın bulanık yüzeyinde bile seçebiliyordu.

«Evet, havalar» diye söylendi, sıkkın. Perdeyi örttü. Delice yağıyordu yağmur.

Adımını attığı gibi nasıl battığını anlamadı. Bileklerine kadar gömüldü; kara balçık çamur ayakkabılarının içine doldu. Tekini zorla kurtarıp, sırtını bu dar ve karanlık sokağın en yakın duvarına yasladı. Peşpeşe şimşekler, zindan karası göğü yalazladı, dilim dilim etti. Devasa gök gürültüleri geldi arkasından. Dizleri kesildi. Titremeye başladı. Olduğu yerde çakılıp kaldı. Kıpırdayamıyordu bir yerlere. Her yanından yağmur suları süzülüyordu. Saçlarından, alnından kirpiklerinden, genç yüzünü ikiye ayıran bıyıklarından... Biraz daha kalsa, bulunduğu yerde, ağır ağır bir batağa gömülürcesine yitip gideceği geldi usuna. Üstelik adamakıllı üşüyordu. Yetmezmiş gibi, dibine sığındığı evin saçaklarından, birikmiş yağmur suları boşanıverdi üzerine. Küfretti! Hayır!. O bataklık işi bir yerlerden kalmış olmalıydı aklında. Bir film... Kötü bir film...

Gücünü toplayıp, yokuşu tırmanmaya koyuldu. Yokuş aşağı kopup gelen sular yürümesini güçleştiriyor; kimi yerlerde, çekip çökertecek kerte direşken oluyordu. İçine su ve çamur doluşmuş pabuçlarından, adım attıkça «gurk gurk» kurbağa çağırtısına benzer sesler çıkıyordu. İç cebinden plastik, ucuz bir cüzdan içinden ikiye katlanmış buruş buruş bir kâğıt çıkardı. Su içindeydi cüzdan. Kâğıt da... Paralar ıslanmış vıcık vıcık olmuştu. Tam yüz otuz beş lira. Verilen adrese yaklaşmış olmalı. Yakınlarda bir yerlerde. Şu kâğıdı bir okuyabilse.

Sağanak halinde yağan yağmura, sahilden kopup gelen dalgaların uğultusu karışıyor. Nişanca Yokuşunu yalayıp, bir dev narası gibi patlıyor sokak aralarında.

Çevresine bakındı. Görebildiği en yakın ışık, ilerideki sokak lambası. Bu fırtınada o cıvalı şişenin hâlâ orada durabilmesi mucize! Kâğıdı avcunda hapsedip, ışığın olduğu yere yöneldi.

«Bugün günlerden çarşamba» dedi Rüstem Kalfa. Gerçekte gemi işlerinde ustaların ustası olalı kaç yıllar geçti geçmesine ya!. Memleketten geldiği sıralar peşine takılan bu sıfat, her nedense bir türlü bırakmadı peşini. «Günlerden çarşamba» diye tekrar mırıldandı, oğluna döndü.

«Daha birkaç gün durmaz bu yağmurlar. Haftasonuna dinerse; cumartesi, hadi bilemedin pazar, yaparım olukları. Evde olur musun sen?» Oğlan dalıp gitmişti. Baba bir süre sustu, sonra yineledi sorusunu : «Evde olur musun, dedim?»

Neden sonra önündeki kitaptan başını kaldırdı :

«Belli olmaz baba. Belki arkadaşlarla toplanırız.»

«Evet arkadaşlarla...» Duraksadı. Yüzünü ekşitti hafif. «Geçen gün burada toplandığınız gibi. Nasıl toplantılarsa bunlar? Aç masanın üzerine yığınla kitap dergi. Sonra sabaha kadar al takke ver külah, bağrış çağrış. Ben pek anlamam bu toplantı denen şeyin hiçbir çeşidinden ya, yine de en kolayı bizim sendikada yapılan toplantılar.. Bazen giderim. 'Rüstem Baba sen de gel' diye, koluma girerler. Bizim baş temsilci olsun, şube başkanı olsun, çıkar konuşurlar. Onların her söylediklerini anlarım. Anlamak kolay gelir. Bazen anlamadıklarım da çıkar; ama anladıklarım ziyade. Gelgelelim sizinkiler bir başka. Arada bizden de söz etmiyor değilsiniz lakin, sonrasında çatallaşıveriyor işler hemencecik. İşte o gece. Dayanamadım, sonunda çektim yorganı kafama.»

«Anlaşılır baba. Anlayanlar var.»

«Evet!. Herhalde. İyi o zaman.»

Terliklerini sürükleyerek mutfağa gitti. Tepsiye bardakları, şekeri koydu. Odaya döndü. Çaydanlıkla demliği sobanın üzerine bıraktı. Pencerenin yanına, divana çöktü. Bir sigara yaktı. Perdeyi kenarından aralayıp, pencereye doğru üfledi dumanını.

«Bu yağmur da ne fena.»

Pencerenin önünde kapkara bir duvar gibi yükseliyordu gece. Çatıda, camlarda, ardı arkası kesilmeyen tıpırtılar vardı. Çaydanlıktaki su, sobadan ilk işmarı almış, ince bir ıslık sesi veriyordu.

«Sağ ol!» dedi oğlan, babasına. «Bir de canım çektiydi ki...»

Birden elektrikler kesildi.

«Allah kahretsin!» dedi, kalemi masaya vurdu. «Sırasıydı şimdi tam.»

«Bu havada uzun sürer, gelmez kolay kolay» dedi, babası. Yerinden kalktı. «Kıpırdama sen» dedi. Elinde kibrit, odadan çıktı. Sobanın gövdesinden çıkan yalımlar, duvarda kertenkele gibi oynak, akışkan gölgeler çiziyordu. Çaydanlıktan çıkan ıslık sesi yükseliyordu giderek.

Muftakta birkaç kibrit yandı söndü. Küçük kül tablalarına tutturulmuş üç parça mumla içeri girdi. Birini oğlunun masasına bıraktı. Oğlan gözlerini oğuşturdu. Kitabı kapattı. Doğruldu. Bir iki kez gerindi ayakta. Sırtı ağrımıştı. Birkaç adım attı odanın içinde. Titrek mum ışıklarının yer yer aydınlattığı odaya gizli bir sessizlik sızdı. Radyoyu kurcalamaya koyuldu. Fm'de senfonik müzik vardı. Fındıkkıran süviti. Diğer bütün istasyonlar parazitliydi. Sobanın yanına serili yer minderine çöktü. Dizlerini karnına çekip elleriyle bağladı. Babasına baktı. Biraz önce yaktığı sigarayı çekiştiriyordu durmaksızın. Hiçbir şey göremediği halde, perdenin aralığından dışarıya çevrikti gözleri.

Bata çıka elektrik direğinin dibine ulaştı. Sırtını yağmura siper edip, avcundaki kâğıdı açtı. El-

leri titriyordu. Yazılar birbirine geçmişti. Sokak adı falan yok; akıp gitmiş. Numara seksen yedi, o kadar. Hasan Paşa Sokak mıydı, yoksa Hasan Yazıcı Sokak mı? Kâğıdı biraz daha ışığa verse belki okunur o vakit. Verdi.. Işığa yan döndü. Işıklar gitti. Zifir gibi kaldı ortalık.

«Lanet olası!» dedi, «pis.. aşşağılık!.» Gırtlağı tıkandı, sesi tökezledi. «Burası yüz beşti. Demin gözüm takıldıydı, ışıklar sönmeden.» Geriye doğru geldiği yönde yeniden inmesi gerekiyordu. Yeniden çamurlara bata çıka, sendeleye, yokuş aşağı saldı kendini. Karanlıkta evlerin bir kulaç yakınından, el yordamıylan, evlerden sızan ölgün ışıkları kollayarak, yüz beşten geriye ikişer saydı. Bütün dikkatini toplamaya çalıştı. Yanlış bir kapıyı çalmaktan korkuyordu. Doksan beş... Doksan üç... Doksan bir... Seksen dokuz... Ve seksen yedi... Seksen yedi miydi acaba? Numarayı bir okuyabilse! Yanlış kapı çalmamalı. Çakmağı yanar mı? Oda sırılsıklam. (Bir hafta önce, pencereyi açıp, dirseklerini dayadığı; toprak kokusunu ciğerlerine çektiği o ıpıl ıpıl yağmurlu sabah nerede? Boşlukta damar damar soyulmuş dalların ince filizlerinde tomurcuklanıyordu damlalar.)

Ardı arkası kesilmez şimşekler; insanın içini oyan; gökyüzü dağıldı, parça parça oldu dedirten çatal yıldırımlar... Karanlığın bütün kapılarını tutan o ürkütücü sesler...

«Yan ulan, yan kahpe dölü!» Çakmak yanmadı. Taşı ıslanmıştı besbelli. Sığındığı kapı girintisinde, avcunda iyice ovuşturdu. Soluğu kesilinceye kadar üfledi. Yanmadı. Birkaç cılız kıvılcım çıkardı yalnızca. «Ya yanlış kapıysa ve tam şimdi birisi açarsa kapıyı?» Heyecandan soluğu sıklaştı. Kolunu yukarı kaldırıp bir iki kez daha bastı. Kıvılcımların bir anlık çakımında numarayı okudu: Seksen beş.. Yanlış saymış, bir ev fazla. Küçük bir hesap yanlışı! Bir numaradan diğerine, bir kapıdan yanındakine ne çok şey fark eder oysa!

Üst tarafa doğru birkaç adım yürüdü. Yeniden peşpeşe bastı çakmağa. «Tamam» dedi, «..seksen

yedi.» Az öncekinin benzeri bir ev bu da. Tek katlı, çatısı yüksek eski Rum evlerinden. Üç dört basamak merdivenle sokaktan ayrılıveriyordu.

«Bu sefer tamam. İçeride titrek bir ışık var. Çalsam mı?»

Saatlerdir yana yakıla aradığı evin kapısına gelince duyduğu çekingenliği yadırgadı. Oysa Şakir Amca, «Git bul» demişti. Adresini vermişti. «Kadim dostuz memleketten. Gönderdiğimi söyle yeter.»

Soluğunu tuttu. Sanki karanlıkta arkasından birileri seslendi gibi geldi bir anlığına. Var gücüyle kapıyı çalmaya başladı.

«Yağmurla aramız ezelden bozuk» dedi Rüstem Kalfa. «Senin doğduğun geceyi hatırlatır bana; ananın öldüğü geceyi... Doğduğunda sarıp getirdiler seni, yanına yatırdılar. Çevirin beni, dedi. Zor bela, yattığı yerde döndürdük. Annem, o da rahmetli, çıkardı sol memesini dayadı bebecik ağzına; ilk sütünü hem de sonuncusunu verdi. Gözleri kayıyordu anbean. Alnından, bu yağmurlar gibi ilmik ilmik terler boşaldı. Geceydi. Dışarıda bu geceleyin bir afet... Emzirmesi bitince öpüp kokladı. 'Açın perdeleri, güneşi gösterin, bahar dallarım hani?' dedi. Açtık. Bir yığın şimşekler yandı söndü. Gök, pare pare parıldadı, geldi tepemize devrildi. Birden sıçradı. 'Baharım... Baharım...' dedi, çığırdı; sağ yanına devrildi. Zemzem akıttı ağzına anam rahmetli.»

Oğlu ses etmeden dinledi. Kalkıp sobaya iki odun daha attı. Kapağını açınca kıvılcımlar uçuştu odanın içinde. Bir an, sobanın içindeki yangını seyretti, yüzüne vurdu alevleri. Kapağı kapadı.

«Ne doğumdan anladım bir şey, ne ölümden. Hiçbirini yaşayamadım yettiğince; ama ahdim var. Adak vaat ettim. Mezun olduğun gün, mezarı başında keseceğim ananın.»

«Hazırlan öyleyse» dedi, oğul. «Kalmadı bir şey. Şu sınavı da verdim mi, bitti say. Bir de şu ışıklar gelse...»

«Gelir» dedi, babası, «sabaha artık.»

Aniden dikkat kesildi.

«Neydi o ses, duydun mu?»

«Hangi ses?» dedi, oğlu. Kulak verdi. Gecenin bütün sesleri ayağa kalkmıştı. Zor seçilir bir patırtı duydular ikisi.

«Kapıya bak hele» dedi, Rüstem Kalfa.

Masadaki mumu aldı oğlan, odadan çıktı. Sokak kapısına yöneldi. Hareketlerinde gözle görünür bir telaş vardı. Bir an yatak odasına seğirtmek geldi içinden. Kapı sertçe çalınıyordu. «Ne olursa...» deyip, seslendi.

«Evet, kimdir?»

«Tanımazsınız» dedi, kapıdaki ses. «Şakir Amca yolladı. Rüstem Kalfayı ararım.»

Rüstem Kalfa eşikte bitti.

«Ne var, ne oldu? Kimdir bu saatte, neyin nesi?»

«Bilmiyorum» dedi oğlan, «Şakir Amca yollamış.»

«Aç bakalım.»

Islak bir ayazla birlikte yağmur serpintileri düştü evin girişine. Genç adam kapıda donuk, hareketsiz, dimdik dikiliyordu.

«Buyur delikanlı» dedi, Rüstem Kalfa, «nedir Şakir'in istediği?»

«İstediği...» dedi. Dişleri vuruyordu. «Yok istediği bir şey... Bana... adresinizi verdi. Ben rahatsız ettim galiba.» Titriyordu. «Kusura bakmayın.» Arkasını döndü.

«Dur delikanlı» dedi, Rüstem Kalfa, iri parmaklarıyla omzundan kavradı genç adamı. Elinin altındaki omuz, buz gibiydi, soğuğu parmaklarını yaktı. «Bildiğim Şakir böyle bir gecede kimseyi boşuna yollamaz.» Kolundan tutup içeri çekti. Dışarıya bir göz attı, kapıyı kapadı. Sofanın girişinde uzunlamasına bir kilim seriliydi. Genç adam ikirciklendi, batıktı her yanı. Oğluna seslendi: «Misafire üst baş çıkar, temizlenip kurulansın iyice.» Sonra genç adama döndü. «Zatürre, yaşlı genç dinlemez delikanlı.»

İçeri girdi. Sobanın ateşini yeniledi, çayı tazeledi; söylendi...

«Zebaniler bu gece içtima mı yaptılar yeryüzünde?»

Kapıyı açtıklarında en az yirmi beş dereceydi odanın sıcaklığı. Üç metre dışarıda olup bitenlerin yanında inanılmaz bir düş gibiydi bu. İlk karşılaşmada insanı sarıp iliklerine işleyen bir dost gülüşüydü. Orta büyüklükte ve kendi halinde, basit ama zevkli bir odaydı. Çaydanlığın buharı, gecenin hoyratlığına inat bir rahatlıkla yayılıyordu. Yün çoraplar, uzun kollu iç fanila ve yün eşofman vardı sırtında. Saçları ıslaktı daha, bir havlu atılıydı boynunda. Hâlâ ayaktaydı..

Aynı boyda sayılırlardı oğluyla. Uzun, ama daha yapılı.

«Buyur geç» dedi Rüstem Kalfa. Sobanın yanındaki yer minderini gösterdi. Sessizce oturdu genç adam, ürkekti. Çekiniyordu göz göze gelmekten. Kasları titremeyle karışık seğiriyor, dişleri vuruyordu birbirine. İlgiyle izlenildiğini bilmek, tespihböceği gibi küçültmüştü onu oturduğu yer minderinde.

«Ben Rüstem» dedi, yaşlı kalfa, «Şakir'in sözünü ettiği. Bu da oğlum Murat.»

Murat,

«Hoş geldiniz» dedi.

«Sağ olun» dedi; genç adam, sığıntı bir sesle. «Adım Rıza. Minübüsçüyüm. Şakir Amca ile aynı mahalledeniz.»

Bakışlarını dosdoğru Rıza'ya yöneltti Rüstem Kalfa.

«Evet delikanlı...» Hiçbir şey sormadan her şeyi soran küçücük bir tümceydi bu.

Sol koluna ateş basmıştı Rıza'nın. Çok yakınında oturuyordu sobanın. Baktığında sac gövdeye vuran alevleri izleyebiliyordu; alçalan yükselen.. Derken minübüsü geldi gözlerinin önüne. Tam gaz dalıp geçti alevlerinin arasından. Kendisi oturuyordu direksiyonda. Dar sokakların kaldırım taşlarına sürtünerek, sabah vakti iyice erken ve serinlikte indi

ilk durağa. Sabahın daha altı buçuğu. Yollara damlayan tek tük insanlar... Durağın yanında servis bekleyen işçiler. Salep, süt poğaça... Haşlanmış yumurta ve çıtır simit... Ve höpürtüler, şapırtılar...

«Doldur baba, ben geldim» diyor Rıza, yaşlı salepçiye yanaşıp. Aynı anda üç yolcu biniyor dolmuşa. Salepçi eğilip doğruluyor; salep doluyor bardağa sırtındaki güğümden. Üzerine birazcık tarçın...

«Ne iştir, anlamadım?» diye sızlanıyor yaşlı satıcı. «Şimdi bakıyorsun tek tük... (Saatini gösterip) Al işte çeyrek var. Sonra yedi oldu mu, hepsi birden hüryaa sokakta. Bu insanlar hiçbir vakit ağır ağır çoğalmazlar; duraklarda olsun, ya da caddelerde. Hepsi kapılardan, pencerelerden, bacalardan; sanırsın sanki her biri bir taşın altından çıkar. Topraktan fışkırırcasına dört bir yanını sarar adamın. Bu yüzden hazırlıklı olmak lazım ki, vakti gelince güğümlerin pırıl pırıl ve dolu olsun. İçip de geçenin içi ısınsın. Boş mideylen ağız tatlanmadan girilen günün hayrı mı olur?»

İki yolcu daha...

«Kalanı yoldan» dedi Rıza. Bardağı uzattı. Marşa bastı, gazladı. Bıyıklarının bulaşığını sildi elinin tersiyle. Sağ kolunu direksiyon simidine iyice dolamış, başladı: «Sarıyer! Taksim!» bağırmaya. Saat yediye beş var. Önünde bir belediye otobüsü, silip süpürür ne varsa yolda. Duraklar gıcır gıcır, tertemiz kalır! İn cin top oynar, yolcusuz. Rıza içinden bir söver ki, bütün küfürler utanır. Boğaz yolu, Akatlar... Saat yediyi beş geçer. Salepçinin dediği gelir şehrin başına, hiçbir sabah şaşmaz. Caddeler, kavşaklar, trafik ışıkları, vıcık vıcık insan... İnsan kere insan... Rıza'nın minübüsü kapar yükünü. Dura kalka, sollaya... Gaz kes, fren yap, debriyaja bas... Bu sıkışıklığa balata mı dayanır? Dev, uykusundan mı uyanır? Devler ülkesinin devi. Uyanır bakar ki, üstünde minik minik insanlar; silkinir atar. Yollara dökülür tümü. Az sonra girilecek dört duvarın yolunu tutma sevdasında; kucakta çocuklar, günün gazeteleri. Gazetelerde çeşit çeşit haberler, demeçler, ajans bültenleri... Altın düştü, dolar fırladı... İşve-

renler Sendikası, «Lokavt anayasaldır» dedi... Okuyan Holding Yönetim Kurulu Başkanı, «Hiçbir yere kaçtığım yok» dedi... Taban fiyat az geldi... Eminönü arabası gecikti... Beşiktaş gene kahretti... Şafak rengi bir bulut, Süleymaniye'nin kubbesini yaladı geçti... Yeni Caminin güvercinleri uçuştu... Bakırcılar Çarşısında sabahın erken çekiçleri, ilk bakırı dövdü... Çınaraltı'nda günün ilk çayları ocaktan çıktı... Halde günün ilk kavgası patlak verdi... Adalar vapuru iskeleden kalktı... Kalkarken avazı çıktığı kadar bağırdı... Dev uyandı!..

Polis Okulu, Levent Kavşağı, İlaç Fabrikası... Fabrikanın önündeki durakta, ön koltukta oturan indi. Genç bir kız el etti. Geldi boşalan koltuğa oturdu. Parayı uzattı. Verirken eli değdi eline Rıza'nın.

«İlk defa bu sabah vaktinde bindim» dedi. «Her sabah dolu geçiyor, hep geç kalıyorum okula.» Kucağında kitaplar, elinde uzun bir T cetvel...

«Tesadüf işte, yolcunun da ineceği tuttu» dedi, Rıza.

«Şansım varmış» dedi kız. Kucağındaki yığının içinden bir defter açtı. Okumaya koyuldu. Kaldırdı kafasını, yola baktı. İçinden fısır fısır bir şeyler tekrarladı.

Teybe uzandı Rıza. Ferdi Tayfur'un bağıran sesini susturdu.

«Galiba talebesiniz. Kafanızı karıştırmasın.»

Teşekkür etti kız. Rıza'ya baktı. İçten, ılık mı ılık gülümsedi. Yaptığına gülümsemek denemezdi. Gülümsemek değil, başka bir şeydi bu. Ve her ne idiyse Rıza, damarlarında akan kanın birkaç saniyeliğine duruşunu, yüreğinin çarpmaz oluşunu algıladı ansızın.

«Buyur iç delikanlı. Üşüyene iyi gelir ıhlamur» dedi Rüstem Kalfa.

Ihlamur gibi sıcak bir duygu aktı içine Rıza'nın. Yüzü birkaç bilgin çizgiyle derin vadilere ayrılmış, her birinden ayrı bir anlam göğeren bu adamın yakınlığında utancına yeni boyutlar ekleniyordu.

«Sağ ol ağbi» dedi, uzandı aldı bardağı. «Nasıl hoş oldum, anlatamam. Bir garip şey ki, öylesi olmadı o güne. Hani cemre düştü sanki, yüreğimi bir suladı ki, bu yürek benim mi? Ben bir gidiyorum ya artık ağbi, ikinci vitesten yukarı çıktığım yok. Benim araba ford dizel. O burnu havada, ukala magirüslerin hiçbiri, daha tekerleğimin izine basamamışken, gelen geçer beni, gelen sollar... Bizim durağın şoförleri, benden sonra kalkanlar; aptal aptal suratıma bakar, el sallar, korna çalar. Adımız Fişek Rıza'ya çıkmış ya; Hıyar Nuri geçerken penceresini açar: 'Fişeklerin mi ıslandı yavrum?' diye laf sallar. Elim ayağım... İsterim da gaza basamam. Bir taraftan küfrederim kendime. 'Topla kendini Rıza,' derim, '...yuf olsun senin erkekliğine!' derim. Derim ya, sağ gözüm hep kızı keser. Ellerinin arasında bir kitap. Elleri güvercin gibi ağbi, apak. İnce parmakları boyalı. İncecik bileğinde bir künye, üzerinde 'Sevgi' yazar. Demin parayı verirken dokundu. Sandım elektrik verdiler gövdeme. Demin bakıp gülümsedi. Yer yerinden uğradı. Anlıyor musun ağbi?

Bir ara sıkılır gibi oldu. Kitaptan kaldırdı kafasını. 'Geç kalacağım gene' dedi. Sen misin diyen ağbi? Üzülmeyin kalmazsınız, dememle bir ara gazı; üç, dört... Var mı ağbi bizim kitapta acelesi olanı geç koymak? Üstelik Sevgi gibi biriyse ve benim yüzümden... Nuri'nin yanından bir geçiş geçtim ki, feleğini şaşırdı; temelli hıyarlaştı. Ben artık yolculardan bilet falan toplamayı bıraktım, isteyen veriyor. İnmek isteyeni desen, duyan kim? Kimi yüz metre ileride, kimi beş yüz... Yol kenarına falan yanaşmak da yok! Cadde ortasında dur; atla!

Uzun etmeyelim, Gümüşsuyu'nda indi. İstanbul Teknik'te okuyor anladığım. Koşar adım gazladı, öyle bakakaldım arkasından. Trafik bir düdük öttürdü... Bir kalkış kalktım... Lastiklerin yarısı asfaltta kaldı.»

Sustu. En küçük bir çıtırtıda hemen havalanıverecek ürkek bir serçe gibi nereye konacağını bilemiyordu gözbebekleri. En açıklayıcı tümceleri bile, bir soru tonlamasıyla kullanıyordu. Onun; konuş-

makla kuşkularını seslendirmek arasında hangisine konacağına karar veremedi Murat. «Ola ki, pis bir yalnızlık» diye düşündü. «Yoksa ne diye insan, hiç tanımadığı bir eve, her ne sebeple olursa olsun, böyle gece vakti gelsin, apansız?.. Kötünün kötüsü bir yalnızlık ister bu...»

«Azdı kudurdu bu namussuz» diye hırslandı, Rüstem Kalfa, «...azdı kudurdu. Dünyayı felce uğrattı.»

Yavaşlamak şöyle dursun, deprem gibi yeri göğü birbirine katan gök gürlemeleri arasında, etrafa düşen yıldırımlarla gecenin dokusu, çürük bir bez gibi lime lime olmuştu. Uzadıkça bunaltıyor, sinirlerini bozuyordu insanın. Gecenin öfkesinden korkmuşçasına mumlar, titrek titrek aydınlatıyordu odayı.

Tabakta eğilen bir mumu düzeltirken, eriyen bir damlayla yandı; parmağını yaladı Murat. «Şakir Amcanın ilginç konukları» diye geçirdi içinden. Arada bir olurdu böyleleri. Genellikle yersiz yurtsuz garipler, bir iki gün sığınmacasına uğrarlar; sonra da çeker giderler. Murat'ın, bildi bileli Şakir Amcası. Sarıyer'de içkili lokanta çalıştırır. Salaş, ama çokça bilinen, balığıyla ünlü, sükseli bir yer... Yazarı çizeri, ressamı, oyuncusu hiç boş bırakmaz. Bazen denize salladığı bir oltanın görünmez iğnesine takılır gözleri. Bir eliyle dazlak kafasını kaşır.. Sait Faikli, Orhan Velili, Orhan Kemalli anılar... Durmadan, bir bir anlatır. Yedikleri, içtikleri, kavgaları, küfürleri... Dile kolay, tam kırk üç yıllık Sarıyerli olmak! Bazen de tuttuğu birinin bir kavgada başı derde girdi mi, ortalıkta görünmesin diye, iki üç günlüğüne gönderdiği olur. Murat da bir arkadaşını göndermişti bir defasında. «Ne biçim çocuk anlamadım» dediydi, Şakir Amca. «Bir hafta kaldı, kafasını kaldırmadı kitaptan. Yediği balığı bile kendi tuttu.»

«Bu gece gelen değişik» diye yineledi içinden. «Biraz dikkatli bakınca yağmurun sürüklediği mozözlara benzetiyor insan onu.»

Çayları doldurmak için kalktı.

Bir dikişte sıcak çayı yarıladı Rüstem Kalfa. «Şakir böyle gecede boşa adam yollamaz» diye düşündü. Yirmi yıl öncesi, bir ilkyaz gecesi geldi gözlerinin önüne. Nefis bir geceydi (Sarmaşıkların balkonlarda istekle gerindiği, ince bahar esintilerinin tül perdeleri hafif hafif uçuşturduğu bir gece). Üstü başı kan içinde, sabaha karşı üçte, aynen böyle soluk soluğa dayanmıştı Şakir'in kapısına.

Yanında çalıştığı müteahhidin bir şantiye şefi vardı: İt mi it. «Yapma,» demişti kaç kereler: «Oynama işçinin alın teriylen, sonu kötü olur... Puantajda fazla gösterip millete eksik ödeme. Çıkar bu para senden fazlasıyla mühendis bey...»

İşçiler Rüstem Kalfaya dert yanar. Rüstem Kalfa adama dert anlatmaya çalışır. Müteahhit desen yok ortalıkta. Ankakuşu mübarek! Ayda yılda bir, son model şavrolesiyle gelir; yanında bir dolu insan. Yapı işlerinden kontrolörler, daire başkanları. Şöyle bir dolaşıp, boğazda yemeğe giderler. Gel de sokul yanlarına.

Son bir kez daha konuşmaya karar verdi bir gün şantiye şefiyle. Kenara çekti.

«Sen veriyor musun bizim yevmiyeleri tam, vermiyor musun? Onu söyle?» dedi sertçe. Baktı ki, bu defa suratı değişik kalfanın, alttan aldı mühendis:

«Canım işçi başına günde iki lira da sana. Gel uzatma bu işi!» dedi, pis pis sırıttı.

Buz kesti Rüstem Kalfanın yüzü.

«Ulan kansız, aşşağılık orospu çocuğu!» Kocaman elleriyle kaptığı beşe on bir profili, indirdi kafasına. Oluk gibi kan fışkırdı üstüne. Koşmaya, durmadan koşmaya başladı. Üç gün sonra kendiliğinden teslim oldu. Tam yedi ay yattı içerde. Çıktı. Haftasına oğlu doğdu. Karısı öldü.

Mumlardan biri küçüldükçe küçüldü, yanına yenisini dikti.

Rıza'nın gözleri mum ışığına kaydı gitti.

Akşam oldu, erken bıraktı işi. Çekti arabayı evin önüne. İhtiyar anacığı, «Nerelere?» bile diyemedi. Hışım gibi çıktı evden. O mu sokaklarda yürüyor, sokaklar mı onu götürüyor bir yerlere? İşte Şakir Amcanın meyhanesi... Tavada levreklerin kokusu, dükkân önlerini çoktan tutmuş. Kendini görmesiyle el etti :

«Hoşgeldin kopuk!»

«Eyvallah Şakir Ağbi!»

Bir köşede Hıyar Nuri, yanında üç kılıksız adam.

«Ooo Fişek, sen bu saatlerde buralarda? Bu ne şeref?»

Ses etmedi. Çöktü bir masaya tek başına. Canı sıkıldı Nuri'yle rastlaştığına. Öbürü devam etti.

«Bugün neydi o halin arslanım? Yollarda leylaydın, leyla!. Bir yavruya tostun da haberimiz mi olmadı?»

«Hıyarlığın lüzumu yok» dedi. «Kafam bozuk. Kapa çeneni de doğru düzgün zıkkımlanalım.»

Pıstı Nuri. Ne kadar dalaşsa da fazla ileri gidemez, çekinirdi. Feriköy kulübünde boks yapmıştı Rıza vaktiyle. Sonra İstanbul ikinciliği vardı. Sevmezdi ama, zorlanırsa kötüydü kavgası. Yine de arkadaşlarının yanında terslenmesine bozuldu Nuri. Eğdi kafasını önüne. Üç adamla fısıldaştı. Adamlar dönüp dikkatle baktılar. Garson geldi. Bir ufak rakı istedi Rıza. Mezeler geldi gitti. Ak pembe bir bulutun içine yuvarlandı. Duvarda resimler, yarı çıplak geyşalar... Pikapta Hamiyet... Bardakta yarılanmış rakı, süt kesiği bembeyaz... Beyaz bir el yüzer içinde; batar çıkar kaybolur... Dışarıda boğazın serin dalgaları: Köpük köpük beyaz... Şakir Amca tutmuş kafayı, ikide bir :

«Bu ne iştir deli oğlan?» der, durur.

.....

Sözler, dilinin ucuna dizilir, bir türlü söylenemez: «Etme be Şakir Reis!.. Sen ki, bunca yıllık!. Sen ki cümle dertlerin tanışı!. Adamın bardağı tutmasından anlarsın, içinde depreşen deli duyguları. Nesi var, nesi yok, senin yakınındır... Sen ki, sor-

ma!. Hesabımız ne? Onu söyle. Hem bu Sarıyer'in mehtabı da ne güzelmiş... Öyle keskin beyaz, çılgın bir mehtap. Ay desen, dolunay. Saltanatını Çamlıca tepesine oturtmuş.»

Farları beyaz bir gelin arabası geçti; Telli Baba'ya doğru kıvrıldı. Kotralar kıyıda sıra sıra... Serene direklerine ay ışığı vurur, gümüş gibi parıldar... Dalga sesleri öyle bir sokulur ki insanın içine içine, anında günaha sokar. «Vay be Rıza!.. Böyle olacak adam mıydın? Kimler gelip geçti bu emektar forddan. Birinin dönüp bakmadın yüzüne. Ola ki, sert çarpsınlar kapıyı veya bozuk para yüzünden kavga çıksın... O ince beyaz el, zor bir aparkat gibi gömüldü çenene. Ringte böyle olmamıştın... Ayak oyunlarınla, eskivlerinle neydin sen? Şampiyon olman işten bile değildi. Finalde, Emniyet'ten çıkan o çocuk, eline su bile dökemezdi. Herifi iki sefer kroke ettin, gong yetişti imdadına. Üçüncü raund başladı; herif bir giydirdi yumurtalıklarına; kıvrıldın. Görmezden geldi hakemler; maçı adama verdiler. Hayatın değiştiydi az kalsın Rıza. Hiç yolu yok, milli takımdaydın.»

Düşündükçe, Spor Sergi'nin o dev spotları, her biri birer boks eldiveni gibi, sağlı sollu beyninde patlar.

«Hani bilek hakkıyla alsa maçı, canımı yesin!.. Duydum ki, hergele şimdi trafikçi olmuş. Ama Allah büyük. Toslaşırız bir gün elbet!»

Birkaç parça odun daha attı sobaya Murat. İyice kurumuş ağaç kabukları kestane fişeği gibi sesler çıkardı. Çaylar tazelendi.

«Ben o gece bir ufak, bir de yarım içmişim ağbi... Bir sigara içebilir miyim? Sonra fitil gibi vardım eve. Nasıl vardım, bilmem. Ama derler ya hani, insan istediği kadar sarhoş olsun, unutmadığı bir tek evinin yolu; işte öyle. Zile dayandım kaldım. Kapı açıldı, sofaya yığıldım. İhtiyar anacığım beni hangi kuvvetle taşıdı yatağıma? Nasıl soydu etti? Gecenin bir vakti, ben bir kötü düşler görürüm. Artık içkiden mi? Ne için içtiğimden mi? Arabayla tam gaz rampa aşağı vuruyorum. Derken frenler boşalıyor,

direksiyon kitleniyor. Sağımdan solumdan vızır vızır araçlar, damperli kamyonlar... 'Bir tekine dokunduk mu, işimiz bitik Sevgi' diyorum... Yanımda Sevgi... Yolun sonu keskin viraj... Virajı dönemezsem aşağısı Gerede uçurumu.. Aniden kalabalık bir yola karışıyoruz ki, bizim Sirkeci. Önümüz ardımız tıkalı. Adım başı trafik polisi. Adım başı yoklama... İkide bir durdururlar, indirirler aşağı. Bir de baktım bizim final maçındaki emniyetçi... Yolcun fazla der, ceza keser. Oysa arabada bir ben, bir Sevgi... Sevgi ellerime sarılır, ürperir vücudum. 'Tamam' der, 'Rıza inelim artık.' İner koşa koşa gara gireriz. Kalkacak ilk trene bilet, hangisi olursa... Nefes nefese açık gişe ararım. Bütün gişe kapakları yüzüme kapanır. Ben bir gişeci öldürürüm. Alelacele iki bilet keserim kendimize. Kalkmakta olan ilk trene atlarız. Tam biz gardan çıkarken, kampanaları dan dan dan, son hız bir tren gelir aynı raylar üzerinden, karşıdan... Nasıl bir uyanış uyanırım ki, mideme kazık saplamışlar. Uyandığımda hâlâ bağırırım. Üstelik yerde, kilimin üzerinde... Kalktım, sırtım sırılsıklam... Çıktım yatağa, açtım pencereyi. Benim odanın penceresi boğazı görür. Sarhoştum ama hatırlıyorum. Eve dönerken, pırıl pırıl yıldız bozumu bir geceydi. Açtım baktım ki, simsiyah bulutlar kaplamış göğü; gökte suratsız bir ay. Kasvet bürümüş, gözlerinin feri kaçmış gecenin.

Bir sigara yaktım; o kadar çok korkmuştum ki!»

Bir an üçü de sustu. Üçünün de bakışları, yanan üç ince mumda, birinden ötekine dolaştı durdu. Hava akımının devirdiği, inip yükselen, her bir yöne yalpalayan alevler birlikte sürüklenir gibiydiler.

Biraz durulmuştu hava. Hızlı sağanak, orta şiddet bir yağmura; fırtına rüzgâra dönüştü. Radyoda, konser saati re minör konçertosuyla sona erdi. Kadın spiker, «gece ve müzik» anonsunu yaptı. Mumlar sağa sola sallandı. Yukarılarda, yokuşu kesen cad-

deden bir polis arabası, sirenleriyle rüzgârı yarıp geçti. Gözleri faltaşı gibi açıldı Rıza'nın.

«Şakir boşa adam yollamaz gecenin bu vakti» diye, sessizce söylendi Rüstem Kalfa.

Murat yutkundu. Çekinerek,

«O sarhoş yatıp, korkuyla ayıldığın gece, niye korktuğunu hiç düşündün mü?» diye sordu.

Anlamaz, boş bakışlarla baktı Rıza.

«Bir arkadaşım var, o da öğrenci» deyip, sürdürdü Murat. «Der ki: Hiç kimse yetişkinliğinde korkmaz. Çocukluğunun korkularını büyütür. Ringte hasmını yumruklarınla sıkıştırabilirsin. Ancak hayatı korkutup köşeye sıkıştırmak o kadar basit mi?» Ucu ince açılmış bir kurşunkalemi gezdirdi parmakları arasında. Kulaklarında Nilgün'ün sesi:

«Bizler, çocuklar korkuları ile büyümesin diye varız Murat.»

(Soruşturmadan yeni çıkmış. O çok sevdiği siyahlarında üç günlük «nezaret» kokusu. Kumaşa sinmiş belli belirsiz bir küf ve nem. Siyah uzun saçları savruk; sanki hep rüzgâra açılan bir pencere önünde. Koluna giriyor Murat'ın. Yanağı omzunda, Kumkapı tren istasyonuna doğru yürüyorlar.

«Fazla bir şey olmadı. Ama ilk kez yalnızlıktan korktum. Hani o dudak büküp geçtiğimiz; yanımıza uğramaz sandığımız yalnızlık.. Esti mi kötü üflermiş insanı! Bir dolambaçtan diğerine, tam kurtuldum dersin, çöl hortumu gibi emer.»)

Kalemi bıraktı. Rıza'ya baktı. Kuruyan saçları diken diken dikilmişti. İri yeşil ve güzel gözleri vardı. Kemerli burnuyla yüzünün çocuksu anlatımını, çenesine inen hoyrat bıyıkları dağıtıyordu. Bakışlarında göç mevsimini kaçıran yaz kuşları gibi, pır pır bir ürkeklik. Göğsü inip kalkıyor. «Başka insanlarla sadece insanlığı paylaşmak, ne zormuş?» diye düşünüyor.

«Hele tazeleyelim şu çayları» dedi Rüstem Kalfa. Bağdaş kurdu. Yağmurun yavaşlayan sesine kulak verdi. «Böyle giderse açar haftasonuna.»

Sobayla duvar arasında geceye sıkışmış kalmış gibiydi Rıza.

«Onun yaşında benim böyle korkularım var mıydı? Rahmetli pederi herkesler bilirdi Erzurum'da. Benim derdimse Tortum kenarında cirit kovalamak. O yarım kan demirkırı atın üzerinde; kovalarken ciridi yettirmek, kaçarken tutulmamak. Nasıl da değişti her şeyler? Korkular bile... Onunla bu tarafımız benziyor sadece ve benzediği yerde ayrılıyor. Murat'sa başka.. O ne dönüp arkasına bakar, ne de oturup uzun uzun tasarılar kurar. Kursa da kafasının içindekiler hep başka şeyler. Bulmuş kendi gibi zirzop bir kız, tozar dururlar. Bir onu alırlar içeri, bir bunu. Bari ikisini birden tutsalar! Hayır, üzülürüm; hasret kalır yavrucaklar!»

Bir sigara yaktı, dumanını pencereye üfledi. İyice eriyen iskemledeki muma baktı... Baktı... Yitik bir geçmişin, anılarla yüklü puslu bir zaman aralığına sıkışıp kalmaktan da kötüsü, kuşkulu bir geleceğin eksik düşleriyle boğuşmak mıydı? Karar veremedi.

«Ne de tez tükeniyor her şey... Yaşarsın: Satır satır, söz söz, saniye saniye... Dönüp bakarsın, bir sayfaya sığışmış hepsi, bir sigara içimi... Hani insan ölür, ölüsünü yakarlar, beş dakikada kül olur... Öylesi...»

«Bir sigara daha içebilir miyim ağbi?»

«İç.»

«Neden sonra uyumuşum ağbi. Sabah nasıl oldu anlamadım. Anam kahvaltıyı hazır etmiş. Midem berbat. Ağzımın içi akrep yuvası... Bir süt içtim; yallah sokağa!. Çalıştırdım arabayı; almaz. Bu dizellerin bok yemesi! Yaz günü iki saat rölantide ısınsın ister. Erkenden çıkmam lazım. Durağa inmem lazım. Durakta fazla oyalanmaya gelmez, hemen yola koyulmam lazım. Duraklar o saatte hep yolcu dolu. Arabalar vızır vızır geçer, ama dolu. Herkes bir an önce varmalı gideceği yere: Memur

bürosuna, işçi fabrikasına, Sevgi okuluna! Bir belediye otobüsü daha çıkmamalı önüme. Çıkarsa fena olur. Bütün yolcuları alır; durakları siler süpürür. Sevgi'yi de götürür. Dün vardığım saatte orada olmalıyım. Hiçbir trafik kesmemeli önümü. Yediyi beş, bilemedin on geçe.»

Saat yedi. Etrafına baktı Rıza, gazladı. Minübüste beş yolcu var. Rastgeldiği ilk duraktan dört daha aldı, etti dokuz. Beşinciye dur, dedi. Öne kimseyi oturtmadı. Cıva gibi kaydı sabah çiyini içmiş asfaltın üzerinde. Araba boğulur gibi oldu.

«Gözünün yağını yiyeyim karbüratör, etme. Daha geçen hafta aldın üç bin kâğıdımı. Parası mühim değil, helali hoş olsun; ama bu saatte olmaz. Kalmayalım öküzler gibi yolun ortasında. Sıçtırtma ağzına!»

Boğaz yolu, Akatlar; caddeler, kavşaklar...

Sakin ol Rıza.

Polis Okulu, Levent Kavşağı...

Sakin ol Rıza... Acaba?..

İşte durak! İşte, salepçinin her sabah anlattığı günün insanları. O da aralarında mı? Eğer varsa tamamlanacak bu insanlar. Yoksa, eksik kalacaklar her biri, eksik... İnsan olmaları Sevgi'yle mümkün. Onsuz nasıl yarım yamalak kalacaklarından haberleri yok!.. Aman, at arabasına dikkat! Fren yap! Bu işlek mi işlek caddede bu at arabasının karşıdan karşıya geçmesi akıllara zarar. Ulan ben seni!.. Hayır Rıza!.. Çok yakınsın durağa. On metre var yok... Belki duyar Sevgi, ayıp olur sabah sabah... Şu durakta bekleşenler de, amma iç içe. Açılsalar ya biraz, örtmeseler birbirlerinin yüzlerini. Bas korna, korna bas! Duysun, geldiğini duymalı. Heyt be Rıza! Duymaz olur mu, duydu bak, orada! Hele şunların yaptıklarına? Hepsi birden atılıyorlar arabanın kapısına... Yok olmaz... Hayır kardeşim... Tamam bir kişi... Tamam hanım geliyor... Geldi...

Üzerinde daracık blucin, açık mavi buluz... Hangi bahar sabahlarından, hangi sevda şarkılarından çıktı geldi de, tek kişilik koltuğa oturdu. Nasıl da teşekkürle gülümsedi. Onca insan içinden onu aldığın için hemen başını önüne eğdi. Elinde gene kitapları, yalnız o garip tahta cetvel yok bu sefer. Yüzünde mahçup bir makyaj; ince zarif elleri suda yüzen nilüferler gibi. Tanıdı mı dersin hatırladı mı?

İki kez öksürdü Rıza, akşamdan kalma gırtlağını temizledi. Çekinerek,

«Bu sabah ders çalışmıyorsunuz galiba?» diye bir şeyler gevelemeye çalıştı.

«Hayır» dedi, kız, «dün sabah sınavım vardı.»

«Dün sabah.. Ne demeye geliyor şimdi bu?» diye, hop etti Rıza'nın içi. Durduk yere kornaya yüklendi: «Dün sabah!» diye yineledi içinden. Unutmamış dün sabahı. Sen unutulacak adam mısın Rıza? Hangi çılgın çıkabilmiş bugüne kadar, yani dün sabah. Dokuz dakikada Levent'ten Gümüşsuyu'na. Bir tanesin Rıza, bastır!

Dayadı ayağını gaz pedalına.

«Nasıl geçti imtihan?»

«İyi» dedi kız, «vize vardı.»

«Size de mi uyguluyorlar?»

«Bizde öteden beri vardır» dedi kız, hafifçe güldü.

Garipsedi Rıza. «Var bir tuhaflık» diye düşündü. «Gazetelerin yazdıklarıyla tutmuyor... Ne alakası var şimdi imtihanla bu vizelerin?» Durmadı üstünde dörtledi. Tam üç trafik polisi düdük çaldı peşinden. İplemedi bile. Bir çırpıda ezilebilecek yeşil böcekler gibi görünüyorlardı gözüne. Zaten geçen geceki rüyadan beri, tümüne temelli düşman. Hele o finaldeki emniyetçiye... Çıksın isterse!

Kız bozuk para çantasını karıştırdı, para uzattı. Yola bakıyormuş gibi Rıza, upuzun uzattı kolunu. Sağ elinde Sevgi'nin parmak uçları ve avcunun sıcaklığı gezindi. En yeni paralardan seçip verdi üstünü.

«Bugün sınavım yok, acele etmesek de olur» dedi Sevgi; endişeyle, hızla geride bıraktıkları arabalara baktı. Vitesi boşa attı Rıza. Teybe bastı.

Hıyar Nuri, hışım gibi geçti solundan, pis pis sırıttı.

«Ondan sonra ağbi ben her sabah, ezan vaktini kaçırmaz dini bütünler gibi esselatta kalkar, arabayı yur yıkar oldum. O üstü yağla, çamurla kaplı araba temizlenince bir güzelliği çıktı ki, sorma. Eli yüzü açıldı. Her sabah, her sabah... Sanırsın gelin arabası. Arabanın bir yanına bir benek konsa, ben doğru boyacıya. Çamurluk kaldırıma sürtse, doğru kaportacıya. Ben desen her gün sinekkaydı tıraş, iki dirhem bir çekirdek... Tam bir filinta! Bizim mahalleli bir arkadaş var, talebe... Seneye ressam çıkacak. Çorba çıksın diye arada ufak tefek işler de yapar. Gittim ona bir gün; çektim arabayı kapısına. 'Bak Selim can' dedim. 'Şunun önüne, gövdenin tam ortasına aynalı bir yazı, haa!.' Bir cumartesi bıraktım, pazar akşamı aldım. Krem zemin üzerine, bulut mavisi bir yazı çekmişti ki Selim, eh!. Işıl ışıl okunuyor belki yirmi metreden: BİR TANESİN. Ön koltuğun önüne, yumuşak halıdan bir paspas attım. Ön koltuğun döşemesi yıpranmış, solmuştu. Değiştirttim. Tüylü peluştan, o yazının rengine yakın, bulut mavisi kaplattım. Gezip dolaşmadım, bilemem; hepsini tek tek görmedim. Ancak gene de bahse girerim ki, benim ford İstanbul yollarının bir tanesi, aynen ismi gibi. Kolay mı ağbi, başka nasıl olur Sevgi'nin arabası? Sevgi bütün para verirse diye, en gıcır paralardan buldum buluşturdum; güneşliğin arkasına zula ettim. Her birinin üzerine bir şiir döktürülmüş, sağdan soldan toplayıp toplayıp yazıyorum:

Benim yârim yanakları allıdır
Ak elleri deste deste güllüdür
Dertli olan bakışından bellidir
Her derdi atmanın zamanı geldi

Bazen de ben yazmaya kalkışıyorum, ama benim yazdıklarımda iş yok! O zaman koşuyorum hemen Ressam Selim'e. Onda kitap çok. Açıp açıp yazıyorum. Söylemiyorum tabii ne olduğunu ya, bıyık altından sırıtıp, 'Fişeğin hâli yaman diyor...' Ben bir mani daha yazıyorum.

Kendisi esmer benizli
Seherdeki yıldız gözlü
Kara kaş kırmızı gözlü
Açılmış gonca gül gibi

Sevgi de artık alıştı. Her sabah beni bekliyor okula gitmek için. Her sabah günaydınlaşıyoruz. Bir gün baktım ki, defterleri arasında bir iki plak. Kapağının üzerinde yıldızlar çekilmiş bir gökkuşağı... Acayip yabancı isimler. Yol boyu isimleri, isimdeki harfleri aklımda tutmaya çalıştım. Durağa iner inmez yazdım bir kâğıda. Götürüp verdim bir plakçıya, Ferdi Tayfur'un kasetlerini. 'Çek üzerlerine bundan' dedim, uzattım kâğıdı. Ferdi Tayfur'ların cümlesi, oldu ertesi güne Fausto Papetti! Düşünebiliyor musun ağbi? İstanbul'da bir minübüs.. Yollarda bağrış çağrış, kavga kıyamet: Trafikçisiyle, hampacı şoförüyle... Müşterisiyle, itiş; yayasıyla kapış; derken, çıkarıp kafanı camdan, gırtlağın yırtılana kadar bağır Levent-Şişli-Taksim! diye ve bütün bunlar olurken, herifin biri saksafonla solo geçsin; dolmuşun içinde, dans müziği! Düşünebiliyor musun ağbi? Durakta dalga geçmeyen yok benimle. Nuri 'Ulan Fişek, minübüsçülüğün de ettin içine. Pavyon şoförleri bile senden daha harbi' der ki, bütün hıyarlığına rağmen haklı.»

Koca bir kaya parçası gibi, Nuri'nin üzerine devriliyor bakışları. «Sevgi seviyor bu parçaları, sen ne anlarsın?» diyememek ne kötü?

«Bak Nuri, dalaşma benimle, uzak dur. Benim keyfim bu arslanım. Neyi istersem, onu dinlerim.»

«Evet, dinlersiniz. Daha çok yanındakinle dinlersiniz!»

Sırtını arabaya vermiş; tekere dayalı sağ ayağından hız almasıyla uçuyor üstüne Nuri'nin. Yarı

yolda iki metrelik Hüseyin Kâhya çıkıyor önüne. «Tamam Rıza, tamam!. Uzaklaştırın şu Hıyar'ı» Çocuk gibi çırpınıyor, Kâhya Hüseyin'in kollarında. Boşluğu dövüyor yumrukları. Kâhyanın dev cüssesi zor zaptediyor Rıza'yı. Nuri'nin ise, kolundan çekip götürenlere hiçbir itirazı yok. «Bırakın» diyor, «..bırakın! Ne yapacaksa yapsın da görelim. Yalan mı!. Yalan mı?» Kâhya, «Bırakırım Rıza'yı Hıyar!.» diyor. Sesi kesiliveriyor Nuri'nin.

Bardakları toplayıp, mutfağa götürdü Murat. İki yeni mum çıkardı dolaptan. Döndü; tabaklara dikti. Haklıydı babası. Sendikada konuşulanlar hep basit şeylerdi. Rıza'nın anlattıklarıysa düğümün ortası. O ilk ilmek, her zaman basit atılır; üzerine yenileri atıldıkça karmaşıklaşır. Şakir Amca, «İnsan çözemeyeceği ipi bağlamaz» derdi, ama her zaman da kendi bağlamıyordu.

İkindi üzeri başlamıştı yağmur. Güneş, sessiz sedasız, görkemsiz, silinip gittikten sonra... Kanatları çarpmayan, tılsımı kaybolmuş hımbıl bir akşam'da Rıza; buraya sığınıncaya dek hangi sokakların yağmurunu yedi? Kuşkusuz, yaşlı ağaçları kızağa çekilmiş bir koruluğun, dökük yaprakları üzerinde hışırtılarla gezinmiyordu. Arada bir şeylerin yitip gittiğinin üzüntüsünü gözlerinden okuyamamak için, kör olmak gerekirdi. Yitirmekse her zaman ve yitirilen ne olursa olsun acı vericiydi. Duygu frenleri patlayınca, bir durumdan diğerine, kaygı ile güven; acı ile umut; sevgi ile öfke; edinme ile yok etme arasında, bir çarpışan otomobile binmişti. En son toslayacağı duygu hangisiydi?

Yirmi yıl önce Rüstem Kalfanın, Şakir'in evine saklandığı o ilkyaz gecesi: Yaşadığı onca paniğe karşın, oturup bir solukta anlatabileceği onur duyduğu bir kavgası vardı.

«Bu adam bir sürü şey anlattı; ama hiçbir şey söylemedi» diye düşündü. Büyük korkulardan geç-

mesini gözardı etmese de anlam veremiyordu Rıza'nın tutukluğuna.

«Bu sefer Şakir, belanın hasını mı yolladı?» diye düşündü. Derin yüz çizgilerinde kuşkulu kıvrımlar çoğalıyordu. Doğruyla yanlış arasındaki farkı ortaya koymak için, bunca yoğun ve zor ve karmaşık bir çaba neden gerekli olsun? Alüminyum kaynakta başka elektrot kullanırsın; pirinçte, çelikte başka... İki konstrüksiyon arasına destek lamalarını belli bir açıyla tutturursun. Yoksa güç eşit dağılmaz, dayanıksız olur. Eğer yanlışsa, yordamınla keser, çapaklarını temizler, yeniden kaynatırsın. Bu kadar basit!. Öyleyse ne diye çoğu zaman doğruyla yanlış arası o çizgi —varsa eğer— bu denli zor seçiliyor?»

Sobadaki alev geçiyordu. Biraz daha odun attı. Ürperen sırtı yeniden ısınmaya başladı.

Boynuna attığı havlunun püsküllerıyle oynamaya başladı Rıza.

«Artık Sevgi'yi görmek benim için şey oldu... Ne denir? Göremezsem fena yani... Sevgi de benim müdavimim... Bir gün yolda kaza olmuş. Trafik tıkalı. Neyse, açıldı sonra ya, ben beş dakika kadar geciktim. İçimden nasıl veriyorum ama, Allaah... Uçtum sanki, uçtum; geldim fabrikanın önündeki durağa kondum. Bir de baktım, orada durur. Atladı hemen. 'Bugün geciktiniz' dedi! Bu ne demek ağbi? Her gün bekliyor beni, demek. Bastım Fausto Papetti'ye; Sevgi dayadı başını arkaya. Hani profil denir ya, yandan görünüş demek. İşte o, Sevgi'de. Nefis!. Alnından başlayıp burun ve dudaklarını geçen, çenesinde biten o çizgi... Bir çizgi bu kadar güzel olur mu? Bizim Ressam Selim bile çizemez. Hiç kaldırmadan başını çevirdi benden yana: 'Hiç dolmuşlarda denk gelmedim şimdiye kadar, en sevdiğim parçalar...' Bildiğimi söyledim. 'Nereden?' dedi. 'Elinizde görmüştüm bir gün. Anladım hoşlandığınızı. Bütün Ferdileri Fausto yaptım' dedim. Nasıl dedim, bilemiyorum. Sonradan o kadar çok hayret ettim ki!.. Ter bastı saç diplerimi. Ensemden boşaldı. Balrengi gözleriyle gülümseyip çevirdi başını. Nasıl ol-

dum?.. Ford dizel halt etmiş yanımda; koşsam ondan önce varırım Taksim'e.»

Erkenden bıraktı işi. Daha güneş batmamıştı. Çekti evin kapısına arabayı. Yüzünün tozunu toprağını yıkadı. Anasının yanağından makas aldı. Fırladı Şakir'in meyhanesine. Kapıdan girer girmez, daha masaya oturmadan saydı hepsini :

«Balık : Hangisi haso ise... Ufak rakı, salata, tarator...»

Geçti yerine. Dip masada bir başına oturmakta olan Nuri'ye parmağını uzattı.

«Bu gece ağzını açarsan seni gebertirim Hıyar!»

Nuri, hiç ses etmedi; kös kös önüne baktı. Rıza'nın bu gece keyfini bozmaya kimseler yeltenemezdi.

Şakir Amca,

«Hayrola Fişek, havalardasın haa?»

«Eeeh!» dedi, ağzı kulaklarında. Sonra birden ciddileşti. «Bitirmeli bu işi» diye düşündü. Bir sigara yaktı. «Nasıl bitecekse bitmeli. Bugün açıkça anladı artık beni. Hangi erkek, hangi kıza söylese o sözü, bunun belli bir anlamı olur. Olur ama, nasıl getirmeli sonunu? Arabada herkesin ortasında da olmaz. Yoksa indirsem mi hepsini arabadan aşağı, bir o kalsa. Ya da yolcu almasam. Hiçbir durakta takılmadan dosdoğru varsam yanına, bomboş. Ama boş arabaya, durunca hepsi birden üşüşür. Onları almasam. Yalnız Sevgi'yi alsam. Yanlış anlar mı acaba?»

Biraz rakı yudumladı, biraz salata atıştırdı.

«Balığın yolda» diye seslendi Şakir Amca.

«O parayı uzatırken, mektup mu versem? Müşterilerin biri anlarsa? Ama nereden anlasınlar? Düşürdünüz, der veririm. Evet, mektup. Nasıl olmalı başlığı? Sevgi Hanım? Sevgi?.. Sevgili Sevgi? Gıcır paraların üzerine mani döktürmeye benzemez ki! Belki bizim Ressamda bunun da vardır kitabı. Bu defa kendim yazmalıyım. Ömrüm boyunca, kitap-

larla dolaşacak halim yok! Ona her şey yazılmaz. Kız tahsilli. Halbuki ben? Sevgiyi kitaplar öğretmez ama... Üstelik hiç de burnu havada bir kız değil o. Bakarken öyle içten. Parayı uzatırken ellerine dokunmama ses çıkarmıyor. Anlamazdan geliyor. Belli bu. Hem ben okumuşlardan daha çok severim Sevgi'yi. Sevmek bilgi değil, yürek işi! Gözlerine herkesten daha iyi bakarım. Onu herkesten daha sağlam korurum. Aramızdaki farkı öylesine kaparım ki sevgiyle, düşünmeye fırsat bile bulamaz; aklına gelmez. Belki şoförlüğümü istemez. Ben de satarım Birtane'yi. Dükkân açarım. Bir şeyler yaparım işte. Olacakların tamamını baştan sona öyle ince düşünmek gerekmez. Bazı şeyler zamanla.. Sevgi'yi daha yakından tanıdıkça... O beni sevdikçe...»

Döndü. Meyhaneciye seslendi.

«Hey, Şakir Amca. Al da şu kaseti koyuver. Yetti artık Hamiyet!»

«Nedir o kaset» dedi, Şakir.

«Ne olacak, Fausto Papetti!»

Hıyar Nuri başını çevirdi, elini yüzüne siper etti. Güldüğünü göstermemek istedi. Rıza içti... İçti...

«Hey gidi Sarıyer mehtabı» diye iç çekti. Ağır ve dik adımlarla yürümeye çalışarak, «Hiç gitmemiş, durmuş, bekler, canım mehtap...» diye sayıkladı. Gökte gerçek bir dolunay hükümranlığı... Aydınlık sokaklardan evin yolunu tuttu.

Pencerenin yanındaki divana uzandı. Yattığı yerden yıldızlar, yaldıza batırılmış üzüm taneleri gibi sallanıyorlardı. Hani pencereyi açsa, saçlarına sürünecek. Öyle candan, cana yakın...

«Hey gidi mehtap... İçim, dışım, gecem mehtap... Sevgili mehtap... Bu gece sokma bulutları yanına. Kolla güzelliğini onlardan. Sevgi de seyrediyorsa şimdi neler söyler ki sana? Neler yapıyordur şu sıra? Neler geçer aklından?»

Pencereyi açtı. Ay ışığında Birtane'nin krem-rengi boyası, aydınlık bir su gibi parlıyordu.

«O gün geldiğinde seni bırakmak, zor gelir bana.. Hiç düşünmemiştim Birtane, bütün bu olup bitenleri... 81 ford dizelken, nasıl Birtane olduğu-

nu... Kuzum ay ışığı, bu gece sokmazsın değil mi, o katran koyusu nalet bulutları...»

«Sabah ağbi nasıl ki duydum anam namaza kalkmış, hemen fırladım yataktan. Soğuk suyla duş aldım. Anam köpürdü. O, ocağa çayı koyarken, ben indim aşağı. Tertemiz ettim arabayı. Benim bir lavanta siprey var torpido gözünde, ondan sıktım minübüsün içine. Sonra bir tıraş, bir sıkı kahvaltı. Laci pantolon, beyaz gömlek, yallah dışarı!. Tam arabaya atladım, tüh Allah! Hani mektup verecektim ben bu kıza? Çektim ruhsatın arasından kâğıdı kalemi.

'Sevgi Hanım,
Sizinle acilen görüşülecek bir mevzu var. Sizi ne zaman görebilirim. Yalnız olarak. Lütfen yazıp verirseniz memnun edersiniz. Selamlar.'

Katladım koydum cebime. Böylesi daha iyi, dedim. Yüz yüze konuşuruz. Bütün iş söze bir kez başlamakta. Gerisi kendiliğinden gelir. Geçen gün nasıl söyledim, öyle hiç hazırlıksız; gene söylerim. Hem bu defa daha kolay. Biliyor nasıl olsa...» Bastım marşa, doğru durak. Durakta gene salepçi, verdi veriştirdi bu şehrin insanlarına. Ona kalsa her dört kişiden üçünü atmadan rahatlamazmış bu memleket. Oyalanmadım fazla, yürüdüm.»

Hortumda yürüyen su gibi kıvıl kıvıl, aktı yollardan Rıza. Yüreğinde sayısız yürek atışı, kulak verse nabzını duyar. Bir heyecan ki, avuçlarını terletir, kabına sığamaz. Zaten bu yüzden bir türlü toparlayamıyor dikkatini yola. Tam iki kez sertçe fren yapmak zorunda kaldı. Son yolcusunu Maslak yolundan aldı. Dayandı ilaç fabrikasının önündeki durağa. Baktı ki, Sevgi yok ortalıkta! Durdu. Sağa sola bakındı. Yolcu binecek oldu, tersledi. Niye beklediklerini anlamayan yolcular homurdanıp, sinir-

lendi. Çaresiz yola koyuldu. «Belki işi çıktı gelemedi» diye düşündü. «Belki çok acelesi vardı, erkenden gitti, belki...»

Ağlayacak gibi oldu. Kendisini böylesine hazırladığı bir günü daha olmamıştı. Gelinmeyen gün, bu mu olmalıydı? Mecidiyeköy duraklarında durduğu sıra, bir yolcu atladı dolmuşa, ön koltuğa yerleşti keyifle. Ters ters süzdü adamı, bir şey söyleyemedi. Kırk yaşlarında fötr şapkalı, kolunun altında klasik memur çantası ve en az iki günlük sakalı olan silik biri.. «Ne işin var ulan senin Sevgi'nin yerinde» diye, yaka paça atmayı geçirdi içinden herifi. Nicedir bilmediği bir korku, pusuya yattığı yerden kımıldadı, bir kramp gibi midesinde dolandı. Bütün arabalar üzerine geliyor, bütün binalar tepesine devriliyor, son durağın yolu uzadıkça uzuyor..

Bütün duraklara, caddelere, yürüyen insanlara, bütün kadınlara bakıyordu; göremiyordu. Bir daha da göremedi. «Çıldırmak işten değil!..» Rastgeldiği her insanı, insan kalabalıklarını; delici bakışlarla tarasa da Sevgi yok! «Bir açıklaması olmalı bunun. Hiç değilse bunu bilmek hakkım» diye beynini nice zaman zorladı; gelemedi üstesinden. Onu bir daha hiç göremeyeceğini anlayınca da, aramayı bıraktı. Kaç günler, meczup bir halde dolaştı. Saçı sakalı birbirine geçti. Yolcular götürdü, yolcular getirdi. Yüzlerine bile bakmadı. Yol tıkandıysa kornaya, imanına kadar yüklendi... Küfürler etti... Meyhanelere girdi çıktı; kavgalar etti. Sıkıntısından her yanını çıbanlar doladı. Şakir Amcasını aradıysa da, önceleri görünmek istemedi. Hıyar Nuri ile karşılaşmayı göze alamadı. Sonunda bir gün, dayanamadı, gözlerden uzak bir öğlen vakti, gitti yanına.

«Otur» dedi, Şakir. «Anlat. Duyduklarım iyi demez, senin için.»

«Sen ki bir koca Şakir Reissin... Sen ki bunca zamanın... Sen ki cümle dertlerin tanışı... Sen ki adamın masaya çöküşünden anlarsın... Nesi varsa senin yakınındır...» dedi ve anlattı!

«Bilirim» dedi. Şakir. «Sayamayacağım kadar çok seneler geçti. Kalktım memleketten, buralara geldim. Atsız avratsız!. Niyedir? Elimizde kala kala bir tek pusat kaldı. O da yalnızlıktan geberir; seneler var ki bir sandığın en altında. Bir kendini mi bilirsin? Sen bilmezsin... Bir Sait vardı. Güzel hikâyeler yazar; Burgaz'da oturur; İstanbul'da averelik eder ve yolu düştükçe her nerede olursa olsun âşık olur... Sen bilmezsin... Bir gün, dün gibi hatırlarım. Geldi şu kıyıya oturdu. O zamanlar burası beton dökülü değildi. Toprak bir meyille inilirdi denize. Geldi oturdu. Cebinden otuz yapraklık bir sarı defter çıkardı. Dün gibi hatırlarım. Benden bir kalem istedi. Yazdı, çizdi, içti!.. Anladım ki, gene her yanı sırılsıklam sevda. Öyle oldu mu, hep yalnız içer. En yakını olsan istemez yanında. Seyrek kır saçlarını deniz rüzgârına verir; çek Allah çek!.. Sonra bir ara baktım, ellerinin arasına aldı başını. Gözlerindeki poyraz nemidir desen, değil. Bir gizli sevda hıçkırığı belki. Tuttu defteri parça parça etti, fırlatıp attı denize. Ak köpükler, kaptı götürdü yaprakları. Döndü yüzünü bana, bugünkü gibi hatırlarım. Bir duble daha rakı istedi... Sanırsın bir sevda bulutu gezdirir her daim tepesinde, yanından eksik etmez. Kâh üstüne biner, kâh üstünden düşer. Düştümü de gelir bu kıyıya vurur. Zor adamdı, ama adamın da hasıydı rahmetli. Nerede şimdi, tepesinde öyle bulut gezdiren eski sevda ustaları? Onların aşkını da gördük biz. Dev misali sever, sevdikçe insanlıkları çoğalırdı... Şimdikiler, sevdikçe bir tarafları eksiliyor! Dön de şu haline bir bak...»

«Eşşekten düşmüşe döndüm bu laflarla ağbi. İki yudum geçmedi boğazımdan. Ama bende mi yalnız suç? Onun böyle hayatıma habersiz girip, habersiz habersiz çıkmasında hiç mi suç yok? Bir sefer sevelim dedik... Tam sevelim dedik... Hani Sevgi'ye yakışsın istedik sevgimiz... Yanlış mı yaptık? Belki de yaptık farkına varamadık. Zaten bizim neyimiz doğ-

ru ağbi? Her şeyimiz yanlış. Başta kendimiz yanlış! Gördüklerimiz, duyduklarımız yanlış... (Murat'a döndü) Sen okumuş adamsın ağbi, sen söyle. Sevmeye öyle hazırlamışım ki kendimi, herkes tarafından sevilmek istiyorum, kim olursa olsun. Kimden gelirse gelsin sevgi, anında karşılık vermeye hazırım. Kimse bunu küçük göremez. Sevgi bile... Benden istediğini verdim ona. Bu yüzden baştan savamaz. Vazgeçemez. Yoksa yalnız kalırız ağbi... Kaybolup gideriz... Ölürken edilen feryat gibi boşa gider yaşamamız...»

Başını önüne eğdi Murat. Israrla yüzüne dikmişti gözlerini Rıza. Masaya saçılmış kâğıtlardan birinin üstüne bir damla mum düştü. Parmağıyla kazıdı. İç geçirdi. Nilgün'ün yakınlığını arzuladı yanında.

O yıl erken gelmişti üniversite bahçesine bahar. Ansızın fışkıran çimenler ve aheste göveren çınar dallarının serinliğini soluyorlardı. Bir numaralı anfide yapılan sınavdan az önce çıkmışlardı; ellerinde mikroiktisat notları, doğru ve yanlış sorular. Bahçeyi ikiye ayıran yolun gerisinde, Eczacılığa bakan yüksek duvarın, kalın parmaklıkları boyunca yürüyorlardı. Murat,

«Sen, dinamik denge analizine geçişe nasıl yanıt verdin?» diye sordu. Yollarının üzerine bir banket çıktı.

«Şuna oturalım» dedi, Nilgün. Oturdular.

«Ne yanıt verdin?»

«Neye?»

«Dinlemedin mi?»

«Neyi?»

«Delirtme?»

«Neden?»

Birden uzanıp elini yakaladı Nilgün'ün.

«Ben...» dedi, «beni...»

«Uzatma» dedi Nilgün, «soruları başka soruların arkasına gizlememeyi öğrenmek gerek.»

«Anlamıştın...»

Siyah mat gözlerinde genişlemesine bir hoşnutluk...

«Cahil çocuk. Hiç akıl ettin mi: İnsanlığın en eski ve köklü duygusu olan sevmeyi bu denli zor hale koyan ve çekilmez yapan bizleriz. Sevgiden yana eksik yaşıyoruz. Bizler eksik yaşadıkça, yaşamın kendisi yoksullaşıyor!»

Hâlâ ısrarla yüzünde gezinen gözlerine baktı Rıza'nın. Korkuları baştan onaylanmış bir kovalamacanın neresinde olduğunu düşündü.

Rüzgâr yeniden şiddetlendi. Av boruları gibi gecenin içinde uzuyor uğultusu. Delirmişçesine caddeler geçiyor, meydanlar kuşatıyor; sokak aralarında gözüne kestirdiği evlerin kapı ve pencerelerine bindiriyordu. İsteksizce perde aralığından dışarıya göz attı Rüstem Kalfa. Yüzünü ekşitti. Ağaçlar yarı yarıya yatmış, bel vermişti. Onların bu çılgınlık gösterisinde, insanın kendine olan güvenini sarsıcı bir özellik vardı. Birden bir ses duyuldu. Gözleri yuvalarından uğradı Rıza'nın. Fırlayacak gibi oldu.

«Otur!» dedi, Rüstem Kalfa. Pencereden dışarı, yere, kaldırıma baktı. İçinde kocamış üç sap köküyle, kocaman kuşkonmaz saksısının parçalanmasına acıdı. «Tam da değiştirip begonya dikecektim» diye söylendi. Bir su bardağında lif lif kök salan, minik sürgünleriyle yaşamdan umut bekleyen küçük bir begonya...

Rıza yeniden gevşedi oturduğu yerde. Rüstem Kalfa, «Bu ne tedirginlik» diye yadırgadı. «Şakir boşuna adam mı gönderir? Arslan gibi çocuk, ama yazık ki gözleri görmez. Bir Sevgi tutturmuş elinde beyaz baston gibi... Şimdi onu da düşürdü, toslayacak çaresiz...»

Gözkapakları ağırlaşıyor, gözleri kararıyor, tam kapanacakken birden sıçrayıp ayılıyor. En bitik anında bile dinginliği reddediyor bedeni.

«Zaman bir geçse» diye isteklendi. «Öyle bir geçse... Kuş gibi uçsa... Mermi gibi bütün zamanları

delse... Şu çılgın rüzgâr gibi esse. Bir çırpıda beş yıl... On yıl... Sevgi'yi yeniden ve son kez gördüğüm andan ne kadar uzaklaşsa, o kadar iyi!»

Yutkundu. İri mi iri açılmıştı gözleri. Baktıkça yüzünden fışkırıyor sanılırdı alevler. Titrek ve zor işitilir bir sesle, «Bugün Taksim'den dönüyorum ağbi» dedi. «Dolmabahçe'den indim, Kabataş'ı döndüm; Beşiktaş... Barbaros'u çıkıyorum. Saat böyle beş filan, tam ikindi vakti. Yıldız'a yardım varmadım, deli gibi bir pejo fırladı önüme. Nasıl fren yaptıysam, yolcuların hepsi ön camda. Arkamda oturanın burnu geldi, enseme yapıştı. Yarım aklımız vardı, onun da çivisi ne zamandır çıkık. Ben artık açtım ön camı; artık ne din, iman, Allah, kitap... Ne varsa... Direksiyondaki herif kafayı eğip dikiz aynasından öküz gibi bakıyor. Ben tam inecem, birden gazladı. Yanında bir kız var. Kız yüzünü camdan yarım çıkardı, sonra hemen çekti. 'Hadi be sende!' dercesine elini salladı ki, ağbi ben bu eli... Ağbi ben bu yüzü... Tanıyorum ağbi!. Bu Sevgi!. O da eğdi başını iki defa, bir acayip sırıttı. 'Amaan sende, hadi yürü gidelim!' gibisinden bir işaret yaptı yanındaki keresteye. Yaptı ki, ben benden çıktım. Oğlan elini omzuna attı Sevgi'nin; Sevgi ona yaslandı. Nasıl oldum? Çakıldım kaldım. Ne araba gidebiliyor, ne ben. O gittikçe uzaklaşıyor. Döndüm yolculara, 'Atlayın aşağı, yol bitti' dedim. Yolcular homurdandı. 'Yürü oğlum, uyma sen!' dedi yaşlı bir kadın. Temelli dellendim. 'Ne uyması be, ne uyması!. Atlayın aşağı kansızlar. Yoksa ben sizin!.' dememle boşaldı minübüs. Bastırdım ki, nasıl... Tekerleklerin ikisi yerdeyse, ikisi havada. Zıpçıktı pejo desen, farkında değil peşlerinden gittiğimin, onlar iyice havada... Etiler'e gelmeden, çevre yolundan Topkapı'ya döndüler. Ben de peşlerinden... Kaç zaman geçti, ben böyle sürmedim bu arabayı. Sevgi'yi derse yetiştireyim diye kuduz gibi yolları duman ettiğim; Levent'ten Gümüşsuyu'na dokuz dakikada gittiğim günden beri ben böyle kullanmadım bu arabayı. Derken, Topkapı'yı, Merter'i geçtik. Vurduk Londra Asfaltına...»

Ara gazı, debriyaj, bildiği bütün vites oyunları derken, bastıkça basıyor Rıza. Bakırköy kavşağını geçtikten sonra fark ediyor pejo peşlerine düşeni. Biraz daha artırıyor hızını. Arka camda Sevgi'nin gözleri faltaşı gibi açılmış. Sanki, «Gelme peşimizden» diyor. Tekerlekler, vızır vızır acımasız...

«Nasıl gelmem be!.» diyor, sövüyor Rıza. «Nasıl gelmem... Şimdi mi anladın peşinde olduğumu? Ben tam iki aydır sensizlikte yokum... Hepsi bir tarafa, o işareti yapmasaydın! Bir serseriyi tersler gibi, başından defeder gibi sallamasaydın elini... O el ki, elime değdi mi neler duyardım.. Sıcak bir somun gibi avuçlarıma alıp koklamak isterdim. Öpüp, canıma sindirmek... Neler, ne çılgınlıklar yapmazdım? Şimdi nasıl dönerim? İhanet eden ben miyim? Sen değil misin ilk gülümseyen, sabah duraklarında bekleyen? Ön koltuğa oturdun mu, başını yaslayıp o balrengi gözlerini üstüme sevgiyle çeviren; Fausto Papetti dinleyen... Giderken, 'İyi günler'; hızlı sürdük mü, yolculuk uzasın diye 'Yavaş gitsek de olur' diyen. Sensin!. Şimdi nasıl istersin kolayca. Senin yüzünden, Sarıyer sokaklarında gecenin koluna girip, nice dolandım. Hıyar Nuri'nin diline düştüm, her yerde matrağını geçer. Senin yüzünden marizlemedim herifi, sabrettim. Yeni, temiz bir hayatım olsun istersin diye. Görünmediğin günleri ben ödedim. Bütün meyhaneler güldü suratıma. Şakir Amca bile, 'Yetti artık' dedi. O en ucuza, en çok ve en sabırla dinleyen adam bile gördü mü beni, yüzünü ekşitti. 'Sevmenin de namusu vardır. Seveceksen adam gibi sev' dedi.»

.....

«Çekmece yoluna girdik ağbi. Erken ama hava bulut toplayıp kararıyor. Bulutlar benim içimde toplanıyor. İçime bir yağmurlar yağıyor ki, şu dışarıdan duyduğun, yanında su şırıltısı! Sevgi ikide bir dönüp bakıyor; arka camda gözleri büyüyor; eliyle bir şeyler anlatmaya çalışıyor. Anlatacak ne kaldı ki ağbi? Hepsi açık seçik ortada. Solumuzdan arabalar can havliyle geçiyor. Biz Küçük Çekmece'yi

geçip, Büyük Çekmece'ye yaklaşıyoruz. O sıra yağmur çiselemeye başlıyor. Arabaların farları yanmaya başlıyor. An geliyor, neyi kovaladığımı, neyin peşinde olduğumu unutuyorum. Niyetim ne? Hiçbir fikrim yok! Yakalarsam ne yapacağım? Onu da bilmiyorum. Ha bire sıkıştırmaya çalışıyorum. Herifin altında pejo, iyi kaçıyor. Ama herifte iş yok. Arabanın hakkını veremiyor. Yağmur giderek artıyor. Başlıyor tekerler kendi bildiğince dönmeye. Pejo yavaşlıyor. Arayı biraz daha kapıyorum. Farlarım arkalarında. Sevgi'nin gözleri korku içinde benim farlarımda. Ben daha da yükleniyorum gaza. Nereye gidiyorum? Çıldıracağım. Biri tutsa kolumdan, çekse, Rıza dese... Dinler miyim, bilmiyorum? Arayı biraz daha kapıyorum. Ve hiç olmayacak şey, teybin düğmesine basıyorum... Fausto Papetti... Saksafon sesleri... Sonuna kadar açıyorum... Camları açıyorum... Duysun istiyorum... Ferdiler bir günde Fausto oldu, sen bir günde Fişek Rızalıktan çıkıp, Rıza Bey olamadın diyorum. Araba kavisler çiziyor yolda. Farlar... Klaksonlar... Selektörler... Nasıl olursa oluyor, pejo kendi etrafında ve yolun ortasında dönmeye başlıyor. İki araba zor sıyırıyor. Fren yapıyorum. Frenler tutmuyor... Farlar arka cama yaklaşıyor.. Sevgi'nin gözleri dehşetle yuvalarından uğruyor... Elleriyle yüzünü kapıyor. Benim frenler tutmuyor... İkimiz birlikte şarampola yuvarlanıyoruz! Pejo üç takla atıyor. Kapı açılmış, ben kapıdan fırlamışım. Onların arabada hiç ses seda yok. Bakmaya cesaret edemiyorum. Hemen yola çıkıp ilk taksiye atlıyorum. İlk benzinciden telefon ediyorum. Çevirdiğim hiçbir numara düşmüyor. Çevirdiğim numaralarda hep kendi sesim... Kendi sesimden korkuyorum. Köpekler gibi korkuyorum.. Başka taksiye atlayıp, Sarıyer'e geliyorum. Yağmur adamakıllı bastırmış. Şakir Amcayı soruyorum. Kalamam, diyorum evde... 'Buralarda olmaz,' diyor. 'Ne olduğu anlaşılana kadar git Rüstem Kalfaya' diyor. Ben de geliyorum ağbi.»

Bir sigara daha yaktı Rüstem Kalfa. Sıkıntıyla çekti dumanını.

«Bilirim Şakir'i. Boşuna adam göndermez gecenin bu vakti!»

Karısının öldüğü gün geldi usuna. «Ölürken edilen şehadet, imanı kurtarmaz» diye geçirdi içinden. Aradan geçen yıllara kaydı düşüncesi. «Gene geçecek. Çokça zaman geçecek. Yaşadıkça geçmiş zamanları büyüteceğiz arkamızda. Hepsi unutulacak.. Hepsi unutulduktan sonra geriye ne kalacak? Kim nasıl bilsin? Fişek Rıza nasıl bilsin? Ulaştım sanılan şeylerin kaybı çoğaldıkça, sonuçtan kuşku duymakta haksız mı insan?

«Sevmek iki kişilik bir iş» diye düşündü Murat.

(Nilgün, eliyle saçlarını attı ensesine. «Beni içten içe sevmen yetmez. Bensiz sevemezsin beni! İki kişinin zor üstesinden geldiği bir olayı, yalnız başına kotarmaya kimsenin gücü yetmez.»)

Havluyu buruşturdu. Bir titremedir aldı Rıza'yı yeniden. Dişleri takırdıyordu. «Gece ve Müzik» bitmişti. Tok sesli spiker, radyoda kapanış haberlerini veriyordu.

«Bilmiyorum ağbi...» dedi, Rıza. «Bilsem Sevgi'nin gözleri öyle büyük büyük olmazdı. Elime değen eli; bana 'çek git' diyen eli, öyle kırık camdan geceye uzanmış halde boşlukta kalmazdı. Bir yanlışımız var ağbi... Bizim kulüpte bir ağbi var. Vardı... Eski sualtıcılardan. Derdi ki, 'Hiçbir dalgıç, dipten yukarı çıkarken vurgun yiyeceğini düşünmez. Yiyince anlar. İndiği en derin noktaya gene indirirseniz, vurgunu geçer.' Bizler hep diplerde gezindik ağbi. Bir kez su üstüne çıkalım, dedik; sevelim dedik. Vurgun yedik! Sonra gece yarıları sokaklarda saklanacak delik aradık, gene dibi boyladık; vurguna indik...»

Üçü de bir anda kendi içlerine gömüldü.

Fırtına biraz daha şiddetlendi.

Kırık saksı parçaları sürüklendi.

Rüstem Kalfa, «Yağmur olukları haftasonuna» diye düşündü.

Radyoda parazitler arasında spiker haberleri okumaya devam etti :

«Bu akşam saat on sekiz sularında, Büyük Çekmece yolunda, 34 RF 817 plakalı minübüsle, 34 N 4732 plakalı özel aracın; yağmurla kayganlaşan yolda aşırı sürat yüzünden çarpışmaları sonucu, özel otoda bulunanlardan Muhsin Taylan olay yerinde, Sevgi Dinler isimli şahıssa kaldırıldığı Çapa Tıp Fakültesi Hastanesinde hayatlarını kaybetmişlerdir. Kazaya neden olduğu sanılan minübüs şoförünün kimliği tespit edilmiş olup, aranmasına başlanmıştır.»

Bornova, Kasım 1984

ÖLMEK İÇİN BEŞ DAKİKA

Uzaktan rafineri bacaları göründü, araba havaalanı yoluna saptı. Oldukça dar, ama düzgün, sarsıntısız bir yol. Rafineriye bakan yamaçlar, derin yarlarla bölünmüş, dik bir bayırın sonunda denizle buluşuyor. Göz alabildiğine petek petek makilerle örtünmüş, yeryüzünün bilinmedik bir yöresi sanki, haritası çıkarılmamış... Gözlerini yumduğunda üstlerinde açan çiçekleri, diplerinde kaynaşan börtü böceği, tümünü biliyor: Mor yaldızlı yaban gülleri; beyaz kaneviçe üstüne siyah danteladan kelebekler; kırmızı pıtırcıklar (Sakın yemeyin çocuklar! Yılan zehrini bunlardan alırmış...). Sonra yanık kozalak kokuları.

«Açıklar iyi de kıyıda zift var, giremezsiniz. Balığı da fena değil. Tüfekle dalarsanız çok çıkar. Hele leoparlar, nah pabucum büyüklüğünde... İnişi rezalet ama... Eskiden kıyıdan girilirdi. Şimdi rafineri aldı oraları, yakınlarda gemi söküyorlar. O zift namussuzu bütün şeride günden güne yayılıyor. Artık geleni gideni yok hiç buraların.»

Arabayı kullanan konuşmayı seviyor, yanık yüzlü, «Şoförden çok balıkçı tipi var adamda» diye içinden geçirdi Metin. Alana yaklaşıldıkça gürültüler daha yırtıcı olmaya başladı. Hava üssünden kalkan askeri uçakların, koyu bulutlar arasında çizdiği beyaz eğrilerle gökyüzünün özgünlüğü, anlamsız bir karmaşaya dönüşüyor.

Taksi terminal girişinde durdu. Trençkotunu, çantasını aldı. Dışarıya çıktığında keskin bir ayaz vardı. Bekleme salonuna geçti. Bir gazete aldı. Koltuklardan birine çöküp sigarasını yaktığında, az da olsa gevşediğini hissetti, günlerden sonra ilk kez...

Artık omzuna dokunacak bir elin parmakları, ya da ismini çağıracak bir sesin titreşimlerine karşı, istese de pek bir şeyler duyamaz.

Yanaş garsona çay söyledi. Gazeteyi açtı. «Üniversitede kanlı çatışma... Üç fakülte üç gün süreyle kapatıldı...» Altta iki kare resim. İlkinde bağrış çağrış birileri; ikinci karede polisler. Daha altta bir yazı: «İşgal bittikten sonra öğrenciler, başlarını sararak merkez binadan ayrılmışlardır.» Bir de bu ayrılışın resmi...

Üçüncü sıranın başındaki, küçük kardeş olabilir mi?

«Benziyor da. Resim uzaktan, gözlerinin üstüne inen şu kapüşon olmasa...» Kapatılan okullardan biri de onunkisi. En çok yaralıları okuyor. Tam beş kez. Önündeki sehpaya, çantasının yanına bırakıyor gazeteyi.

«Çay sizin miydi?» Kalabalık sehpada yer açıp önüne bırakıyor bardağı garson. Sıcak bir yudum çay... «Bu havaalanlarında güzel çay yapıyorlar.» Dış ülkelerin havaalanlarını daha çok biliyor. Anımsadığı sonuncusu Amsterdam. Aktarmalarda saatlerce beklemek gerekir. Café'sine oturur, kahve ya da çay içer. Müzik dinler. Bekleyenler, güvenlik güçleri ve diplomatlar... Bu üç şey hiç değişmez.

Bir yudum daha sıcak çaydan. Bekleme salonunun piste bakan yüzünde oturuyor. Önü boydan boya cam; camın öte yanı sonsuza uzanan pist... Az önce bıraktığı dörde katlı gazetedeki resme kayıyor gözü. Şu üçüncü sıranın sol başındaki... Yandan seçebildiğince burnu, bıyıkları tamam. Ama gözleri... Onları göremiyor işte. Aslında bir tek onları görse yeter. Biraz dalgın, biraz hınzırca gülen, «n'aber ağam» diyen küçük kardeş... Son yolladığı resimlerinde sakalları vardı, kesmiş olamaz mı? Gülümsüyor. Sabahtan beri ilk kez ve gerçekten. «Yakışmıştı da serseriye.»

Son kare büyüyor birden, havaalanı küçülüyor. Fırlayıp geliyor yanına biri, sımsıcak sarılıyor boynuna.

«Üzme canını, bak yerinde sakallarım.»

Ensesinden kavrıyor küçük kardeşi.

«Ne üzülmesi be, insan kılığından çıkmışsın.»

Çapkınca göz kırpıyor:

«Sana öyle geliyor, ben daha yakışıklıyım senden.» Sonra bir şeyler demesine fırsat vermeden kollarının arasından sıyrılıp, ilerde bekleyen arkadaşlarının yanına koşuyor. Birden yeni akıl etmiş gibi dönüp sesleniyor.

«Senin ne işin var burada?»

.....

Son kare küçüldü, havaalanı büyüdü. Her şey yerli yerinde şimdi. Metin sessizce yineledi.

«Benim ne işim var?»

Yedi on beş uçağı apronun sağ yanında, burnunu piste dönmüş olanı. Son bakımı yapılıyor. Mavi giysili alan personeli girip çıkıyor içine. Bir benzin tankı yanaştı; upuzun hortumlar, motorların uğultusu.

(Lütfen dikkat.. Saat yedi on beş uçağıyla İzmir-İstanbul seferini yapacak üç yüz iki sefer sayılı İstanbul yolcuları... Son bagaj kontrolü için lütfen üç numaralı çıkış kapısına.)

Yerinden kımıldamadı. Saatine baktı. Yediye beş var. İyisi kalkıp göstermeli şu çantayı. En sona geçip bekledi. Küçük çantalar polislerin de hoşuna gidiyor olmalıydı. Bir iki evirip çevirdiler, ikinci bir gözü var mı, diye baktılar; sonra üstüne beyaz tebeşirle küçük bir çarpı, bagaj fişi bağlandı. Uçağı apronun ortasına çekmişlerdi. Arkadan kalkacak Ankara uçağının yolcuları, terminali doldurmaya başladılar. Birkaç gazeteci, foto muhabirleri, kocaman çantalarıyla hantal bir koşuşmaca içindeydiler.

«Kimi karşılamaya hazırlanıyorlar ki?»

Onunla karşılaşması nasıl da sessiz oysa... Biraz şaşkınlık, istenmeyen bir karşılaşmanın gerdiği yüz çizgileri. Hepsi bu.

«Bagaj kontrolü sırasında görür gibi oldum seni, ihtimal vermedim.»

«Ben geleceğini biliyordum» dedi, Metin; dikkatle yüzüne baktı. Bu yüzde her şey doğal. Yalnızca kaşları biraz kalkmış Aziz'in, somurtkan birer soru işareti gibi.

«Nasıl yani?»

«Sabah Çetin'i gördüm. Biletini almaya gelmiş, o söyledi.»

«Bana bir şey söylemedi. Ben İstanbul'a, sen?»

«Ben de.»

Tedirgin bakışlarını başka yöne çeviriyor Aziz. Sesinde uydurma bir soğukkanlılık.

«Durup dururken yönetim kurulundan çağırmışlar. Kalktık apar topar gidiyoruz işte. Sen ne için?..»

«Ben de...» dedi Metin. Belirgin bir öfkeyle ekledi: «Apar topar gidiyoruz!.»

«Yaa!.» Düşünceli ve biraz sıkılmış gibi. Bu kez gözlerini kaçırmıyor. İçtenliğini ya da yapaylığını ele vermeye yarar tek bir ipucu yok bu yüzde. Bir karşılaşma işte. Durgun su yüzeyinde kâğıttan iki kayığın karşılaşması gibi: dingin, kıpırtısız...

Hoparlörde aynı ses: «Lütfen dikkat!.»

Çıkış kapısına yöneldiler.

Ayaz durmuştu. Apronun iki yanını tutmuş polislerin sert bakışları altında uçağa başları önde birer sabotaj zanlısı gibi ilerliyorlar. «Acaba hangimiz?» diye geçiriyor Metin, içinden gülmek geliyor. Alanın uçsuz bucaksız açılımında tutuk adımlarla yürürken, birden bütün duygularından soyunmuşçasına güçsüzleştiğine tanık oluyor. Bir anda bütün uçaklar başının bir karış üstünden geçecekmiş gibi baş belası bir eziklik... İçinde yeşerip patlayan ne varsa, az sonra yanık mazot kokusunun dumanında boğulacak sanki. Adımlarını sıklaştırıp, koşmaya başlıyor. Hızla çıkıyor merdivenleri. Cam kenarında bir koltuğa bırakıyor kendini. Yanında Aziz, soluk soluğa.

«Acelen neydi?»

Yarım ve sonu gelmeyen tümceler, bölük pörçük sözcükler... Kendilerini rahatsız kılan neden-

lerle birbirlerine bağlı olmak saçma da gelse, girdikleri dar alanda kaçıp saklanacakları köşelerin sayısı öyle sınırlı ki.

Uçak piste girişte biraz duraksadı, beş on dakika, sonra ileri atıldı; burnu hafifçe yukarı dikildiğinde az bir sarsıntı. Tekerlekler yerden kesildi.

Başı pencereden yana çevrik Metin'in. Aziz'in nasıl birdenbire yanında bittiğini düşünüyordu. «Özellikle peşime takmış olamazlar mı? Neden benimle aynı uçakta? Kuşkulanmamam için mi kendini benden saklamadı, bu yakın akraba!»

Hızlı tiryaki. Durmadan sigarasını yeniliyor, Metin'e uzatıyor.

«Sıkılıyorum uçak yolculuklarından. Bu ikincisi. Açıkçası korkuyorum. Alışık değilim işte, bir an önce yere basmak istiyorum.» Bir resim gösteriyor gazeteden. Uzun uzun baktığı, üçüncü sıranın sol başı. «Bu kim?» diye sorup, uzatıyor. «..İşaretlemişsin de.»

Ne zaman tükenmez kalemle yuvarlak içine almış, anımsamıyor bile.

«Bir tanıdığın kardeşine benzettim, emin değilim?» diyor, cama üflüyor sigarasının dumanını. Cam, dışarıdan tel tel saydam bulutlara; içeriden nikotinli dumana sürtünüp geçiyor. Hava boşluklarında inip kalkıyor uçak. Ufak tefek kadınsı çığlıklar, hıçkırıklar. Hosteslerin gülümsemesinde sevecenlikten çok, küçümseme var. Yoğun bir sise giriliyor. Bembeyaz bir buzdağını deliyorlar sanki. Elbe'nin buzları düşüyor usuna Metin'in. İliklerine dek ürperiyor. Uçağın camına dokunuyor bir el. Üç kez tıklıyor. Duyan bir tek o... Dönüyor, küçük kardeş. Siyah içi miflonlu gocuğuna sarınmış. Bir şeyler söylemek istiyor. Sis basıyor sözcüklerine. Sözcükler gidecekleri yere varamadan siste yitiyorlar. Titreyip koltukta büzüşüyor.

«Yaşlanıyorsun ağam, kabullen şunu.»

Gözlerini kapamakla savunuyor kendini; açtığında gitmiş.

.....

Aziz bozuyor yine sessizliği:

«Nerede kalacaksın?»

«Bilmiyorum» diyor Metin. «Otelde sanırım.»

«Bildiğin otel var mı, kalabileceğimiz.»

«Çok az, işime yarayacak kadarını belki...»

«İyi. Bakarsın o kadarı benim de işime yarar. Belki...»

Uçak inişe hazırlandığında, beyaza yakın, açık güneşli bir hava egemen kente. Gene de serin olsa gerek. Güneş pek güven vermiyor içerdekilere. Derken hostesin, «Sigaralarınızı söndürün, kemerlerinizi bağlayın» komutu.

Yükseklerden yeryüzüne iniş, duygularda kesin dönüşümler oluşturuyor. Toprağa değmenin verdiği güvenin yanı sıra, birtakım şeyler, eski elde edilmezliklerine dönüyor yeniden. Gerçeğin sıkıcılığı ile düşlerin ürkütücülüğü öyle çok kesişiyor; hangisinin nerede başlayıp, nerede bittiğini ayrımsamak öyle güçleşiyor ki... Uçağın merdivenlerine adım atar atmaz Metin'i, ilk karşılayan, binerken kapısında bıraktığı o baş belası eziklik oluyor yine. Bütün uçaklar bir karış başının üstünden geçiyor. Bronşlarında yanık mazot dumanının hırıltısı, kesik kesik öksürüyor.

Sirkeci'ye geldiklerinde Genel Müdürlüğü bulmaları güç olmadı. İlk kez gireceklerdi içine. Şöyle karşıdan bir bakıp yüzünü buruşturdu Metin.

Saat dokuz bile olmamıştı. Aziz'e döndü.

«Acelen var mı? Benim karnım aç.»

«Benim de. Sabahın köründe kim kahvaltı edecek?»

Genel Müdürlük binasının önünden yüzgeri ettiler. Yarı açık jaluzilerin arkasından kendisine pis pis sırıtıldığını düşündü Metin. Sırtı terledi. Aziz'in kayıtsızlığı canını sıkıyordu. Öfkesini kusmaya yarayacak hiçbir davranışı yok. «Ne biçim adam bu?» diye söylendi içinden. «Neden benimle birlikte? Akrabaları mı peşime taktılar? Hani şu yönetim kurulundaki kadın. Nesi oluyordu? Belki de başkalarıyla görüşmemi istemiyorlar? Sendika merkezinde beni beklerler...»

Büyük Postanenin önünden geçerlerken, «Bir dakika» deyip içeri dalıyor Aziz, o da peşinden. Postanenin içi sanki ikinci bir havaalanı. Henüz kimsecikler yok. Aziz aldığı bir posta kartına acele bir şeyler yazıyor. Metin yürürken çıkardığı ayak seslerini dinliyor. Havale servisindeki bayan memure başını kaldırıp ona bakıyor. Sabah karanlığında telaşla boyanmış bu renksiz yüz, sıkıntısını daha da çoğaltıyor. Yeniden yürümeye başlıyor. Aziz de yazdığı kartı posta kutusuna bırakıp çıkışa doğru ilerliyor. Çok seneler önce buradan attığı birkaç mektubu anımsıyor Metin. Daha çocuk sayılacak yaşta. Büyüklüğü ürküntü yaratmıştı postanenin, attığı bütün mektuplar hemen oracıkta yitecekti sanki.

Kapısında, 'Sabahları komple kahvaltı - Sıcak sahlep' yazan yere girdiler; Sirkeci Garının tam karşısında. Kahvaltı adına derme çatma şeyler geldi. Kocaman yemek çatalları ile küçücük zeytinleri kovalamak yorucu oluyordu.

Çaylarını içerlerken ikisi de konuşmuyor. Karşıdaki Sirkeci Garına dalmış Metin. Çocukluğunda ne çok gelirdi. Çocuk olup da buraları onun kadar iyi bilen kimse yoktu, bunu hâlâ savunabilir. Tüm bir cumartesi öğlenden sonrasını, ya da baştan başa bir pazarı orada geçirdiği günlerin sayısı az değil. Asıl evinden uzakta; kavramadığı ilişkilerle yürütülmeye çalışılan kalabalık bir düzende yaşarken, tren garlarında ne aradığı sorusuna şimdi bile kesin bir yanıt bulabilmiş değil. Şimdi burada, Aziz'in yanında... Sonuç olarak garlar da kalabalık yerlerdir ve en çok gereksinim duyduğu şeylerin hiçbiri yoktur orada. «Fazladan bir acı verdiği de söylenemezdi ama...» diye geçiriyor içinden, «..benzer duyguları yaşıyorduk belki de; bu, aynı yoksunlukların birlikte üretilip bölüşülmesine engel değil ki...»

O kaybolmuş çocuk anonsları hâlâ kulaklarında. Filan yaşta, gözleri ve saçları şu renk, üzerinde elbiseleri bunlar bunlar olan bir çocuk bulunmuştur. Yakınlarının gar müdüriyetine başvurma-

ları rica olunur. Aptallar... İnsan çocuğunu nasıl kaybeder, diye kızar, ikirciklenir. Bir gün bu çocukların gelişigüzel kaybolmadıkları söylendi kendisine. İçinden koskoca kayalar koptu, yuvarlandı. Nasıl olur, dedi, inanası gelmedi. Gardaki büfecinin çırağı söylemişti. Gel, git ahbap olmuşlardı. Gazoz'un kapağını anahtarlığın tersiyle —pat— diye fi yakayla açıp şişeyi uzatırken, «Ohoo bu da bir şey mi, daha neler dönüyor...» demişti bilgiççe. Yaşıtı olan birinin bunca çok şey bilmesini kıskanıyordu.

«Bu çocukları mahsus getirip bırakırlar buraya. Bir sıraya oturturlar. Bekle burada, hemen gelicem derler. Ellerine de bir çikolata tutuştururlar. Çocuk bekler bekler. Gelmezler tabii. Bazıları da açık açık satarlar, çocuğu olmayan zenginlere. Ama onlar burada olmaz...»

«İyi de neden?.»

Büfeci çırak küçümseyerek burun kıvırıyor.

«Neden olacak, can sıkıntısından değil herhalde!»

«Olmaz öyle şey. İnsan yoksulum diye çocuğunu satar mı? Sen olsan satar mısın?»

«Bana bakma sen,» diyor, «..ben evlenmeyeceğim.»

«Niye? Herkes büyüyünce evleniyor?»

«Ben büyüsem de evlenmem.»

«Niye ama?»

«Yoksulluktan. Anam bırakıp kaçmış babamı, ben çok küçükmüşüm. Babam kaçtığı adamın zengin olduğunu söylerdi. Sonradan içki içmeye başladı. Çok içerdi, gece gündüz durmadan içerdi. İyi insandı, beni çok severdi. Geçen yıl okullar açılmadan az önce öldü. Başımıza gelenlerin hep yoksulluktan olduğunu söylerdi. Ben evlenmem.»

Birden susuyor. Cin gibi masmavi gözleriyle ürkerek soruyor. «Sen zengin misin, baban yani?»

«Babam zengin değil, o olmadığı için ben de değilim» diyor, Metin. Olsa da söyleyemeyeceğini düşünüyor.

«İyi!.» Sevinmiş gibi çırak çocuk buna. «Bir gazoz daha içer misin? Benden..» Sıcacık bakışıyorlar.

«İçerim» diyor Metin.

Akşamüstü eve dönerken, kanapelerde kimsesiz bekleyen çocukları düşünüyor hep. İçinde kayıp yuvarlanan o şeylerin yerine, en ilkel çözümlemelerle de olsa başka birtakım şeyler bulup koyması gerek, boş bırakamaz.

Kapının mandalını çevirip içeri girdiğinde büyükbabasının öfkeli bakışları, merdiven başında yerini çoktan almış. Teyzesinin kızı arkasından dilini çıkartıyor. Ve durduk yere aklına geliyor. İnsanlar terk ettikleri çocuklarına neden çikolata alırlar?

Aziz'e baktığında, elini şakağına dayamış. Parmakları arasında tuttuğu sigaradan çıkan ince dumanlar, şakaklarının kırını usulca okşayıp geçmekte. Gözleri küçülmüş ve donuk. Neler düşündüğünü çıkarmak olası değil. İki istiridye gibi kabuklarının içindeler. Arada bir başlarını hafif hafif çıkarsalar da birbirlerini görür görmez yine kabuklarının içine kaçıyorlar. İçlerinde üreyen sıkıntıları birbirlerine taşımaktan yoruldukları anda denedikleri yarım yamalak konuşmalar, yaşadıkları gerginliği dağıtmaya yetmiyor.

Hesabı istediler.

«Ben önermesem, daha düzgün bir kahvaltı yapacaktık, bırak cezamı çekeyim» diyor Aziz, hesabı ödüyor.

Dışarı çıkıyorlar. Uçakta gelirken birkaç kilometre yukarıdan baktıklarının yerine kendisini koyuyor Metin. Neyin önemli, neyin önemsiz olduğu, her iki boyutta da farklı. Şimdi caddeden karşıya geçse... Sirkeci Garına girse... Büfe yine yerli yerinde olmaz mı? Biraz daha yıpranmış, ya da kötüce onarılmış... Bir gazoz istese. Kendi gibi otuzunu süren o mavi gözlü çırak, gene anahtarlığın tersiyle —pat— diye açıp şişeyi uzatır mı eline?

«Evli misin sen?»

Hayır, hiç evlenmemiş. Yenikapı sahilindeki

pavyonlardan birinde dostu var. Kumral saçları biryantinle yan yatırılmış, kâkülü alnını gölgeliyor, ağzında sakız, elinde Pazar dergisi... Doğruyu söylediği şüpheli, yine de inanmak geliyor içinden.

«Niye evlenmedin?»

«Ben evlenmeyeceğim, dostum güzel... Zenginsin galiba, bakılırsa...»

«Yoo değilim, bakma işte memurluk...»

«İyi... Bir gazoz daha içer misin? Benden...»

Girişte bir görevli kaçıncı kata çıkmaları gerektiğini söyledi. Asansöre bindiklerinde göz göze gelmemeye çalışıyorlar. Personel müdürü sekreterine gidip, isimlerini, nereden geldiklerini söylediler. Sekreter kadın, «Bir dakika» diye yer gösterip uzaklaştı. Döndüğünde, «Siz buradan» dedi, Aziz'e, birlikte koridorun sonunda bir odaya girdiler. Kadın tekrar geldiğinde, bir şey söylemesine fırsat bırakmadan Metin ayağa kalkıp peşine takıldı. Koridorun kıvrıldığı yerde tam karşılarına düşen çift kanatlı kapıya yürüdüler. Önden sekreter girdi. «İzmir Merkez'den...» diye başlayıp, kimliğini okudu, yavaşça geri çekilip kapıyı kapadı..

Beklemediği bir soğukkanlılık var üzerinde. Çuha kaplı uzun toplantı masasının çevresinde toplananlar dikkatlice süzüyorlar kendisini. Halı yumuşacık. Ayağı yere değmiyor gibi. Tavanın üç değişik yerinde asılı dev kristal avizeler, gündüz ışığını kırıp, binlerce küçücük gökkuşağı kırıntısına dönüştürüyor.

«Çağdaş arenalar demek şimdi böyle!» diye geçiriyor içinden.

«Hoş geldiniz» diyerek yaklaşıyor içlerinden biri, elini uzatıyor. «Tanıştırayım sizleri.»

Birçoğunu seminerlerden, bölge müdürlüğüne geldikleri toplantılardan tanıyor.

«Efendim, yönetim kurulu üyemiz, hissedarlarımızdan... Yeni krediler müdürümüz.. Bankamız denetçilerinden ve hissedarlarımızdan...» Önlerin-

den ayrı ayrı geçip, tek tek ellerini sıkarken, masanın çevresinde küçük bir tur atması gerekiyor. Masaya bitişik koltuklardan birini oturması için gösteriyorlar.

«Nasılsınız, yolculuk nasıl geçti?» gibisinden alışılmış sorulara,

«Çok mersi iyiyim, iyi geçti» gibisinden alışılmış yanıtlar veriyor. Oturduğu koltuk oldukça rahat. Dayandığında yorgunluktan sırtı ağrımaya başlıyor. Bütün bu 'önyakınlık'lara karşın oturduğu koltuğun konumu bile önceden ölçümlenmiş. Diğer koltuklarla bir örnek, ancak onların hepsinden biraz uzakta ve açıkça; üzerine oturacak kişiye, sorguya çekilmek amacıyla orada bulunduğunu sessizce hatırlatıyor sanki. Az sonra keyfinin kaçacağını bilmesine karşın, iri seramik fincanlarda getirilen neskafeyi zevkle yudumluyor. Masanın kısa kenarında oturan yönetim kurulu üyesi, üniversiteden ve solculuktan emekli, geçmişin ünlü bir maliye profu... Hocalıktan gelme alışkanlıkları hemencecik belli oluyor: Dirsekler masaya dayalı, eller çenenin altında kilitli, gövde dik. Arada çenesini sağ avcuna bırakırken, sol elini beline dayıyor. Kalın mercekli gözlüklerinin gerisinde bakışlarını yakalamak güç. Onun hemen yanında krediler müdürü. Kırk yaşlarında zayıf. Ellerinin inceliği ve uzunluğu dikkat çekici. Tepesindeki saçlar iyice dökülmüş, kalanlarını sağdan sola tarayıp iyice yapıştırmış. Gövdesiyle uyuşmayan ablak bir yüzü var. Pörsümüş yanakları, çenesine sarkmış, gözleri donuk mu donuk; incecik saydam derisinin altında kılcal damarları iyice belirgin. Ellerinde maviye çalan bu damarlar, yüzünde pembeleşiyor. Bankacı olmadan önce ünlü bir avukatmış; konuşmalardan anlıyor bunu. Bir de kendisini öbürleriyle tanıştıran var. Elli yaşlarında bol, dağınık saçlı, en çok konuşanları o... Parmaklarıyla masayı tıpırdatıp sesler çıkartıyor sürekli, sustuğu zaman da devam ediyor. Bu seslerle kendi aralarında garip bir iletişim sağladıklarını düşünüyor Metin. Yerlilerin, direğe bağladıkları tutsağın çev-

resinde yaptıkları ölüm dansının tamtamlarına benzetiyor. «Şairce bir betimleme» diye geçiriyor içinden, pek beğenmiyor.

.....

Kapının geniş kanatları gölgeli bir sessizlik içinde aralanıyor. Birden irkiliyor Metin, diğerleri dönüp bakmıyor bile.

«Kapıdaki cadıyı atlatmak kolay olmadı ağam! Meraklandırdın beni, söylesene ne işin var senin burada?» Yanıtını beklemeden, salonun en dip koltuklarından birine geçip oturuyor küçük kardeş.

.....

«Eveeet..» diyor çok konuşanları. 'Hazır ol!' komutu gibi bir şey bu, evet. Herkesin yüzüne hızlıca göz atıyor Metin. Değişmişler! Ceplerinde taşıdıkları birer mask gibi kolayca geçirivermişler asıl kimliklerini yüzlerine. Çok ayrı yapıda insanlar olmalarına karşın, tek ortak özelliklerinin bakışlarında yattığını, o an yakından algılıyor. Evet, bu insanların tümü aynı bakıyor.. Saydam derili avukat, emekli prof, bol ve dağınık saçlısı... «Sanırım artık konuya girmemizde bir sakınca yok.» Başlar eğilip kalkıyor.

«Demek iddianameyi bu okuyacak» diye geçiriyor Metin.

.....

«Bildiğiniz gibi, son zamanlarda camiamızda bazı beklenmedik gelişmeler oldu.» Sesinde, kullandığı sözcüklerde az önceki kıvraklık gitmişti. Konuyu oldukça dar sınırlar içinde tutmaya özen gösteriyordu. Yalnızca evet, hayır biçiminde yanıtlanabilir, tipik sorgu tümceleri ağırlıktaydı konuşmasında. Savunmasını, başlamadan boğmaya çalışıyorlardı. Düşüncelerini dilediğince açıklama şansını pek bulamayacağını seziyordu Metin. Karşısındaki kişiler, tartışmasız yaptıkları işin ustasıydılar. Savunacağı cephe gittikçe daralıyor, seçenekleri azalıyordu. Terlemeye başladı. Avukat durmaksızın notlar alıyordu, önündeki kâğıtlara. Emekli prof, ateşlediği piposunun havada bıraktığı çember çember dumanlara dalmıştı.

«Tipik dar kapıcılık...» diyor gölgeli sessizliğin içinden küçük kardeş. «Aynı haltı kendi içimizde de yeriz bazen ağam, aldırma sen...»

.....

«Aslında bizler 27 Mayıs sonrası lokavt hakkıyla birlikte özgür sendikacılığı da desteklemiş kimseleriz. Bu nedenle bizleri yanlış anlamanızı istemeyiz. Ancak kabul edin ki, bazı haklar, zaman zaman kötüye kullanılabilmektedir. Karşı çıktığımız işte bu.»

«Evet ama...» diye kesiyor Metin, «..bir yasanın nasıl çalıştığı, ne gibi sonuçlar verdiği konusunda içtihatta bulunmak, karar verip, teklif götürmek; gene yasayla belirlenmiş organların işidir. Bildiğim kadarıyla banka yönetim kurulları bu organlardan değildir.»

Önce öksürüğü duyuldu avukatın, sonra sesi.

«Doğru, bizler bu konuda yetkili değiliz. Ancak yasalar adına hareket ettiğini ileri süren kişilerin, kuruluşumuzla olan ilişkilerini aramızda tartışmamızda yasal bir sakınca olduğunu sanmıyorum.»

«Size dostça bir uyarı,» diyor emekli prof, «..inanın oldukça tecrübe sahibiyim bu işlerde. Öyle yasalar gördük ki, çoğunun ön görüşmeleri hiç ummadığınız yerlerde geçmiştir. Anlayacağınız biraz esneklik, taraflara çok şey kazandırır.» Yeniden piposunun dumanlarına dönüyor.

.....

«Sizin genel başkanınızı ele alalım.»

.....

«Kimdir bu adam?..»

.....

«Tanır mısınız?»

«Evet tanırım.»

«Nasıl tanırsınız?»

«Nasıl tanımam gerekiyorsa öyle. Benim onunla olan ilişkim size niye ilginç geliyor, anlamadım. İki kez yüz yüze geldik. Hepsi iş görüşmesi olan telefon konuşmaları var bir de.»

«Yani pek yakından tanımıyorsunuz.»

«Evet, öyle.»

.....

«Siz bizim için önemlisiniz Metin Bey, çevrenizde etkilisiniz, bunu biliyoruz.»

.....

«Peşinden gittiğiniz bu adam...»

Tırnakları koltuğun derisine geçiyor. Avuçları sırılsıklam ter. Kimi sözcükler, sese dönüşmeden içinde eriyor; yaşadığı korkulu düşleri anımsatıyor ona. Kaçmak isteyip de kaçamadığı, ayaklarının yere yapıştığı, avazı çıktığınca bağırıp kimselerin işitmediği...

.....

«Sizde giriş beyannameleri olduğunu biliyoruz, başka kimlerde var?»

«Başka kimsede yok, hepsi bende.»

«Sizi harcamak değil, kazanmak istiyoruz.»

Bundan sonrası baygınlık verici bir ilahi sanki.

«O şöyle bir insandı, biliyor muydunuz?»

.....

«Bunları da yaptığından haberiniz var mıydı?»

Kapı açıldığında, matem elbisesine benzer siyah giysiler içinde, o kadın giriyor içeri: Personel işlerinden sorumlu genel müdür yardımcısı, Aziz'in yakın akrabası. Hangi gizil güçleri elinde tutup, herkese hükmettiği hep merak konusu olan... «Şişman kadın şarkı söylemeden opera bitmez» sözünü anımsıyor Metin. Herkes yerinden kalkıyor. Dik bir yürüyüşle masaya yaklaşıyor.

«Lütfen devam edin beyler» Metin'in tam karşısına oturuyor. «Nerede kalmıştınız?»

«Metin Beyin dostlarında. Çok şanslılar doğrusu!» diyor, soruşturmayı yürüten bol ve dağınık saçlısı.

«Tıpkı bir imparatoriçe gibi...» diye geçiriyor içinden Metin, «evet imparatoriçe.» Ona her zaman en çok başkaldıran kişi olarak, sayısız kavgalarını anımsıyor. «Hiç değilse tanıdık bir düşman...»

«Tamam Metin.» diye söze giriyor imparatoriçe. «Bize ne beyanname verirsin, ne isim. Bunu biliyorum. Ama bu işte çok ciddiyiz. Ya kal, bu işleri bırak; ya da git! Beni anlıyor musun?»

Tam bir yılgının eşiğinde. Gitmesiyle bitiyor her şey. Bu insanların şakası yok. Kalırsa ne yüzle kalacak?

«Bu insanlardan hâlâ emin misin Metin? Gel sıyrıl, bize bir güvence ver, iki satır bir şey, yalnızca kendi adına.»

.....

«Ben seni çok iyi anlıyorum. Dürüstlüğünü her zaman sevdim. Kimseyi ele vermek istemeyişine saygı duyuyorum. Kabul ediyorum, verme. Ancak, hiç değilse seni düşünmemize karşı koyma.» Avını okşayarak parçalayan bir sırtlan gibi imparatoriçe. «Senden istenen buncacık şeye karşılık, o insanlardan hâlâ vazgeçmeyeceğine emin misin?»

Kötürüm bir duygu çörekleniyor içine. O insanlardan vazgeçmek, kendimden vazgeçmektir, bütün insanlardan. İnsandan vazgeçilir mi.. diyemiyor.

«Bilemiyorum. Pek emin değilim galiba!..» Tepetaklak giderken, bir gün yeniden ayakları üstüne gelip gelemeyeceğini bilemiyor artık.

«Öyleyse sendika merkezine iki satır bir şeyler karala. Yanıldığına, bundan sonra devam etmeyeceğine dair.»

Karalıyor.

«Eğer başka bir şey yoksa...» diyor imparatoriçe ötekilere.

«Yok» diyor, bol ve dağınık saçlısı.

«Öyleyse görüşme bitmiştir beyler.»

Saydam derili avukat önündeki kâğıtları topladı. Emekli prof. piposunun tütünlerini mermer küllüğe boşalttı. Çok konuşan bol ve dağınık saçlısı, hiçbir şey almamıştı yanına. Ellerini cebine sokup önden yürüdü. Metin de doğruldu.

«Kal biraz» dedi imparatoriçe.

İsteksizce oturdu. Elleri titriyordu.

«Üzülme» dedi, «en iyisini yaptın. Yakında İzmir'e geleceğim. Görüşürüz. Seni daha iyi bulmak isterim.»

.....

Küçük kardeş ayağa kalktı.

«Bunlar karışık işler ağam» dedi, «.. bizimkisi daha düz hesap.» Gölge gibi sessiz, çıkıp gitti.

.....

«İstersen bugün kal» dedi imparatoriçe. «Biraz rahatla, yarın dönersin.»

«Yarın dönerim, iyi olur.»

«Çıkınca muhasebeye gidip yolluğunuzu alın.»

«Yolluğumuz?»

«Sen ve bizim Aziz. Birlikte gelmemiş miydiniz?»

Odadan çıktığında Aziz bekleme yerindeki koltuklardan birinde. Hep oturmuş, hiç kalkmamış gibi. Önündeki kül tablası tepeleme izmarit, tepesinde öbek öbek dumanlar birikmiş.

«Benim işim bitti, muhasebeye gidiyorum.»

Bir kat aşağısı muhasebe. Merdivenleri birlikte iniyorlar.

Dışarı çıktıklarında güneş gözlerini kamaştırıyor. Metin'in saati durmuş. Aziz'e soruyor,

«Üç buçuk, ne yapıyoruz?»

«Seni bilmem.» Bunu söylerken başka taraflara bakıyor. «Ben bu gece kalacağım.» Neden hep peşimdesin, yalnız kalmak istiyorum, diyemediği için kendine kızıyor. Duyduğu utanca bir tek yalnızlığı ortak edebilir. Doğru ya da yanlış, olup bitenleri ancak onun kimsesizliğinde tartışabilir. Işıkları sönük bir otel odasının boşluğunda; ıslak nefesli bir kadın gibi ağzını açan yarı gecenin öncesizliğinde, sonrasızlığında... Hangisi olursa.

«Zaten kalmak zorundayız. Bugün tüm seferler dolu. Sabah sekiz otuz var, on bir var. Sekiz otuz iyi mi?»

«İyi» diyor canı sıkkın.

«Ayırtmıştım.. Nerede kalacağımıza karar verdin mi?»

Tam Aksaray Geçitinin köşesinde, çok katlı büyük bir otel. Üst katlardan birinde iki kişilik bir oda. Meydanı olduğu gibi görüyor. Yukarlarda oluşu,

caddenin gürültüsünden biraz olsun koruyor onları. Sesler bulundukları yere ulaşmada güçlük çekiyor, ufalanıyor. Parça parça sesler... Aziz duş yapma hazırlıkları içinde. Ceketi, kravatı atmış Metin, elleri cebinde burnunu cama dayamış. «Ses parçacıkları..» diye geçiriyor içinden. Hoşlanıyor bu tanımlamadan, durup durup yineliyor. Bir oyun gibi. Kendi gibi. Nesneleri parçalamak, birikimsiz bir öfkeyi parçalamak. Tek bir tabloda sağa sola saçılmış parçacıklar gibi. Banyodan gelen su sesini dinliyor. Bir sigara yakıyor. Bitkin hissediyor kendini; eklemleri, sırtı, boynu, her yanı ağrıyor. Kötü bir baş ağrısı yumruk gibi iniyor şakaklarına. Sırtüstü yatağa uzanıyor. Sigarasının külleri göğsüne dökülünce, yandaki komidinin üstünde duran teneke küllüğe bastırıyor. Ağzının içi zehir bulaşığı. Tavandaki lekelere dalıyor. Neden sonra Aziz karşısında. Lacivert, kenarları beyaz çizgili eşofmanlarını geçirmiş sırtına, yatma hazırlığı içinde. Gözkapakları ağırlaşıyor Metin'in, tam dalacağı sıra irkilerek açılıyor, birisi parmağını batırıyor sanki gözlerine. Her deneyişinde aynı irkinti, uyuyamayacağını anlıyor. Fırlıyor yataktan, iskemlenin arkasına asılı ceketini kaptığı gibi kapıda.

«Ben çıkıyorum.»

«Akşama mı görüşüyoruz?»

«Bilmem, gecikebilirim?»

Asansörün aynasında kravatını düzeltirken biraz şaşkın, Aziz'den böylesine kolay kurtulmayı ummuyordu.

Aksaray Geçitinden bulvara çıkıyor. Bu insan yağmuru içinde gezinmek duygularına iyi geliyor. Tenha bir sokakta kendisiyle karşılaşmaktan çok daha iyi. Arabesk şarkıları, çıplak film afişleri ve lahmacun kokularıyla bütün hoyratlığına karşın, kimseyi tek başına ele vermiyor. Kalabalıkta her şey daha farklı. Işığın suda kırılması gibi bir şey bu: Aynı gerçeklik içinde insan kendisine dilediği konumu seçebiliyor rahatlıkla.

Baştan sona geçiyor bulvarı; bir daha, bir daha, defalarca...

«Pis bir rüya bu» diyor, «..hepsi birbirinden iğrenç, bunu ben görmüş olamam. Başka birinin rüyası olmalı.»

Yenikapı sahiline iniyor. Saate baktığında beş buçuk. Boğazın açıklarında mor düşmüş akşam bulutları deviniyor. Dar kıyı şeridinde gelişigüzel kurulmuş derme çatma iskeleler; iskelelerin üstünde kararmış, altları midye ve yosun bağlamış balıkçı ıskaraları uzanıyor. Belden yukarısı çıplak sırım gibi balıkçının bağırtısı bütün sahili dolduruyor.

«Şu güzellere bakın şu güzellere!. Gözler yalan söylemez!.».

Sahildeki balıkçı kahvelerinden birine girip çay söylüyor. Bir duvar çıkıntısı üzerine oturtulan aga marka radyodan cızırtılı türküler yayılıyor kahveye.

«Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar/Aşrı aşrı memlekete kız vermesinler...»

Yarım yamalak işitebildiği bu türkü iyice dolanıyor diline. Kahvenin garsonu, çıkardığı parazite sinirlenip radyoyu kapadıktan sonra bile, gerisini sürdürüyor.

«Annesinin bir tanesini hor görmesinler../Uçanda kuşlara malum oldu/ Ben evimi özlerim...»

İnce beyaz başörtüsünün altında koyu gözleriyle annesi... Elinde kullanılmayan eskimiş beyaz sürahiyle balkonda kuşkonmazları sularken, nasıl da rahatlatıcı bir görüntüsü var. Güneşin sonbahara özgü hızlı dönüşümünü izlerken, onun sözlerini anımsıyor birden.

«Bizim oralarda bu saatlere, gün dinlendi derler. Ortalık ışıklıktır ya, güneşi göremezsin. Yalnız batmaya yakın izi tekerlek gibi belli belirsiz peydahlanır, sonra yiter.»

Eskimiş kayışından omzuna astığı boya sandığıyla on yaşlarında küçük bir çocuk dikiliyor önüne.

«Ayakkabılarını boyıcam!»

«Boya bakalım» diyor Metin, çocuğa gülümsüyor.

Birisi kocaman postallarını uzatıyor önüne.

«Boş ver müdürlüğe de bunlardan bir tane uydurmaya bak ağam.. Ne eskir, ne de boya derdi var.» Siyah trençkotunun içinde siyah sakallarıyla hınzırca gülüyor küçük kardeş. Tam terslenecekken soluk soluğa bir başkası solundaki iskemleye yığılıyor; Sirkeci Garının büfecisi yarı baygın ter içinde... Benim rüyalarım değil bunlar, diyor Metin, gözlerini yumuyor. Hayır, mutlaka sormalı.

«Ne işin var burada, n'oldu?»

«Dostumu vurdum, bana kazık atmaya kalktı.»

«Bırak şimdi...»

«Ne bırakması. Kalk git buralardan. Şimdi beni götürmeye gelirler. Kimse görsün istemiyorum.» Elleri ceketinin içinde, ceketinin önü kan içinde. Birden fırlayıp koşmaya başlıyor. Geçen ilk arabanın altına atıyor kendini. Araba tınmadan devam ediyor yoluna, peşinden Metin.. Bütün hızlılığına karşın bakışları yakalıyor direksiyonda giden imparatoriçeyi!..

.....

Yeniden sahilde. Hava kararmış. Uzaktan kesik kesik vapur düdükleri duyuluyor. Adalar yönüne gitmekte olan şehir hatları vapuru, dümen kırıp yabancı bandralı bir tankere yol veriyor.

Çocukluğunun gemilerini daha çok severdi. Büyüdükçe eski gizemleri gitti birer birer. Evinden uzak, büyükbabanın yanında ortaokula başladığı o ilk yılda anladı bunu. İlk kez bir vapura tek başına binip, o yaz güvertelerinde Boğazı boydan boya geçtiği pazar günlerinin yalnız gezilerinde... Annelerinin babalarının arasında, ellerinde pamuk helvaları, ağızlarının kenarına renkler bulaşmış çocuklara gözü daldığında... Bir güzelliği yalnız yaşamanın, sanıldığı kadar mutluluk olmadığını anlaması, belki bu yüzden biraz erkence... Salınarak geçen gemilerin nazlı görüntüsüne, İstanbul'un dillere destan güzelliklerine dair yazılan şiirlere, o günden beri duyarsız. Yalnızca içlerinden biri, kimin yazdığını bilmiyor (belki de kendi) Bir tek o şiir: «Her vapur sesi bir İstanbul'dur..» diye başlayanı...

Önünden geçtiği kıyı kahvesinin kapalı kısmı, silme ders çalışan öğrencilerle dolu. Kırmızı örtülü küçük tahta masalarda tepeleme kitaplar, yarıya dek yanıp sönmüş izmarit sigaralar, dolu ya da boş çay bardakları, sert bakışlı gençler... Küçük kardeş anlatmıştı: «Biri içeri girdi mi, önce tepeden tırnağa elbisesinin tiftiğini atana dek süzerler. Görevli olup olmadığın böylece anlaşılır. Bu sessiz denetimden geçer not alırsan, başlar normal yönüne çevrilir. Sen de seçer kendine bir yer otururşun.» Gözleriyle onu arıyor. Şimdi uzamış sakalları, siyah trençkotu ve dişlerinin arasından eksik etmediği çöple masaların birinden ayağa kalkıp, hiç oralı değilmişçesine garsona seslenecek: «Çaylar bir fazla.»

Şimdi yanımda, burada bulunmalıydı. Birlikte olmalıydık. Olup bitenleri dinlese ne derdi? 'Öyle büyük lafları bırakın, sizinkisi küçük burjuva idealizmi o kadar..' Veya, 'Siz beyaz yakalıların yiyeceği halt değildi bu ya, neyse...' veya hiçbiri..

Gar Gazinosunun yanından geçip Aksaray'a saptı. Sirkeci - Yeşilköy treni dehşet bir gürültüyle geçitin raylarını sarstı. Cebindeki tek jetonla ilk raslaştığı telefon kulübesine girdi. Yurdun numarasını çevirdi. Neden sonra zor bela bir 'alo' sesi yakalayabildi. Küçük kardeşi sordu.

«Yok burada.»

Kendini tanıttı.

«Olabilir» dedi telefondaki ses, «ben de babaannesiyim ama, gelmiyor bir türlü!...»

«Saçmalama kardeşim, duymadın mı, ağbisiyim diyorum. Nerede bulurum onu söyle.»

«Valla o sizin işiniz, biz öğretecek değiliz. Arayacaksınız.»

«Allah belanızı versin!.»

Kulübenin kapısını çarparak çıktı. Sıra bekleyen iki kız ürkerek kenara çekildi. Bastı küfürü. «Ulan elime geçirmez miyim ben seni. O telefondaki itin hesabını da senden soracağım. Resmen dalga geçti benimle. Peki neden öyle söyledi? Başı mı dertte, bir yerde saklanıyor da onu mu arıyorlar? Lanet olsun!.»

Bir sigara yaktı. Tepesindeki mavi fırıldağıyla, sirenini öttüre öttüre bir ambulans geçti yanından. Işıklı neonlardan her biri, birisinin yeri: Cabbar'ın, Agop'un, Çerkez'in, Boksör'ün..

«İlkin kıyıdaki döküntü barakaların birinde iş tutarlar...» diye anlatmıştı küçük kardeş bunları, «.. yazdan yaza çalışır, masaların arasında yarı çıplak dolanırlar, bu aynı zamanda en sevimli zamanlarıdır. Sonra biraz palazlanıp, caddenin karşısında gösterişli bir yer açarken, barakayı da hava parasıyla başka birine devrederler. Dizlerine kadar sıyrılı pantolon paçaları iner, ayakkabı çorap falan giyerler; derken gömlek, ceket, kravat. Bütün güzellikleri gider, işadamı olurlar.»

Karşı kaldırıma geçti. Camlarında birçok ışığın dönüşümlü olarak yanıp söndüğü işadamlarından birinin yerinden içeri girdi. Gecenin ışıkları denizin üstünde buluşmaya başlamışlardı. Caddeyi, salonu, denizi görebileceği köşe masalardan birine kuruldu. Kravatını gevşetip, arkasına yaslandı. Kendi sırasında duvar dibindeki masaya kalabalıkça bir grup yerleşmişti. Elinde listeyle yanı başında biten garsonu bir an önce göndermek için istediklerini çabucak sıraladı. Orta masalardan birinde, biri ince yapılı sarışın, öbürü balık etinde esmer iki kadın, aylak garsonlarla çene çalıyordu. «Bunlar kadro personeli olmalı!» diye geçirdi içinden. Az önce kapıda dikilen iriyarı karşılayıcı, tespihini sallayıp yanından geçerken, altın dişlerini parlatarak selamladı Metin'i. «Bu da personel müdürü!»

İçkiye fazla alışık sayılmaz. Üstelik çok az yaptığı bir şey bu: Otuz sekiz yıllık ömründe gelip tek başına bir içki masasına oturmak.

«İçkiden hız alarak kendimle hesaplaşmaya kalkışmam fazladan bir yüreklilik değil. Ne en korkağım, ne de kahraman. Olduğumdan daha mı güçlü görünüyordum, göründüğüm kadar güçlü değil miymişim, artık ne önemi var?»

Garson, kominin taşıdığı tepsiden tabakları alıp, hızla masaya yerleştirdi, uzaklaştı. Gelenler-

den birkaç lokma atıştırdı rastgele. Buz kovasından rakıyı çıkardı, irice bir buz attı içine. Sigarasını yakıp, yudumlamaya koyuldu.

Aziz ne yapıyordu? Bu geceye ilişkin bir çağrıyı açıkça beklemişti aslında. Yapamazdı ama. Kendi için kapalı bir celse olan bu geceyi başkalarına açamazdı. Aynada yüzünü görmekten kaçındığı bir gecede, Aziz'i karşısında görmeye dayanamazdı. En son Genel Müdürlükten çıkarken gördüğü, allak bullak suratıyla biraz kendisine benziyordu ama o kadar, gene de kesin bir açıklık yoktu. Yalnızca aynı sopayla dayak yemeye benzer bir yakınlıktı bu.

İriyarı personel müdürü, servis kapısının yanında düğmelere dokununca, ışıkların bazısı söndü, yenileri yandı, loş bir görünüm aldı içerisi. Akşamın güneş geçirmez şemsiyesi altında kararmıştı her yan. Caddeye, caddenin öte yanında denize açılan boydan boya camdan, karşıda Kadıköy yakasının ışıklı sıradağları, Haydarpaşa deniz fenerinin yanıp sönen kırmızı ışığı rahatlıkla seçilebiliyor. İçkisini yudumluyor. Çektikçe camda ateşböceği gibi ışıyan sigarasına dalıyor.

Birkaç kez mendireğin üzerinden taa uca, fenerin dibine değin yürümüş, dalgaların oyduğu tuzlu kayalar üzerinde oturmuştu. Çocuk aklıyla herkesten uzak, rahatça düşler kurabileceği köşeler arıyordu. Kimselerin elleşmeyeceği, 'kalk git' diyemeyeceği... Kendini kentin o kesimlerinde egemenlik süren, çizgi romanlardaki 'Küçük Kral' gibi görürdü. Sonra büyüdükçe bütün o köşeler birer birer çıktı elinden, egemenliği sona erdi. İstanbul'dan ayrıldığında küçük kral artık büyümüştü, sürgüne gönderiliyordu sanki.

Yıllar sonra ilk kez, bugün istiyor öyle bir yerinin yeniden olmasını. Hani o şarkının sözleri gibi: A place where no one goes... Hiç kimsenin gitmediği bir yer. Kaptan Gordon da olmalıydı. Yıldırım gibi içeri dalmasıyla birlikte tüm kötülerin ve imparatoriçenin elinden kurtardığı gibi, getirip o tuzlu kayaların üstüne bırakmalıydı onu.

Barmen televizyonun düğmesine dokundu. Gözlüklü, gür bıyıklı spiker, günün haberlerini okuyordu.

«Bugün İstanbul'da, cenazeden dönen bir grubun üzerine karşıt görüşlü başka bir grubun ateş açması sonucu çıkan çatışmada bir işçiyle bir öğrenci öldü, ikisi polis olmak üzere beş kişi ağır yaralandı. Yapılan ilk belirlemelerden sonra Emniyet Müdürlüğünün açıklamasına göre ölen ve yaralananların kimlikleri şöyle...»

Spiker başka bir habere geçince, midesine giren kramp yavaş yavaş dağıldı. Siyah trençkotu, siyah dağınık sakalları ve en hergele bakışları ile gözlerinin önünden bir gölge geldi geçti. «İtoğlu it» diye bardakta kalanı bir dikişte bitirdi. Kapının önünden bir kestane satıcısı başında tablasıyla geçti. İleride, deniz kıyısındaki toprak arsa, burnunu dalga seslerine dayayan özel araçlarla dolmuştu. Ön masaya iki adamla bir kadın oturdu, içkiliydiler, yüksek sesle tartışıyorlardı .

Televizyonda Emel Sayın'ın şarkılı, göz süzmeli filmi başlamıştı. Barmen sesini kıstı. İçki etkisini gösteriyordu. Vücuduna yayılan sıcaklık, sinirlerinde gevşeme ve tatlı bir baş dönmesinden yola çıkan parça parça düş kırıntıları... Masa mı büyüdü, yoksa bu bir yanılsama mı? Aynı genel müdürlükteki gibi uzun dikdörtgen... İmparatoriçe, saydam derili avukat, bol ve dağınık saçlısı, sessiz kahkahalarını atarken masanın birer kenarına dağılıyorlar. Kocaman bir kadehi ağzına yaklaştırıyor imparatoriçe,

«İç..» diyor, «attığın imzayı kutlamaya geldik.»

«Yalnız içilmez» diyor bol ve dağınık saçlısı.

Saydam derili avukat,

«Dostların yeniden birlikte olması ne güzel!.»

.....

Garsonu çağırıp, buzu tazelemesini istedi. Bir sigara yaktı. Gözleri karıncalanıyor. Denizin üstünde, fener asılı kayıklarıyla balıkçıların gide gele çizdikleri ışıklı eğrilere takılıyor gözü. Bir iki yıl önce gördüğü filmi ansıdı: İkinci Dünya Savaşı yıllarında, savaştan uzak küçük bir adada dünya tatlısı cin

gibi zeki, şirin mi şirin bir çocuk var. Sabahları ufacık yelkenlisine atladığı gibi kuytu bir burunda demir atıyor. Güneşlenirken savaş denen, tanımadığı o olayı biçimlendirmeye çalışıyor usunda. Savaş onu en çok, askere alınan motosikletli oyuncakçının artık adaya gelemeyişiyle ilgilendiriyor. Tek isteği savaşın bitip, oyuncakçının geri dönmesi, onunla birlikte, birbirinden güzel renklerle süslü tahta atlar, kurşun askerler, tekerlekli arabalar da geri dönecek... Savaş bitene dek harçlıklarını biriktirip, annesinin boynuna takmak için güzel bir zincir alacak, babasına bir pipo, bir kutu da kırmızı boya. Yelkenlisini boyayıp, üstüne adını yazacak.. Yazamıyor!.. Denizde gördüğü, daha önce hiç görmediği o yuvarlak cisim, dalgaların sürüklediği o serseri mayın, kendi gibi düşlerinin de sonu oluyor.

Aslında pek iyi bir film sayılmazdı; duygulara ucuz yoldan yaklaştığı, ticari yönün ağır bastığı bile söylenebilirdi. Gene de etkilendi. O günden sonra, sonu gelmeyen tüm güzel duygularını, içindeki düşlerle ve çocukla birlikte havaya uçan o yelkenliye benzetti.

Ön masada tartışma kızıştı. Adamlar kadını bırakıp gittiler. Kadın iyice sarhoştu. Metin'e döndü:

«Sakın yanıma gelmeyin!.»

İki küçük çocuk, birinin elinde darbuka diğerinde zil, ortaya çıktılar. Orta masada oturan iki kadın yerlerinden kalktı. Çocukların çaldığı oynak havada, gerdan kırıp kalça oynatmaya başladılar.

Garsonu yanına çağırıp hesabı istedi. Gözkapakları giderek ağırlaşıyor.

«Gündüz attığım imzayla, yalnızca teslim olmadım, utancımı da belgeledim. Üç gün sonra çarpmazlar mı bunu suratıma? Neler söyleyeceğim o zaman? Ben baskı altında verdim o ifadeyi, baskı altında attım imzayı mı diyeceğim? Ne derler adama?»

.....

Dışarının serin havası gözlerini sulandırdı. O berbat lokantada kafayı çekerken, korkunç güzellikte bir gece başlamıştı. Yakamozlar yerinde dura-

mıyor, bütün İstanbul'u tıka basa yıldız ve neon ışıkları doldurmuş. Sarı insanlar, kırmızı satıcılar, mavi büfeler, fildişi vitrinler.. Yenikapı tren istasyonu siyah... Kaldığı otelin ışıklarını gördü uzaktan, yeşil. Arabaların uzun farları, karanlıkta giden insanları ansızın yakalıyorlar, gecenin soluk resimleri gibi, sonra terk ediyorlar. Kısa bir titreme geldi geçti bedeninden, ceketinin önünü ilikledi. Köşedeki büfeden sigara aldı. Ara sokakların karanlık parke taşlı yollarında çok az insan kalmıştı. Nişanca yönünde yürüdü. Hiçbir şey düşünemiyor, bu ıssız sokaklar gibi boşalmış içi.

Akşamüzerleri şirkette, duvardaki kuşlu saate gözlerini dikip, günün son saniyelerini beklerken duyduğu yalnızlık; yıllar öncesinin çocukluk İstanbul'unda yaşadığı kimsesizlik; şimdi bir başına bu dar sokaklarda gölgesini sürüklemesi...

«Boktan bir şey... Oysa neler değişmiyor insan hayatında, hayatın kendisi değişiyor. Yıllar geçiyor ve ben aynı acıları üretiyorum...»

Uzun eskimiş bir yokuşu tırmandığında Beyazıt Meydanında. Merkez binanın heybetli ana girişi, ışıklandırılmış haliyle gece daha da görkemli. İki kubbesindeki saat de bozuk. Beyazıt Kulesinin tepesinde açık mavi bir ışıltı, gökyüzünün milyonlarca yıldızından biri gibi araya karışıyor. Çınarın iri dalları, yükseklerde, soylu bir uzanışla kavrıyor geceyi. Çınaraltı kahvesinin iskemleleri üstüste kapatılmış. Birini indirip altına çekti. Çınar yaprakları üstünde sessizliğin diliyle söyleşiyorlar, üzünç hışırtıları geçiyor arada. Çarşıkapı'da öten bekçi düdüklerini işitti, gözlerini yumdu. Çevrede kimseler yoktu. Çınarla cami arasında yapışmış kalmıştı geceye. Bakınca görülemezdi. Bunu düşündüğünde gizli bir sevinç duydu içinde. Uzun yıllardan beri ilk kez, elini attığında kimsenin erişemeyeceği bir yerdeydi. İstese gırtlağında sıkışan o yoğunluğu bile boşaltabilir, görünmez. Görünse de kimse aldırmaz. Sarhoş derler, sıradan bir sarhoş duygulanımı... der ve geçerler. Ne küçük kardeş, ne imparatoriçe, ne büfeci çırak. Kimseler gelip dikilmez karşısına. Bu meydan, bu

iskemleler, çınar yapraklarının altı, bu taş kubbelerin her şeyi gizleyen dev gölgeleri onun. Kimseyi sokmayacaktı içine. 'Küçük Kral' sürgünden dönmüştü. Başını elleri arasına aldı. Birkaç damla masayı ıslattı. İri dallar daha önce hiç dinlemediği bir ezgiyi söylüyorlardı küçük krala. Az öteye iri bir atkestanesi düştü.

.....

Odanın kapısını açtı yavaşça. Aziz'e kulak verdi önce. Ses yoktu. Pijamalarını giyip yatağa girdiğinde, karanlıkta bir çakmak alevi parladı. Aziz...

«Uyandırdım mı?»

«Uyumaya çalışıyordum, olmadı. Bir defa kaçtı mı, zor.»

«Ne yaptın?»

«Hiç» diye yanıtladı, «Aşağıda yemek, salonda televizyon, radyoda biraz müzik.: Sen?»

«Ben? Dolaştım biraz, yorgunum.»

«Ben de.. İyi geceler.» Arkasını dönüp, yastığın yerini değiştiriyor Aziz.

Bitişik odanın kapısı sertçe çarpılıyor, ucuz bir kadın kahkahası. Geçitin tam üstünde bir aracın egzozu patladı. Yatağında yan döndü. «Yarın bir gelse» diye geçirdi içinden. El yordamıyla komidinin üstünde duran sigara paketini arandı. Karanlıkta yandı söndü çakmağı.

«Bana da versene.»

Aziz, boş sigara paketini buruşturup, kapıdan yana kararlama sallıyor. Gece yarısı uykusu kaçan bir insanın sinirliliği yok üstünde. Uzanıp sigarasını yakıyor Metin.

Aziz,

«Otel odalarında uykusuzluk, bulaşıcı hastalık gibidir» diyor. Sesi, konuşmasını sürdürmeye kararlı bir tonda çıkıyor. «Bazen hastalık çok önceden başlar. Bunu başkalarına duyurmak istemeyebiliriz. Duyulursa bizden bir şeyler eksilecek sanırız. Susmak, önceleri çözümmüş gibi geliyor. Oysa susmanın sancısı, giderek asıl derdimizden beter bir illet olacaktır içimizde. İşin doğrusu bunu başından bilmemize rağmen, susmanın gelip dayana-

cağı son noktaya kadar da bekleriz. Karşımızdan gelsin isteriz ilk hamle. Aslında yapacağımız şey ne de basittir: Konuşmak...» Tüm sözcükleri önceden ölçümlenmiş Aziz'in. Hiçbiri hedefini şaşırmadan, doğrudan Metin'i yakalıyor. «Konuşmalıydık» diye sürdürüyor Aziz. «Belki daha ilk karşılaşmamızda, havaalanının bekleme salonunda. O zaman, şu anki çileli beraberliğimiz sorun olup önümüzde dikilmezdi. Yakınlaştırıcı adımları atmak, ya da dönüp arkamızı uzaklaşmak... İkisinden biri davranışlarımıza çözüm getirici bir seçim olurdu. Ama yapmadık. Açıklarımızı kollamanın kaçamağı kolayımıza gitti.»

Her yanı sızlıyor Metin'in. Kulaklarının zonklaması, sol gözünün karanlıkta seçilemeyen seğirtisi.. Kuşkularının aralanan perdesinden sisler uçuşuyor. İçsezilerinin sağlamlığına bu kez inanmak istiyor. Bazen yanılabilir insan. Ama bu kez yanılmamalı. Benliğinin bu umutla ayağa kalkışının peşinden yenilgin bir sessizlik gelmemeli. Baktığında iki görüyor her şeyi: Aziz'i, yanan sigarasını, hatta kendini. Sonra büyük bir göz çabukluğu ile hepsinden birer tane siliyor. Geriye kalan en gerçeği çünkü. Diğerleri çirkin birer ölümle ölmüş. «Sen ve ben neyiz? Nasıl ve kimden yanayız? Bu soruyu birbirimiz için hep kendi kendimize sorduk. Yanıtını kendi başımıza aradık. Varsayımlarla köşe kapmaca derler buna. Budalaca bir hafiyelik...»

Sigarasını küllüğe bastırıp, arkasına yaslanıyor Metin. Gözleri tavana çevrili, yatışmış. Aziz devam ediyor.

«Gerçekte bunları anlatmak, kendi yanlışımızı ortaya koymak oluyor. Bütün bunlar, söylenenler yani, öyle gece yarısı itiraflarına dönmemeliydi. Açıklamak için kendimce yüreklendirici bir neden arıyordum. Bir ara bulur gibi oldum, ama dedim ya, kuşkucu yanım... Gene de tam güvenemedim. Gündüz Genel Müdürlükten ayrıldıktan sonra sanki biraz birbirimize benziyorduk.» Sustu. Gerisini Metin'den dinlemek ister gibiydi. «Ne dersin, benziyor muyduk?»

«Benzemekten de öte... Aynıydık.»

Karanlığın içindeki gölgesi kımıldıyor Aziz'in.

«Anlatsana» diyor, «Nasıl benziyorduk, nasıl aynıydık? Anlat.»

Ve anlatıyor Metin..

Eski bir şarkı çınlıyor kulaklarında Aziz'in. Ufak tefek, bir Fransız şarkıcı kadın söylerdi. «Ölmek için beş dakika yeter... Yeniden yaşamak için de...»

Metin ne zaman ayağa kalkmış? Sert adımlarla odayı enlem ve boylamlarına ayırıyor. «Kalk» diye ayağa fırlıyor Aziz. Gelişigüzel adımlar atıyor odanın içinde «Kalk oturma!»

«Görüyorsun ayaktayım» diyor Metin.

«Kalk, çıkıyoruz!. Son kırk sekiz saattir, gözümü kapayıp görmezden geldiklerimi yakalamak istiyorum. Şu yorganın altında kıvrılıp kalmayı istemiyorum. Gözlerimi kapayıp yok saatlerimi çoğaltmak istemiyorum bu gece.. Anlıyor musun? Ayaktasın ama yine de kalk!»

Resepsiyon görevlisi şaşkınlıkla bakıyor yüzlerine. Kendine özgü kokusuyla, ıslak nemli, bıraktıklarından farklı bir geceye çıkıyorlar. Otobüs durağının ışıkları sönmüş, son otobüs kalkmış. Aziz sırada bekleyen taksiye el ediyor. «Taksim'e doğru» diyor Metin. Geçitin üstünde bir tombalacı, parmaklıklara dayanmış, aşağılara bakıp, torbasındaki düğmeleri şıkırdatıyor. Kimseler yok yakınında. Ay bir bulutun içine girip çıktı. Vatan Caddesinden peşpeşe silah sesleri duyuldu. Unkapanı Köprüsünü geçtiler. Şişhane'yi tırmandılar. Galatasaray'dan İstiklal Caddesine dönerken,

«Duralım burada» dedi, Metin.

Tiz sesler çıkartan hafif bir rüzgâra bırakıyorlar kendilerini. Gözlerini kısıyor Aziz, caddenin her rengini yüzlerce renge bölüyor gözlerinde. Çocukken biriktirdiği çikolata kâğıtlarını anımsıyor. Defterinin yaprakları arasına koyuyor onları, her gece yatmadan önce istekle seyrediyor. Her sayfa çevirişte, bir sonraki sayfanın arkasından çıkacak renkleri düşünüyor. İsimlendiremediği çocuklar

harlıyor renklerde, her renge ayrı düşler. Kırmızının içine ne çok şey sığardı? Çomağa geçirilmiş pamuk helvalar, balonları, misketleri, ısırınca ağzında kütürdeyen elma şekerleri... Yeşil deyince ilkbahar. Üzerinde korkusuzca top oynadığı yemyeşil çimenler. Sarı olunca papatya, güneş ve yaz, okulların tatil olması.. Beyaz : Masallardaki kız, güzel ve aydınlık yüzlü. Siyah... Öyle bir renk yoktur defterinde. Ev ödevine bakan öğretmenin, «Sen derslerine çalışacağına bunlarla mı uğraşıyorsun!» yüzünde patlattığı tokat siyahtır.. Kızaran yanağının; gözleri önünde, sınıfın sobasında yakılan o renkli kâğıtlarından çıkan dumanların; gece yorganın altında kimselere belli etmeden bereketli bir yağmur gibi akıttığı gözyaşlarının rengi belki de hep siyahtı .

«Biliyor musun? İkinci kez oluyor bu.»

«Ne?»

«Böyle gece ortası yataktan fırlayıp, kendimi sokaklara salmam!.»

«İlki neydi?» diye sordu Aziz.

«Lise öğrencisiydim. Bir kıza vurgunum, ama nasıl... Yemekten içmekten kesildim. Yorgan iğnesiyle ikimizi yan yana koysalar, hangisi Metin, ayırt edemezsin. Derken gün geldi, babamın tayini çıktı, taşınıyoruz. O son gece yok mu! Çift sürer gibi sürüyorum yatağı, nasıl rezil bir uykusuzluk. Kalktım giyindim, sessizce çıktım evden. Bir duyulsa, kıyamet... Gittim saatlerce dikildim evlerinin karşısında. Evlerinin önü açıklıktı, bodur bir tümseğin üstüne çöktüm. Duyduğum her ayak sesinde, bekçi düdüğünde upuzun yere atıyorum kendimi. O kızı sonradan unuttum gitti. Öylesine özgür, dolu doluya düşler kurduğum son gecemdi.»

«Gel şurada birer bira çekelim» dedi, Aziz. Kapısında 'Atlantik' yazılı yere girdiler. Uzun taburelere iliştiler.

«Kişilere dönük sevgimizde genellikle kendimizle uyum içinde oluruz» dedi Aziz. «En azından ben öyleyim. Duygusal saplantılarımı, yanlış - doğru ayrımını fazla ileri götürmeden, karşımdakiyle

kendimi tek bir başlık altında toplayabilirim. Asıl büyük çatışmalar sevginin tutkuya dönüşmesiyle başlar. Binlerce soru sorarsın kendine. Binlerce soru, binlerce yanıt demektir, bazen de binlerce yanılgı. Birinden ötekine koşuşmaktan nefes nefese kaldığın olur.»

Önlerine iri birer arjantin kondu.

«Yarın dönüş.»

«Yarın dönüş,» diye yineledi Aziz. «Gürültüsünü şimdiden duyar gibiyim. Kolay değil, ama sabırlı olmak gerekiyor.» Sustu, birasından bir yudum aldı.

«Yazları gittiğim kıyı kasabalarında küçük dükkânlar ilgimi çeker. O allı pullu turistik eşya satanları değil ama. Bodrum katına benzer girinti yerler, dam altları, bazen iki sokağın kesiştiği yerde içi az güneş gören sazdan bir baraka.. Her birinin içinde mutlaka yaşlı bir usta vardır, bu hiç şaşmaz. Gençler genellikle, gösterişli vitrinlerin gerisinde, göz alıcı yerlerde, işlek kıyı şeridinde... Yaşlı ustalar, doğa gereği bu yaz coşkularına sapa kalırlar. Gene de onların güçlerini tüketen doğa hünerlerine ilişemez. Önlerinde deniz taşları, renkli camlar, gerçekte sabrın ustasıdır onlar.. O bin bir incelikte şeylerle aslında sürdürmek istedikleri nedir, çok düşündüm. Doğa karşısında bilge bir baş eğişle varlıklarını ona duyumsatmak mı? Hele içlerinden birini, sabahtan öğleye izlediğimi bilirim. En az seksen yaşındaydı. Küçücük taşları boyuyor, göz görmez delikler açıp, kıl gibi ince iplere diziyordu. Ve inanmazsın, başını kaldırmıyordu bile. Sanki ölmeden ölmüş gibiydi, yaptığı işin dışında yaşamıyordu. Resmen savaşıyordu doğayla, dişe diş, göze göz... Becerebildiğince ölümsüz kalmaya mı çabalıyordu? Tam anlayamadım. Oysa insanın ölümünde midir doğanın onuru, yoksa yaşarken ürettiklerinde mi? Emekten yoksun doğanın koskoca boşluğunu görmezden gelebilir miyiz?» Birasından bir yudum daha aldı. Burnunu kaşıdı. Gözleri kızarmıştı iyice. Dikkatlice baktı Metin'e. «Ne diyecektim sonunda? Evet... Ustaların sabrı diyor-

dum. Biz mi, öyle ustalığımız falan da söz konusu değil, ancak duygularımıza söz geçirebildiğimiz ölçüde, olaylara da egemen olabileceğimiz inancındayım, sabırla.»

«Ben de bir öykü biliyorum» dedi, Metin. «Adamın canı aylak bir gün geçirmek ister, çıkar sokağa. Kentin kalabalık caddeleri, sinemalar, kahveler, hınca hınç alanlar. Tepeden onları gözlemek eğlenceli gelir. Olağan ya da olağandışı davranışlara tepkileri... Bu ara tavırları kuşku uyandıran biri dikkatini çeker. Takılır peşine. Anlar ki adam yankesici. İlgisi birden artar, nereye gitse peşinden izler. Akşam gün kararıncaya dek sürer bu izlemece. Sonunda evine dönmeye karar verir. Tramvaya binecektir. Elini cüzdanına atar, yerinde bulamaz.»

«Ne yani, yankesici miyiz?»

«Yoo» dedi Metin, bir sigara yaktı. Yanında oturan adamın elindeki gazeteye göz attı. On altı yaşında bir çocuk en yakın arkadaşını vurmuştu. Yolda birlikte yürürlerken, sevdiği kadın şarkıcının afişini yırtmıştı arkadaşı! «Yılanın başı küçükken ezilmeli» diyordu gazetenin sahibi.

«Kaç oldu saat?» diye sordu Aziz.

«Sabaha çok bir şey kalmadı» dedi Metin, «..çıkalım mı?»

«Yarın dönüş» dedi Aziz.

Hesabı görüp bardan indiler. Bacakları uyuşmuştu ikisinin de. Ayrılmadan dönüp, barın boy aynasında kendine bir göz attı Metin. Ayna boşalmıştı. Atlantik'in dışına çıktıklarında gözlerinde yaşlar birikti. Taksim'e çıktılar. Yıldızların ağır ağır giden ışıltıları, uzaklardan yola çıkan günün ilk habercileri gibiydi gökyüzünde.

Birden sesli sesli güldü Aziz.

«Hayrola?» diye sordu Metin.

«Bu sabah eve kart attığıma güldüm. Yarın öğlen evdeyim.»

«İyi ya!.» dedi, Metin. «Sen hiç kendinden haber almış mıydın!»

HAYVANLAR BİLDİRİSİ

Hayvanları sever misiniz?

Ben çok severim. Hatta öyle çok severim ki, kimi zaman onlar adına birtakım iyilikler yapmaktan alıkoyamam kendimi. Elbette her zaman iyi sonuç verdiği söylenemez bunların, bazen yanlış anlaşılmalara yol açtığı da olur. Örneğin en son yaptığım şey... Birçoğunuz hemen : «Nasıl bir şey?» diye geçirecek içinden, biliyorum. Ancak gelin görün ki dostlar, yaptığım işi düşündükçe bunu isimlendirmekte öyle güçlük çekiyorum ki, yarım ağızla ona «şey» demekten başka bir şey gelmiyor elimden. Üstelik nasıl bir fiyaskoyla sonuçlandığını, nasıl elime yüzüme bulaştırdığımı düşündükçe, utancım daha bir koyulaşıyor. Başımın iyiden iyiye derde girmesi de cabası. Gerçi doktorlar durumumun tümüyle ümitsiz sayılamayacağını, bir gün düzelip normale dönebileceğimi söylüyorlar. Eksik olmasınlar. Ancak yüzlerinden okur gibiyim. Bu yüreklendirici sözlerin hemen arkasından ve içlerinden sessizce şu tümce de geçmiyor değil : «...tabii bu kafayı değiştirmen şart!» Evet, hiç kuşkum yok böyle düşündüklerinden. Gerçi durumum nasıl düzelecek onu da bilmiyorum; ama umut umuttur. Yabana atılmaması gerek. Azı vardır, çoğu vardır. Ve siz hangisinin işe yarayacağını bilemediğiniz için büyüklüklerine bakmadan sıralamak zorunda kalırsınız onları.

Çoğunuz bilmez. Yazıp çizmeye biraz meraklıyımdır ben. Çoğu dosyalarda sessiz sedasız üreyen; içlerinde doğuştan şanslı bir ikisinin de sağda solda yayımlanmayı başarabildiği hikâyelerin kendi halinde yazarıyım. Boktan bir işim var. Çalışmayı pek sevmiyorum ya, gene de it gibi çalışıyorum. Bu da yetmezmiş gibi sık sık düşler görüyorum.

Neyse, konuyu dağıtmayalım. Günlerden cumartesiydi, iyi hatırlıyorum.

Çalışma masamın başına geçtim. Günün birinde; beni, ünü dorukta çağdaş bir yazar yapacağını bir gece önce yine düşümde gördüğüm tılsımlı masam, salt keyfime tükürmek için olsa gerek, beyaz boyasının sıyrıldığı yerden bana dil çıkartıyordu. Dinler miyim, üzerini beyaz bir kâğıtla kapadım, sesi soluğu kesildi.

Günlük güneşlik bir gündü, kahvaltıdan yeni kalkmıştım. Masama bitişik pencereden dışarısını seyrediyordum. Camın önünden gelip geçenlerin güneş vurmuş yüzleri, bir anda bütün soruların uzağında bir yaşam sevinci gibi; kısa, anlık ve aldatıcı da olsa görüntü alanıma girmekten kurtaramıyorlardı kendilerini. Öyleki masanın üzerinde katlı duran gazeteleri bile açmak istemedim. Az sonra eşim «ilham perilerimi» ürkütmekten kaçınarak (belki de bu defa kahveyi tabağa dökmemek için) yavaş ve oldukça sessiz bir biçimde fincanı masama bırakıp uzaklaştı.

Evet, masamın başındaydım ya, ne yazacağımı bilmiyordum. Önceden geliştirilmiş bir taslak bile yoktu önümde. Bazı kısa notlar, sağa sola çiziştirilmiş, hepsi bu... Son yazdığım öyküyü çıkardım. İki küçük düzeltme daha yaptım. Birinci paragrafın son cümlesini devrik kurdum, sonuna bir ünlem bıraktım; sonunda o da bitti. Bir sigara yaktım. Tam o sıra acı bir fren sesi duydum. Başımı çevirip baktığımda koca kulaklı hantal bir sokak köpeğinin, bir arabanın altından zorlukla sıyrıldığını gördüm. Sağ arka ayağı üzerinde sekiyordu köpek ve acı acı inliyordu. Tekrar önümdeki notlara döndüm, ama veremiyordum kendimi bir türlü. Aklım köpeğin az önceki acıklı haline takılmıştı. Gittikçe uzaklaşan iniltileri geliyordu hâlâ kulağıma. O küçük çarpışmadan sonra nasıl da yardım arayan bakışlarla bakmıştı çevresine; çektiği acı karşısında yanından geçen insanların umursamazlığından hayrete düşmüş gibiydi. Kuşkusuz onun insanlarla taşıtlar arasındaki ilişkileri düzenleyen bir dizi trafik kuralın-

dan haberi yoktu. O farkında olmaksızın bunlardan birine kendince bir yorum getirmeye kalktığı anda, haddini bilmesi gerektiği biraz sertçe anımsatılmıştı kendisine (Belki birçok yönüyle eksikleri olan bir düşünce bu benimkisi; ama o anda düşündüklerim buydu işte). Bence onun asıl yaşaması gereken yer başkaydı. Orada kendi türünün dünyasında ve bu farklı dünyanın kuralları içinde varlığına daha uygun, daha sağlıklı ilişkiler kurabilirdi. Farklı iki dünyanın çatışmasıyla ortaya çıkabilecek sorunlardan ötürü rahatsız olması düşünülemezdi belki. Belki... diyorum. Evet, bu yüzde yüz düşündüklerimden emin olmadığım anlamına da geliyor galiba.

(Belki... herhalde... şey... evet... Ne sıkıcı sözcükler değil mi? Tam yeni bir yanıta başlarken, başka bir sorunun kapılarını açıyor insanın önüne.)

Sonunda bunlara akıl erdirebilmenin en kestirme yolu dedim, düşsel anlamda bile olsa onların dünyasına karışmak. Gerçi insan halimizle oturup hayvanca şeyler düşünmek biraz zor oluyordu. Bazıları için biraz farklıdır belki; ama benim için ve söylemeye gerek yok, daha birçokları için belli güçlükleri vardır bunun; belli aşılmaz noktaları...

Derken kararımı verdim. Önceden akla gelebilecek tüm güçlükleri göze alarak bu işi deneyecektim. Günümüzün yerleşik, tartışma götürmez ve seçeneği olmadığı söylenen kuralları karşısında, sözgelimi bir 'Hayvanlar İmparatorluğu'nda bu işler nasıl yürüyordu. Oldukça eğlenceli bir tasarım gibi geldi başlangıçta. Gerçi bu işlere her şeyden habersiz hayvanları, en azından bazılarını karıştırmak biraz canımı sıkıyordu. Ne yaparsınız ki, bazı şeyler elde değil işte. Belki de hâlâ bilinçaltından birçoklarımızda etkisini sürdüren o çocukluk masalları... Çoğu hayvanlar âleminde geçerdi ve sonunda insan öyle rahat, öyle deliksiz bir uykunun kıyısında bulurdu ki kendini...

Uzatmayalım. Anlattığım nedenlere, bir de masa başında verimsiz bir gün geçirmeme isteği eklenince; sonuçta oturduğum yerde hayvanlar üzerine

bir şeyler karalamaya başladım. Önlem olarak da hazırlıksız olduğum bu konuda, olur ya, içlerinden bazılarına haksızlık edebilirim düşüncesiyle başlığın altına kendimi bağışlatabilecek kısa bir not koymayı da ihmal etmedim.

Söz konusu yazıyı olduğu gibi aşağıya alıyorum.

HAYVAN SEVGİSİ

«Bu öyküde adı geçen hayvanların gerçek hayattaki hayvanlarla hiçbir ilişkisi yoktur. Aradaki her türlü benzerlik —eğer varsa— kötü bir rastlantıdan ibarettir.»

(Yaşlı kaplumbağa başını kabuğundan çıkartıp uzun uzun esnedi. Küçücük yüzünde yüzlerce kırışık vardı. Güneş, yaşadığı içi geçkin zeytin ağacının kovuğunu iyice aydınlatmıştı. Binlerce yapraktan süzülüp ortada toplanan, çekingen, saf bir ışıktı bu; şimdi tam tepeye yakın bir yerde olsa bile. Akşamdan kalma sapı kararmış bir armudun yarısını dişledi kaplumbağa. Tembel adımlarla kapıya yöneldi. Yaşadığı yerden başını şöyle bir dışarı uzattı, kavurucu bir sıcak vardı. Gözü kamaştı, boynunu kıstı, kalın kabuğunun gölgesine çekildi. Kocamış zeytinin sık ve kalın dallarında hiçbir kımıltı yoktu. Sonra bir ses duydu. Az ilerideki sararmış yabancı otlar hışırdayarak ikiye ayrıldı. Kirpiydi bu gelen. Oyun yerinden uzağa düşmüş siyah bir top gibi yuvarlana yuvarlana geldi önünde durdu kaplumbağanın.

«Günaydın» dedi kaplumbağa.

«Saatten haberin yok sanırım.»

«Ben yaşlı bir hayvanım. Üzerimde yılların yükü var, yorgunluktan doğal bir şey olamaz benim için.»

Kirpi sözünü kesti :

«Bırak sızlanmayı,» dedi, «seninle konuşacaklarım var.»

Birlikte içeriye girdiler. Dışarıya göre oldukça serindi ağacın kovuğu. Kirpinin sesi titriyordu heyecandan :

«Başımız dertte, orman için için kaynıyor, bildiğin gibi değil.» Öfkeden bütün dikenleri ayağa kalkmıştı.

«Benim bildiğim bu orman oldum olası pek hırlı değildir» dedi kaplumbağa, kirpiyi yatıştırmaya çalıştı.

«Bu seferki başka. Ormanın nice iri kıyım hayvanı varsa birlik olmuş, diledikleri yerlere el koymuşlar. Kimseleri yaklaştırmıyorlar. En güzel otlaklar, temiz su kaynakları, güzelim meyve ağaçları hep onların denetiminde şimdi.»

«Bak sen!.» dedi kaplumbağa, yüzünü buruşturdu. Yüzündeki kırışıklıklar birbiri üstüne bindi. «Utanmazlıkları malum. Daha önce de benzer şeyleri denediler, ama zorbalığı böyle açıkça ele aldıkları olmamıştı; inanılır gibi değil.»

«Aralarında toplanıp bir kararname yayımlamışlar. Artık bellibaşlı orman nimetlerinden yararlanmamız yalnız onların yazılı izniyle mümkün. Zavallı karaca, geçen akşam bütün bunlardan habersiz, yasak bölgede otlamaya kalkışınca canını zor kurtarmış.»

«Kimlerden?»

«Kimlerden olacak. Akılsız ayılardan.»

Sıkıntılı bir sessizlik girdi aralarına. Kaplumbağa sırtını ağaca verdi.

«Hatırlıyorum da bundan on, on iki yıl önceydi. Buna benzer bir huzursuzluk çıkmıştı ormanda. Gücüne güvenen hayvanlar zorbalığı gene ele almışlardı, ama şimdi anlattığın kadar kötü değildi. O zamanlar ben gene yaşlıydım, bu zeytin ağacı da gençti. Aslında bir süredir oturduğumuz yerden seyredemeyeceğimiz kadar kötüye gidiyoruz her gün. Bir şeyler yapılmalı.»

«Bir şeyler...» diye yineledi kirpi. Yılların buruşturup bir yana bıraktığı yüzüne inançsız gözlerle baktı. «Senin yapabileceğin ne olabilir. Keşke biraz daha genç olsaydın» der gibiydi.

«Hele bir düşünelim» dedi yaşlı kaplumbağa. «Sen şimdi git, söyle arkadaşlara, akşama hepsi burada olsun.»

Kirpi geldiğinin aksine ağır, düşünceli adımlarla otların arasında kayboldu. Her adım atışta tedirgin gözlerle çevresini kolluyordu.

Yeniden kovuğuna çekildi yaşlı kaplumbağa. Az önce dişlediği armuda takıldı gözü. Uzun, çok uzun yaşamıştı. «Belki de gereğinden çok» diye düşündü. Yaşadıkları, şimdi karşılaştıkları bu soruna çözüm getirmeye yetecek miydi? Buna olumlu bir yanıt bulabilirse, onca uykuya karşın üzerinden atamadığı şu ağırlıkla belki yeni bir uykuya dalabilirdi.

Duyulan haber umulan etkisini kısa sürede gösterdi. Yaşlı kaplumbağanın yaptığı çağrı ve ormanın güçlükleri karşısında uğranılan panik yüzünden, gece olup da orman bilinen karartısını kuşanınca; iri zeytin ağacının önü kalabalık bir toplulukla doldu. Gözler meraklı yaşlı kaplumbağayı gözlüyordu. Davete katılan bütün hayvanlar, küçük topluluklar halinde kümelere ayrılmış, hararetle bu en güncel konuyu tartışıyordu. Çevredeki ağaçların dallarına bazı kanatlı hayvanlar tünemişti. O sıra bulundukları düzlükte, yaşlı zeytinin tam batısına düşen iri köknarın tepesinden ayın on dördü bir dolunay boy verdi. O ana dek kimsenin farkına varmadığı ağustosböceği keyifli bir ezgi tutturdu. Bütün sesler birden kesildi, bakışlar öfkeyle zeytin dalları arasında gezindi. Leyleğin tepesi atmıştı:

«Hey sen! Ne yaptığını sanıyorsun?»

Tavşan, «Evet» dedi, «..keyiflenmenin tam sırası...»

Derken birçok ses bağırıp çağırmaya başladı: «Şarkı söyleyecekse gitsin. Bizimle alay ediyor. Hem onun ne işi var burada!.»

«Hayır!. hayır!.» diye konuşmaları kesti ağus-

tosböceği. «Geldim, çünkü hepinizi seviyorum. Bende sanatçı ruhu var. Acılar karşısında kayıtsız kalamaz ruhum, söylediğimse hüzünlü bir aşk şarkısıydı.»

«Bırakınız!» dedi kovuktan başını çıkaran kaplumbağa. Ağır adımlarla topluluğun ortasına yürüdü. «Sizlerle birlikte olmak isteyen hiç kimseyi dışınıza itmeyin.»

«Hemen konuya girelim» dedi geyik, «hepimiz durumun ne olduğunu biliyoruz.»

Katır öfkeyle kişnedi :

«Tek çıkar yol dövüşmek. Gerekirse gücümüzün sonuna kadar. Bu güzelim ormanı onlara yar etmemeliyiz.»

Karşı çıktı kaplumbağa :

«Orman hepimizin sevgisi; ama doğa bizleri birbirimizden çok farklı yaratmış. Hepimiz bu güç gösterisine eşit şartlar altında katılamayız. Sözgelimi ben...» Kesik kesik güldü. «Hem de bu yaştan sonra...»

Arıbeyi,

«Öyleyse ne yapmalıyız?» diye fırladı konduğu çiçeğin üstünden. «Bunun çözümü ben ve obam için çok önemli. Binbir emekle ürettiğimiz o kovanlar dolusu peteklere ayıların musallat olması ne demektir, bilir misiniz?»

«Katılıyorum» dedi, karınca, «bütün bir yaz deliler gibi çalışıp yiyecek topladıktan sonra bir kendini beğenmişler sürüsünün ayakları altında ezilmenin korkusu ne demektir, bunu da bilir misiniz?»

Kısa bir sessizlik oldu. Sonra tümü birden, önce yavaştan; giderek yüksek sesle bağıra çağıra uğradıkları haksızlıkları dile getirmeye koyuldular. Kaplumbağa da sesini yükseltmek zorunda kaldı :

«Bir dakika, bir dakika!. Dinleyin lütfen! Şurası kesin olarak anlaşıldı ki, herkesin derdi aynı. Bundan sonra önemli olan : Doğanın aramızda yarattığı farklılıkları ortadan kaldırıp, hepimizin ortak katılımını sağlayacak eylemi oluşturmakta.»

«Tuzaklar kuralım» diye, aniden söze girdi tavşan. «Ömrüm bu ormanda tuzaklardan kaçmakla,

tuzakları kollamakla geçti. İyi bilirim tuzak kurmasını. Düşenin kurtulması olanaksız. Düşmeleriyle birlikte tepelerine çöker, işlerini bitiririz.»

«Sana boşuna korkak dememişler!» dedi güvercin. «Olayı, arkadan vurarak şiddet yoluyla çözmek istemen, doğrusu şaşırtmadı beni. Kaldı ki, bu yöntemle karşımızdakilerin tümünü susturmamız mümkün değil. Yeni ve kanlı bir savaşı başlatmaktan başka bir işe yaramaz bu. Üstelik herkes senin gibi hızlı da koşamaz.»

Yaşlı kaplumbağa başını salladı:

«Doğru... Bence de işe yaramaz. Kanımca ilk yapmamız gereken şey..» Kısa bir an sustu (Tam yerinde, süregelen ilgiyi bir anda doruğa çıkarmaya yönelik bir susuştu bu). «Evet, ilk yapmamız gereken şey onları anlayacakları biçimde iyice uyarmak. Bundan böyle karşılarında bir bütün olarak yer alacağımızı bilmelerini sağlamak. Unutmayalım ki, irikıyım cüsselerine karşın, çoğunluk gene de bizleriz ve bizlerin toplam gücü onlarınkinden fazla. Onların karşısında bizleri güçsüz kılan temel etken, fizik yapılarının sağlamlığı değil. Dinamik azınlıkları önünde örgütsüz bir çoğunluk oluşumuz.»

«Evet!. Aşkolsun doğrusu... Haklı... Doğru söylüyor...» gibisinden sözler dökülmeye başladı ağızlardan.

«Henüz bitmedi,» diye konuşmaları kesti kaplumbağa, «şimdi bu söylediklerimizin yolu ne olacak?» İkinci bir sessizlik oldu. «Ben düşündüm. Ortak bir bildiri hazırlamayı öneriyorum. Biz orman çalışanları ve düşünürleri adına bu bildiride bütün isteklerimizi tek tek dile getireceğiz. Bundan böyle karşılarında dağınık bir topluluk olarak yer almayacağımızı onlara belli etmenin en kestirme yolu bence bu.»

«Yaşşa!. Var ol!.» gibi kutlayıcı sesleri kesti kaplumbağa.

«Eğer kabul ederseniz bildiriyi ben düzenleyip yollarım sizlere. Hepiniz okur ve ayrı ayrı imzalarsınız. Üzerinde tartışmak istediğiniz noktalar olursa tekrar burada toplanırız.»

«Bildiriyi kim iletecek onlara?» diye sordu sincap.

«Ben,» dedi, güvercin, «ben!..»

Yükselen yeni bir alkış salvosu arasında sincap, yanındaki maymunun kulağına eğildi:

«Biliyor musun,» dedi, «eğer bir tutarsa, tarihe geçecek bir olay olur bu, düşünebiliyor musun; belki yüzyıl sonra bile hâlâ sözü edilir, yazılır, çizilir, oyunu oynanır...»

«Anlıyorum» dedi, maymun. «Ve de acıyorum. Doğrusu bunu yazacak hıyar her kim ise, şapılmaktan biraz hoşlanıyor demektir.»

Tanyeri daha yeni ağarıyordu. Güvercin yuvasını kurduğu ulu çam ağacının tepesinden ormanın görünen yeşilliğini izledi bir an. Keskin gözleriyle alt dalların sık yaprakları arasına kurduğu yuvasında uyuyan yavrularına baktı. İyice sokulmuşlardı birbirlerine. Paylaştıkları ortak ısıda tek bir canlı gibi birlikte soluk alıp veriyorlardı.

«Sıcağa kalmadan koyulmalı yola» dedi güvercin ve başladı hızla kanat çırpmaya. Ulu çam ağacı çok aşağılarda, ormanın ortasına konulmuş iri bir ünlem gibi kaldı. Önce küçük bir daire çizdi gökyüzünde ve birden ileriye atıldı; hızla süzüldü. Nicedir yüreğinde sessizce gizlenmeyi beceren bir duygu taşkınına dönüşmüştü her kanat çırpışı... Uçmaktan öte bir şeydi. İnce pembe gagasında o geceler boyu üzerinde yoğun tartışmalar yapılan bildiri... Taşıdığı yükle bunca kolay uçuşunu neye bağlamalıydı? İncecik gaga... Yani incecik iki küçük çizgi... Koca bir hayatı kavrayıp taşımak. İnanılır gibi değil.

Akça bulutlardan süzülen tel tel güneş ışınlarının o gözler kamaştırıcı toz pembe şafağı sardı birden her yanını. «Her şey öyle güzel, öyle delirtici, öyle muhteşem... Hani hayvan olan sorar kendine: Bir an acaba yanlış bir uzay boşluğuna mı düştüm? Hayvan olanın ömrü olmalı da hep böy-

le yerlerde uçmalı. Uçmanın o son noktası nasıl bir yerdir acaba? Bunu düşünmeli. Ya şimdi varmak istediğim yer!. Çelişik duygular var içimde. Gideceğim yerin başkalığı ürkütüyor beni. Hayır, bu bir korku basanı değil. Göreceğim olumsuzluklar belki de. Belki bunun için ürkeğim hep, kendimi bildim bileli. Demin içinden geçtiğim o pembe bulut kümesi. Uçularak ulaşılan yücelik.. Bunları nasıl anlatmalı onlara? Hani sonsuz özgür olmak desen, değil.. Özgürlükle sonsuzluk; sonsuzlukla ölüm arası.. Ölüm sonsuzluksa, özgürlük ölümün sonsuzluğuna açılan uzun bir yol mudur yoksa? Bunları anlatmanın bir yolu olmalı. Hiçbir hayvana işkence etmeye hakkınız yok demeli.. Sizler gibi düşünmedikleri için başka hayvanları öldüremezsiniz. Düşündüklerini dilediklerince açıklamalarına engel olmak, sizlerin yetkisini aşar. Kimse bunu denememeli bile. Güçlülükle haklılık farklı kavramlardır. İkisinin birlikte oluşu, insanlarınkini bilemeyiz, ama hayvanların tarihinde pek sık değil Kendinizden o kadar az eminsiniz ki; o ölçüde şiddete başvurmakla özgüveninizi kazanamazsınız. İnsanların tarihine sözümüz yok, ama bizim tarihimiz daha böylesini yazmadı.»

Ormanın bitimine yaklaşmıştı. Ağaçların giderek seyreldiği yerde az yüksek ve kayalık bir tepe vardı. Aslanın mağarası uzaktan görünüyordu. Güvercin gökyüzünde gittikçe daralan birkaç daire çizdikten sonra hızlı bir inişe geçti. Mağaranın önünde tembel adımlarla dolanan aslanın önüne taşıdığı zarfı attı; hızla uçup geçti başının üstünden.

Uzatmayalım. Aradan on gün geçti geçmedi, telaşlı kirpi tragedyaların kötü habercisi gibi yaşlı kaplumbağanın kapısına dikildi.

«Duydun mu? Bizim bildiriye imza koyanları tek tek topluyorlar. Sonra da hepsini aptal ayının inine kapatıp uzun sorgulardan geçiriyorlar. Ortalıkta görünmesen iyi edersin!»

«Yaa!.» diye öfkeyle homurdandı kaplumbağa, «..demek ki günü geldi.» Sonra yeniden aldırmaz tavrını takındı. «Bu kez gecikmediler.» Tembel adımlarla yaşlı zeytinin kovuğuna yürüdü.

Kirpi atıldı :

«Ne yani, bir şey demeyecek misin?»

«Söyleyecek hiçbir şey yok. Zaten çok yaşlıyım, gerektiğinden de çok. Başıma gelecekler pek ilgilendirmiyor beni.»

«Nasıl ilgilendirmez, bildiriyi yazan sensin.»

«Biliyorum. Bunu biraz da imzalayanların düşünmesi gerekmez mi?»

Kurnaz tilki bin bir azametle içeri girdi, sanıkların önünde bir tur attı. Sanki bu an için sakladığı en aşağılayıcı bakışlarıyla karşısındakileri tek tek süzdü.

«Evet!.. Sizlerle yeniden birlikte olmak inanın çok eğlenceli.»

Yerine oturdu. Yardımcısı çakal, bir kucak dolusu dosyayı getirip önüne bıraktı. İlk dosyanın kapağını kaldırdı tilki. Tutuklular üzerindeki baskıyı iyice artırmak için işini ağırdan aldığı belliydi. Gerçekten bu işte usta olduğu inkâr edilemezdi. Birden çekirgeye döndü.

«Sen söyle bakalım küçük çekirge. Bu bildiride yazılanlara aynen katılıyor musun?»

«Evet ve hayır!.»

Birden şaşırmış gibi yaptı tilki :

«Nasıl yani?» Küçümseyici bir gülüşle yöneltmişti sorusunu. «Bu senin imzan sanırım ve bu imza bildirinin tümüne atılmış. Yoksa bir yerlere muhalefet şerhi koydun da ben mi görmedim.» Yalancı bir telaşla kâğıtları karıştırdı. «Yok burada öyle bir şey.»

«Ha! ha!. hayır!.» diye kekeledi çekirge. «Onu demek istemedim. Bildiriyi imzalamam biraz aceleye geldi, sonradan düşünecek epey zamanım oldu.»

«Yaa!.» dedi tilki, «..nedense iş işten geçtikten sonra çok zamanı oluyor hayvanın. Keşke bu zamanın birazını bu bildiriyi imzalamadan önce bulabilseydin. Doğrusu çok yazık!»

«Evet, ben barış yanlısıyım» diye ekledi çekirge. «Ancak hayvanlığı hedef alan suçların bağışlanması ve her şeyin uluorta yazılıp çizilmesi bence sakıncalı sonuçlar doğurabilir.»

«Demek şu anki bakış açınla bu yazılanlara katılmıyorsun, öyle mi?»

«Bir bakıma öyle de denebilir efendim..»

«Ne iyi...» dedi tilki, güldü ve fazla üstelemedi. Kaplumbağa sanki orada değilmişçesine başka taraflara göz gezdiriyordu.

«Ya sen?.» diye kirpiye döndü tilki.

«Benim söyleyecek bir şeyim yok. Hepsi orada yazılı ve demin işaret ettiğiniz gibi imzam bildirinin tümüne atılmıştır.»

Tilki keyifli bir kahkaha attı.

«Biliyor musunuz, eksiksiz hepinizde son derece beğendiğim bir özellik var. Öyle de olsanız, böyle de... hiç yormuyorsunuz karşınızdakini. İnanın buna bayılıyorum.» Kirpiye döndü. «O zaman sizinle yapacağımız görüşmenin ayrıntılarını bir sonraki duruşmaya aktarıyorum.»

Ağustosböceğine baktı :

«Sana gelelim.»

«Sağ olun sayın tilki» diye sesinin en okşayıcı tonunu kullanarak söze girdi ağustosböceği. «Ben o sıra arkadaşlarla bizim lokalde oyun oynuyordum. Yanıma sokulan birisi bana birtakım kâğıtlar uzattı, imzalamamı istedi. Ben uzatılan metni yeni bir konser sözleşmesi sandım, içeriği konusunda bilgim yoktu.»

Bir kahkaha daha attı tilki.

«Yaşam garip raslantılarla doludur dostum ağustosböceği!.. Umarım konserine beni de çağırırsın; ama üzülerek söylemek zorundayım: O konseri biraz ertelemen gerekebilir.»

«Biz sanatçıların işi her zaman zordur sayın tilki. Buna da katlanmasını biliriz.»

Yeni bir dosya çekti önüne tilki :

«Siz bu konuda neler söylemek istersiniz?» diye bukalemuna yöneldi.

«Bu tamamen bir tertip... Pis bir tertip,» dedi bukalemun hırsla, «...bana gösterilen, kimsesiz hayvanlar yurduna yardım konusunda başlatılan kampanyaya ait bir dilekçeydi. İmzaladığım sırada kâğıtları değiştirmişler sayın tilki. Bu bir sahtekârlık!.»

«Anlaşıldı anlaşıldı... Kes artık!» dedi tilki. Soruşturmanın başından beri ilk kez sinirlenmişti. «Doğrusu bize çok faydalı oluyorsunuz» diye devam etti. «Sizler böyle sıvışacak delik aradıkça, bizlerin istediklerimize ulaşması kolaylaşıyor. Bütün iğrençliklerinize karşın, sizlere teşekkür borçlu olmamız gerekiyor!»

Kaplumbağaya çevirdi gözlerini :

«Sizin diyeceklerinizi dinleyelim.»

«Bakın bu çok garip bir şey olur» dedi kaplumbağa, alaycı bir tavırla. «Size daha önce söylememişler miydi yoksa? O bildiriyi yazan benim! Belki eksikleri vardır, ama hiç belli olmaz; bakarsınız bir gün tamamlanıverir.»

Gözleri birden parladı tilkinin.

«Yaa!.» dedi, «sizinle özel olarak ilgileneceğimizden emin olabilirsiniz.»

«Hiç önemi yok» dedi, kaplumbağa, «zaten ben çok yaşadım. Üstelik gereğinden de çok.»

«Evet sayın konuklar,» diye kesti konuşmasını tilki, «..bugünlük bu kadar.»

Dışarı çıktıklarında iki bekçi köpeğinin denetiminde, ayının inine doğru yola koyuldular. Karanlık, izbe bir yerdi girdikleri. Bukalemun, çekirge, ağustosböceği ve onların yanlarında toplananlara döndü kaplumbağa. Gene aynı umursamaz sesle konuştu :

«Hepinizin suratına sıçayım!.»)

Evet dostlar... Oldum bittim biraz gevezeyimdir. Bu özelliğim yazarken de biraz savruk olma-

ma yol açıyor. Sözün sonunu bir türlü toparlamayı beceremiyorum. Neyseki bu hikâye burada bitti. Bundan sonrası da ayrı bir hikâye konusu ya, sırası gelmişken biraz da ondan söz edelim :

İte kaka bitirdiğim bu hikâyeyi, daha önce de bir başka hikâyemin yayımlandığı dergiye gönderdim. Eksik olmasınlar, onlar da geciktirmeden bastılar. Dergiyi elime alınca doğrusu oldukça keyiflendim. Genel olarak fena çıkmamıştı tezgâhtan. Sıkıcı bir pazardan geride kalan en iyi şey, diye düşündüm.

Bu yayımlanma işinden iki hafta sonraydı, iyi anımsıyorum; aynen gözlerimin önünde: İşyerindeyim. Sıkıcı bir konuk var odamda. Masamın üzeri evrak yığılı. Teleksler, proforma faturalar, terminler. Onu bırakıp onu karıştırıyorum. İçimde büyüyen sıkıntıyı olabildiğince karşımda oturana yansıtmaya çalışıyorum. Neyseki, sonunda becerebildim. Konuğum izin isteyip kalktı. Gene görüşme dilekleriyle uğurladım kendisini. Rahat bir nefes alıp kahvemi söyledim, şekerli... Elimde fincan, ayakta geziniyordum. Bir sigara yaktım. Derken zırrr!. telefon. Hiç sevmem şu öğlenden önce gelen telefonları. İsteksizce açtım ve düşündüklerimden utandım. Arayan, yazımı basan derginin genel yayın müdürü, tanınmış bir yazardı.

«Kolay gelsin» dedi.

«Sağ olun üstat» dedim, «..hayırdır.»

«Aferin lan, senin hikâye tutuldu, becereceksin bu işi.»

«Bakın buna sevindim.»

«Evet, buraya kadar her şey yolunda.»

«Bundan sonra?»

Baştan anlamsız gelebilir, ama birden soruvermek geçti içimden ve sordum da.

«Bundan sonrası biraz karışık» dedi. «Bizim yazı işleri müdürünü bugün ifade almaya çağırdılar. Senin hikâye için...»

Doğrusu hazırlıksız yakalanmıştım bu habere.

«Peki ne diye?»

«Onu gidince anlarsın, seni de çağıracaklar, haberin olsun.»

Hiçbir şey diyemedim. Telefonda devam etti yazar dostum.

«Sıkma canını» dedi, «..olur bunlar. Artık büyüyorsun. Sende iş var..»

«Teşekkürler, hoşça kalın...» dedim ve kapattım.

O gün akşamı nasıl ettim, bir ben bilirim. Eve vardığımda beklediğimle karşılaştım. Karakoldan kâğıt gelmişti, beni çağırıyorlardı. Karım da oldukça tedirgindi. Yemek yiyemedim, iştahım kaçmıştı. Durmadan sigara içtim. Öğrencilik yıllarında: «Ölüm nereden ve nasıl gelirse gelsin...» diye gırtlağımızı yırtardık. O an o günlerdeki yürekliliğimi aradım. Ölüm değil, altı üstü bir kâğıt parçasıydı gelen. Bozulduğum için kendime bozuldum, bolca sövdüm. Genel müdüre telefon edip, ertesi gün için gecikeceğimi söyledim. Sıkıntımı anlamıştı. «Ne oldu?» diye sordu. «Yok bir şey» dedim. Üstelemedi. Televizyondaki polisiye diziyi izlemeye başladım.

Binanın kararmış mermer merdivenlerini çıktığım zaman iyi sayılmazdım. Hiçbir şey duymamak en kötüsü olmalıydı. Bana söylenen kata çıktım. Odayı buldum. Kâtip adımı aldı, içeri girdi, biraz sonra döndü. Kapıyı yarım açık bırakarak, «Geçin» dedi. Kapının tam karşısına düşen masada orta yaşlı ince yapılı biri oturuyordu. Ben girince oralı olmadı. Önünde açık duran dosyayı karıştırıyordu. Masanın sağ yanında hikâyemin yayımlandığı derginin sayısını gördüm. Neden sonra başını kaldırdı masada oturan. Sanki dalgınlığına gelmiş gibi birden inceldi :

«Buyrun, oturun lütfen.» Masanın önünde duran iskemleyi gösterdi. Gene dosyaya eğdi başını, sonra kapadı; bu kez dergiyi açtı.

«İzninizle konuya girmek istiyorum» dedi. Hikâyemin bulunduğu sayfayı açtı. «Bu son yazdığınız oldukça farklı.»

«Son yazdığım?»

Hayretimi gizleyemedim. Doğrusu bunu, yani bu denli önemsenmeyi beklemiyordum.

«İşimiz bu» dedi görevli. «Bütün yayınları inceleriz, inceletiriz.. Dediğim gibi, bu son yazdığınız oldukça farklı. Diğerlerini hatırlıyorum. Eski zamanlar, eski insanlar.. Çoğu nostaljik ürünler. Üstelik başarılı diyebileceklerimiz de var içlerinde. Ama bu sonuncusu biraz garip.. İnsanlarla söylenebilecek sözlerin tümünü söylediğinize inanıyor musunuz gerçekten? Yoksa açıkça söylemekten çekindiğiniz sözler için, basit bir önlem diyebilir miyiz bunlara?»

«Ha.. ha.. hayır!..» dedim. Kekeliyordum. Ayrıca haksız da sayılmazdım bunda. Şunun şurasında etim ne, budum ne? Daha ilk deneyim. Gene de becerebildiğim ölçüde devam etmeliydim. «İnsanların sevilmesi gerektiği kadar hayvanların da değer görmesi gerektiğine inanıyordum ben. Bunun için yazdım.. Yani düşündüklerim zararsız...»

«Bakın!..» diye sertçe kesti sözümü görevli. «Hikâye anlayışınızı tartışmamız için burada değilsiniz. Bir yere kadar anladığınız biçimde yazarsınız. Anlayışla karşılarız. Ancak bazı şeyleri raslantıymış gibi göstermeye kalkışmayın!» Sesi giderek yükselecek gibiydi. Sonra birden yumuşadı. «Afedersiniz» dedi, «..sinirliyim bugün. Bir yığın terslikle başladık güne.»

Ne diyeceğimi (burasını açıkça itiraf etmeliyim) şaşırdım. Dilim ağzımın içinde dönmüyordu. Pancar gibi kızardığımın ve yağmur gibi terlediğimin ayrımındaydım.

«Çay içer misiniz?» Oldukça yumuşak bir sesle sormuştu. Yanıtımı beklemeden zile bastı. Kapıdan başını uzatan kâtibe iki çay göndertmesini emretti.

«Aklımdayken söylemeliyim» dedi. Gözlerini üstüme dikti. Kalın çerçeveli açık renk camlı gözlükleri vardı. Birinin lamarası daha yüksekti anladığım. Sinirli olmalıydı. Sık sık elleriyle oynuyor, parmaklarını çıtlatıyor, masanın üzerinde uygun bir

yer bulamıyordu onlara. İnce saydam derisi vardı ellerinin. Altından ince mavi kılcal damarları açıkça seçiliyordu. «Evet söylemem gereken şu. Bu, resmi bir sorgulama değil. Dikkat ettiyseniz ne yazıcı var, ne daktilo. Özel bir uyarı, ya da bilginize başvurma diyelim isterseniz..» Oturduğum yerde büzüşmüş kalmıştım. Yineledi görevli: «Dediğim gibi, yalnızca özel bir uyarı.» Dosdoğru gözlerimin içine bakıyordu.

«Sağ olun. Çok.. çok teşekkür ederim,» dedim.

Konuşmanın insiyatifi tamamen ondaydı. Tek tük sözcüklerle bana söylenenleri onaylamaktan ileri gitmiyordu, benim söylediklerim. Sanki bir başkası benim adıma konuşuyordu.

«Yetenekli bir gençsiniz» diyordu görevli. «İyi şeyler yazmanızı ve daha uzun süre yazmanızı isteriz. Yaşadığımız günlerde yanlış anlaşılmaların, çoğu kimsenin canını sıktığı bir gerçek. Elde olmadan işte.. Belki hiç kimsenin bunda bir suçu yok; kimsenin bu sıkıntıları yaşaması için ille de kötü niyetli olması gerekmez. Bazen küçük bir dikkatsizlik bile, istemeden aynı sonuçları yaratabiliyor. En iyisi siz gene de beni dinleyin. O zaman bu konudaki titizliğimizi umarım hoş görürsünüz. Hem nesi vardı canım o eski zamanların, eski insanların; ne güzel hikâyelerdi onlar..»

Bir an sustu. Bir şeyler demem için beni zorluyor gibiydi. Yutkunarak,

«Sizi anlıyorum» dedim. «Sizinle konuşmamın bana çok yararı oldu, inanın. Şu an yazdıklarımı, özellikle son yazdığımı yeniden gözden geçirme olanağı verdiniz bana. Zaten o, daha son şeklini almamış bir taslaktı. Şöyle bir baksınlar diye bırakmıştım dergiye. Baskıya girdiğinden sonradan haberim oldu. Bu yüzden de epeyce tartıştık. Eğer yeniden ele alma şansım olsa, daha değişik bir anlayışla yaklaşırdım o hikâyeye.»

Koltuğunda geriye yaslandı görevli. Durduk yere birden aklına gelmiş gibi :

«Evliydiniz ve bir de çocuğunuz vardı, değil mi?» diye sordu.

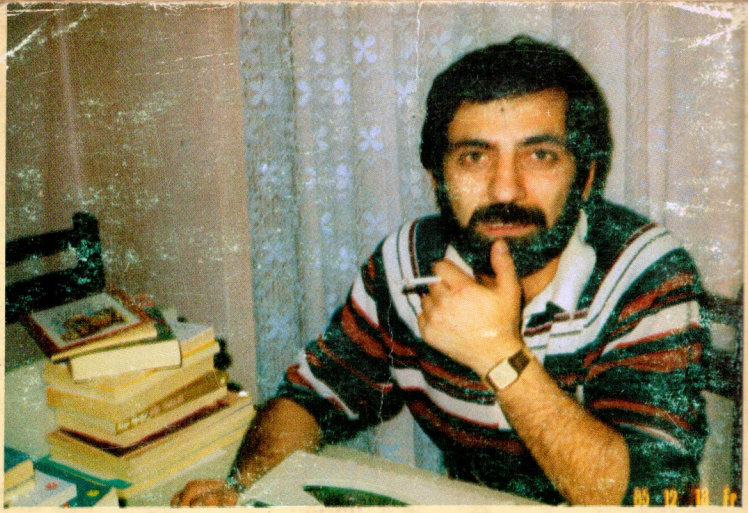
«Evet» dedim. Ve sizlere garip gelecek; ama garip bir rahatlık duydum o anda.

«Öyleyse şimdilik bu kadar» dedi görevli, ayağa kalktı, konuşma bitti.

Dışarı çıktığımda hava bulutluydu. Yağmur yağdı yağacak. İnsanlar telaşlı. Çabuk adımlarla bir yerlere koşuşuyorlar. Çeşit çeşit insanlar. Dik başlı, çöküк omuzlu, sert bakışlı, çekingen.. Ben nasılım acaba? Sağımdan solumdan geçenlere baktıkça, kendimden bir şeylerin eksildiğini daha kolay anlıyorum. Sanki onlar giderek büyüyor çevremde, bense küçülüyorum.. Karşıdan elinde fırıldağıyla küçük bir çocuk geliyor. Yanımdan geçerken bana doğru üflüyor fırıldağı. Çocuk kocaman kalıyor yanımda. Ben dizlerine ulaşabiliyorum ancak. Korkunç bir yerçekimi yaklaştırıyor beni kendine. Güneşe konmuş bir buz parçası gibi küçülüyorum. Gövdemden geriye kalan kütle garip bir biçim almaya başlıyor. Ezilip büzülüyor. Her yanımdan garip tırtıl ayakları fışkırıyor. Bir sürü ayak yerde zor sürüklüyor beni. Her an bir ayakkabının altında ezilmek korkusu büyüyor içimde. Otobüs durağında bekleşenler de ürkütüyor beni. Sanki hepsi yüzüme bakıp nasıl bu hale geldiğimi soruyorlar kendilerine. Olduğum yerde kalakalıyorum.

Doktorlar durumumun umutsuz olmadığını söylüyorlar hâlâ.

Balçova, 8 Ağustos 1985

Ahmet Yurdakul, 1954 yılında Balıkesir'de doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini İzmir'de tamamladıktan sonra, İstanbul'da İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Şimdi İzmir'de bir kuruluşta bir yandan çalışırken, bir yandan da yazmayı sürdürüyor.

Yurdakul'un ilk öyküleri 1972-73 yıllarında Demokrat İzmir'de yayımlandı. Yurdakul bundan sonra, uzunca bir süre yayımlamayı düşünmeden sürekli yazdı. 1985 yılında Akademi Kitabevinin düzenlediği yarışmada öykü dalında birinci olurken, ENKA Bilim ve Sanat Ödülleri yarışmasında da yine öyküde mansiyon aldı.

KÖRFEZ ÜSTÜ YILDIZ GEZER, Ahmet Yurdakul'un ilk kitabıdır. Buna karşın, KÖRFEZ ÜSTÜ YILDIZ GEZER'deki öykülerinde Yurdakul, değişik kesimlerden insanlarla, ilginç konuları usta bir söyleyişle ve bütün doğallığıyla yansıtmaktadır.

KÖRFEZ ÜSTÜ YILDIZ GEZER'de yazar, birbirinden çok farklı ortamlardaki, farklı insanların değer yargılarını, sevgilerini, korkularını... gerçekçi ve nesnel bir yaklaşımla dile getirmektedir. Yapıtta bütün dünyası kendi işi uğraşı olan insanların anlatımındaki doğallık, tarihsel kimi olay ve kişilerin anlatımında da gözlenmektedir.

KÖRFEZ ÜSTÜ YILDIZ GEZER yazın dünyasına yeni, ancak yeni olduğunca da usta bir kalemin daha katıldığını kanıtlamaktadır.

600 Lira
KDV dahil 660 Lira

kapak baskısı pan matbaacılık ankara 12 14 22